

Karel Makoň

Otázky a odpovědi

IV.

1982

Autor zakazuje jakékoliv úpravy textu (včetně gramatických)

Jaký je Bůh?

(Celá otázka mně položená 6. 6. 1982 zněla takto: "Jaký je Bůh? Jak má neosvícený člověk hledat království boží především, když o něm nemá žádnou představu? Co je dobré a krásné na tomto světě, člověk zná a může to milovat. Ale království boží je mu vzdáleno. Jak se má vzdát všeho, co zná, za něco, co nezná?)

Ježíš Kristus svými podobenstvími o království božím dal najevo, že člověk může mít o království božím jen vzdálenou představu, a tou je především lidská. Z této strany, ze strany představ, nemohl člověku více vyjít vstříc. Buďme si však vědomi toho, že ani jeden z těch, kdo poslouchali Ježíšova podobenství, nevesel do království božího po jejich poslechu.

Ježíš byl někým, kdo vědomě z království božího přišel na zem a pak na zemi prošel vývojem, při kterém dospěl k posvěcení v Jordánu a k přemožení Satana na poušti. Posvěcení v Jordánu a přemožení Satana na poušti mělo za následek, že znovu vešel do království božího a z něho kvůli lidem ustavičně po tři roky vycházel, aby jim toto království jak jen možno přiblížil.

Jistě neušlo vaší pozornosti, že toto spojení s Bohem, které nepřetržitě trvalo od Jordánu až po kříž, potom na kříži bylo přerušeno, což Ježíš vyjádřil slovy "Bože, proč jsi mě opustil?" Tato slova jsou určena pro všechny, kdo se řídí příkladem Ježíšova života, nejen jeho slovy. Jsou tedy určena pro generace, které teprve nastoupí cestu k Bohu ze všech pozic, i bez víry v Boha. Pro ty je připravena cesta poznání, dokonale přetavená právě životem Ježíše Krista. Dalo by se říci, že Ježíšovo spojení s Otcem na kříži končilo dočasně proto, že Ježíš dočerpal všechnu milost boží určenou k osobnímu vedení lidí. A protože milost za milost bereme, jak se vyjádřil sv. Jan ve svém evangeliu, musíme být ochotni a připraveni minulou milost bez lítosti odevzdat a neočekávat novou. Jen tak se staneme hodni vyšší milosti. Všimněte si také, že když Ježíš sestoupil z království božího do Betléma, stal se bezmocným nemluvnětem. Pomoc, kterou v té době dostával, přicházela zdánlivě jen a jen zvnějška. Vzpomeňte si na tuniku, kterou dostal sv. Josef Kupertinský od neznámého kněze. Ježíš dokonce ještě v Jordáně - a to nikoliv naposled - dostával pomoc zvnějška. Tak se to dělo až do smrti na kříži. Ovšem ti, co mu pomáhali do Jordánu, už nevěděli, co činí, protože vzdálenost v duchovním pokroku mezi nimi a jím byla příliš veliká.

Pro nás je důležité vědět, že Ježíš si byl už v mládí vědom toho, odkud přišel, a že se tam musí vrátit. Za tím účelem už před posvěcením v Jordánu musel být v tom, co je jeho Otce, i když jako člověk žil mezi lidmi. Ukazuje nám tím, že lidství se vším

všudy mu bylo prostředkem k Jordánu - rozumějte lidství užitá tak, jak on je užíval - že musel být v tom, co je jeho Otce, - toto lidství bylo podepřeno a založeno na oběti židovského národa. Tato oběť způsobila, že se mohl narodit v Betlémě. Lidství neopřené o narození v Betlémě nemůže si učinit žádnou kloudnou představu o království božím nebo o Bohu. Proto nemůžeme mít nikomu za zlé, když nehledá království boží především - chybí mu zmíněný předpoklad. Nikdo za nikoho neučiní to, co učinil židovský národ oddaností Zákonu za dobu 1700 let až po narození Ježíše Krista, ale každý člověk za svůj krátký život na zemi může učinit totéž, co židovský národ, a tak způsobit, že se v jeho Betlémě (v těle) narodí Ježíš. Princip takového počínání se dá lehce vysvětlit. Židovský národ se rozhodl opustit svůj majetek v Asyrii a dát se za nejistou budoucností na pochod do zaslíbené země. Zaslíbení se dostalo jen k uším Abrahamovým. Ostatní mu museli věřit, neměli Abrahamovu jistotu. Pak se jim předpisy víry staly Zákonem určeným pro použití v běžném životě. Kdyby byla jejich víra vedla jen k nějaké představě o Bohu a jeho království, a nevedla je k uskutečnění Zákona v životě, nebyla by jim bývala nic platná. Představa o Bohu a jeho království se v člověku upřesňuje především ctěním Zákona. Účinnou podstatou všech předpisů Zákona je návod, jak jednat správně bez ohledu na to, zda je nám takové jednání příjemné či nepříjemné. Tak se učíme odstupovat od sebe až do té míry, že v nás vznikne prostor pro první vstup království božího do našeho vědomí.

Přesvědčil jsem se dokonce o tom, že není třeba ani věřit v Boha nebo v nějaký jeho Zákon, jestliže si člověk včas vytvoří tak silnou představu o tom, co je správné, a tím se řídí bez ohledu na sebe (bez rozlišování, zda je to pro něho příjemné či nepříjemné). Jestliže člověk takto upravuje svůj život, je svědkem toho, že i zvnějšku je mu pomáháno spádem událostí v tom smyslu, aby se snáze vyprázdnil od sebe. Tento zásah zvnějšku je však ve skutečnosti způsoben nastupujícím oživením automatismu (2) v samotném člověku. Co se člověku jeví jako přicházející zvnějška, je ve skutečnosti uvolněná síla automatismu (2), která pochopitelně působí i mimo člověka, neboť nemá funkci síly omezené jen na jedince, jen na jeho tělesnost. Když konečně je člověk z jeho hlediska prázděn, je disponován k prvnímu přijetí království božího do sebe. Ať už měl nějakou představu o Bohu nebo neměl, vždycky pozná, že království boží je moc vysoce převyšující veškerou moc a představivost lidskou. Výsledek tohoto vpádu moci boží do vědomí člověka má dvojí rozdílnou povahu, podle toho, zda člověk měl nějakou lidskou představu o Bohu a podle ní věřil, či zda ji neměl a v Boha nevěřil.

1. V prvním případě člověk není prázden od svých představ, a proto odívá moc království božího do svých představ. Tím ji na jedné straně zmenšuje, ale na druhé straně zlidštuje a činí přístupnější dosavadnímu člověku.

2. V druhém případě vpád království božího do vědomí člověka má převážně povahu nástupu cesty poznání. Člověku se zdá, jakoby jeho lidský život v těle se chýlil ke konci, a co se týče poznání, je zároveň temné i mocné. Temné především v tom smyslu, že za představou o pozemském světě nevytváří nové představy ve světě božím, nýbrž tím, že ukazuje člověku relativnost jeho dosavadního poznání světa a zároveň předkládá lidskému vědomí něco za vírou (ta je rázem překročena, a to proto tak snadno, že jí už před tím nebylo), a tím něčím je skutečnost nezávislá na dimenzích jakéhokoliv druhu, je to skutečnost tak mocná, že přemáhá člověka, který žil pro svůj pozemský život, pro svůj pomíjející svět. Proto má člověk dojem, že pro něho nastal konec světa.

Promluvil jsem vlastně o dvou východiscích k poznání toho, jaký je Bůh. S prvním východiskem se nám představuje Bůh jako milující a druhým jako vše poznávající. Podle toho se pak rozdílně formuje i lidská představa o království božím. U člověka jdoucího cestou lásky, poznání vázne tak, jak je znázorněno na učednících Páně. Teprve po seslání Ducha svatého doplnili své poznání. Jak je tomu však se svatým Janem? Jeho láska k Ježíši a Ježíše k němu byla obaplná a nezpůsobovala, že by láska Janova zastiňovala jeho poznání. Proč tomu tak bylo, se dá nejspíše vysvětlit tak, že láska Janova byla už nadstavbou poznání, které předcházelo.

Nemějme nikomu za zlé, že když vstoupí na vyšší úroveň uvědomovací, začne se mu úroveň, ze které odešel, jevit jako iluzorní, neboť ji k zažívání nové skutečnosti nepotřebuje, nýbrž naopak, pokud jde extatickou cestou, je mu výchozí nižší skutečnost odnímána, on není schopen vnímat obojí úroveň najednou, a co zbude a je vnímáno, se mu proto jeví jako reálnější. Správné je, že člověk, který nevstoupil na vyšší úroveň, se jeví jako mrtvý, nikoliv jako neskutečný tomu, kdo se na něho dívá z vyšší úrovně, jako např. Ježíš. Proto Ježíš pomáhal "mrtvým" jako skutečným, jeho pomoc potřebujícím nejen k tomu, aby ve stavu své mrtvosti žili spokojeněji. Ježíš křísil fyzicky mrtvé také proto, aby v tomto podobenství ukázal, že má schopnost vzkřísit i duchovně mrtvé. Také z podobenství o křížení fyzicky mrtvých se dá odvodit princip křížení duchovně mrtvých k

věčnému životu. To je velmi důležitý doplněk poselství lásky, které zvěstoval světu Ježíš.

Celé křesťanstvo žije ve znamení úcty k osobnímu Bohu, úcty, kterou zdědilo ze Starého zákona a proti které Ježíš nikdy nevystoupil svými výroky. Svým životem však překročil rámec osobního pojetí Boha. Protože se však tomuto návodu dosud nerozumělo, domnívají se Indové, že jsou jedinými, kteří chápou Boha bez přívlastků jako nejvyšší metu člověka, jako překonání lidství. Avšak cestou hledání sebespásy se nedá dojít až ke spáse, jak Ježíš správně ukázal na svých učednících. Tam ukázal dvojí: učedníci, kteří hledali u Ježíše osobní spásu, museli na ni rezignovat v okamžiku smrti Ježíšovy na kříži, a pak představa, kterou si udělali o Bohu, se jim rovněž zhroutila v téže chvíli smrti Ježíšovy.

Přijmeme-li za prokázané, že učedníci Páně, kteří viděli divy svého mistra a sami pociťovali sílu přes něj na ně vlitou, můžeme mít za to, že si o Bohu udělali mylnou představu. Jestliže jim Ježíš představoval vtěleného Boha, pak jeho projevy moci byly v dokonalém souladu s jejich představou o Bohu. Když však Ježíš podstoupil bezmocně, v jejich očích a před jejich očima, potupnou smrt, rázem se rozplynula jejich lidská představa o Bohu jako o všemohoucí bytosti. Nezáleží na tom, že se mýlili, a že Ježíš se chtěl zmařit. Důležité je, že se od nich chtělo, aby se vzdali své osobní představy o Bohu, neboť jim od určitého stupně vývoje stála v cestě na dalším kroku. Pak stojí za úvahu, zda je lepší a důležitější budovat lidskou představu o Bohu a jeho království více než budovat představu o cestě do tohoto království. Tato cesta je ukázána životem Ježíše Krista. Jistě že napodobování Ježíše Krista je mnohem důležitější, než si o něm dělat představu. A konec konců, kdo to nedokáže, není ztracen, neboť Ježíš jedinečným způsobem potěšil všechny, kdo činí dobře jen s úměrným ohledem na sebe (podle principu: Miluj svého bližního jako sebe samého). Což neřekl k těm, kteří byli spaseni při posledním soudu a divili se, co udělali pro Krista, neboť ho neznali a nepoznávali: "Cokoliv jste učinili nejmenšímu z bratří mých, mně jste učinili." Jaká rána do představy o Bohu a jaká naděje pro všechny lidi dobré vůle.

Toho, kdo se vás bude ptát po správné představě o Bohu nebo o království božím, odkažte na potřebu správně jednat, a tím správným jednáním není jen konání relativního dobra, nýbrž rozhodující je při takovém jednání vnitřní postoj jednajícího, na který Ježíš klade tak velký důraz. Teprve ten dělá z činu něco záslužného pro spásu člověka.

16. 6. 1982

Jak se může člověk zbavit utrpení?

Otázka pokračovala dále takto: Má-li se zbavit utrpení, je k tomu třeba přejít do vyšší sféry, aby člověk mohl podléhat jiné zákonitosti, pak musí napřed znát, jak se do této sféry dostat prakticky a ne jen teoreticky. Jak to provést bez krize? Přitom je v Otázkách III napsáno, že osobní zkušenost nelze vysvětlit, nýbrž jen zažít, aby člověk poznal, že je nesmrtelnou bytostí. Dále je tam psáno, že příčinou utrpení je nevědomost a neposlušnost. Avšak vymanit se z těchto závislostí může až člověk osvícený, člověk s normálními zkušenostmi asi ne. (Konec otázky).

Bylo by dobře vědět, že na tyto otázky bude odpovídat člověk, jehož život byl takového druhu, že leckterý člověk kdyby ho prožíval, považoval by ho za plný utrpení, někdy i nesnesitelného. Tutéž událost vedle sebe různí lidé různě prožívají. Abych vám to lépe vysvětlil, řeknu vám toto: Naše dcera Danuška, která žila vedle mne od svého narození až po dobu provdání a byla svědkyní všeho, co se u nás doma dělo, někdy více než jiní členové rodiny, nikdy neměla dojem, že jsem byl z něčeho smutný nebo že jsem něco bral tragicky vážně. Když si však v Umění žít přečetla, jak jsem se k té pohodě propracoval, hořce nade mnou plakala a řekla mi, že mé utrpení, jak se o něm dočetla, ji přímo strašilo. Jiní lidé s jiným vnitřním rozpoložením četli ten spis bez nejmenších otřesů, např. manželka, spíše jako nějaké odhalení zákulisí. Mezi těmito dvěma krajními případy čtenářů je mnoho jiných, kteří by četli chvíli se vzrušením, chvíli bez zaujetí. Zkrátka každý jsme jiný, a náš vnitřní stav se přenáší i do našeho života, formuje jej, přetváří jej k žalu nebo k radosti. U citlivých povah se radost se zármutkem střídají dost prudce. Zdrojem utrpení pak není zákonitost, ve které se nacházejí, nýbrž způsob, jak ji zažívají a jak ji promítají do svého života.

Otázka by měla být napřed položena trochu jinak: Obecně se za utrpení dá považovat všechno, co se vymyká normálnímu rámci života a tíhne k pocitování bolesti. Utrpení by pak mělo být považováno za nemoc zvláštního druhu, která probíhá na úrovni lidského života a není ohraničena lidským organismem, může mít své příčiny vnější i uvnitř napadaného organismu. Bolest, kterou

způsobuje, můžeme pak považovat za činitel upozorňující na nějaké nedostatky v duševním nebo tělesném nebo v obojím organismu, které buď mají povahu zdánlivě objektivní, a pak se nedají odstranit prostředky, které má člověk běžně po ruce, nebo jsou povahy subjektivní, a pak i běžně vybavený jedinec se může utrpení bránit.

Začnu rozbořem těžšího případu utrpení, kdy jeho příčiny jsou zdánlivě vnější, objektivní. Tak např. někdo žije s partnerem, který mu způsobuje svou povahou, nároky a opozicí velké utrpení. Vzdá se partnera, protože ví, že se jinak utrpení nezbaví než rozvodem. To je dnes běžný způsob řešení, kterému zákony společnosti všestranně vycházejí vstříc. To je zdánlivě nejsnazší řešení. Byla-li však chyba i na straně trpícího, pak ani toto řešení není dokonalé, protože přece své chybě člověk rozvodem neunikne. Utrpení se dostaví znovu a třeba v jiné nečekané podobě. Také pouhým přemístěním, např. útekem dětí od rodičů, se nedá odstranit utrpení, které nastávalo ve styku rodičů s dětmi, pokud byla chyba i na straně dětí, jimž bylo soužití s rodiči utrpením. Těžkosti podobného druhu se pak ukáží v trochu jiném převleku znovu. Rozhodujícím ukazatelem nepořádku na úrovni, na které se člověk nachází, je bolest. Nedá-li se odstranit mechanickými opatřeními (rozvodem, přemístěním, změnou zevních podmínek apod.), pak se musí hledat chyba někde jinde, uvnitř postiženého organismu, i když příčiny znovu a znovu zdánlivě leží mimo něj. Nikdo neumí a ani nemůže přejít na jinou vyšší úroveň zákonitostí, kde by dosavadní utrpení ztratilo svou působnost, jestliže se s utrpením nevypořádá na úrovni, na které se nachází. Podmínkou přechodu na vyšší úroveň zákonitostí je překonání sebe na úrovni, na které se člověk nachází, a další neméně důležitou podmínkou je, aby člověku vůbec nešlo o to, aby se vymanil z utrpení, nýbrž aby mu šlo - obecně řečeno - o hledání království božího především, konkrétně řečeno, aby svůj život, především sebe samého obětoval pro věc a na sebe přitom zapomněl, nebo a by mu jeho zaujatost o věc byla příležitostí přestat myslet na sebe.

Na jedné straně je chybné, chtít se pomocí utrpení dostat výše, tedy chtít proto trpět, na druhé straně ze života Ježíšova víme, že utrpení má nás o čem poučovat až do kříže.

Proč je chybné chtít trpět? Protože utrpení není jediným, ani ne vždy vhodným prostředkem vzestupu. Kdyby se nám podařilo přivolat utrpení nebo je vyvolat svým počínáním mohlo by se stát, že by buď strávilo hodně našich sil, nebo by dokonce mohlo přerušit náš pokrok. Utrpení se dostavuje samo, buď z důvodů, které jsem už jmenoval, nebo z důvodů, o kterých jsem se zmínil dříve,

především z nerovnováhy mezi činností a podnětem k ní, z rozporu mezi modlitbou a činy, z neúměrnosti výše modlitby k výši činů a myšlení. Přítomnost utrpení se stává zřetelnější postupným vplouváním stvořeného do zákonů dualismu, který se stává základním nástrojem třibení, prubířským kamenem zralosti smíšeniny hmoty a ducha, před jejich rozloučením, před vydáním plodu - vědomě žitého věčného života. Všechno se dá snadno vyčíst ze symboliky Ježíšova života. Křesťané až nesprávně mnoho věřili v moc utrpení Páně na kříži. Působení této moci se totiž nedostavuje uctíváním této moci. Došlo se k přehnanému uctívání utrpení Páně z nesprávného důvodu, že na kříži netrpěl obyčejný člověk, nýbrž Bůh. Z pouhého historizujícího pojetí smrti Páně se vůbec nedá usoudit na skutečnou velikost utrpení Páně. Myslím, že křesťanům chybí znalost toho, co se s Ježíšem opravdu dělo, že totiž zobrazoval utrpení, které je způsobováno ne nějakým fyzickým týráním, třeba např. ukřižováním, nýbrž překonáváním zákonitostí dualismu a pocitu oddělenosti, který je prostředníkem oddělení člověka od jedné úrovně a přimknutí k další úrovni. Dostavuje se na každém stupni, vždy v nové podobě, vždy však má za následek přechod přes nic, přes anihilaci (zrušení) předešlého. Toto umenšení až k ničemu je právě zdrojem největšího utrpení, které je zcela nepochopitelné pro člověka, který touto anihilací neprošel.

Slyšel jsem v koncentračním táboře reptat věřící lidi takto: "Čím je utrpení Páně proti utrpení těch bezejmenných obětí, po kterých se nikdo neohlédne. Jejich utrpení by si daleko více zasloužovalo oslavy než chvilkové utrpení Ježíšovo na kříži."

Chtěl bych říci, že tito lidé se náramně mýlili. Neuměli rozlišovat krizové utrpení na určité úrovni, které nezpůsobuje, že se z úrovně vyjde, od přechodového utrpení, při kterém se přechází z úrovně na úroveň. Mohu to posoudit, protože jsem to první zažil už v raném dětství při mnohokrát již zmiňovaných operacích při vědomí a potom jako jiní lidé při běžných lidských bolestech (s tím rozdílem, že zásahem lékařů byla u mě už od těch operací narušena úzká vazba nánosu na vědomí a vědomí samotného), kdežto to druhé jsem začal zažívat při vnitřní modlitbě spojené s vnitřním nazíráním (a poprvé koncentračním táboře také v běžném vědomí mimo modlitby). Kdo toto druhé utrpení nezažil, nemá srovnání prvního s druhým a nechápe utrpení Páně na kříži, i když mu přisuzuje tajemnou spasitelskou moc, v čemž má pravdu bez pochopení té pravdy.

Odpověď na původní otázku, zda se člověk může zbavit utrpení, už málem by mohla být zodpovězena. Zatím jen takto:

Onoho druhého utrpení, vzniklého z přechodového důvodu, se může zbavit jen tehdy, počíná-li si jako sv. Jan Miláček Páně, a toho je málokdo schopen. Muselo by mu jít od samého počátku přímé duchovní cesty o lásku k Bohu, nikoliv k sobě. Láska ta aspoň musí převýšit lásku k sobě, podle předlohy přechodového zákona: Milovat budeš Pána Boha svého...a bližního jako sebe. Většina lidí vstupujících na cestu k Bohu tuto podmínku nemůže splnit, protože jim jde především o vlastní spásu, a teprve potom o Boha. Takových bylo ze dvanácti učedníků jedenáct. V takovém poměru 11:1 asi se dají ohodnotit popudy k přímé cestě. Z těch jedenácti jeden (Jidáš) se domníval, že Ježíš neplní Zákon, a proto v něj přestal věřit. Vidíte, jak je ošidné hodnotit směrem nad svou úroveň. Naproti tomu Jan tak miloval Ježíše, který mu ztělesňoval Boha, že od začátku styku s ním zapomínal na sebe i na svou spásu, dále dokázal brát milost za milost, jak jsem ukázal dříve, a to bez ohlížení zpět, bez lítosti, co ztrácí přechodem a bez naděje na něco nového, vyššího. Částečně je k obojímu člověk uschopňován zásahem božím, pokud přechází ze stupně na stupeň přes relativně úplné sebevypřázdňení. Hodnotil jsem např. po zásahu božím celý svůj život do 17 let za ničemný; tím jsem byl schopen se od jeho způsobů odvrátit. Zároveň do mě byla vlita láska k Bohu, kterou jsem jako lásku nepoznával. Měla všechny znaky lásky, jaké jsem neznal, proto jsem ji za lásku nepovažoval. Nebyl jsem např. schopen dělat něco, co bylo světské, co nevedlo přímo k Bohu, nebo jsem to tak hluboce podceňoval, že jsem ve svém okolí budil dojem ztráty zájmu o život, který okolí považovalo za jediné důležitý a skutečný. Všechno však, jako u jiných lidí téhož druhu, bylo neúplné. Nedá se sice říci, že jsem toužil po spáse (ze spásy jsem měl už v předškolním věku obavu, protože má babička mi líčila stav spaseného člověka tak, že jsem si ničeho méně nepřál než právě spásy. Spasený člověk hleděl blaženě na Pána Boha a na jeho svaté, a tak žil navěky. Říkal jsem si, že to musí být strašná otrava) a že by tedy touha po ní převyšovala touhu po Bohu, ale zároveň jsem se čím dále tím více přesvědčoval, že mně přece jen pořád šlo o sebe, nebo také o sebe. Jakmile v mém vědomí zaniklo osobní vedení (nechápal jsem tento stav jako nutné přibližování se k nule,), utekl jsem úplně k sobě, což mělo za následek velké utrpení. Např. učedníci Páně po celou dobu tří let vedení Ježíšem, se nacházeli na přechodu mezi stupněm osobního vedení a neosobního vedení. Byli Ježíšem (osobním vedením) učeni tomu, aby si zvykli nevidět osobní vedení, nebýt svědky osobního vedení (Ježíš je pouštěl samotné pomáhat lidem) a přesto se nestarat. Když např. na Genezaretském jezeře nastala bouřka a oni tonuli, Ježíš byl sice

ještě s nimi, ale spal uprostřed nich. Neměli se začít starat a strachovat. To je hrubý přestupek proti zákonitosti na stupni už i osobního vedení. Proto se bouřka zvětšovala. Učedníci přivolali osobní vedení, ze kterého jindy těžili, aniž je vnímali. Tím si neumožňovali přechod z krizového utrpení do přechodového. Stává se však, že krizové utrpení se mění na přechodové, jestliže přesáhne únosnost organismu, jak se stalo částečně už v mém dětství. Pak se člověku otevře netušené poznání, jak se se mnou stalo v koncentračním táboře. To nebyla výjimečná, protekční milost, nějaká výjimečná vyvolenost, nýbrž následek splnění zákonitosti příslušné úrovně.

Nechci tím puncovat krizové utrpení na žádoucí vývojový prostředek, ale bývá tomu tak, že v některých případech utrpení přeroste přes krizovou úroveň a povznese člověka na vyšší úroveň. Ježíš neopomíjí ukázat jaká je pravděpodobnost, že nastane tento přerod. Uzdravil deset malomocných a jediný z nich přišel Ježíši poděkovat. Je-li při zázračném uzdravení 10 % obrácených, pak při nezázračném ukončení utrpení je jich ještě daleko méně. Dalo by se také říci, že utrpení sice někdy vede k přechodu na vyšší úroveň, ale vždycky představuje nejprimitivnější, nejnáročnější a přitom nejméně jistý prostředek vývoje. Nižší tvorové než člověk jsou na ně odkázáni téměř bezvýhradně, ale člověk má po ruce daleko lepší vývojové prostředky, a proto Ježíš ukazoval, že přišel člověka vymanit z utrpení jako ze základního vývojového prostředku.

Ten, kdo se ptal, jak se může člověk zbavit utrpení, protože sám je na cestě, by se teď asi ptal: Jakými účinnějšími prostředky lze nahradit utrpení, aby člověk bezpečně krácel vpřed?

Odpověď bude dvojitá: prostředky k nahrazení krizového utrpení budou jiné než prostředky k nahrazení přechodového utrpení.

O prvních prostředcích platí, že se má vynaložit veškeré úsilí, aby utrpení přestalo, a to tak, jak to činí ostatní lidé, s důkladným přihlížením k řádu hodnot obsažených např. v Otčenáši. K tomu však, aby se člověk netočil v začarovaném kruhu, aby jen neutínal hlavy sani, které pak místo jedné hlavy narostou dvě, bude nutné zvolit nový styl jednání a myšlení. Cituji z knihy Nikos Karantzakis: Hlášení el Grecovi (Klub čtenářů Odeon, svazek 483, první vydání 1982) ze strany 340: Jednou viděly sestry v klášteře svatou Terezií, jak nenasytně spořádává celou pečenou křepelku. Prosté jeptišky se pohoršily, ale svatá Terezie se zasmála a řekla: *"Když křepelka, tak křepelka, když modlitba, tak modlitba!" Každý*

její čin si vyžadoval celou její bytost. Krmila se stejnou nenasytností své tělo jako svou duši. (Konec citátu.)

Jen tak pro zajímavost. Tu knihu jsem ještě nečetl, nýbrž jsem si ji jen koupil na doporučení svých přátel. Vezl jsem si ji ve vlaku do Ošelína a říkal jsem si, že by bylo dobré, kdybych mohl předešlé své tvrzení podepřít nějakou autoritou. Ve vlaku jsem napřed knihu zabalil a pak jsem ji otevřel, už bez touhy něco v ní najít, a zrovna jsem si tam přečetl uvedený citát. Je to jedna z ukázek, jak spolupracuji (a to přerůzným způsobem) s touto světicí. Ona ví, že všechno, co se mi od ní dostane do ruky, si přebírám, a ona s tím výběrem souhlasí. Naopak nesouhlasila by, kdybych se připojil bezvýhradně k vývodům Karantzakise. Měl pojmout tu událost obecněji a na jiné úrovni. O citovaném autoru platí: zásady namnoze podivuhodně správné, ale jejich užití často chybné. Jako by Mičurinovi vypadl z oka.

Svatá Terezie věděla ve skutečnosti, že je třeba se plně soustředit na přítomný okamžik. Tím způsobem zvítězila v modlitbě a tímtéž způsobem převedla výtěžky z modlitby do ostatního života, takže se jí celý život stal modlitbou. Nikdo nepoznal, že když jedla s náramnou chutí křepelku, nevzdalovala se v ničem od způsobu, jakým se modlila. Věděla ovšem, co má dělat. Budete-li dělat, co ona, nebude to mít stejné následky. Člověk krizový ještě neví, co činí. Myslí-li, že jí, ví jen tolik, že jí, nic více. Modlí-li se, ví jen, že se modlí. Kdyby věděl při jídle i při modlitbě, zkrátka při všem, co věděla svatá Terezie, neboť toho byla svědkem, nejedl by s menší chutí a nemodlil by se méně soustředěně, jenže s vědomím o zdroji života, nepřistupoval by k ničemu sám a jako oddělená bytost. Nachází-li se však v krizové oblasti na kterékoliv úrovni, není schopen si být vědom zdroje svého života. Dokonce byl-li si ho už vědom, během krize toto vědomí ztrácí. Ježíš neopomněl svým jednáním ukázat, že tomu tak je i na tak vysoké úrovni spojení s Bohem, na jaké se on nacházel už před křížem. Proto jeho výrok na kříži: "Bože, proč jsi mě opustil", je tak důležitý. Tam ovšem byla krize přípravou k přechodu, a my nikdy nemůžeme bezpečně říci, že tomu tak je nebo není při kterékoliv krizi. Zkušený člověk to pozná.

Tázající ovšem chce vědět, co dokáže učinit neosvícený člověk pro odstranění utrpení. Nuže, zde má na základě minulého výkladu tuto odpověď: Pokud to neznehodnocuje jeho činnost, nechť se soustředí jedině na to, co právě dělá. Pustí-li tímto způsobem své starosti z hlavy, nejen že si jeho nervová soustava odpočine i při intenzivní činnosti, ale starosti, které opustil, přejdou do jiné úrovně řešení. Nějak se nově poskládají s nově nastoupiv-

šími okolnostmi, nebo je člověk schopen si tyto nové podmínky uvědomit, takže je blízek snazšímu, ale hlavně správnějšímu řešení všeho, co způsobovalo utrpení. Pak ovšem ani chvíli neoddaluje řešení svých problémů a opět je řeší soustředěně. Kdyby zaváhal, ztratil by krok s událostmi. Radí např. paní Kamenická: ihned k operaci. Čemu se máme tímto způsobem učit: sjednocovat svou bytost a tím dosahovat sil, o kterých člověk dříve neměl ani tušení. Nechť nepátrá, kterak se to všechno mohlo stát, kde se vzaly ty náhody kolem, které člověku přispěly k odstranění utrpení. Bylo by to zbytečné tříštění proudu soustředěnosti, a kromě toho obecně by se mělo vědět, že při takovémto způsobu jednání člověk přibírá, aniž o tom ví, do svého herního repertoáru nové scény, které by byly zůstaly mimo program, kdyby se byl nesoustředil vždy jen na jednu věc. Rozumějte tomu takto: Člověk se dostal se svým zlomkovitým odvozeným věděním k určitému zaměření. Síla tohoto zaměření se podobá sloupci světla reflektoru. Není třeba se starat, odkud se světlo bere. Důležité je, že tatáž intenzita světla pronikne dále než světlo rozptýlené. A o to jde. Každé soustředění myslí člověka posouvá kupředu, i když on neví kam a i když nestojí o tento posun. Ocítá se napřed v nových pozicích, v novém prostředí, ve kterém jsou připraveny nové prostředky, noví pomocníci, jako na každé cestě v jejím okolí jsou nové věci; pak už se neseťkává jen s novými okolnostmi. Nezhledne-li se v nich (nesejde-li z cesty), dostává se definitivně jinam, ocítá se na jiné úrovni, v nových zákonitostech, ani neví jak. Šlo to kupodivu bez krize, nebo dělo-li se všechno za krize, ta zmizela, vyřešila se asi tak jako v pohádkovém přepisu: Dostaneš-li se za určitou hranici, čaroděj už nad tebou ztratí svou moc.

Snad bychom si ještě jednou souhrnně měli říci, jak neosvícený člověk může uspořádat své věci tak, aby nakonec jednal jako osvícený, jenže bez osvícenosti, a se stejnými účinky, jako při osvícení. Ovšem chce to důslednou disciplinu, která se nedostavuje sama: člověk se v ní musí cvičit.

1. Zásadně řešit jen jednu věc, a to pozornou soustředěností na ni

a) Jde-li o krizovou záležitost (nemoc, utrpení přicházející zvnějšku), jen tak dlouho a vždy znovu a znovu tak dlouho se na ni upínat veškerou svou pozorností, dokud nás tato vytrvalost nezneklidňuje (protože např. nepřináší viditelný výsledek).

b) Jakmile nás situace zneklidňuje, musíme mít v záloze oblast zájmu, do které se můžeme aspoň na chvíli utéci a nebýt

tam rušení neklidem. Tam zase něco řešit, co ovšem s krizí nemá vůbec žádnou souvislost, co nám ji nepřipomíná.

c) Nezapomínejme, že odpočinek je také jednou z nutných činností.

2. Neurčovat si předem směr cesty a způsob řešení, nejsme-li si jisti správností řešení. Stereotyp řešení člověka nikam nevede. Člověk začne přešlapovat na místě, třebaže novém. Kdekoliv se dá uvíznout. Zde nutno rozlišovat:

a) Nerozhodní lidé mají tendenci se přidržovat i nevyhovující situace a v ní jen vegetovat. Pro ně je důležité, aby se dokázali za účelem snazšího rozhodování spojit s lidmi nebo s člověkem, jemuž nebo jimž záleží na prospěchu nerozhodného člověka. Dát si poradit.

b) Příliš rychle se rozhodující lidé vážnou v pluralitě rozhodnutí, mají tendenci těkat z jednoho do druhého. Přijmout tedy za správnou zásadu napřed jedno dodělat, než se pustíme do druhého, aby nám množství řešení nešlo na nervy, nebo jiným způsobem příliš nezatěžovalo náš organismus. Rozhodný člověk bývá jinak přetížen než nerozhodný, a oba by se měli vyznat v důvodech přetíženosti: nerozhodnost na straně jedněch, překotné vrhání se do dalších řešení na straně druhé.

3. Místo setrvávání ve stavu uspokojení po dosažení nějakého kladného výsledku (symbol: vyhráli jsme, jde se na pivo), což by bylo v každém případě opájení (i když se nic nepilo), odpočinout, je-li toho zapotřebí, ale bez plánování do budoucna, nýbrž např. odpočívat jinou činností, která nemá povahu naléhavosti (například: odpočinková četba, procházka apod.) (A zase jen se procházet nebo jen číst). Přestávky jsou stejně důležité jako záměrná činnost. Měly by být také záměrné. Ty je dokonce vhodné plánovat. Víím, do jaké míry mně pomohlo, že jsem se dovedl obelhávat tam, kde to bylo užitečné. A to jen tehdy, když bychom chtěli provést něco, co by tříštilo naše síly, nebo odvádělo naši pozornost nepatřičným směrem. Odkazoval jsem tyto tendence na jinou vhodnější dobu, když jsem se jich nedokázal jinak zbavit. Sliboval jsem Satanovi, že ho vyslyším, jen jak budu mít čas, aby si i on přišel na své. Nikdy si na své nepřišel tak, jak si svůj požadavek předložil. Situace se změnila, ocitl jsem se jinde, v pozici, kdy jsem mu mohl čelit bez námahy a bez obelstívání. Nevím však, zda se touto radou může řídit někdo jiný kromě mě, který se neztotožňoval se svou tělesností od útlého mládí, a nemusel se přemlouvát k tomu, aby se s ní neztotožňoval.

4. Ze všeho vyplývá, že sveřepého utrpení se nezbavíme, když si nepřejeme nic jiného než se jej zbavit a nemáme připraven jiný program, z jiné oblasti než ve které utrpení působí, program, kterého se můžeme ihned chopit a jej realizovat.

Nejsme si totiž nikdy jisti tím, zda jde opravdu jen o utrpení krizové nebo přechodové. Mám na mysli dva velmi instruktivní příklady. Tetička pana Šuchmy (myslím, že se jmenovala Marie Šuchmová) z Brumova byla tak zbožnou ženou, že platila v obci a v okolí za světicí. Pomáhala všem trpícím a strádajícím bez nároku na odměnu a vděčnost, nechávala si pro sebe jen co nejnutněji potřebovala atd. Výčet jejích ctností by byl velmi dlouhý. Byl jsem u ní v padesátých letech s panem Šuchmou na návštěvě. Chtěl mně ji ukázat. Nelituji, že se tak stalo. Před smrtí dlouhou dobu trpěla nevléčitelnou chorobou. Lékaři nepomohli, modlitba nepomohla. Byl to obdobný případ těm tisícům, které jsem viděl bez pomoci umírat v koncentračním táboře. Jenže tato žena byla svatá. Zjistil jsem si úroveň jejího poznání a její modlitby. Obojí bylo málo vyvinuté. Modlila se sice ve volném čase, a ten měla tehdy, kdy právě nepomáhala bližnímu činy, a nemodlila se za sebe, nýbrž za bližní, pro něž si vyprošovala pomoc. Lidé říkali, že její modlitba měla zázračnou moc. Lidé si u ní vyprošovali vzpomínku při modlitbách. Kdyby mě byl někdo požádal, abych jí pomohl v jejích těžkostech před smrtí, byl bych to provedl jen tím, že bych byl ukrátil její pobyt na zemi jejím poznáním, ke kterému bych v ní uvolnil cestu.

Jiným případem mně známým byla paní Šmídlová, velmi pokročilá mystička, která měla dar vidění do lidského nitra i přes hranice zrození. Dary, ze kterých se těšila několik desítek let, pocházely z dost vznešeného stavu vnitřní modlitby. Tam nastala nerovnováha mezi modlitbou, která byla na vysoké úrovni, a životem, který byl veden velmi ctnostně a čistě, ale zacházela s dary chybně. Přičtla je ke svým vlastnostem. Totéž se dělo u většiny křesťanských světců a odtud také pocházelo jejich velké utrpení. Individuálně u každého z nich existovalo více příčin utrpení. U paní Šmídlové např. ve dnech fyzického umírání šlo výlučně o smrt na kříži, a tedy o přechodové utrpení, jako kdysi u svaté Terezie z Lisieux. Tehdy nemůže nikdo jiný pomoci než Panna Maria (nesmrtelná duše), jak bylo symbolicky ukázáno pod Ježíšovým křížem, a je to pomoc nepřímá. Vypořádání vztahu k Janovi. Vlastní ukřižování musí probíhat bez pomoci, jinak vůbec neproběhne! Ježíš Kristus jasně ukázal, kdy bylo účelné se zbavit utrpení a kdy nikoliv. A protože i my procházíme všemi fázemi

jeho cesty, měli bychom se dát poučit právě jeho příkladem. Proberu heslovitě ty příklady:

1. Žijeme-li ještě v Asyrii v městě UR a okolí a máme-li tam své majetky, není jiného vyhnutí, jak se zbavit utrpení, než odejít z Asyrie. Ježíš Kristus - Spasitel - žije sice s námi i tam, ale my o něm vůbec nevíme, nevstupuje do našeho vědomí, protože místo něho je v našem vědomí náš majetek všeho druhu. Co je to odejít z Asyrie? Symbolicky je to naznačeno odchodem do Palestiny, do Zaslíbené země. Prohlédněme správně ten symbol: není to pochod odněkud někam - tak vypadá symbol - nýbrž vzdání se majetku a jeho záměna za pouhé správcovství. Bylo by nesmyslné chtít se zde zbavit utrpení, nejsme-li ochotni být dobrými správci.

2. Zařídíme-li se podle principů správcovství, nebo chcete-li hospodaříme-li správně s Hospodářovými hřivnami, Hospodář sice opět zdánlivě s námi není, tj. nenachází se v našem vědomí jinak než hřivnami, ale proviňujeme-li se proti pravidlům správcovství, trestá nás, když jsme věrnými správci, odměňuje nás. Tímto způsobem se dá zbavit utrpení po dobu, symbolicky řečeno, těch 1700 let, ale ne déle, ani chvíli déle, vstoupí-li do našeho vědomí Hospodář. Kdybychom pak chtěli hospodařit po staru, jednali bychom, jako by Hospodář s námi ještě nebyl, čili vraceli bychom se zpět do těch 1700 let. Bylo by s tím však spojeno větší a méně pochopitelné utrpení, než dříve, když jsme byli pouze neposlušní.

Víme, co nám pro tuto periodu napovídá Ježíš: Být v tom, co je Otcovo. Teď už víme, jaký je rozdíl mezi hospodařením s mrtvými hřivnami a hospodařením s živými městy, s městy plnými života. Život těchto měst je životem Hospodářovým. Máme na něj menší a jiná práva než na mrtvé hřivny. Uvažujme o tom. To už není pouhá práce na poli mimo dům Hospodářův. Takhle se bez krizí dorůstá do pobytu u Boha. Takových prvních třicet let Ježíšova života (číslice je zde symbolem) je opravdovým příslibem toho, že se člověk stane učedníkem Páně. (Nula za trojkou je člověk, lépe řečeno přechodový požadavek na člověka, aby se stal ničím. Tři je zaslíbení v učednictví.) Mezitím za nás Ježíš vstupuje do Jordánu, za nás i v nás přemáhá Satana na poušti. Je v symbolice přesně řešeno, co zmůže člověk a co jeho vedení - Ježíš. Nezapomeňme, že rodina musí pustit Ježíše do Jordánu a na poušť. Všimněme si toho rozdílu: Jak rodina hledala Ježíše, když mu bylo 12 let a zůstal ve chrámu, a jak je Ježíš tehdy poslechl a vrátil se k rodině. Doufám, že obdobnou úvahu si uděláte o přechodu mezi 1. a 2.

3. Nastává doba učednictví. Víme, že se učedníci především měli snažit o to, aby se přestali starat. Napadá vám asi, že starostlivostí se na tomto stupni vylučujeme z božího vedení, a proto začínáme zbytečně trpět. Tehdy se tedy vyhýbáme utrpení zcela novým způsobem, a my už víme, že to není způsob konečný.

Tak bych vás mohl provést i dalšími pasážemi Ježíšova života, ale je to zbytečné, protože už jasně vidíte, že čím dále tím méně jde o vyhýbání se utrpení. Čím je člověk duchovně nevědomější, tím více se snaží vyhnout utrpení. Kdežto čím je duchovně vyspělejší, tím méně potřebuje věřit na správnost toho neb onoho počínání, a tím je poslušnější svého vedení, čímž pochopitelně uniká utrpení, které vzniká z nevědomosti. Vůbec mu však nejde o to, aby se utrpení vyhnul, nýbrž aby mohl existovat na úrovni, na které už je, aby z ní nespadol, nýbrž aby z ní postoupil dále. Neklade si tedy vůbec otázku, jak se vyhnout utrpení, nýbrž jak uspořádat své myšlení a jednání v souladu se zákonitostí svého stupně. Zatímco na počátku cesty někde v Zaslíbené zemi jen věřil a někdo jiný za něho věděl, čím dále ten, kdo ví, je tím, kdo poslouchá. Není už člověkem, který neví, co dělá, tj. neví kam míří jeho myšlení a jednání v duchovní oblasti. Poslouchá někoho, o kom ostatní nevědí, a dává přednost této poslušnosti před tím, aby poslouchal nevědomé. Těší se z ochrany, kterou nevědomý nemá, a která spočívá v tom, že pokud je poslušen zákonitostí, které zná, ocitá se za hranicemi zákonitostí nižších. Pokud u něho utrpení nastává, ví o něm napřed, zná jeho důvody, ví, že je to utrpení přechodové, ví tedy, kam míří. Pak ovšem má jeho utrpení jinou povahu než utrpení nevědomého. To všechno se dovídáme ze života Ježíše Krista, který napřed **je** v člověku nevědomém, a pak **je** v člověku stále více si uvědomujícím svou nesmrtelnou podstatu.

30. 6. 1982

Co chtěl asi Ježíš říci slovy "příklad svůj dal jsem vám"?

Otázka pokračovala takto: "Jak nám mohl Ježíš sloužit za příklad a jak vy si troufáte symbolismu jeho života používat v lidském životě, když on byl vtělený Bůh, který mohl více než lidé, a tedy mnohé z toho, co zažil a dělal, je prostě nenapodobitelné a bylo by nehorázně troufalé a domýšlivé, kdybychom jej v tom chtěli následovat."

Mohl bych únikovým způsobem odpovědět takto: "Křesťané si stačili za 2000 let vybrat z příkladu Ježíšova života jen jeho slova a smrt na kříži. Každý si vybere, na co stačí. Že by se však nedalo nic vybrat, to se nedá říci."

Důležité však je, že Ježíš dostal svému slovu a opravdu podal příklad všem a to každému rozdílný jednak podle lidských vlastností a schopností, jednak podle míry vyprázdňenosti příjemce.

Lidé zatím nebyli schopni pochopit více než Ježíšova slova a poněkud jeho smrt na kříži. Čím je to způsobeno?

Ježíš mluvil k lidem, kteří v něj uvěřili, a právě tito uvěřivší psali evangelia. Z toho důvodu i my máme dojem, že jen vírou se lze chopit příkladu Ježíšova. Ale v tom se mýlíme. Obsah víry každého člověka je jiný, a podle toho také každý člověk si vybírá jenom některou stránku následování Ježíše. Předjatou vírou si člověk vytváří nějakou svou představu o Bohu a o cestě k němu. Učedníci Páně si např. představovali, že v poslední soudný den přijde Kristus s veškerou mocí a slávou a vezme si je k sobě do království božího.

Vezměme však v úvahu většinu lidí, kteří v Krista nevěří a vůbec nemají možnost se seznámit s jeho učením, nebo je z nějakých důvodů odmítají přijmout. Jsou-li schopni následovat Krista, a jak, když o něm nevědí?

A víte, že je to i tehdy možné? My totiž dosud nevíme, co je to vlastně následovat Krista. Nejsme už v pozici lidí, kteří věřili v brzký konec světa, ale všichni naštěstí od Boha přicházíme a k Bohu se vracíme, a tato skutečnost se musí stát základem našeho následování Krista. Ani tomu však není třeba věřit, neboť je možno teprve na každém kroku cesty se o tom přesvědčovat. Mnozí lidé následují Krista a nevědí o tom. Kdo z nás s plnou zodpovědností může říci o sobě, že ví, co činí. Byl jsem např. svědkem toho, jak mi lidé na každém kroku sloužili. Kdyby si byli bývali toho vědomi, mnozí z nich by byli v té službě nepokračovali, neboť by byli považovali za ponižující dělat něco, čeho si nejsou vědomi.

Nechme stranou lidi, kteří nemají příležitost se seznámit s Ježíšovým příkladem. Mluvím přece k lidem, kteří tu možnost mají, třebaže se teprve poprvé z těchto řádek přesvědčují, nebo budou přesvědčovat, že takový příklad tu byl dán a že se ho mohou chopit i tehdy, když nevěří, že Kristus existoval, nýbrž jen uznávají, že někdo ten příklad vymyslel, a jak poznají, budou-li se jím řídit, že jej vymyslel velmi důmyslně.

Jedním ze základů tohoto příkladu je Ježíšův požadavek: "Modli se a pracuj." Jak se má někdo modlit, když necítí potřebu se modlit, ale pracovat je nucen, aby neumřel hlady a nebyl lidské společnosti na obtíž?

Takový člověk by si měl být vědom toho, že za práci je odměňován jen proto, že pomocí ní něco užitečného způsobí. Nestojí-li jeho práce za nic, musí se smířit s tím, že za nic také nic nedostane. Práce, která mu něco přináší, také si od něho něco vyžaduje. Obecně možno říci, že určitou míru sebeobětování. Dalo by se také obecně říci, že čím více myslí na práci a méně na sebe, tím mu práce lépe jde. A zrovna tak je tomu s modlitbou. Není rozhodující, že ji dosud nepotřeboval a ani nevěděl k čemu. Většina lidí vykonává takové druhy prací, které pro sebe vůbec nepotřebují. Budete se učit druhům modliteb, při kterých budete muset zapomenout na sebe, a tam teprve začíná modlitba, o které jste vůbec nevěděli (protože jste ji nevyčetli ze života Ježíše Krista) a která vede k vědomému spojení s Bohem, s věčným životem. Tuto modlitbu, jak vyplývá z evangelií, učedníci Páně po celou dobu učednictví ovládali jen v nepatrné míře, a proto u nich nedocházelo k té jednotě s Bohem, ke které je Ježíš vedl. Bylo totiž nad jejich chápací schopnosti modlit se tak, aby si člověk nic konkrétního nevymodlil. Jen Ježíš se před nimi modlil, aby byli jedno s Otcem jako on s ním jedno je. Jak se učedníci učili tomu vyššímu druhu modlitby? Pouhou odevzdaností Ježíši a pak vykonáváním všeho, co on jim doporučil. Svě vůle směli užívat jen tak jako dělník, o němž bude dále řeč.

Zdalipak dělník, opracovávající malou ale nepostradatelnou součást do velkého stroje, musí mít představu celého stroje? Stačí má-li představu o funkci součástky, kterou opracovává. Tak je tomu při následování Krista. Člověk může mít a má mít pokud možno jasnou představu o tom, co opracovává. Jeho světlem je jeho malé vědomí (odvozené vědomí), kterým si neuvědomuje víc než tento hmotný svět. Může si i myslet, že do jeho vědomí nemá nic jiného vstoupit. Jen si musí počínat jako dělník, musí pro svou práci vyčlenit část ze svého volného času. Bylo by dobře, kdyby si byl hned od počátku vědom toho, že čas, kterého se takto vzdává, není časem určeným pro něho, nýbrž pro stavbu nějakého velkého stroje, který nezná a zatím ani nemůže znát. Aby jej poznal, k tomu je třeba zvláštního druhu studia: Vidět napřed svou malou součástku ve funkci atd. Jak se to děje? Co do díla vloží, jde na kontrolu, a ta buď schválí jeho kus jako dobrý, nebo jej neschválí. Zařídí-li se člověk podle prvního kroku na cestě znázorněné Ježíšem (že vyrobí svou součástku bez ohledu na sebe), stane se

svědkem kontroly své malé součástky na velkém díle. Mám-li odpovědět jak, musím napřed říci, v čem spočívá ten první krok. Řekli jsme si o něm, že to má být čas vyčleněný z volného času, který by jinak sloužil jen k tomu, kdo tím časem vládne. Tím nechci říci, že by se mělo začít žít dvojitým životem, jehož jedna část by spočívala v běžné lidské činnosti a v plnění běžných lidských povinností, a druhá část v něčem navíc, co nemusí být součástí běžných povinností, nýbrž že všechno začneme dělat nejen tak jako ostatní lidé a soustavně přidáváme ke všemu něco navíc, čas vyčleněný z volného času, který by jinak zbyl pro člověka a nyní je užít k téže činnosti znovu, ale ne tak, aby se člověk snažil udělat dvakrát více, nýbrž aby všechno dělal lépe než dříve a než ostatní lidé, a to ne pro sebeuspokojení, nýbrž k sebe kontrole. Užité symbol: Než dělník pošle svou vyrobenou součástku ke kontrole, sám na ní svými kontrolními prostředky zkontroluje všechno, co může sám zkontrolovat. To je ten vložený čas. Ovšem také poopraví, co se dá poopravit a pak pošle svou součástku ke kontrole. Konečnou kontrolu už nedělá on, nýbrž kontrolor. Kdo je tím kontrolorem? Na prvním kroku o něm nemusíme vědět nic víc, než že jsme svou součástku ke kontrole zanesli a další kontrolu neprovádíme. Toto odnášení ke kontrole nesmí zaujímat mnoho času, ale musí být provedeno. Jak? Pozastavíme se ve své činnosti na velmi krátkou dobu, dokonce na tak krátkou dobu, že naše okolí ani nezpozoruje, že jsme se pozastavili v činnosti, a v této chvíli přestaneme myslet jak na to, co jsme provedli, tak na to, co vzápětí budeme provádět. Tomu říkám přinést součástku na kontrolu. Je snad zřejmé, že nejde o dvojakost činnosti, nýbrž o dvojitý druh odstoupení od sebe, napřed dokonalejší činností a pak nečinností. Na prvním kroku se začínáme učit odstupovat od sebe dokonaleji než jak jsme to činili dosud. A právě tento moment kladného a dokonalejšího odstupu od sebe je tím nejplodnějším, co se děje s člověkem. Člověk se vyprazdňuje, ale jeho přirozenost míří k tomu, aby každá prázdnota byla něčím naplněna. A nevyhledává-li člověk ve chvíli vyprázdnění náplň podle své vůle a nedá-li se vláčet fantazií nebo představami, je naplňován z jiného pramene než ze sebe, než z prostředků, které zná: Tedy nikoliv rozumováním, uvažováním, citovým zaujetím apod. Nerad bych zde definoval, čím bude naplněn, abych nenaváděl k autosugesci. Stane-li se však, že po takovém sebezpuštění bude člověk schopen snáze jednat, snáze myslet, snáze pracovat, je na dobré cestě. Do jeho myšlení a činnosti vstoupil prvek, který tam dosud nebyl a proto nemohl být využit (k velké škodě člověka). Tento prvek mu zprvu umožňuje, aby byl klidnější, aby všechno dělal s větší lehkostí, až nakonec se

mu jeho činnost stane hrou s určitými pravidly, jakýmsi sportovním výkonem, který bude provádět s nebývalým zaujetím, ale bez velké námahy. Naučí-li se řešit situace a úkoly se stále větší lehkostí, o které se mu dříve ani nezdálo, není to cílem, ale prostředkem, který mu umožní nastoupit další kroky.

Kdo nebyl zvyklý se modlit, třeba proto, že na Boha nevěřil, ten ať se ještě nezačne modlit ani na tomto stupni. Hrozilo by mu, že by se modlil jako ti věřící, kteří něco říkají a nevědí co, jejich duch je u toho velmi málo. Tento druh modlitby velmi kompromituje celé náboženství. Taková modlitba totiž neupevňuje poměr mezi věřícím a Bohem a co chvíli ho staví na hlavu. Představte si, že byste k někomu mluvili v nějakých naučených frázích, nebo dokonce ani nevěděli, co říkáte. Co byste od takové rozmluvy mohli očekávat. Divili byste se, kdyby se oslovený od vás odvrátil? Nevěřící se učí modlit na prvním stupni beze slov svými skutky. A chtěl bych říci, že věřící, kteří se modlí slovy, jež neopírají o skutky, jsou na tom hůře. Nemodlí se v duchu a v pravdě, jak požadoval Ježíš, nýbrž bezduše a lživě bezduše protože nevědí, co říkají, jak jsem dokázal už několikrát na rozboru Otčenáše, a lživě proto, že za prosbami nestojí jako samozřejmost povinnost učinit vše možné, aby se tyto prosby uskutečnily. Prosby nemají zázemí v úsilí člověka. Např. za modlitbou "buď vůle tvá" stojí přání, aby se stala naše vůle. Máme výmluvu, že neznáme vůli boží. Jsme-li však věřící, můžeme se opřít o křesťanskou mravouku založenou na příkazech božích; jenže ono je pohodlnější jít se z hříchů vyzpovídat než je nedělat a být poslušný. Proč nestačí, bereme-li ohled jen na vůli boží? Protože taková cesta je příliš dlouhá a jeden lidský život nestačí pak k tomu, aby se člověk od sebe vyprázdnil a tak v sobě získal místo pro vědomě žitý věčný život.

Proto je poctivější dělat napřed to, co musíme, a postupně se na tom učit odcházet od sebe. Dostaví se účinky správné modlitby v duchu a v pravdě. Náš život se postupně stane životem zázračným, ne v tom smyslu, že v něm nebude překážek, nýbrž že překážkám i pohodě budeme rozumět, budeme stále lépe poznávat jejich zdroj a přijdeme na to, že zdrojem obou je různá kvalita a míra našeho poznání. V jakém smyslu se stane potom náš život zázračným? Že budeme vědět, aniž bychom po tom pátrali, co máme dělat a budeme-li poslušní tohoto vědění, bude se ono rozšiřovat za hranice normálního rozsahu rozumových schopností proto, aby toto nové světlo vedlo člověka za hranice pomíjející existence.

Kdo se naučil bezduše a přitom mnohomluvně modlit, nechť ví, že Bůh nepotřebuje ani jediného našeho slova, aby nás slyšel. Naší vůlí a našimi skutky mluvíme daleko hlasitěji než slovy. Každý, kdo učinil aspoň nějaký pokrok v modlitbě, ví, že slovem sice snáze svou mysl připoutá k předmětu modlitby, ale že slova při modlitbě nemají jiný smysl. Člověk se jimi může rozplamenit, vkládá-li do nich cit, může sám sebe přesvědčit o opravdovosti pronášeného, ale Boha není třeba podněcovat slovem, ten nepotřebuje mluvit lidskou řečí nebo slyšet lidskou řeč, aby se dověděl, co člověk chce. Jaký primitivismus jsme zavedli do styku člověka s Bohem. Jen zpočátku je nutné slovo toho, kdo věří, ale později, jakmile se modlitba vynoří z pozemské zákonitosti, už nám slovo vadí a od Boha nás vzdaluje. Proto je i při slovní modlitbě zapotřebí pomlka, o kterých jsme mluvili na prvním kroku při činnosti. To je chvíle, a ne jiná, kdy se přibližujeme jak činností tak modlitbou k Bohu. Máme o Bohu příliš lidskou představu. Lidsky nevěřící člověk takovou představu o Bohu nemá, a proto, až učiní pokrok na cestě, kterou právě vypisují, získá víru v Boha, která není lidského původu a která je tak silná, že ho přemůže a udělá z něho nového člověka. Přesvědčil jsem se, že pravá víra v Boha není přirozenou lidskou vlastností. Dostavuje se v okamžiku, kdy se pro ni disponujeme, a pak se moc divíme, kde se vzala, a nejen to, marně hledáme toho, který před tím nevěřil. Už se s ním nesetkáme. Ona zabíjí starého člověka. Její moc nad člověkem by byla absolutní, kdyby disponování člověka pro její přijetí bylo dokonalé. Protože však takové není, roste od jednoho sebezáporu ke druhému s mírou tohoto sebezáporu. Učedníci Páně se s ní poprvé setkali, když opustili své rodiny a lidsky uvěřili Ježíšovi. Důležité bylo, že opustili - opuštěním rodin - aspoň částečně sebe (zatím jen své), zapřeli sebe. Tento fakt je disponoval, nic jiného, k tomu, aby do nich mohl Ježíš vlít onu "zázračnou" nadlidskou víru, a protože učedníci sebe celé neopustili, musel ji pořád podporovat svými "zázraky", které před nimi dělal. Musel dokonce začít přeměnou vody ve víno, aby jim "zázrak" byl smyslově přístupný. Tehdy znovu uvěřili, protože byli přesvědčeni smyslově. Uvěřily jejich smysly. Všimněte si, jak Ježíš nepodceňoval funkci smyslů a odkud začal soustavně přesvědčovat člověka. Pak ještě musel uvěřit celý ostatní člověk. Proto bylo třeba dalších a dalších "zázraků".

Je nejvýš pozoruhodné, že éra zázraků začla proměněním vody ve víno a tím také začla učednická doba jeho žáků. Při tomto prvním zázraku zasáhla Panna Maria, nesmrtelná duše! Její kompetence je přesně určena, a pak je dovršena dvěma událostmi na konci učednické doby. Při první z nich, při poslední večeři Ježíš

opět proměňuje víno, tentokrát ve svou krev a chléb ve své tělo. Všimněte si - voda byla proměněna ve víno na začátku učednické doby. Teď už má Ježíš v ruce tu vodu proměněnou ve víno a ubírá se dál. Podobně je tomu s chlebem. Rozumějte dobře, bere do ruky plody země, řekněme pozemské tělo, své pozemské tělo, které pocházelo z Panny Marie. Proto Panna Maria už přitom není. Víme, že toto odnětí těla Panně Marii probíhalo postupně a vyvrcholilo předáním matky Janovi. Tato druhá událost byla vysvětlena jinde. Celý učednický proces, tj. osobní vedení, je tím dokonale určen ve svých mezích, abychom mu jednou mohli dokonale rozumět, a věděli, co si od něho můžeme slíbovat a co nikoliv. Též abychom si všimli, k jaké změně kvality dochází během tohoto procesu. Na začátku proměna vody ve víno lepší než běžné, na konci dozrává tento proces až do možnosti, aby Ježíš Kristus za nás zemřel na kříži, což my sami ze své lidské síly nedokážeme. Viz svědectví sv. Terezie z Avily. Tím jsou také dány meze úkolu "lidství".

Připravil jsem si tímto výkladem cestu k vysvětlení mezistupně, který je nezbytný u lidí, u nichž převládá nějaká povahová vlastnost, která je jakýmsi klíčem k osobnosti. Taková vlastnost neexistuje u každého člověka. Kde není, tam se tohoto mezistupně nedá použít.

Dříve než se do tohoto výkladu pustím, měl bych vysvětlit, proč jsem slova "zázrak" a "zázračné" kladl do uvozovek. Člověk má vědomí, které je oděno do lidských schopností proto, že člověk používá smyslových, rozumových a citových schopností. Tyto oděvy vědomí mu umožňují nejen vidět jen tento časoprostorový svět a s ním se výhradně stýkat, ale umožňují mu i v rámci tohoto chápání světa všechno lidsky provádět. Odstraní-li člověk zmíněné nejhrubší nánosy ze svého vědomí, shledá se za nimi s jemnějšími nánosy, pomocí nichž může rovněž všelicos lidsky provádět, ale ony jsou už tak jemné, že se už skrze ně dá poznat, že jejich moc pochází odjinud než z přirozených vlastností člověka. Tady už začíná "zázračné" a "zázrak". Co však je na tom zázračného, když všechno provedení "zázraků" už tu bylo, jenom to nebylo odkryto (viz naléhání Panny Marie, aby Ježíš odhalil své schopnosti, které jetě zdaleka nebyly těmi nejvyššími. Mám na mysli zázrak v Kani Galilejské, proměnění vody ve víno.) Nepovedu výklad tímto směrem dále, abychom se nevzdálili šíří a hloubkou od tématu. Všimněte si aspoň, že podnět k prvnímu zázraku dala Panna Maria, tedy někdo další, kdo nebyl vykonavatelem "zázraku" a tento někdo další byl pak při každém dalším zázraku. Jednou tím druhým byl chromý nebo slepý,

zkrátka kdo prosil nebo si přál. Druhost se přenesla z Panny Marie na obyčejného člověka. Nepřipadá vám - jako by Panna Marie udělila člověku moc přivodit zázrak. Nebýt toho druhého, "zázrak" by neproběhl. Tohoto momentu budeme při dalším výkladu potřebovat. Tím druhým může být i nevinný předmět, i činné slovo, ke kterému jsem se před chvílí stavěl s tolika výhradami. Může jím být i dominující lidská vlastnost, a o této její funkci si nyní promluvíme. Teprve až se náš výklad dostane trochu dále, promluvíme si o druhém z jiného hlediska. Nepodceňujme však život ve všech jeho projevech. Snažme se jen všemu přiřknout správné místo a dosah. Všimněme si také, že u chromých a slepých došlo k "zázraku" už také proto, že prosili o něco, co sami nemohli provést. Zde je odpověď na otázku, kdy má člověk právo prosit i když ze sebe už nemůže nic učinit. "Zázrak" se děje proto, že se člověk stává relativně ničím, a Ježíš při provádění "zázraku" ukazuje, jak ještě zdokonaluje tuto anihilaci lidského chtění. O tom byla řeč v minulosti. Vraťme se k tomu výkladu o proměně konkrétního chtění ve stav chtění.

Je to zvláštní druh zjednání rovnováhy mezi činem a modlitbou, který právě nejpřímějším způsobem vede k "zázraku", tj. k převratu v situaci. K tomu však máme ve svém výkladu ještě daleko, až budeme mluvit o rovnováze mezi modlitbou a životem. Obecně se tomuto "zázraku" říká obrácení, a my už víme z minulých výkladů, že těchto obrácení je několik, že mají své stupně, a lze říci, že podle míry sebepoznání a sebevzdání se zvyšuje též úroveň obrácení.

Pokud se týče dominující vlastnosti může být též nahrazena takovým soustavným počínáním, které vede až k velmi snadnému provádění něčeho, co pro jiného by bylo těžko proveditelné. Aldous Huxley ve své Věčné filosofii píše o čínském vyřezávači skříněk. Nebudu jeho argumentaci zde opakovat, nýbrž spokojím se konstatováním, že onen řezbář byl velkým umělcem ve svém oboru, protože dovedl své řemeslo k takové dokonalosti, že při něm dokonale zapomínal na sebe, a přitom prováděl dílo vpravdě umělecké. Jeho řemeslo jej dovedlo až k obrácení a u něho se projevovalo jako inspirovaná činnost, při které se vůbec nenamáhal, ale které se cele věnoval.

Jsou lidé, kteří vynikají některou převažující schopností. Ti by měli vědět, že tato jejich vlastnost je klíčem k celé jejich osobnosti. Otevrou-li ji tímto klíčem, může ona ze sebe vyjít do další vyšší úrovně poznání, která není omezena smysly a rozumem, aspoň ne tím způsobem, jak je tomu u ostatních lidí. Smysly, rozum a city se stávají východiskem k širšímu poznání už

nezávislému na nich. To se stává např. hudebnímu skladateli, který se opírá o své hudební nadání a též reprodukčnímu hudebnímu umělci, a dokonce některému posluchači inspirované hudby. Tito dva se prostě dají táhnout nějakým hudebním géniem do země jeho inspirace a setkávají se tam s duševním účinkem jeho inspirace. Má-li k tomu dojít, i pouhý divák, posluchač, tím více reprodukční umělec, musí do svého poslechu nebo reprodukce sebe celého vložit, musí přestat být vnitřně roztříštěn, musí přestat dělat najednou dvě nebo více věcí.

Obdobně, ne stejně, si má počínat ten, kdo dominující vlastnost uplatňuje ve svém životě. Ona ho může inspirovat třeba i k široké škále činností. Je zachována jednota lidské bytosti v tom smyslu, že ona zůstává vůdkyní po různých činnostech, které pomocí ní člověk sjednocuje svou bytost v přerůzných situacích.

Už asi sami tušíte, jaký je základní princip tohoto školení. Napřed sjednotit lidskou bytost, někam ji celou zaměřit a pak ji opustit. Bez sjednocení sebe by opuštění sama sebe dopadlo křivě a nepatříčně. Nesjednocená část lidské bytosti by zůstala nezaměstnána, a jakmile bychom se chtěli přenést soustředěním k vyššímu cíli, začla by se nezaměstnaná část naší bytosti sverepě hlásit ke slovu, a kdybychom ji začali umlčovat, hlásila by se ještě urputněji. Začali bychom dělat dvě věci najednou, jít za nějakým cílem tou částí své bytosti, která je přesvědčena o tom, že je správný, a druhou částí bychom odháněli po zaměstnání hladovící část sebe. Má-li někdo nějakou dominující vlastnost, poměrně snadno kolem ní a pomocí ní zaměstná ostatní méně významné vlastnosti, a teprve pak, až sebe celého někam odvede, může sebe tam bez námahy opustit. Vše je v pořádku až na to, že uplatněná vlastnost člověka vede k velkému sebeuspokojení, ba k jakémusi druhu náruživosti. Stane-li se dílo takového člověka předmětem obdivu jiných lidí, mívá to za následek, že dílo se stane cílem, a nikdy ne prostředkem k dalšímu vzestupu.

Co teď řeknu o hudebním skladateli, to se děje i s každým drobným kutilem, který své malé umění uvedl na trh obdivu. Hudební skladatel zůstane obvykle hudebním skladatelem a nestane se ničím více. Je to škoda, protože byl na nejlepší cestě, aby se přes hudbu dostal k širšímu poznání, tj. ke svému čistému vědomí, už oproštěnému i od hudby. V takovém stavu hudebník opouští hudebníka nebo ho klade na oltář spalující moci samotného vědomí bez očekávání toho, co bude dál.

Bylo by dobře, kdybych teď při této příležitosti aspoň něco řekl o moci, o níž mluvím, o moci čistého vědomí. Jeho moc spočí-

vá především v tom, že ono je křížovatkou všech projevů všeho druhu, takže je ke všemu projevenému východiskem. Nábožensky založený člověk si pomáhá k pochopení této skutečnosti pojmem Stvořitel. Víme už z minulých pojednání, v čem je toto pojetí pomocníkem, a v čem je překážkou pochopení věcí. Ono totiž je jakoby nebylo v žádné úrovni stvořeného. Každá úroveň stvořeného představuje zahradu obehnanou vysokým plotem, přes který se lze dostat jen velmi těžko. Ten plot vám budu muset trochu lépe popsat. Jsou to hranice obrovského pole určité frekvence záření. Uvnitř téhož pole může existovat a také existuje jiné pole záření, nemusí se s jeho hranicemi krýt, může je daleko přesahovat, nebo se ho může jen dotýkat, nebo je může jen zčásti překrývat atd. Na tom tolik nezáleží. Důležitější je, že pokud se něco nachází v určité frekvenci, může jiná frekvence onu určitou frekvenci prolínat, aniž by si obě překážely, aniž by na sebe narážely, aniž by o sobě za normálních okolností věděly. Po této přípravě půdy mohu promluvit aspoň trochu srozumitelně o jedné stránce moci čistého vědomí. Zatímco vědomí vázané na určitou frekvenci umožňuje uvědomovat si všechno, co v té frekvenci existuje, ale zabraňuje uvědomovat si, co existuje v jiné frekvenci, čili je to vědomí spoutané určitou frekvencí "stvořeného", vědomí čisté není vázáno na žádnou frekvenci, není žádnou úrovní záření vězněno, neboť je zdrojem všeho "stvořeného". (Vědomě chybně zjednodušuji stav věcí. Všude má být pamatováno na další zdroje - bytí, myslím absolutní bytí a absolutní lásku. Smím se té chyby dopustit, mám-li na mysli jen člověka a jeho cestu k vědomému zažívání věčnosti. Kvalita bytí odvozeného je stejně důležitá pro možnost uplatnění vědomí). Člověk, který se stane ničím na kterékoliv úrovni frekvence, ocitne se automaticky v čistém vědomí a tedy je svobodný, není závislý na různých hranicích a plotech. Tento stav vědomí je ovšem velmi povznášející a nezapomenutelný. Vráť-li se člověk z něho zase do nějakého pole za nějakým plotem, začne se cítit vězněm, nenachází už pokoje, dokud se znovu nestane vědomě svobodný. Jedno jediné nahlédnutí do čistého vědomí tedy změní celý život člověka. Ale to jsem vysvětlil jen jeden aspekt moci čistého vědomí. Přesto však i z toho, co bylo řečeno se dá usoudit, že kdyby tomu bylo jak píši, vypořádal by se člověk se všemi úrovněmi a ploty mezi nimi. Kdybychom však chtěli dokonaleji pochopit, jak tomu fakticky je, museli bychom přihlídnout k ukázce Ježíšova života, v němž je názorně předvedeno, jak se má člověk přibližovat k prázdnotě, v níž jediné se může dokonale spojit s věčným životem.

Ještě důležitější je, že našel-li člověk cestu do čistého vědomí, dokáže odtamtud vynášet vztah (a to kupodivu velmi kon-

krétní!) ke všemu, ke všem úrovním a k dění v nich. Člověk pak dokáže na různých úrovních dělat i "zázraky".

Příklad: Ježíš umožnil svým učedníkům (víme, jaký krok museli podniknout před tím oni: vyprázdnit se od svých nejužších vztahů), aby z moci boží konali zázraky. Jenže zázraky jsou jen chvilkovými napojeními na čisté vědomí (obdoba citových extází na cestě lásky), na spojení s Otcem, jak tomu říkal Ježíš. Aby se učedníci naučili soustavně zázračně žít, k tomu potřebovali učiniti další krok, jak jsme si vysvětlili už jinde ze života Ježíšova. Na životě Ježíšově je patrné, co musí učinit člověk, aby ono vědomí mohlo mnohem více učinit za člověka. Mít však k dispozici Ježíše není všechno. Prostředek, který máme ke spojení s čistým vědomím, je jen živý příklad, který se nám tímto prostředkem předkládá. Příklad nadaný mocí, která nakonec, až nebude hrozit nebezpečí, že si jej přivlastníme (on bude za nás ukřižován, a také z toho důvodu, abychom si jej nepřivlastnili), bude plynule přecházet na nás v míře, jak ji uneseme (viz: "Pojezte tento chléb...napijte se tohoto vína..."). Čisté vědomí je moudrou silou připravenou ke transformaci všeho v potřebné míře pro tu kterou úroveň. Na rozdíl od něho živé lidské tělo je transformátorem čistého vědomí v běžném případě jen pro úroveň časoprostorovou.

Pojem čistého vědomí by se dal s jistou mně známou nepřesností zredukovat na uvědomovací sílu, která stojí na pozadí všeho stvořeného. Cokoliv stvořeného (např. lidské tělo, rostlina, buňka apod.) se mu postaví do cesty, to začne fungovat jako transformátor čisté uvědomovací síly. Po jeho přechodu mediem stvořeného, se už nemůžeme setkat s čistým vědomím, nýbrž jen s jeho redukcí a přetvořením právě tímto sítem stvořeného.

Myslím, že víte, kam vás vedu a jakými prostředky. Zatím jsem vás dovedl jen k tomu, abyste pochopili, že pomocí převažující vlastnosti či schopnosti snáze sjednotíte svou bytost a jako takoví se jí budete moci zřící. Říkám tomu sebevypřázdňení nebo sebezápor. Ten se má stát prostředníkem k nabytí poznání, které už nepramení ze smyslů nebo z rozumu, nýbrž z čistého vědomí.

Přejděme k druhému kroku a spokojme se s ním v tomto pojednání, neboť druhý krok nám dává dost jasnou odpověď na otázku mně položenou.

Dosud jsme si směli dovolit považovat sebe ve své tělesné schránce za něco svého, kdežto jiné lidi za někoho více méně vzdáleného od sebe. Nyní jde o překonání tohoto klamu, který je způsoben tělesnou schránkou jednotlivých já. Tato parcelace

vědomí do různých já oddělených různými tělesnými schránkami především a osobními zájmy jednotlivých lidí posléze, má pro náš duchovní vzestup několikerý výchovný smysl. Jedno já tu stojí proti jiným já, vzájemně se mohou doplňovat, mezi sebou soutěžit a zkrátka pomáhat si vzájemně v duševním i tělesném růstu. Nezapomeňte, co řekl Ježíš: "Sejdou-li se dva nebo tři ve jménu mém, jsem uprostřed nich." Toto bude možno pochopit lépe až z další kapitoly. Jako bychom byli zařazeni do sportovního družstva, v němž jsou i trenéři a připravovali se na společný sportovní výkon. Jenže v našem výkonu nejde o jednorázový závod, nýbrž o stupňování výkonnosti až za hranice sportovní hry. O tom nikdo ze spoluhráčů neví. Všichni si myslí, že jde jen o ten sportovní výkon, jemuž se říká lidský život. Od vás se však chce, abyste svůj výkon - život, považovali za příležitost přeskočit překážku smrti, už dříve než fyzicky umřete. Trochu složitě, co? Nikoliv. Podaří-li se vám vejít do čistého vědomí, které je jinak překryto smyslovými dojmy a rozumovým uvažováním, někdy emocemi, přestanete mít dotyk jen s dosud uvědomovanou příkrývkou vědomí, nebo jinak řečeno, se smyslovými dojmy, s obsahem rozumu a s city a začnete překračovat tento plot, a ten patří, aniž to víte, do druhu těch přehrad, které nedokážeme překonat v okamžiku smrti. Naučíme-li se však překonávat jeden druh přehrady tohoto druhu, naučíme se překonávat i všechny ostatní přehrady téhož nebo podobného druhu. Naskytne se nám k tomu dokonce příležitost ještě za pozemského života. Je však třeba tréninku, který je dovršen až tehdy, kdy se naučíme milovat bližního jako sebe, ne více ne méně. Varuji vás před tím, abyste se začli rozdávat na všechny strany. Lidé by vás zneužívali a nakonec utahali dříve než doběhnete do cíle. Výběr na účasti s jinými však nesmí být prováděn po linii příbuzenské nebo prospěchářské. My si o něm ještě promluvíme. Zatím musíme zprovdit ze světa jiné problémy. Např. problém jak porozumět smyslu smrti. Smyslem smrti není zmizet z povrchu země, nýbrž svléknout vědomí z jeho dosavadního šatu, který se z nějakých důvodů opotřeboval. Smyslem života není opotřebovat šaty vědomí, nýbrž naučit se jich použít k dokonalejšímu uvolňování vědomí než jejich opotřebováním. K tomu je třeba neopotřebovaných šatů, a proto váš pokus musí probíhat před fyzickou smrtí. O sebe nezainteresovaná láska k bližnímu je jedním ze způsobů svlékání oděvů hrubších jemnějšími, kterými je vědomí méně omezováno. O správnosti tohoto tvrzení je nutno se přesvědčiti, neboť jinak se dá jen velmi těžkopádně vysvětlit a zdůvodnit. Na mně však je, abych svůj návrh na druhý krok odůvodnil. Učiním tak trojím způsobem. Všechny tři se budou opírat o příklad

Ježíšův.

1. Příklad svůj dal jsem vám,
2. Pojdte ke mně všichni,
3. Kdy jste mě viděli žít atd.?

přičemž považuji za nutné rozlišovat, zda mluvíme s věřícím či s nevěřícím. Jaký je to předpis k jednání, když o něm Ježíš praví, že se podle něho mohou řídit všichni lidé, slovy: "pojdte ke mně všichni..."

Z Nového zákona se přímým způsobem dovídáme, jak za Ježíšem měli jít ti, kteří mu uvěřili. Pro ty byla určena cesta k osobní spáse a křesťané si myslí, že ji znají, nebo že se jí řídí, když jsou poslušni jim srozumitelných výroků Ježíšových. Už jsme si však několikrát řekli, že neumějí-li se řídit symbolismem Ježíšova života, může být jejich následování Krista jen velmi mezerovité a nedokonalé. Tato skutečnost měla za následek, že i ti z nejodhodlanějších následovníků Kristových museli mnoho vytrpět za své nedostatky ve věděni.

Z Nového zákona se však dovídáme nepřímým způsobem, jak se mohou Ježíšem Kristem řídit i nevěřící, kteří prostě symboliku jeho života vezmou jako vymyšlený příklad života, který byl už od starověku určen k tomu, aby se jím mohli lidé bez ohledu na svou víru, prostým experimentem přenést přes normální hranice svého života, svých životních schopností, už zde na zemi, nikoliv až někdy po smrti, někde v nepochopitelném stavu nebe. Za jakých okolností se tohle dá uskutečnit?

Především je nutno si všimnout, že Ježíš nepotřeboval věřit, aby mohl provést cokoli z toho, co se mu přičítá. Byl si přece vědom toho, že od Boha přichází a k Bohu se vrací. Toto vědomí nevzniklo vírou, nýbrž poznáním. Od Boha přišel - tj. z věčného života byl odvozen jeho pozemský život, a k Bohu se vracel, - tj. jeho věčný život dočasně transformovaný na pomíjející, se měl zase vrátit do stavu před transformací, měl se stát zase plně věčně žitým životem. Rozdíl mezi Ježíšem a experimentujícím člověkem pozůstává jen v tom, že on, Ježíš od začátku svého pozemského života věděl odkud přichází a čeho se dočasně zřekl a dokonce proč (Kvůli ukázce lidem, jak za ním mají jít, jsou-li ve stavu podobné transformace života, v jaké byl i on). Stačí vědět podle příkladu Ježíše, jak se dostat z omezující závislosti na smyslech a na rozumu, aniž se ví, že jsou svou podstatou nesmrtelné, jako to věděl Ježíš? Ježíš ukazuje, že ani Panna Maria, ani učedníci nepotřebovali vědět, kterak se to nebo ono může stát, že stačilo

se zařídit podle návodu toho, který věděl. (První takový návod slyšela Panna Maria při zvěstování úmyslu božího archandělem Gabrielem. A pak těch návodů bez vysvětlení bylo dáno učedníkům více. A nejen učedníkům, ale i uzdravovaným, např. "Jdi k rybníku Siloe...") Na lodi může jediný kapitán vědět odkud a kam loď míří. Řídí-li se posádka jeho příkazy, dopluje loď bezpečně do přístavu. Tak je tomu i s příkladem Ježíšovým, který, bere-li se prostě jako příkaz, dovede člověka do věčného života. Pak mohou jít za Ježíšem všichni, i ti, kteří se řídí jeho příkladem jen tak, že jej považují za vymyšlený k tomu, aby se mohla provést transformace dočasného na věčné. Nejpraktičtější součástí tohoto příkladu je faktická odpověď na dotaz člověka, který se nikdy přímo nesnažil o spásu, a přece byl spasen. Při symbolicky líčeném posledním soudu, rozuměj při přechodu z dočasného do věčného života, při přechodu, který může pochopitelně proběhnout jen v pozemském životě, neboť jedině tam je co transformovat, při tomto soudu se ptají ti, kteří vlastně nevěděli, jaké následky může mít jejich jednání: "Pane, kdy jsme tě viděli hladovět atd." A tu Ježíš prozrazuje, že vůbec nebylo zapotřebí mít Boha ve vědomí, jestliže se řídili základním principem cesty, milovat bez zájmu o sebe. To je také hlavní důvod k tomu, proč navrhuji jako druhý krok lásku k bližnímu a proč by tento krok měl stačit k transformaci časného na věčné.

Jaký podstatný rozdíl je mezi cestou věřícího a nevěřícího do věčného života?

Běžný nevěřící člověk neučiní během celého svého života vědomě krok do věčného života. Protože však lidský život má bez ohledu na víru nebo nevíru člověka vždycky smysl přiblížit člověka k věčnému životu, je nevěřící životem strkán násilím kupředu, někdo citelněji, někdo téměř nezatelně. Záleží na tom, zda se člověk dovede od sebe vyprazdňovat či nikoliv. Kdo se dovede vyprazdňovat od sebe, ten je vláčen prudčeji kupředu než ten, který je stále jen svůj.

Věřící může být dopraven živou vírou, provázenou skutky, na cestě do věčného života dost daleko. Můžeme se o tom přesvědčit ze života Ježíšova. Ten měl k dispozici lidi věřící, a proto mohl také jasně dokázat, až kam se věřící mohou dostat se svou vírou a jaké jsou přednosti a nedostatky této víry. Zaručeně věřili, kdo byli Ježíšem uzdraveni, ale kupodivu, většinou použili svou víru jen pro pozemský život a ani po uzdravení se o věčný život nestarali. Vidíme, že vedle víry hraje vždy velkou roli též zaměření lidské vůle. U učedníků Páně tomu bylo takhle:

Ježíšovi učedníci naroubovali na svou předešlou víru, myslím naučenou, starozákonní, ještě víru v Ježíše. Ten pak jejich víru konkretizoval a uvedl do praktického života. Kdyby se mu tohle nepodařilo, nebyli by mohli přijít za ním, jak se vyjádřil o této podmínce vědomého vstupu do věčného života. Jakmile se u nich objevily sebemenší mezery ve víře, jako třeba u Jidáše, vyústily nakonec do zrádčovství, převedeno ze symbolismu do nesymbolického faktu: mezery ve víře vedou k zastavení postupu na cestě do věčnosti. A to je věc povážlivá, protože pouhé zastavení na cestě víry nese následky tak vážné, že končí pádem, nebo při nejmenším přecházejí do velkého utrpení. Tuto zkušenost nabývají konečně všichni lidé, ať jsou věřící či nevěřící. Už i pouhá fyzická smrt je pádem ze všeho, co tu člověk na světě měl. Pád z ještě větší výšky je symbolicky naznačen Jidášovou sebevraždou, jako by mezi pádem a sebevraždou bylo rovnítko.

Největším nedostatkem cesty víry však je, že kterákoliv víra, která nedospěla k efektu

a) milovat bližního jako sebe a

b) vzdát se všech osobních představ o Bohu; musí být opuštěna jako nepotřebná, a překážející od určitého stupně vývoje.

Tím nechci nic prohlašovat proti víře, nýbrž chci jen konstatovat, že i věřící člověk od určitého stupně vývoje začne být vláčen jako nevěřící. Obvykle mu chybí poznání, že stupeň, na který se dostal, by začal být překážkou, kdyby se z něho nešlo dál. Sv. Jan Evangelista, který miloval Ježíše jako sebe, nemusel ztratit víru, kterou měl v Ježíše, a nemusel tedy prodělat krutý pád víry jako ostatní učedníci. Kdo však dospěje k tak vysokému stupni víry jako Jan, tomu zbude jen vlitá víra bez naučeného obalu, kterého se zbavil vystupováním ze sebe. Taková víra pak přináší onomu stupni odpovídající poznání i poslušnost a vyústí v nové vyšší použití vůle. Není-li tato řada příčin a následků splněna, ukazuje se víra jako nedostačující prostředek k dosažení nejvyššího poznání.

Víra musí být také neustále doplňována lidským příspěvkem k ní, musí být živá, a vždy novým vyšším způsobem na každém stupni. Co tím myslím? Víra by se nemusela zhroutit, kdyby odpovídala tak vznešenému chápání pravdy a jí příslušnému uvedení pravdy do života, jak si přál Ježíš. Víra však obvykle odpovídá jen nepoměrně menšímu pochopení a uskutečnění pravdy, než jaké by bylo žádoucí pro ten který stupeň, a to proto, že se člověk včas nevzdává lidského obalu pravdy, ba lpí na něm,

a pak jeho víra začne odporovat pravdě. Vizte, jak učedníkům Páně nevadila jejich lidská představa, kterou dokonce víru uskutečňovali na počátku své učednické dráhy, a jak odrostli z tohoto obalu víry za pouhé tři roky. Všimněme si dobře těchto závad v životě Ježíšových učedníků. Napřed se dali nachytat hrozbou brzkého konce světa, o kterém mylně předpokládali, že bude fyzický a že zničí jejich fyzickou podstatu, se kterou se ztotožňovali. Toho následkem byl vznik celé řady dalších nedostatků v poznání. Nejzávažnější z nich však byla víra, že fyzický Ježíš je jejich spasitelem. Jestliže se měli dopracovat k poznání pravého Spasitele, napřed nefyzického Ježíše Krista a pak Ducha svatého, museli se zříci názoru, že spasena musí být i hmota. Pravdou je pouze, že bez prostřednictví živé hmoty by se ke spáse nedošlo.

Víra sama zprostředkuje člověku vždycky jen velmi omezené poznání pravdy. (Obdobně víra v jedinečnost časoprostorových jevů způsobuje, že pravda je poznávána jen do šíře těchto jevů, a v daleko menší míře do jejich hloubky. To je zatím jeden z největších nedostatků vědeckotechnické revoluce).

Víra se totiž skládá ze dvou částí:

1. jedné vlité, která je příčinou poznání,
2. a z druhé naučené, získané, která, i když je příspěvkem na cestě, více či méně zastírá úplnější poznání. Jestliže učení víry je chybně postaveno, pak zastře, od určitého stupně vývoje, pravdu úplně.

A tak se stalo, že křesťanští mystici hledali potvrzení naučené víry (obalu víry) a ne podstatu pravdy samé. Proto jejich poznání bylo minimální a ještě těžce vysloužené krizemi, za kterých byli nuceni opouštět obal (oděv) víry. Víra se bez oděvu neobejde, ale kvalita a hustota oděvu jsou rozhodující pro průchodnost poznání. Poznání křesťanských světců vázlo, dokonce i představa o působení Ducha svatého velmi omezovala jeho činnost. Hlavním znakem nedokonalosti v tomto smyslu bylo dlouhodobé vnitřní umírání, které jen zcela výjimečně přešlo do fáze za smrtí na kříži, která jediná může být poznamenána opravdovým poznáním, jak nám prozradil Ježíš.

Výhodou věřícího je, že nepostrádá základní vědomost o pravdě, že tento život, aniž víme proč, vede nebo může vést do věčného života, aniž víme proč. Argument ctnostného života je totiž nedostačující, jak ukázal Ježíš na bohatém mládenci a jinde.

Nevýhodou této vědomosti u věřícího je, že té pravdě jen věří, že o ní nic neví, právě jako nevěřící. Ukazuje se postupně, že zde pouhá víra nestačí a že musí být nahrazena zavazujícím poznáním, které doplní zavazující víru. Proto i v evangeliu sv. Jana je psáno, že učedníci při prvním zázraku Ježíšově v Kani Galilejské uvěřili. Již jednou uvěřili při vstupu do učednictví, a pak potřebovali obnovovat víru nejen skutky, ale i důkazy. Je tu velmi dobře symbolicky vysvětleno, že by bylo nestačilo, kdyby byl jen Ježíš činil zázraky. Museli je konat i učedníci. I oni si museli stále prověřovat "zázračnou" víru (tj. vlitou), "zázračnými" skutky, tj. skutky postavenými na zvýšené míře poznání i poslušnosti. Víme také, že v tomto způsobu prověřování nemohli pokračovat do nekonečna. Tento způsob prověřování odpovídá osobnímu vedení, a po něm musí být znovu vybudován na nové základně. Symbolicky řečeno: se smrtí Ježíšovou na kříži mizí dočasně schopnost učedníků dělat zázraky. Způsob spolupráce se zdrojem veškeré moci je za období osobního vedení poměrně těžkopádný, a obvykle nemůže dojít ke zdokonalení této spolupráce, dokud hrozí nebezpečí, že si člověk bude chtít tento zdroj přivlastnit podobně jako si přivlastňuje všechno, s čím na světě vládne. Marně Ježíš ukazoval ve svých podoběnstvích na správcovství, které má nahradit vlastnění. Učedníci si Ježíše přivlastňovali, a také proto musel on od nich odejít.

Pohledme na situaci nevěřícího. Také on z věčnosti pochází (odtud Ježíšův výrok "bohové jste") a do věčnosti se vrací. Nevěřící o tom neví a ani se o to nestará. Situace věřícího křesťana je jeho situací velmi podobná. On věří, že byl Bohem stvořen a že jen tímto odvozeným způsobem pochází od Boha. Mohlo se také stát, že Bůh ho stvořil a pak už se o něho nestaral (deismus), jak se mnoha věřícím zdá, když se cítí Bohem opuštěni a když jejich prosby nedocházejí vyslyšení. Bůh však člověka nestvořil v jeho věčné podstatě, nýbrž jen v jeho pomíjející podstatě, a protože člověk obsahuje jak část nestvořenou, tak část stvořenou, může se vědomě vyžívat jak ve stvořeném, tak v nestvořeném, do něhož může vědomě vejít pomocí stvořeného, lépe řečeno, když se nespokojí se životem v uzavřeném kruhu stvořeného a vyjde z něho, jak mu to jeho celá přirozenost nabízí. Mluví-li se už o stvořeném, bylo by lépe a blíže pravdě, kdyby se mluvilo o přetvořeném. Vskutku stvořenými jsou všechny úrovně zákonitostí, jimž se v náboženství říká např. stav ráje, pozemský stav atd. Nestvořené může přebývat vědomě ve stvořeném jen tehdy, když zachovává zákonitosti příslušející té které úrovni. Viz symbol: Pád lidí z ráje. Všechno přetvořené má svůj začátek a konec, kdežto nestvořené nemá ani začátek, ani konec. Proto

např. způsob víry, jaký se ustálil v křesťanství, že duše vznikla se zrozením člověka na svět, že nemůže být zatracena nebo spasena, je nesmyslným způsobem myšlení. Pravda je taková: Od chvíle zrození na svět se vytváří něco, co bychom mohli nazvat smrtelnou duší. Vytváří se z nesmrtelné duše, a proto se může do ní vrátit. Nevrátí-li se tam, rovná se její situace zatracení, vrátí-li se tam, rovná se spasení. Oboje Ježíš krásně vysvětlil několika podobenstvími slovními i podobenstvím svého života.

Předvedl jsem vám, jak vůle věřícího je kanalizována způsobem víry. Podobně je tomu u nevěřícího, jenže tam je situace mnohem složitější, pokud se nevěřící stará jen o svůj pomíjející život. Protože tak činí, musí všechno zastat sám, nic mu není zhůry přidáno, řeší všechno podle následků, jichž je svědkem. Naštěstí má svobodnou vůli a může se rozhodnout i pro věčný život.

Jediné, co mu může vadit, aby se rozhodl, je, že nevěří ve svou svobodnou vůli. Je znám pojem Buridanův osel jako běžné označení poučky o nutnosti svobodné vůle v rozhodování, jak ji filozoficky hlásal francouzský filozof Jean Buridan v 1. polovině 14. století: Osel stojí mezi dvěma otýpkami sena. Musel by nutně pojt hlady, kdyby neměl svobodnou vůli se rozhodnout, odkud se nasytit. Ale zajisté nepojde hlady, poněvadž potřebnou svobodnou vůli má a rozhodne se pro některou z otýpek, nebo pro obě dvě. Je jen oslem a není proto schopen tak nemoudrého myšlení, že svobodnou vůli nemá.

Než začnu psát pro nevěřícího, všimneme si ještě jedné důležité okolnosti a jedné důležité události ze života Ježíšova, abych snáze zdůvodnil Ježíšův výrok: "Pojďte ke mně všichni..."

Ona okolnost: Ježíš nepotřeboval věřit v Boha nebo ve věčný život, protože si uvědomoval odkud přichází a kam jde. Řekl-li tedy učedníkům "příklad svůj dal jsem vám", byl si vědom toho, že neposkytuje lidem příklad věřícího, nýbrž vědoucího. Aby mohl svůj příklad uplatnit na svých učednících, musel činit dvojí: ustavičně obnovovat jejich víru a zároveň posilovat jejich poznání. Prvním sledoval především naplnění Starého zákona, který byl postaven na víře, druhým počínáním připravoval půdu pro vedení Duchem svatým.

Vzniká otázka: dá se na rozumovém poznání vybudovat stavba duchovního poznání, při kterém rozum mlčky přihlíží, nebo nedokonale tlumočí.

Ona slíbená událost: Ježíš vstupuje do domu, kde leží chromý člověk. Používá té příležitosti, kdy jsou přítomni i oficiální

představitelé židovského náboženství. Volba okamžiku nebyla tedy náhodná: "Říká k ochrnutému: "Odpouštějí se ti hříchy." Ježíš ví, jaké pobouření způsobí u farizeů. Hned mu namítají, že takovou moc nemůže ničím dokázat, zvláště když ochrnutý zůstává ochrnutým. Ježíš jim připomíná, že odpouštění hříchů je mnohem větším zázrakem než vyléčení, aby však přesvědčil farizeje, nařizuje ochrnutému, aby vstal a chodil.

V tomto případě chromý nestál o odpuštění hříchů, a byly mu odpuštěny, nestál o vyléčení, a byl vyléčen. Odpadl i onen meziproces při zázraku - předání vůle léčiteli. Mám za to, že této události rozumím velmi dobře, protože jsem zažil vpád vědomí o věčném životě bez toho, že bych si byl přál spásu nebo že bych byl věřil. Proto si troufám tvrdit, že Ježíš zval k sobě opravdu všechny bez ohledu na to, zda věřili či nikoliv. Beztak si myslím, že právě nevěřící může, chce-li, od začátku ukázky života Ježíše Krista, sledovat jeho návod podaný životem, daleko snáze než věřící. Jednu výhodu by před věřícím měl. Poznání by nebylo zastřeno naučenou, tj. velmi nedokonalou vírou, kterou bych nazval nějak jinak než věrou, protože předurčuje velmi malé poznání věřícího. Taková víra na rozdíl od vlité představuje něco svého, jakýsi druh vlastnictví nebo bohatství, kterého se člověk těžko vzdává, a proto je tak těžkou překážkou poznání. Křesťanstvo asi tak do konce 13. století zkodifikovalo články víry. Kdybychom tyto články víry porovnávali s dostupným duchovním poznáním, jak se vyvíjelo v oblastech, kde nedošlo k věroučné kodifikaci, zjistili bychom, že naše kodifikace ze 13. století je příliš lidská a málo duchovní. Mluvím-li třeba s katolickými kněžími o tom, co jsem napsal o Ježíši Kristu, připadá jim to velmi objevné, ale běda, kdyby někdo tento pokrok v duchovním poznání považoval za konečný a vytvořil by z něho věroučný zákon! Naštěstí jsem mnohem bezvýznamnější postavou než byl sv. Tomáš Akvinský. Přesto bych učinil totéž, co chtěl učinit on, když zjistil, že z jeho Summy chtějí stanovit zákon víry nebo oficiální výklad náboženství. Věděl přece, jak málo se vejde do lidských slov z toho, co se dověděl, a jak jsou proto lidská slova zavádějící. Je zároveň nejvyšší poučné, že na životě Ježíše Krista se nedá nic změnit, má-li být zachován správný postup na cestě do věčnosti pro všechny. Jím se mohou bezpečně prověřovat i všechna jeho slova, ale nejenom ta, nýbrž i jiná náboženství. A protože hloubka pochopení Ježíšova života se dá zvětšovat, jsou výklady z větší hloubky "objevné". Byly doby (1930-39) kdy jsem si Bhagavadgitou a spisy pocházejícími s jiných náboženství, doplňoval učení Ježíše Krista, které se mi tehdy zdálo být příliš kusé a tajemné. Pak se situace obrátila. Jakmile se mé duchovní poznání dostalo

až k podstatě Ježíšova života jako Cesty, Pravdy a Života, měl Ježíš co říci ke kterémukoliv náboženství a uvnitř nich ke kterémukoliv vrstvě víry.

Opět nemohu vynechat svou zkušenost ze svých 17 let, protože to byla zkušenost nezastřená vírou, taková, jaká čeká nevěřícího, disponuje-li se k ní. Je důležité vědět, obecně důležité pro všechny, i pro nevěřící, že už ta první zkušenost zůstává po sobě nový, i když velmi kusý řád hodnot, na kterém se nedalo nikdy nic opravit, leda hloubka lidského pochopení. A ta kupodivu je závislá také na intelektu. Byli lidé, kterým se nad nazíranou velikostí rozum zastavoval, a nic jim nezprostředkoval. Nedivím se tomu. Také netvrdím, že později na původní bezeslovní poznání přidané rozumové pojetí představuje něco nebo může představovat něco tak universálního, jakým bylo původní zření bez představ a úvah. Ba, trůfám si říci, že kdyby člověk nepokračoval ve vnitřní disciplině neintelektuální povahy, zamezil by opětovnému vstupu onoho původního poznání do svého vědomí. Onou disciplínou neintelektuální povahy míním zastavování diskursivní mysli zaujatostí pro původní poznání. Prostředek, jakým člověk ten vstup opakuje, je dán, a když není člověku dán, poznání se už neopakuje. Opět se ví, za jakých podmínek je dán, takže stačí ty podmínky znovu splnit, aby se vstup poznání opakoval. Nabude se dokonce taková praxe, že člověk zastavuje samovolně tok své mysli a dostavuje se u něho aspoň chvilkové osvětlení. Během prvních devíti let (1930-39) mé cesty se toto osvětlení opravdu projevovalo světlem, které sice bylo jen průvodním zjevem, ale přece jen bylo dokladem, že co z něho vyšlo, není lidské, a že člověk nemá právo si to přivlastňovat. Jednou Petr, ještě jako učedník Páně, měl takové osvětlení a Ježíš je na něm ihned rozpoznal. Rozpoznají je mnohdy lidé i nezasvěcení, zvláště podle následků. Taková osvětlení mluví jak k životu, tak k cestě a vyjadřují pravdu nečekaně výrazným způsobem, i když všechno co z osvětlení pochází, je velmi závislé na lidské interpretaci. Takovou interpretací mohou být hlasy, které slyšela např. sv. Jana z Arcu. Řekl jsem, že osvětlení je bezeslovné. Tak se stalo i Petrovi. Náhle poznal jasněji než lidsky je možné, že Ježíš je Synem božím, a toto poznání interpretoval slovy. Sv. Jana z Arcu byla věřící katoličkou, měla lidskou představu o Bohu, která byla součástí její víry, a pomocí ní si převáděla bezeslovní poznání do franštiny. Už tato okolnost znamenala velké okleštění sdělené pravdy. Uvádím ten příklad jen proto, že její převod mnohdy neodpovídal ani vnitřnímu ani vnějšímu smyslu poznání. Něco podobného platí o rozmluvách sv. Kateřiny Sienské s Bohem, sv. Marie z Agredy s Pannou Marií aj.

Toto se v mém případě nemohlo stát, poznání bylo vždycky bezeslovní, nikdy jsem žádný hlas neslyšel. Důvod byl jediný, že mezi mnou a Bohem nestála nikdy lidská představa o Bohu. Při převodu pravdy např. do slov jsem byl vědomě odkázán na člověka, na sebe. Pokoušel jsem se převést, pokud jsem to považoval za nutné a možné, vědění bez hranic do nějakých slovních mezí. Tímto převodem vždycky zastřiu původní velikost poznání, takže ze stejného dispozičního podnětu už nikdy nevzejde tatáž hloubka poznání, nebo, což je častější, nevznikne vůbec nic nadlidského. Např. učedník Petr z takového osvětlení usoudil a prohlásil, že Ježíš je opravdu Synem božím. Pak mu však tato jistota chyběla při smrti Ježíšově.

Mnoha lidem se stalo totéž, co mně v 17 létech a naštěstí o některých z nich se nám zachovaly písemné zprávy, např. u Walt Whitmana, Yeatse, Kierkegaarda, Maeterlinga a u jiných. Vyjmenoval jsem příklady lidí, kteří oné události využili literárně, ale nenasadili žádnou další disciplinu k rozvinutí toho daru. Tím se stalo, že vnitřně onen dar promarnili. Ptáte se, jak se to mohlo stát, když jde o zážitek tak mohutný a podnětný, který jiné lidi, jako např. Blaise Pascala nebo Rabindranatha Thákura už vůbec nechal "spát". Oni neusnuli ani ti první. Krásná literární díla prvních by byla nevznikla, kdyby byl z nich duch jejich poznání načisto vyvanul. Ale zážitek sám se u nich nikdy neopakoval, tím méně se vyvíjel do vyšších duševních stavů, protože se k němu disponovali za jiných okolností než např. Thákur. Ten před tímto zážitkem prodělal duchovní školení u svého otce Devendranatha Thákura a stavěl tedy na vyšším podkladě než další zmínění. Proto na vás chci, abyste se disponovali už nějakou předběžnou disciplinou a na tu pak po zmíněném obrácení navázali další obsahově novou disciplinou. Kdo před tím disciplinovaně jednal, ten si může být jist, že se mu dostane do ruky návod, jak tu disciplinu zdokonalit k dosažení dalšího stupně. A bude to návod, o kterém bude vědět, že není lidského původu. Vyčetl jsem si duchovní disciplinu ze spisu, ve kterém nebyla obsažena, jak jsem popsal v Umění žít, a té jsem se držel zase ne jen svou silou, neboť v jejím sdělení byla už obsažena síla k jejímu uskutečnění. Zkrátka, co do takového obrátu člověk vloží, to se mu mnohokrát vrátí způsobem, o kterém se dá říci, že přemáhá člověka.

Navrhuji-li jako druhý krok nezainteresovanou lásku k bližnímu, a tvrdím-li, že tato láska by měla vést ke spáse, pak musím také říci, že tento krok se dá obejít, ovšem s menšími účinky, a nakonec se k němu člověk vrací tím, že je mu účinek tohoto kroku přidán. Např. v těch 17 létech jsem nemiloval bližního

jako sebe, nebo nezajímavě o sebe. Za to jsem byl zaujat touhou po světském poznání tak, že má vůle nikam jinam nespěla. Nebudu líčit další vývoj, neboť jsem to učinil jinde. Jde mně teď jen o to, abyste pochopili, že právě tato vyhraněná touha, protože nakonec nebyla splnitelná a přece zůstala ve mně bez lítosti nad sebou, rovnala se do jisté míry nezajímavé lásce k bližnímu a způsobila ve mně prázdnotu, do níž se vlila nadlidská moc poznání. Touha po poznání přinesla zase poznání. Co člověk do přetvořujícího procesu vložil, to se mu vrátí k nepoznání změněné a zvětšené. Nevěřící i věřící by se měli připravit k tomu, že záleží na tom, co do přetvořujícího procesu vložili, kolik a jaké kvality. Podle toho dopadnou. Vždycky platí: Jestliže mohli do procesu vložit více a neučinili tak, jestliže do procesu vstupovali s výhradami, k žádné proměně nedojde. Tím maximem nemíním vrcholné vzepětí vůle, to je fáze, ve které se ještě nic neproměňuje; nýbrž potomní odstoupení, opět celobytné, od onoho vzepětí, a bez otáčení a bez lítosti. Totiž, čeho se vzdáváme, to musí vždycky představovat celoživotní zájem. Není-li možno splnit tuto podmínku, nedá se tímto způsobem obejít nebo zastoupit nezajímavá láska k bližnímu ani zčásti.

Jak víra, tak nevíra musejí být pravdivé, aby se mohly stát správným východiskem. Tato stránka věci si vyžaduje vysvětlení.

Všeobecně uznávané křesťanské vyznání víry začíná slovy: "Věřím v jediného Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země..."

Tento začátek vyznání je vyslovován pravdivě jen tehdy, nemáme-li zlatých telat, jimž se klaníme více než uctíváme Boha, a věříme-li ve všemohoucího Boha. V době, kdy vzniklo Věřím, nerozlišovali jeho osnovatelé stav od místa. Jestliže považovali nebe za místo, za prostor nacházející se mimo zemi, pak právem mluvili o stvořeném vesmíru. Zdá se však, že měli na mysli místo, kam se odeberou spasení lidé; pak je zde vysloven omyl, neboť cesta člověka vede ze stvořeného (přetvořeného), tedy do žádného místa, nýbrž do nového stavu, jiného než ve kterém žijeme zde na zemi.

Nejhorší na Věřím nejsou středověké omyly do něho vložené, nýbrž že se je lidé modlí aniž vědí co říkají. Pak to není modlitba pravdivá, nýbrž pouhé zdání modlitby. I ten, kdo se bezduše modlí, si myslí, že se modlí, a zatím tomu tak není. Jen něco přeřikává, co umí nazpaměť, a co vychází jen z jeho pamětného záznamu mechanicky jako hra kolovrátku. A podobně je tomu s ostatními naučenými modlitbami.

Podobně nepravdivá je nevíra v Boha. Slibuje si od hodnot pozemského světa něco, co mu nemohou poskytnout. manželství, které uzavřel se světem, obsahuje velmi malou škálu vymožeností, a běda, slibuje-li si někdo od tohoto manželství více, než kolik a jak dlouho mu může poskytnout. Se vším, co nabyl, ať už je to vědění, láska, přátelství, obdiv, se vším se musí rozloučit a odejde z tohoto světa sám, jak do něho sám vstoupil. Zda zklamán či uspokojen, je nerozhodující. Život ztrácí a promarnil jej. Nastavoval jej den za dnem, dokud to šlo, až už se nedalo prodlužovat, ani to málo, co mu zbylo. Propadl kouzlu času a dal se jím příliš dlouho unášet. Nevěděl, že čas je klíčem ke věčnosti, a že se nám poskytuje, abychom jím otevřeli věčnost a ne abychom si v něm vyhráli. Otvíráme-li jí jen příležitost k sebeuplatnění, je to málo. Kdyby si byl člověk vědom toho, k čemu ještě je čas, nezanedbával by tento skrytý poklad. Každému to nevyjde jako mně v těch sedmnácti, kdy čas na chvíli odletěl, jako obláček posunutý ze slunce vánkem. Že se mě to stalo, nebylo ovšem náhodné. Plnil jsem od útlého mládí něco, co se podobá prvnímu kroku a co se obecně dá nazvat stylizací života, v mém případě soustavné provádění jen toho, co moudřejší tohoto světa (pro mě jimi byli dospělí, věrohodní lidé) považovali za správné. To pak jsem dělal bez ohledu na sebe. Tento princip jsem porušoval soustavně jen v jediném, a to velmi podstatném bodě: měl jsem svou lásku - přírodní vědy, a těm jsem věnoval nejen všechny svůj volný čas, ale kvůli nim jsem zanedbával, co dospělí považovali za důležitější. Za takových okolností, je-li člověku odepřena možnost, aby holdoval své jediné lásce, a je-li mu dopřáno dost času k tomu, aby se smířil s tím, že jeho láska uprchla a nikdy se nenavrátil, nastane v něm prázdnota způsobená tím, že jeho čas se vyprázdnil, že neměl, co do něho vložit, přestal se tím zneklidňovat a touha jako taková v něm nezhasla. Tato touha, kterou konkrétně nelze použít a o níž nikdo neví, že pochází z věčného zdroje a je věčná, když tu náhle je, konkrétně nepoužitá, ale přece jen už vyvedená na povrch do vědomí ze zdroje, má tendenci samovolně se do zdroje vrátit a strhnout sebou vědomí člověka, do něhož pronikla. A pak je rázem po nevěře. Co jsem tehdy poznával, bylo To, čemu věřící říkají Bůh, jenže nevědí, kdo to je. Zprostředkovávají si představu o něm pomocí zidealizovaných a zabsolutizovaných lidských vlastností. Jak se klamou, o tom se hromadně přesvědčovali např. v tak těžkých podmínkách, v jakých se ocitli v koncentračním táboře jako vězni, nebo jiní jako nevléčitelně nemocní, opět jiní jako nespravedlivě jinak postižení. Od té chvíle, kdy se se mnou stal ten obrat, považovali mě lidé za věřícího ale já jím nikdy ani nezačal být, ani

jsem neměl toho zapotřebí. Nechával jsem je při tom, protože i všechna náboženství ke mně promlouvala novou řečí. V každém z nich, pokud jde opravdu o náboženství, se vyskytli lidé, kteří se dostali za lidské představy o Bohu, a ti ke mně najednou ze všech náboženství promlouvali tak, jak nemluví k nikomu, kdo se přibližuje ke kterémukoliv náboženství s lidskou představou o Bohu a s naučenou vírou.

Vy nevěřící, pokud použijete některého z klíčů, jímž se odmyká opona času, také rozeznáte náboženskou vědu za lidskými představami, které se vloudily do každého náboženství, a tou vědou se budete řídit na dalších krocích. Po takových dvou krocích, které by měly dovést člověka ke zmíněnému převratu, zbývá ještě mnoho provést, především, a to je nejtěžší, vrátit se k pozemskému životu jako k nepostradatelnému průvodci na dalších krocích. Všechno je jasně vysvětleno v životě Ježíšově, stačí napodobovat, následovat. Pak poznáte, že Ježíš Kristus nám dal příklad, který nebyl určen jen pro věřící.

Vy nevěřící budete mít ještě několik výhod před věřícími. Uvedu aspoň tři nejdůležitější:

1. Nebudete trpět zbytečnými skrupulemi při návratu do plného života. Nebudete si např. myslet, že takzvaný těžký hřích může způsobit věčné zavržení. Nic co vzniklo v čase nemůže mít mimo čas žádné následky. Nechci vás tím lákat ke hříchům. Ostražitost před hříchem je nejjednodušší stylizací života, a ta je nutná. Její jednoduchou podstatou je nedělat, co je nesprávné a jiným škodí. Co to vymyslela křesťanská víra za časný přestupek věčnou odplatu nebo zavržení. Kam by se byl dostal sv. Pavel, když pomáhal vraždit křesťany? Zaručeně ne do náruče Kristovy! Zasluhoval si přece podle pozdějšího křesťanského pojetí věčné zavržení. Vy nevěřící také nebudete tolik plesat nad svými ctnostmi jako věřící, protože ani ty nemají věčný obsah. Budete si umět lépe cenit života v celé jeho podobě a rozmanitostech, a to vám pomůže k tomu, že jej dokonaleji a všestranněji rozvinete, takže se vám stane přirozeným prostředkem, přirozenou základnou jak v svých silných, tak ve svých slabých a nejslabších aspektech. U mnoha největších křesťanských světců (např. sv. Augustin, sv. František z Assisi) přivedly na vyšší stupeň života právě jejich slabosti, nikoliv jejich přednosti.

2. Nepřáli jste si osobní spásu. Křesťané si vykládají slova Kristova "hledejte království boží především" jako hledání osobní spásy. To však je jeden z nejvážnějších omylů jejich víry, na který během cesty do věčnosti musejí tvrdě doplatit. Snad už ani nebylo

možné, aby Ježíš svým životem ještě lépe naznačil jak tato touha po osobní spáse není pravým hledáním království božího. Vy víte, že on za svou osobní spásou nešel. Víte však, že své učedníky získal tím, že v nich vzbudil naději na osobní spásu. Šel si prostě pro každého, tam kde dotyčný byl, v tomto případě kde byli jeho učedníci svým způsobem chtění a sebeláskou. Ukázal na příkladu svých učedníků, kam až může člověka dovést sebeláska, a kde už začíná být nepřekonatelnou překážkou, drží-li se jí člověk.

Ke správnému výkladu svých slov "hledejte království boží především" vychovával Ježíš své učedníky hned od prvního dne učednictví, především

a) tím, že je měl k tomu, aby pomáhali bližnímu bez ohledu na sebe ("neberte meč, peníze atd."),

b) že ukazoval na příklad dětí. Je-li někdo **jako** dítě, nepřeje si pro sebe království boží, jeho uvažovací schopnost na to ještě nestačí, ale je schopno se dát vést, přičemž ztrácí některé vlastnosti, jako strach, které jsou největší překážkou na cestě do věčnosti. Správně hledat království boží tedy je chtít mu patřit a ne si je chtít přivlastnit. Učedníci Páně si zprvu jen přáli vyměnit vlastnictví nad rodinou a nad vším svým za vlastnictví nejvyšší a nejvýhodnější - království boží. Ježíš je z tohoto způsobu myšlení mistrně a velmi delikátně vyváděl. Učil je nové manipulaci s vůlí, a podle něho vás jí učím i já. Ježíš chtěl vést své učedníky do království božího celým jejich životem, nejen nějakou jejich vlastností. Tou hlavní a nejvýznamnější je vhodné začít. Pomocí ní se má chytit celý člověk a odejít od sebe, Ježíš říká výstižně: zapřít sama sebe.

V jiném článku jsem na vybraných Ježíšových podobenstvích vysvětlil, co je to království boží, proto se nebudu opakovat.

3. Jak jsem už zmínil, budete mít daleko snazší přístup k duchovnímu poznání než věřící lidé, protože mezi vámi a poznáním nebudou stát představy vzbuzené špatně postavenou vírou. Považuji za správné, aby poznání předcházelo další kroky, protože si nedovedu představit, že by někdo bez tohoto světla mohl učinit třeba jen jeden jediný další krok. Protože tomu tak na mé cestě bylo, nepotřeboval jsem se ani jednou za dobu 52 let cesty někoho zeptat, co mám dělat dál. Tím jsem neoslabil napřed své osobní a potom své neosobní vedení a nepotřeboval jsem ztrácet drahocenný čas změnami hadříků. Dopouštěl jsem se však té chyby, že jsem nosil jedny šaty tak dlouho, až se opotřebily k nepotřebě. Je třeba je odložit dříve, aby podle potřeby bylo možno

je znovu přechodně navléci. Na tento nedostatek jsem doplatil také tím, že jsem byl pak nucen okolnostmi nedobrovolně svléci starý šat. Vizte podobenství Ježíšovo o novém víně ve starých měších nebo o nové záplatě na staré látce.

Duchovní poznání, tj. vlité na rozdíl od naučeného vědění, má tu výhodu, že nám předává skutečnost celistvěji než kterékoliv rozumové poznání. Není z něho sice hned napoprvé patrné, proč něco s něčím souvisí, ale víme že souvisí, a proto můžeme paralelně působit v oblastech skrytých závislostí, aniž bychom při tom seděli na dvou židlích, tj. aniž bychom oslabovali svou vůli jejím rozštěpením na různé zájmy. Této věci výtečně rozumí čínská akupunktura, která píchá do jiných míst než jsou ta, v nichž je třeba zasáhnout, a působí závislostmi na původní zdroj nedostatků. Tomu se říká obecně zjednávaní podmínek pro předpokládaný nebo chtěný účinek. To je také jeden z hlavních principů duchovního vzestupu. Jak působí akupunkturista v lidském těle, tak by si měl počínat duchovní borec ve své duši. Mám za to, že skutečně úspěšný čínský akupunkturista se nepouští do působení na lidské tělo, dokud nezvládl své duševní síly. To je něco, co je mnohým lidem nepochopitelné na příkladu Ježíšově. Do třiceti let zvládal svou duši, aby nakonec tělo mohlo vítězně podstoupit smrt na kříži a nezahynout a podat tím příklad, jak si máme počínat i my, abychom nezahynuli na věky.

Řeknete asi, že si zde odporuji, neboť jsem také řekl, že co je v nás nesmrtelné, nemůže zahynout, a co je v nás smrtelné zahyne tak jako tak. Jenže víte vy něco o své minulosti před narozením? Zkušenost před narozením se ztratila (zemřela), a to nese nedozírné následky.

Řekl jsem vám to už určitě, ale nevím, zda jsem to napsal. Nyní však to musím napsat znovu v nové souvislosti. Nedávno zemřelá manželka po své smrti (nikoliv ve spiritistické seanci, nebyl jsem přítom nevědomým médiem, nýbrž byl jsem plně při vědomí) mi řekla (nikoliv slovy, nýbrž obsahem myslí, a proto můj následující překlad není ničím víc než přibližným vyjádřením toho obsahu): "Zde už to není takové jako na zemi. Tam se člověk narodil jako úplně nevědomý a teprve se učil sebe poznávat. Sem ale každý vstupuje jako někdo, jehož tělo umřelo a bylo pohřbeno. Každý to ví, že tělo, které zde má, nepochází od lidí, nýbrž od Boha. Nenamáhej se dělat z ateistů věřící. Po smrti pro ten fakt, že všichni bez rozdílu mají nové tělo, které se nenarodilo z rodičů, každý uvěří a je po problému věřit či nevěřit." Měla jen částečnou pravdu. Lidem během pozemského života ušlo, že už to tělo, se kterým se ztotožnili po smrti, měli už zde na zemi a ztotožňovali se

s ním ve spánku. Pocházelo od pozemských rodičů. Nechme však ty mrtvé věřit. Už svou vírou nemohou nic polepšit ani pokazit.

Ježíš Kristus dal příklad jen lidem v živém lidském těle. Po smrti ho nelze následovat tak úplně jako zde na zemi (protože člověk tam už není úplně), a proto také účinek tamní duchovní snahy je jiný než zde na zemi. Neříkám žádný, ale jiný.

8. 8. 1982

Proč a jak zjednat rovnováhu mezi modlitbou a činným životem?

Dokud člověk nemíří svým životem vědomě za hranice pozemského života, může se mu zdát, že tato otázka je zbytečná. Jenže ono tomu tak není, protože člověk i bez svého vědomí míří za hranice pozemského života. Jeho přirozenost se chová tak, jako by se chtěla vymanit z úzkého vězení časoprostoru. Kdo se nikdy vědomě neocitl za hranicemi tohoto vězení, ani neví o těchto nevědomých pokusech o únik. Člověk totiž má k dispozici prostředky, jimiž se může vyhnout z trvalého toku času a dokonce bez ohledu na své založení. Mnoho jsme si toho řekli o nutnosti žít v přítomném okamžiku intenzivně a že tento způsob počínání je jedním z klíčů, jímž se mohou otevřít vrátka vedoucí ven ze zahrady času a prostoru. Na tomto faktu nemíním následujícími řádkami nic měnit.

Jsou však případy, vlastně děje se to pořád, že člověk úmyslně uniká z přítomnosti do minulosti nebo do budoucnosti. Je jisto, že tou chvílí pouští z ruky klíč, o němž byla řeč, ale může se chopit jiných klíčů, které za určitých okolností rozevírají zmíněná vrátka stejně účinně. Mám s tím svou zkušenost, kterou popíši legendárně, snovou symbolikou (v závorce vysvětlení symboliky):

Když jsem šel z ohrady časoprostoru poprvé, byla přede mnou cesta velmi úzká, příkrá a neschůdná, tak jak o ní mluví Ježíš. Nedošel jsem po ní tehdy daleko. Byl jsem přemožen únavou a strachem. Mrzelo mě však, že jsem se dal odradit útrapami cesty a přestože jsem se vrátil do původního východiska, už jsem něco o cestě věděl (patříčná a užitečná vzpomínka na minulost) a nastoupil jsem cestu znovu. Zjistil jsem ke svému podivu, že ta část cesty, kterou jsem už jednou ušel, byla mnohem schůdnější a bezpečnější než dříve. Navazující dosud neprošlapaná část byla však velmi neschůdná. Tyto výpady jsem podnikal denně, až jsem si vytvořil základny na cestě, takže jsem se nepotřeboval vracet k původnímu východisku, i když někdy, pro

nepřízeň počasí, jsem se znovu vrátil. Nebudu líčit podrobně všechny ty pokusy. Vás bude spíše zajímat, proč jsem se pořád prodíral dál a dál.

Kdysi těsně před tím, než jsem poprvé nastoupil tu cestu, ačkoliv jsem o své vůli ještě nikam nešel a nikam nemířil (rovnovážný stav mysli), měl jsem tak jasné vidění cíle, že mne cesta k němu nadosmrti zaujala. Od té chvíle jsem nevěděl nic jiného než jsem znal směr, ve kterém se cíl nachází, a probouval jsem se tímto směrem.

Později se situace vyvinula tak, že původní stezička se změnila v krásnou silnici, po jejíž stranách ještě vedly i koleje železnice. Nic z toho jsem nepostavil. Co však bylo nejdivnějšího, mohl jsem tou cestou procházet oběma směry, aniž jsem provedl jediný krok. A zase i tehdy bylo znát, jakého druhu pokrok se dostavuje. Napřed jsem musel cestu proletět, později toho vůbec nebylo zapotřebí. Ocitl jsem se vždycky tam, kde to bylo vhodné, dokonce za cestou. Ani tím pokrok nekončil. (To jsem měl pořád ještě základnu v časoprostoru). Skutečnost za mou cestou prolínala celou cestu a byl jsem si toho vědom. Cíl, který jsem kdysi spatřil jako něco, co mám dosáhnout, začal se jevit jako kterákoliv část cesty (Já jsem cesta), takže nebylo třeba pohybu, abych se dostal ze svého lidského východiska atd. Zkrátka Ježíš je stále celou cestou.

Pro tuto zkušenost si dovoluji psát o rovnováze mezi činností a modlitbou. Průvodním prostředkem na cestě do věčnosti mi byla modlitba. Prováděl jsem ji denně, ale vždycky, ačkoliv, jak jsem popsal, za změněných podmínek, jsem musel šlapat cestu znovu, protože jsem se životem nemodlil a modlitbou jsem nežil. Ukazovalo se mi čím dále tím jasněji, že při určité úrovni vnitřní modlitby už nestačí dělat to, co považujeme za správné, nechceme-li vždy znovu namáhavě nastupovat od začátku tutéž cestu modlitbou. Zjistil jsem prostě, že rovnováha mezi činností a modlitbou je při nejmenším velkým usnadňovatelem cesty: Ježíš neopomněl nikdy svým životem i slovy poukazovat na ni. Škoda, že se tomu dosud nerozumělo. A tomu se dá ještě velmi dobře rozumět, na rozdíl od jiných věcí, jimž se nedá rozumem přijít na kloub, a je zapotřebí přímého nazírání na pravdu. Teď bych měl Ježíšovým životem a jeho výroky dokládat, co budu psát. Napsal bych však celou knihu. Jsem si však vědom toho, že nemám privilegované postavení na cestě, ze kterého je tomu všemu dobře rozumět, nýbrž že mé východisko bylo příhodné pro pochopení těchto věcí, a není to bohužel východisko víry. Troufám si říci, že ke všemu se nesmí přistupovat pomocí víry, že se nesmí v ní

hledat všelék na všechny těžkosti a nevědomosti, právě jako v kterémkoliv jiném východisku není obsažen všelék. Ježíš ukazoval, že jak svými činy, tak svou modlitbou (např. za své učedníky, jak je uvedeno v evangeliu sv. Jana) sestupoval na tu úroveň, na které byl ten, kterému chtěl pomoci. Proto jen léčil toho, kdo chtěl být jen vyléčen. Obecně řečeno, není žádný okamžik v životě jednoho a téhož člověka vhodný k tomu, aby se v něm vstupovalo do nebe, nýbrž třeba k tomu, aby se odstraňovaly překážky na cestě. Tak rozumím onomu zdokonalování cesty, kterou už se třeba mnohokrát prošlo. Není přece tak málo důležité, jak snadno se naučí člověk odstupovat od sebe až na úroveň takového odstupu, při kterém už ani neví, že od sebe odstupuje. Tato činnost se mu stane samovolnou. Kdyby se byl Ježíš držel té vznešené úrovně, z jaké sestoupil k nám na zem, nebyl by provedl vůbec nic z toho, co učinil pro nás. Na stupni, na kterém už on byl, vystupoval ze sebe opačným způsobem, než jak my, zdola nahoru, nýbrž shora dolů. Obojího je na cestě zapotřebí, a toto umění způsobuje dokonalé sjednocení úrovně modlitby s úrovní života.

Budu-li teď mluvit o jednotlivých stupních modlitby, odpovídajících stupňům života, bude to samo o sobě pouhá bezduchá šablona, v níž marně budete hledat vedení, nepřihlédnete-li k tomu, co jsem právě napsal.

Z lidského hlediska všechno, co Ježíš učinil pro lidi za svého pobytu na zemi, bylo velmi obětavé (tak se totéž jeví z hlediska víry), kdyby byl však Ježíš od začátku svého učitelského poslání třeba jen jednou pohlížel na své počínání jako na oběť, byl by se tím vrátil k sobě a nebyl by mohl učinit ani ten nejmenší zázrak. Nejlépe to Ježíš ukázal při poslední večeři, když zakončoval své období zázraků, řekl: *"Vezměte a jezte, toto je tělo mé..."* Vzal kalich s vínem, poděkoval, dal jim a řekl: *"Pijte z něho, neboť toto je má krev (nové) úmluvy, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů..."* (Mat. XXVI).

Křesťané se domnívají, že tou chvílí Ježíš Kristus ustanovil něco opravdu nového, co před tím nebylo. Nečtou dobře evangelia. Ježíš už před poslední večeří odpouštěl hříchy. Ježíšova smrt na kříži byla jen symbolickým vysvětlením toho, co dělal už dříve a jakou moc měl už odevždy. Bez jeho smrti na kříži by byli lidé vůbec nevěděli o jeho moci. Nové bylo tedy jen veřejné vyhlášení tohoto faktu. Pro učedníky byl novým způsobem odstup od sebe, ke kterému je Ježíš názorně vedl svým životem. Hned vzápětí po citovaných slovech pravil: *"Vy všichni této noci přes mne poklesnete. Neboť je psáno: budu bít pastýře, a rozprchnou*

se ovce stáda. Ale až vstanu z mrtvých, předejdu vás do Galileje."
(Mat. XXVI, 33-35)

Z toho je patrné, že člověk sebe nezná. K některému poznání se dopracovává skutečně jen událostmi, které ho přesvědčí, že se mýlil nebo o tom, jak měl věci správně chápat, aby nedošlo k některým událostem, a naopak, aby se dostavil pokrok. Toho si byl jistě Ježíš vědom, a proto nezazlíval Petrovi, že ho zaprel, nebo že se jeho učedníci rozprchli, když se ocitl na kříži. Čtěte dobře: *"Neboť je psáno, budu bít pastýře a rozprchnou se ovce stáda."* Proč by se měl Ježíš hněvat za jednání učedníků, když jejich jednání už bylo předpovídáno ve Starém zákoně, a tento Zákon se musel celý naplnit. Ježíš ho přišel naplnit, tj. ukázat, jakou cestou a jakými prostředky má jít člověk cestou do věčnosti, zůstává-li jeho sebepoznání pozadu. A ono zůstává pozadu vždycky z dvojího důvodu, protože je regulováno lidsky pojatou vírou a protože člověk není schopen a ochoten dostatečnou měrou být poslušen toho, co už poznal. Taková poslušnost vyžaduje totiž čím dál tím větší sebezápor, a k tomu se člověk těžko odhodlává pro svou krátkozrakou sebelásku.

Z toho také vyplývá, že **duchovní poznání** má na rozdíl od obyčejného poznání dvě složky:

- a) vědění o tom, co se má učinit a
- b) sílu k tomu, by se dokázalo poznané uskutečnit.

Podle přítomnosti těchto dvou složek se pozná, že jde o poznání vlité a nikoliv o něco naučeného. V naučeném není vůbec obsažena síla k jeho uskutečnění, nýbrž jen schopnost použít naučené. Člověk, který má moc k uskutečnění poznaného, nemusí ovšem tuto moc použít, a z toho pak vzniká nejtíž placená nerovnováha mezi výslednicí modlitby a činností.)

Ještě bych měl trochu blíže vysvětlit obě složky duchovního poznání. Jak jsem je charakterizoval, měl jsem na mysli jen jejich bezprostřední dopad na momentální stav člověka, a to jen ze stránky pochopitelné pro toho, kdo nic takového nezažil. Méně srozumitelný je vnitřní obsah duchovního poznání, a to i pro toho, kdo je má. Řekl jsem méně srozumitelný, nikoliv méně následování hodný nebo méně naléhavý než běžné poznání, protože naopak je spojen s takovým pocitem nutnosti podle něho se zařídít, že při žádném jiném poznání takovou nutkavost nepocítujeme. To je dáno jeho závazností, jakou nemá žádné jiné lidské poznání. Jiným poznáním než tímto se člověk totiž nedostává do středu onoho obecného tažení, jímž je všechno taženo ke zdroji. Ostatním lidským poznáním se člověk dostává

do jiného proudu, jdoucího ze zdroje do stvořeného. Proto nám bude věda a technika stále mylně vykládat, že je pravé jen to, co ony zjišťují. Rozumem se nedá nic více zjistit a tím se zajišťuje přináležitost člověka k jeho pozemskému bytí. Toto pokušení je na jedné straně nutné, na druhé straně zdržující, jak jsme si už dříve vysvětlili.

Je však ještě jedna stránka duchovního poznání, která je velmi důležitá, a proto také zajímavá. V člověku vedle toho tažení do věčnosti existují také tažení do stvořeného, jinak by s nastoupením duchovního poznání člověk přestal existovat mimo nestvořeného, čili nezachoval by si svou lidskou podstatu, kterou zatím nutně potřebuje k dalšímu právě duchovnímu vývoji. Projevují se proto se vznikem duchovního poznání rozpory mezi tělem a duchem, jak se o nich výstižně vyjádřil sv. Pavel ("Duch je připraven, ale tělo je slabé."). Tělo a s ním spojené lidské poznání musí být stále slabé, kdyby už jen proto, aby vznikl řád hodnot, jímž by se mohl člověk řídit, jakož i z mnoha jiných důvodů, např. pro zajištění funkce lidských vlastností a celého automatismu (1). S touto nutností zachovat lidské já jako zprostředkovatele souvisí ještě další omezení duchovního poznání. Od samého počátku musí zůstat pro lidské poznání temným, vysvětlím na příkladu jak.

Při prvním závanu poznání o věčné podstatě života jsem se nedověděl jen, že má nejnvnitřnější podstata je věčná, nýbrž nabyt jsem kromě jiného jistotu, že najdu prostředek, jímž bych mohl volně vstupovat do stavu poznání, který se mi na chvíli zjevil. Jak víte odjinud, "přečetl" jsem si o něm vše potřebné ve Weinfurterově Ohnivém keři. Byl to jistý druh vnitřní modlitby. Zajímavé a nejvýš poučné na tom je, že aby se tato vědomost stala pro mne pochopitelnou a následovatelnou, musel znovu nastoupit zevní pomocník, kniha, abych se k té vědomosti dostal. Uvážím-li, že ten druh vnitřní modlitby byl ve Weinfurterovi popsán jen velmi vzdáleně a v jiném duchu, v duchu vlastnění pomocí různých zážitků, a že tedy mně ukázaný druh modlitby byl dokonale vlitý, nadlidský, a proto měl v sobě tak obrovskou uskutečňovací moc, zůstává zodpovědět, proč mi nebylo ukázáno na celý život jako na dokonalejší prostředek, neboť je obecně použitelný. Ostatní život byl tímto zážitkem zatím jen spoután tak, že jsem nemohl jednat a myslet jako dříve, tj. jen a především s ohledem na sebe, nýbrž musel jsem jednat se stálým zřetelem k věčnému životu. Není divu, že jsem v běžném životě viděl překážku, což bylo vidění nesprávné. Čili jinak řečeno, duchovní poznání osvětlí jakoby reflektorem jen tu stránku cesty a prostředků na ní, která je toho času nejpřístupnější a nejvhodnější k získání duchovního pokroku.

Ostatní stránky života a poznání blokuje temnotou, takže se člověk v pravém slova smyslu bojí do ní vstoupit a drží se jen sloupu světla. Dnes vím, že při vlitém poznání temným zůstává všechno, co ještě nedospělo do stádia zralosti, ve kterém by mohlo být přímo a nejen nepřímo použito.

Tedy na cestě mně napřed a dlouhá léta sloužila přímo jen modlitba a ostatní život zrál k přímému použití pomocí modlitby a neúplného pochopení života. A to jsem na tom byl ještě moc dobře oproti jiným hledajícím, protože počáteční poznání i všechna další nebyla okleštěna lidskou představou o věčném životě, ani o způsobu, jak se nám sděluje. Např. křesťanští mystikové slyšeli hlas, který je vedl. Ten hlas byl součástí jejich lidské představy o Bohu a ve skutečnosti to byl jejich hrubý překlad bezeslovného poznání pomocí lidských vlastností. Omezující vlastnost lidského přetlumočení duchovního poznání pomocí slov je nejzávažnějším omezením v tom smyslu, že překáží v dalším volném styku s věčností, který se může uskutečnit jen tehdy, když povídává mysl mlčí, jinak nikoliv. Přetlumočení do lidské řeči by po poznání vědomě mělo teprve následovat, pokud je ho zapotřebí pro jiné lidi, než pro přímo nazírajícího na pravdu. (Měli byste si udělat nějakou představu o tom, co je styk s věčností. Když jsem se v koncentračním táboře bez lítosti vzdal svého pozemského života, zjistil jsem, že Bůh skrze mě miluje, žije a poznává. To je příklad styku s věčností).

Pak byste mohli ovšem lehce usoudit, že rozpor mezi úrovní života a úrovní modlitby je nevyhnutelný. A soudili byste mylně. Cesta budoucnosti bude vypadat tak, že život bude výchovou k modlitbě a modlitba bude výchovou k životu, nebude mezi nimi rozporu. Ukáži to schematicky na stupních modlitby paralelně se stupni života.

Zvolím způsob výkladu podle úrovní modlitby, jak jí znají křesťané, lépe řečeno katolická teologie.

I. Prosebná modlitba.

K ní Ježíš vychovával své učedníky nejen tím, že je učil modlit se Otčenáš, ale i životem této modlitbě odpovídajícím. K podobné výuce dvojnásobné povahy by mělo dojít v našem životě.

Teprve v koncentračním táboře jsem si všiml, že tato připravenost chyběla jak mně, tak i věřícím křesťanům. Všichni naráz zjišťovali, že jejich prosebná modlitba není vyslýchána. Jedni, ti co jednali nejhůř, zavrhlí svou víru v Boha vůbec. O něco lépe na tom byli ti, co se cítili být Bohem úplně opuštěni a nevěděli

proč. Mezi ty jsem patřili já před tím, než jsem se vzdal svého života. Všichni dohromady si měli uvědomit, že prosebná modlitba má vždycky odpovídat duševnímu a tělesnému stavu modlícího, jinak není pravdivá, a proto se člověk při ní s Bohem rozchází. Kdo se však ocitl v tak tíživé situaci jako lidé mučení a zabíjení v koncentračním táboře, nebo ve válce, ten jen tehdy najde správné východisko ze své situace, když už před tím než nastala dospěl do takové úrovně modlitby, že se uměl modlit bez prošení. Silně pochybuji, že by byl Ježíš učil své učedníky modlitbě Otčenáš, kdyby byli k ní nedorostli právě řečeným způsobem. Ježíš učil své učedníky pomáhat bližnímu bez ohledu na sebe. Nezačal s učením prosebné modlitbě, dokud učedníky nenaučil nezištně pomáhat bližnímu. Jedno šlo ruku v ruce s druhým a předcházela příprava v nezištné lásce. Myslím, že by nám zde mohl být příkladem kněz Kolbe, který nejen nabídl, ale i obětoval svůj život v koncentračním táboře za člověka s několika dětmi, aby ho zachoval pro rodinu. On kněz sám rodinu neměl, a proto správně považoval svůj pozemský život za postradatelnější než život otce rodiny. Jeho činu předcházela jistě zcela věčná úvaha, třebaže musela být velmi krátká, a potření sebelásky. Kněz Kolbe prakticky dokázal, že dospěl k pravdivě pronášené prosebné modlitbě tím, že ve chvíli, kdy měl být každý desátý zastřelen, a mezi zastřelenými měl být onen otec rodiny, postavil se na jeho místo a byl zastřelen. Nelekejte se tak hrdinně vznešeného příkladu. Víte přece, že ani učedníci Páně nebyli tak dokonale připraveni jako Kolbe, a rozutekli se, když jim hrozilo, že budou zabiti s Ježíšem. K jejich omluvě budiž řečeno, že Ježíš svou "bezmocnou" smrtí popravil jejich víru v něj, a že si to přál. Tím je zároveň naznačen druhý směr výchovy, soustavné zvyšování úrovně víry. Obojí ovšem se provádí postupně krok za krokem. Kdybych měl tento systém popsat, musel bych opět napsat dlouhý traktát. Zde stačím jen vysvětlit, že modlitba musí být od samého začátku zbavena veškerého formalismu. A totéž má platit o životě. V životě se máme učit odbourávat formální styk s lidmi. Nepodařili se nám, to, marně se budeme snažit o pravdivou modlitbu. Lidé se vzájemně zdraví a fakticky si pro pozdraveného nic nepřejí atd. Přátelé, se kterými se stýkám, by si mohli snadno myslet, že ve srovnání s nimi mám velmi mnoho času, protože se s nimi stýkám neformálně. Jakmile jsem s nimi, nejsem vůbec se sebou, nýbrž jen s nimi. Z takového styku si musejí ovšem odnést více, než kdybych jen s nimi mluvil. Tady někde by měla začít výchova k pravdivému životu, ze kterého pak může vzejít pravdivá modlitba. Výchova by se měla ubírat takovým směrem, aby vychovávaný při ní získal celou řadu podnětů k sebevýchově. Přičemž

vychovávaným může být jak dospělý člověk, tak nedospělý člověk. Dospělý se řídí nějakým řádem jím nevymyšleným. Nedospělým zastupuje tento řád vychovatel nebo vychovatelé. Přitom je nutno dbát na jednotu výchovných cílů i při různých výchovných prostředcích. Především by měl být každý vychováván k tomu, aby při všem, co dělá, byl celý, neroztříštěný. O prosebné modlitbě samé jsem už dříve řekl dost.

II. Rozjímavá modlitba.

Ne všichni jsou svým přirozeným sklonem rozjímaví. Chtějí-li se přimět k rozjímání, točí se kolem sebe, ohledávají sami sebe, všímají si svých nedostatků, případně i kladů, ale věcné téma rozjímání je jim vzdáleno jak v oblasti vědy a techniky, tak i v oblasti náboženství. Kdo toho nejsou schopni, ti nejsou zdravě přirozeně rozjímavými lidmi, jsou-li předčasně bez velké výchovy vedeni k rozjímání, duševně onemocní, což se navenek jeví jako soustava utrpení duševní povahy, které nakonec může vyústit i do tělesného utrpení. V životě mnohých křesťanských světců (o čtenějších jiných případech lidí, kteří se neocitli na listině svatých, nemáme bohužel zprávy) je příznačné narůstání utrpení s přechodem do rozjímavé modlitby nesprávným způsobem pojaté anebo vůbec nevhodné pro ten který typ člověka. Svým založením jen malá část lidí je přirozeně rozjímavá. Poznáme je na první pohled. Např. už domácí kutilové jsou typem rozjímavého člověka. Vymýšlejí něco, co by nějak fungovalo. Všimněme si správných rysů rozjímání:

1. Odvádí člověka od sebe, přestože ho celého zaměstnává a pak
2. vede k nějakému cíli, je za ním nějaké uskutečnitelné předsevzetí. Totéž platí o jakékoliv zájmové činnosti, pokud je prováděna ze zájmu o věc a ne o sebe, o svůj prestiž. Určitá míra sebeuplatnění je pochopitelně nutná, ale nikdy by neměla zastírat a převyšovat zájem o věc. Při rozjímání nejsme ještě nikdy tak daleko, abychom vůbec nestáli o sebeuspokojení. Naopak ono je jednou z hybných pák rozjímání. Přímo odstrašujícím příkladem nerozjímavého člověka je televizní divák, horlivý čtenář detektivek, pouhý navštěvovatel sportovních utkání apod. Všichni, kdo si váží jen toho, co už jim hotového přichází do domu v tom nejširším slova smyslu, nejsou připraveni k rozjímání. Dá se mluvit o nerozjímavých, příliš extrovertních lidech, a těch je většina, zatímco introvertních je mizivá menšina, a ne všichni z nich jsou rozjímavým typem, a pak je nějaká ta skupina mezi těma dvěma, poměrně početná. Tito prostřední, kteří se dají přivést k introverzi především citovým životem, nejsou rovněž tím pravým materiálem

pro rozjímavou modlitbu. Snadno upadají do snění, čímž vycházejí z opravdového rozjímání, jehož vyvrcholení tkví v nutkavém předsevzetí, pokud možno ustáleném nebo rozvíjeném stejným směrem. Rozjímání, které mívá tento vrchol, nevede k dalšímu vyššímu typu modlitby. Jestliže pak katolická tradice vedla lidské duše přes rozjímavou modlitbu k vyšším typům modlitby, zjišťovala, že z nějakých neznámých důvodů většina vedených nedosahovala vyšších typů modlitby a přičítala tento jev nevyzpytatelnému výběru boží milosti. Ve skutečnosti chyběly u neuspěvších základní předpoklady pro rozjímání.

Máme se tedy snažit nerozjímavý typ učit rozjímání? Za pokus to stojí jen tehdy, když dotyčný člověk touží po vyšším mravním a náboženském životě. V jiných případech by takové úsilí bylo marné. Většina lidí se stává introvertními teprve v pubertě, a z těch zase většina jen na čas, než si vyřeší své pohlavní vztahy. Ovšem introverse, jak jsme si už vysvětlili, sama ještě nezaručuje rozjímavost, je jen jedním z předpokladů pro ni.

U koho nelze zajistit rozjímání zakončované předsevzetím tak, aby se mu stalo denní potřebou, tam bych radil vzdát se pokusu zjednat rovnováhu mezi životem a tímto stupněm modlitby. Čili u většiny lidí se tento stupeň modlitby musí obejít, nemá-li se člověk neschopný donutit k zoufalství, nebo připustit, aby místo rozjímání snil, ale nesliboval si od svého snění ani ten nejmenší duchovní pokrok.

Naštěstí ke zjednání rovnováhy mezi modlitbou a životem postačí dobrá vůle k tomu, aby se člověk chtěl z dosavadního propůjčeného stavu vědomí dostat do zdrojového vědomí, ze kterého se už nemusí sestupovat do vyhnanství života, který začíná a končí. Této touze se říká v náboženství touha po spáse.

(Pozn.: Na počátku své přímé cesty r. 1930 jsem nevěděl nic o rozjímavé modlitbě. Rozjímal jsem celý den o svém nejvyšším cíli, vrátit se do zdrojového vědomí, které se mi jednou projevilo, a večer jsem za tímto cílem šel soustředěním na Boha. Teprve toto počínání jsem považoval za modlitbu. Dnes s odstupem času mohu říci, že všelicos v mém běžném životě vázlo, protože světský život s jeho světskými povinnostmi jsem také nepovažoval za modlitbu a nad to jsem ho považoval za překážku duchovního pokroku, mohu však s naprostou jistotou tvrdit, že nebýt toho celodenního rozjímání, nebyl bych býval připraven na soustředění tak, aby vedlo ke zdroji. Mohu tedy vřele doporučit kombinaci rozjímání a soustředění a v soustředění zase mohu radit k nenásilnému stále opakovanému přechodu slova do ticha.)

Promiňte, že považuji za nutné při této příležitosti znovu připomenout, co je to spása a co může být navěky zatraceno. Naše nesmrtelná duše nemůže být ani zatracena, ani spasena tak, jak se v křesťanství klasicky myslí a klasicky mýlí. Duše je věčná už před narozením člověka na svět a zůstává věčnou, ať člověk se životem vyvede co chce. Právě-li Ježíš, že všechny hříchy mohou být odpuštěny až na hřích proti Duchu svatému, pak nám tím prozrazuje, že za ostatní hříchy se nemusí pykat, kdežto hřích proti Duchu svatému musí být odpykán. Znam sice jen začátky vedení Duchem svatým, ale protože se už u mne vyvíjí přes 50 let, mohu přece jen s rozhodností tvrdit, že proti Duchu svatému se nemůže protivit nikdo jiný, než kdo jasně rozeznává, že je k něčemu duchem veden. Toho musí být poslušen. Není-li, musí za to trpět. Zažil jsem následky takové neposlušnosti velmi tvrdě, ale ani hřích proti Duchu svatému nevede k věčnému zavržení, nýbrž jenom ke trestu, ze kterého není vyhnutí.

Spása spočívá v tom, že vědomí, které máme jen o sobě a o světě, v kterém žijeme, a které by se ztratilo po fyzické smrti (dříve nebo později), přetrvává i po fyzické smrti, že se už za pozemského života spojí se svým zdrojovým vědomím, čili nastane opačný proud vědomí. U člověka nespaseného proud zdrojového (věčného) vědomí plyne bez mezer do vědomí lidského, zkrátka napájí ho přes síto nebo pomocí sítě, kterou nazýváme lidským organismem, bylo by lépe v této spojitosti mluvit o automatismu (1) v lidském organismu. V tomto případě není zapojen a oživen automatismus (2), který jediný může převzít úlohu vodiče zpětného proudu z lidského vědomí do zdrojového.

Proč tolik doporučuji rovnováhu mezi úrovní modlitby a úrovní života? Abych ukázal na výhodu toho, odpovídá-li kvalita snahy vedená z vnitra kvalitě snahy vedené zvenjška tak, aby některá část lidské bytosti nezahálela nebo nebyla úplně vytížena. Takový nedostatek vadí pak především v modlitbě, kde zahálejší, a proto volně se toulající část lidské bytosti nedovoluje, aby se nerušeně provedlo soustředění na zvolený předmět. Tento nedostatek vadí i v životě a navenek se jeví jako předčasná únava v činnosti, která by jinak vedla k věčnému cíli, byla-li by vhodně podporována modlitbou. Zkrátka duch činnosti se staví proti duchu modlitby. Modlitba má zastat tak velkou míru vnitřního umírání, aby nebylo zapotřebí ji doplňovat násilnými zevními prostředky, např. dramatickými událostmi. Nedostatky ve vnitřní modlitbě dramaturgizují život právě tak jako nedostatky v životě dramaturgizují modlitbu. Člověk by řekl, že se proti němu svět spikl, ale není tomu tak. Je velmi naivní, přisuzujeme-li nepříjemné vpády událostí i s

příslušnými lidmi zásahům zvnějška. Můžeme se o tom lehce přesvědčit tím, že zevní události se úplně mění, zjednáme-li rovnováhu mezi činností a modlitbou. Naopak poněkud předbíhající úroveň modlitby upravuje zevní vztahy a řeší je bez přímého chtění a zásahu člověka. Má-li automatismus (2) schopnost působit i mimo lidský organismus, prosím, bez čarování, bez nejmenšího pomyšlení na takové působení (záměr by zrušil jemné a samovolné působení tohoto automatismu), pak jsme svědky splnění slibu "...a vše ostatní vám bude přidáno."

Není proto tak velkou chybou, ba někdy to je nutností, vynechat některou klasicky uznávanou příčku modlitby a stoupnout si na příčku vyšší. (Nedovedu si představit, že by bylo došlo ihned ke spojovacímu stádiu modlitby, kdybych se byl ohlížel po zaostávající úrovni života.) Nezapomínejme, že pak platí - vždycky se při modlitbě odhodlat k většímu kroku, to znamená k většímu sebevzdání než při činnosti, avšak nesnížit se k tomu, abychom začli opovrhovat "méněcennou" činností. Tím bychom ji pomocí modlitby jen těžko povznesli na úroveň modlitby, naopak prohlubovali bychom propast mezi činností a modlitbou.

III. Tato poučka platí zejména pro modlitbu vzrůstajících citů. Ta při klasickém postupu byla jedním z výsledků rozjímání. Tyto afekty byly způsobeny především tím, že předmětem rozjímání bylo rozdmýchávat vřelý citový poměr k Bohu, především k oběti Páně, k mateřství Panny Marie apod. Citový poměr takto vzniklý je vždycky jednostrannou záležitostí srdce, zatímco činností může být vypěstován citový poměr k lidem, ba dokonce ke konkrétní činnosti. (Znal jsem jednu paní K. v Praze, která se dovedla rozplameňovat láskou ke Kristu, stále prodlévala v kostelích na modlitbách, ale dokázala přitom ztratit zájem o rodinu a o několik svých malých dětí do té míry, že její manžel musel soustavně zakročovat, aby zachránil zdraví dětí.) Dělá-li se všechno s citem, může se nadto použít i lásky veškerou myslí, duší a silou, k čemuž při afektivní modlitbě nebyla tak dobrá příležitost proto, že některé schopnosti byly utlumeny, lépe řečeno, jedny usínaly,, druhé se probouzely. Rozpornost situace se zvětšovala. Nápravný recept už dříve vyslovený: I maličkostem se věnovat celý, nestydět se za svůj cit a nevážit úzkostlivě volní zaujetí. Stát se vším celý, tím se dokonale zastane jak rozjímavá tak afektivní modlitba.

Ještě jinak, snad srozumitelněji by se dalo říci: provádí-li někdo poctivě jen činnost, není osvícená a on se udře; provádí-li někdo poctivě jen vnitřní modlitbu a není-li mu při ní nápomocna poctivá činnost, zemdlí v modlitbě a dříve či později ji opustí a

ještě navíc s dojmem, že ona není k ničemu a těžko pak se k ní vůbec kdy vrací s důvěrou.

Co tedy s modlitbou vzrůstajících citů, Měla by být nahražena **modlitbou vzrůstajícího zájmu o vědomé spojení s věčným životem**. Než si řekneme jak toho dosáhnout, povězme si, proč si neslibuji nic od modlitby vzrůstajících citů. Už jsem o tom psal, ale řeknu to ještě jednou, možná trochu srozumitelněji. Jsou lidé citově založení a ty kdybychom nutili k tomu, aby se vzdávali svých citů, učinili bychom je nešťastnými, ale i zamezili bychom jim využít schopnost, která má u nich významné, klíčové postavení, a proto nesmí být vynechána. City by zahálely a těkaly, později překážely v dalším vzestupu. Necht' tito lidé rozdmychávají své city, ale ať se také nediví, že i oni budou s nimi občas v koncích. City se nedostaví, kdy jich bude zapotřebí, nebo neporostou přes určitou úroveň, která ještě nebude dostačující ani ke chvilkovému osvícení. O těchto lidech lze říci, že buď přecenili svou citovou stránku, nebo jejich zájem jejich city tříští či vede někam jinam než kam chtějí. Citoví lidé málokdy bývají pány svých citů. Je-li však modlitba vzrůstajících citů dost silná, a nikdy jindy, vede k vyprázdnění mysli, tzn. k modlitbě ticha a k poloextatickým až extatickým stavům.

Vzrůstajícího zájmu o vědomé spojení s věčným životem je proto zapotřebí, že kdyby tento zájem nestoupal, byl by pořád překrýván zájmy o pozemský život, a pak by nebylo možno během pozemského života sjednotit lidskou bytost ke vstupu do věčnosti, a kdyby se tento vstup nepodařil během pozemského života, po smrti už k němu nejsou podmínky, neboť pak už člověk nemá po ruce "nářadí", které k tomu potřebuje, především nemá hmotné tělo se všemi jeho transformačními schopnostmi. Proto Ježíš tolik doporučoval, abychom hledali království boží **především**. Neopomněl ani svým životem a jednáním s učedníky ukázat, jak se má tohoto zájmu dosáhnout. Doporučoval nelpět na majetku, nelpět na čemkoliv svém, zapírat sebe soustavnou pomocí bližnímu, která si nežádá odměny pro dárce, a nikoliv v neposlední řadě dosahovat tohoto sebezáporu modlitbou. Je snadné si říci: "Nebudu se modlit Otčenáš, dokud si opravdu nebudu přát to, co je v něm obsaženo na začátku, a co odpovídá tomu hledat království boží především", ale je to rozhodnutí pohodlné a neplodné. Máme naopak velkou příležitost rozjímat, jak dosáhnout té touhy po onom předním. Klíč je v naší činnosti, jak ukázal Ježíš na svých učednících, a ve kvalitě rozhodnutí s touto činností souvisejících. Postup se nedá vtěsnat do šablon, protože vyvěrá z narůstajících nových potřeb člověka a s odumírajícími potřebami

dřívějšími. Přece však bych rád navrhl několik rad obecně platných:

1. Umět se v činnosti zastavit aspoň ve dvou případech, když nás činnost unavuje nebo jinak zneklidňuje, a pak, když máme dojem, že dosud dosažená úroveň činnosti je dostačující.

2. Začínat s činností, kterou lze objektivně považovat za správnou a úměrnou možnostem příslušného lidského činitele, i tehdy, když se nám do ní nechce. Odstraňovat přitom tímto způsobem sebe.

Jak případ ad 1. tak případ ad 2. je třeba považovat za druh pozastavení dosavadní tendence jednání a myšlení a za nahrazení dosavadního kurzu novým. Je to vpád stavu modlitby do činnosti. Od modlitby se chce, aby se postupně stala něčím jiným než povídáním, aby se stala stavem, do kterého může a má právo vstoupit Bůh, věčný život. Mluva je součástí stvořeného a udržuje nás ve stvořeném, přestože se bez ní vždy znovu a znovu ani při modlitbě neobejdeme (čili potřebujeme si jít pro sebe, pro svou pozornost do stvořeného). Ve vyšších formách modlitby však není ničím jiným než nastartováním motoru, není samotnou jízdou do věčnosti. Něco dalšího než nastartování se musí v naší mysli stát, co se dá srovnat s řazením rychlostí. Setrvačnost na místě se mění v setrvačnost v pohybu našeho duševního vehiklu směrem k věčnosti, ve vzbuzení zájmu o věčnost, ke kterému naše řeč už nemá co dodat.

Je nutno dodat, že zájem o věčný život se nezískává jen chtěním, nýbrž ten pravý a rozhodující pro duchovní pokrok oním druhem trpnosti, při které bez hlesu dopouštíme, aby v nás věčnost začla působit.

Jinak řečeno: Pravý zájem o věčnost není zájmem lidským. Dá se to vyzoborovat z Ježíšova zacházení s učedníky. Ustavičně jim předvádí zázraky, tj. lidsky nedosažitelnou činnost, a podobenství, tj. lidsky nedosažitelnou logiku. Obojím je přesvědčuje o moci věčného života. Nejvíce však je přesvědčil tím, že se nepotřeboval starat, a přece toho udělali více a lépe než když se starali, tj. užívali jen vlastní vůle. Všimněte si, že průchod té nadlidské moci umožnili jen tím, že ji nechali volně působit, že do ní nezasahovali svým míněním, jako např. chybně činil Jidáš. Aby tedy boží zájem o vstup člověka do věčného života mohl vejít do lidského života, je k tomu zapotřebí umět se pozastavit v lidské činnosti a v lidských zájmech, i když by to byly zájmy nejvyššího druhu. Např. Jidáš měl lidsky správný zájem, aby se drahocenná mast nevyhlila na Ježíšovu hlavu, nýbrž aby se prodala a peníze se

rozdaly chudým. Zájem Ježíšův byl jiný, protože Ježíš věděl něco, co člověk Jidáš vědět nemohl. A jsme u jádra věci. Bůh za nás ví, co my nevíme a nemůžeme vědět. Dovolíme-li, aby tato moudrost vstoupila do našeho vědomí (tedy ona trpnost, ke které měl Ježíš Jidáše), ona způsobí, že stoupne náš zájem o věčný život. Poznáme totiž, na čí straně je úplnější pravda a větší oprávněnost rozhodovat, co je dobré. Začneme pozměňovat svou činnost i své myšlení podle tohoto neslyšného "hlasu" nebo "volání", a čím trpnější budeme v tomto smyslu, tím činnějšími budeme moci být na straně lidské, neboť do lidské činnosti se budou stále větší měrou míchat věčná vůle a moc, takže my se budeme čím dále tím snáze při veškeré činnosti učit nic nedělat a pochopíme, jak nesmyslné by bylo z činného života utíkat. Vždyť jen inspirovanou činností se učíme nic nedělat, utíkat správným způsobem od činnosti. Myslím, že by mně už mohlo být rozumět. Pak je lidská činnost ve shodě s modlitbou na této úrovni a obojí může přejít do dalšího stupně vývoje.

IV. Modlitba ticha se dociluje rovnovážným způsobem tím, že se

- a) člověk obětuje bližnímu,
- b) v modlitbě sebe obětuje Bohu.

Dosáhl jsem sice této úrovně modlitby i tím, že jsem jen sebe v modlitbě obětoval Bohu, protože jsem však zároveň činnost neobětoval bližnímu, bylo mé vnitřní umírání, které je zárukou žádoucí úrovně ticha, velmi svízelné a plné strachu a úzkostí. Ticho, které se dosahuje v modlitbě ticha, není pouhým utišením mysli. Mýlí se všichni, kdo se domnívají, že relaxací, pranajamou, životosprávou a hathajogickými cviky dosáhnou stejně hodnotné ticho (měl bych se dokonaleji vyjádřit, že nedosáhnou ticho, rovnající se onomu pokoji, který Ježíš přinesl svým učedníkům po svém zmrtvýchvstání) jako praktikami a) a b). Jejich ticho je tichem získaným, kdežto prostředky a) a b) se dosahuje ticho vlité, které se liší od prvního tím, že člověka uvádí vědomě do styku s věčným životem různými branami podle východiska dotyčného člověka. Vstupoval jsem tam zprvu branou bytí, a to proto, že jsem svou lidskou existenci během modlitby obětoval Bohu. Kdybych byl miloval bližního jako sebe praktickým způsobem, ne pouhým vmýšlením se do této lásky, byl bych nepochybně vcházel branou lásky, a tento vstup by byl ještě dokonalejší.

Proč se hathajogou získává jiný druh ticha než plněním a) a b)? Protože prvním se dostavuje útlum sama sebe, takže o sobě prostě nevíme a máme od sebe pokoj, kdežto plněním a) a b)

získáváme pokoj rozšířením vědomí až k vědomému soužití s věčným životem. Prostředkem k tomu je ztráta sama sebe a ne pouhý útlum.

Do jaké míry se tu ztrácí já? Až do míry pouhého trpného svědka nejvyšší skutečnosti. Naproti tomu se vědomí objevuje bez veškerých jeho oděvů, čiré, bystré, ničím nezabarvené, ničím neomezené z toho, co známe jako omezení. Právě ono způsobuje umrtvení já až do pouhého svědectví. Já je neschopno jednat a jen nazírá. Je to začátek nazíravého života, který, když se rozvine, překročí práh modlitby a vlije se i do běžného jednání. To je definice ztotožňování se s vůlí boží.

Abyste si nemysleli, že chci nějak degradovat působení jogy, uvedu příklad mimo jogu, na kterém se dá ukázat rozdíl obou tich. V joze vždycky působí dva, žák (sadhak) a mistr (guru). Mistr za žáka dělá něco, co žádný žák nedokáže sám ze sebe, odebírá žákovi jeho vůli nebo zmenšuje ji a v tomto stavu dostává žáka na úroveň, kdy žák už nemá konkrétní vůli, např. soustředit se, však zbylo mu něco, co jsem nazval stavem vůle, tj. jeho mysl je pouze usměrněna, a teď už podle stavu učitele, tedy správným způsobem. Pak se koncentrace daří a nastává pravé vlité ticho. Tím vlévajícím se je mistr. Žák si je vědom toho, že by sám byl nedokázal, co se uskutečnilo za pomoci mistra. Je však možné i v Evropě, že se výjimečně některého žáka ujme i mistr z Indie, protože pro mistra není překážkou vzdálenost mezi Evropou a Indií. Pak je zachováno pravidlo dvou o individuálním působení mistra na žáka. Tento princip platí i v křesťanství. Vysvětleme si napřed chybně pochopenou spojovací modlitbu, abychom nabyli jasno i o správném postoji.

Někdo se třeba snaží o tak zvanou tichou koncentraci podle Weinfurtera a jeho knihy Ohnivý keř. Není zanedbatelné, že proti jeho snaze se staví paměť, konkrétní vzpomínka na různé události během dne nebo i dávno zapomenuté, takže klid se dá zjednat jen obtížně a jen při velkém zaujetí pro věc, nikdy mechanickou cestou. Žák, cvičící podle Weinfurterova návodu nezná prostředky k uklidnění navržené hatha jogou, ale i kdyby je znal, dosáhl by jen získaného ticha bez vlastního spojovacího účinku. Snaží-li se totiž člověk o utišení, dělá něco jiného než co je cílem spojovací modlitby. Cílem není ticho - to je jen nezbytným prostředkem, -, nýbrž vědomé spojení s věčným životem, a tohoto pravého ducha vnitřní modlitby se musí člověk vzdát, když usiluje o klid a ne o spojení. A tak se stává, že při tzv. tiché koncentraci se člověk unaví svým zápasem, místo aby se spojil. Může nastat také přeskok ze snahy o klid do stavu spojení, ale děje se to výjimečně

(právě jako v Indii, kde výběr žáků je velmi přísný, nikdy ne kolektivní) jen v tom případě, když touha modlícího se po spojení byla před započítím modlitby tak mocná, že nemohla být překryta snahou po uklidnění.

Upozorňuji, že zatím vykládám získané ticho jako čistě získané a vlité ticho jako čistě vlité. Ve skutečnosti vždycky do získaného ticha pronikne nějaký zbytek původní touhy a ta malá část stačí právě k tomu, aby si člověk byl vědom toho, že toto ticho je něčím vyšším a lepším než obyčejné ticho, začne po něm toužit a nakonec si je přivlastní, nezřídka se jím i chlubí. Tam pak končí veškerý pokrok. Proč? Spojovací mystická nebo jogická modlitba je vždycky obětí člověka Bohu nebo věčnému životu, a není-li jí, je-li např. touhou po novém druhu bohatství, nevede ke spojení, které je možné jen při sebeobětování.

Tato záměna cílů se dá nejsnáze rozeznat při tzv. písmenkovém cvičení nebo písmenové koncentraci podle Weinfurtera, tj. opakováním jména božího v nohách. Toto opakování jména božího by mělo být prostředkem ke vědomému spojení s Bohem. Obyčejně se k takové modlitbě přistupuje jen s vědomím, že je správné se vědomě spojit s Bohem, a toto pojetí se nepodporuje stylem života - ten míří pořád jen za světskými cíli. Člověk od počátku této modlitby začne sedět na dvou židlích. Mluvme však jen o samotné modlitbě. Stává se, že člověk vždy znovu a znovu přistupuje k této modlitbě s pevným rozhodnutím spojit se s Bohem, jak však postupně přeřikává jméno boží a musí přitom bojovat s postranními nebo kontrolními myšlenkami, ztrácí tuto touhu, a dříve nebo později si uvědomí, že už vůbec pustil Boha z mysli a že se jen potýká s technickým problémem, jak podržet jen předsevzatou myšlenku (mantram). Jediným výsledkem je únava, která přejde a za den se začne znovu se stejně marným úsilím. Jen tehdy, když úvodní touha byla tak velká, že přehlušila technické zápolení, dostaví se vlité ticho, které je tak silné, že se nedá dále opakovat jméno boží a také zmizí všechny konkrétní myšlenky. Nenastane-li něco takového, koncentrace je prováděna špatně, buď mechanicky, nebo s nedostatečnou touhou apod.

Postupme trochu dál. Vlité ticho nepřechází do života, do běžné činnosti tak, že by rušilo myšlení, nýbrž že jej nastavuje novou vyšší kvalitou. Je-li život člověka veden aspoň na takové úrovni, že se člověk netočí jen kolem sebe, nýbrž že praktikuje styl a) nebo se o něj aspoň snaží, začnou do lidské povahy pronikat vlastnosti, které dříve člověk vůbec neměl. Mohlo by se říci, že vlité ticho si razí cestu do lidské činnosti vlitými vlastnostmi, že

roubuje plané lidské vlastnosti. Zjistil jsem hned po zásahu tohoto ticha do modlitby, že má povaha se tak radikálně změnila, že jsem sebe ani nepoznával, že jsem přestal být tím, čím jsem byl před tím. Tyto vlastnosti by si člověk neměl přivlastňovat, nýbrž měl by je vložit do spojovacího díla. Jsou něčím obdobným jako byly náhle vzniklé schopnosti dělat zázraky v případě učedníků Páně.

Ještě zbývá vysvětlit, kdo je tím druhým v mystice namísto guru v joze.

1. V nejjednodušším a myslím že v nejideálnějším případě jím je sama vnitřní modlitba. Je to však velmi vzácný případ. Modlitba musí mít už při svém zrodu povahu někoho druhého, nesmí být vymyšlena člověkem, který ji provádí, avšak důvěra v její spojovací účinek sama o sobě nestačí. Namísto ní by měla stát jistota, že má spojovací moc. Její původ je tedy vlitý. Takovou modlitbou bylo soustředění svaté Marie Markéty Alacoque na srdce Páně v lidském těle. Kdyby kdokoliv jiný napodoboval její modlitbu, nemělo by toto soustředění tak účinný obsah.

Jsou jisté znaky, podle kterých se neomylně pozná, že jde o pomoc, která není z člověka. Nemusí to být ani jasnost příkazu jako jeho převratná moc.

Vezměme si známý případ svatého Františka z Assisi. Slyšel hlas z Ježíšova obrazu v polorozpadlém chrámu: "Postav znovu tento chrám", František nepochopil, že je to návod k vnitřní modlitbě, ale ze základu změnil svůj dosud světský život a začal obnovovat polorozpadlé chrámy ve svém okolí. V jeho chování byla obsažena nutkavá jistota, že v tom je smysl jeho života. Nakonec přece jen dospěl ke znovubudování svého vnitřního chrámu.

Zodpovězme si při této příležitosti otázku: "Jak to, že Pán Bůh na jedné straně svou mocí obrací Františka na ruby a na druhé straně ho nechával tápat, stavět chrámy namísto vnitřního chrámu? Proč je milosrdenství boží nesrozumitelné?" Na tuto otázku mám připravenou podivnou odpověď. Bůh ponechává člověku svobodu i v jeho nevědomosti o Bohu. Františkova představa o Bohu byla lidská a do té se vtělila moc boží. Představa o Bohu pozměňuje moc boží dokonce v lidský hlas, který nemůže vyjádřit ani zdaleka moudrost boží moci, dokonce zabraňuje plnému prolnutí boží moci. Protože jsme lidmi a máme lidskou představu o Bohu, zprostředkovanou naší vírou, musíme se smířit s tím, že Bůh se vejde do naší představy jen v takové míře, jakou uneseme bez zhroucení svého lidství. Např. anděl (vlastnost boží) se projeví člověku v lidské podobě (kterou pro sebe nepotřebuje mít, byla by pro něho velkým omezením) a tato

lidská podoba anděla je zjevnou součástí omezení andělské moci. Bez tohoto omezení by člověk anděla neslyšel, neviděl, nijak nevnímal. Kdyby anděl neslevil ze své omezenosti, kterou vzal na sebe kvůli nám, my bychom jeho projevem více trpěli než bychom měli nějaký užitek. Takový projev by byl tedy méně milosrdný než ten, který se odívá do lidské podoby, ale omezuje tím podstatně vyprávěcí možnost a zároveň přetvořující moc, tj. neposkytuje plnou míru pomoci člověku, pomáhá mu jen natolik, nakolik dokáže člověk tuto moc realizovat, použít ve svém životě. V tom je vševědoucnost boží a pravé jeho milosrdenství. Víme, do jaké míry chápala Panna Maria poselství anděla Gabriela, protože mělo po všech stránkách lidskou povahu. Panna Maria tím byla zachována pro svou úlohu. Kdyby se byl andělský projev uskutečnil nadlidsky, nebyla by ho lidsky přežila. Když jsem např. v těch sedmnácti letech svého života neměl lidskou představu o Bohu, a přece jen jsem se disponoval pro přijetí "poselství" jeho moci, málem jsem přitom přišel o život a nadto jsem si pro svůj pozemský život z tohoto zprostředkování boží moci vzal ještě horší pochopení než svatý František. Myslel jsem si, že mohu svůj pozemský život opustit. To byla lidská interpretace boží moci, přetlumočená po této stránce úplně chybně. Když pak po devíti letech vyvrcholila manifestace lásky boží u mě (neboť jsem o tuto lásku prosil devět let), málem jsem znovu přišel o život při tomto jejím projevu, a vskutku bylo zapotřebí, abych vnitřně o svůj život přišel, měla-li se vůbec láska boží projevit v takové míře, jak se projevila (poznáním, že nemiluji já, nýbrž On ve mně).

Vykládám dlouze tyto věci jen proto, abyste pochopili, že člověk může vejít do království božího jen za cenu sebezapření nebo sebezapření, a tak poloviční cesta do království, kterou urazíme vstupem do modlitby ticha, už musí být zaplácena notnou dávkou sebezáporu. Neuprázdnil-li se jím místo v člověku, nemá tam Bůh místo ke svému projevu moci.

Co jsme si zatím řekli o působení toho druhého, je vlastně obrácení přímo způsobené Bohem. Bývá zeslabeno jen lidskou představou o Bohu a pak lidskou neschopností pochopit úplně rozumem, co nebylo rozumem zpředeno. Nic, co přichází přímo od Boha, neprošlo žádnou rozumovou úvahou, v tom smyslu je to často protismyslné a nerozumné, přitom však nejvýše moudré a mocné. Obrací se tím kurs lidského života, který šel ke zničení lidského vědomí při smrti nebo někdy po ní, v soustavnou snahu po přechodu lidského vědomí přímo do věčného božího vědomí, kterému říkám zdrojové vědomí. Jsou tu však ještě jiné možnosti obrácení, už méně dokonalé, za to častěji se vyskytující.

2. Tím druhým může být i člověk, který na někoho zapůsobí tak mocně, že změní smysl jeho života, jak již bylo vysvětleno. V tomto případě mnoho záleží jak na kvalitě vedoucího, tak i vedeného. Ježíš o tomto případě řekl, že není žák nad mistra. Pokud vedení vypadá tak jako v Indii v joze, kde mistr předává svou zkušenost žákovi faktickým přenosem, není možno žákovi předat více, než kolik mistr ovládá. Víme ze života Ramakrišny, že si ho v pravém slova smyslu mistři podávali. To nebylo způsobeno tím, že by byl mistr, který předával Ramakrišnu dalšímu mistrovi, už na svého žáka nestačil, nebo že by neměl už co předat, nýbrž tím, že Ramakrišna vzhledem ke svému úkolu, který mistři dovedou vyčíst, měl být vychováván daleko všestranněji než jiný žák s menším úkolem. Nakonec se Ramakrišna tímto způsobem dostal tak daleko, že se sám z vlastní iniciativy setkal např. se živoucím Kristem.

Tím druhým nemusí být vždycky osoba žijící v těle. Můj úkol např. dokonale zná např. jak žijící Yesudian, tak dávno odtělená sv. Terezie z Avily. Tito lidé, kteří už přešli přes práh smrti vždycky dříve než fyzicky umřeli, vidí ze svého postavení naše úkoly a znají naše potřeby. Ne každý z nich však může třeba i dobře připravenému žákovi pomoci. Každý z nich má zkušenost získanou svým individuálním vstupem (vešel určitou branou) do věčnosti. Jen tuto cestu dokáže pro zásluhy svého života vyložit tak, že je jeho výklad nejenom názorný, ale že je i nadán silou k uskutečnění. To je ona síla, kterou dotyčný mistr vzbudil za svého života na zemi. Ta síla má konkrétní znaky dosahování, které nejsou vhodné pro každou individualitu, a tím je dána výběrová pomoc těchto mistrů. Obecně se dá říci, že žák si může být vědom této pomoci jen tehdy, když sám se dostane na úroveň, na které může přejímat požehnání od mistra. Indové říkají, že odtělený mistr má daleko menší možnosti než mistr žijící v těle. To je míněno tak, že mistr žijící v těle pozná připravenost žáka, třebaže ten neudělal na cestě ani krok, a už může žákovi pomáhat. Viz vztah Ramakrišny k Vivekanandovi nebo k Latuovi. Mistr na základě svého poznání připravenosti se opře do osobnosti žakovy a vyvrátí ji z nevědomosti. Tohle v křesťanství bývá jen výjimečně. Viz výjimku: tunika od neznámého kněze předaná sv. Josefu Kupertinskému, a našly by se ještě desítky jiných příkladů. Kdežto odtělenému mistru nezbývá nic jiného, než aby se setkal s žákem na úrovni, na kterou žák dosáhne svým vědomím. Tou úrovní může být třeba jen sen, tam kde modlitba žakova nedospěla do stavu takového rozšířeného vědomí, že se s ním mistr může stýkat i za bdělého stavu nebo v joga nidře.

Svatému Františku z Assisi pokaždé, když někoho přijímal do svého řádu, bylo ukázáno ve snu, kolik ten který novic unese z poznání, které mu chce sv. František předat. Podle toho zařizoval poučování a postavení svých příslušníků řádu. Mírou připravenosti byl kalich naplněn až do vrchu. Někdo z něho upil málo, někdo více, jen jeden vypil všechno. Ten se stal po svatém Františku vedoucím řádu.

Nyní je na čase vysvětlit, proč jsou mystické sny symbolické a proč byl dokonce symbolický výrok, který slyšel v bdělém stavu sv. František z Assisi a mnozí jiní, jako např. sv. Jana z Arku (Výrok určený pro ni: "Nezemřeš, zvítězíš!") (Chtělo se od ní, aby šla na popravu s takovým rozpoložením myslí, aby se nezrušila v okamžiku smrti její úroveň vnitřního života.)

Mistr nebo nesmrtelná duše, vedou-li člověka snem nebo událostmi, musí svůj "hlas" převést do symboliky lidského života, jinak nejen že by nebyl slyšen, nýbrž byl by i nepoužitelný, vytratila by se z něho veškerá moc k uskutečnění, která je do něho vložena. Už jsem mnohokrát řekl, že nezáleží tolik na tom, nakolik člověk snu nebo jinému zjevení rozumí, nýbrž na tom, na kolik se "hlas" spojil s lidskými silami a tedy je uskutečnitelný (podnětný). Jen rovné s rovným se spojuje, a proto mistr musí provést zázrak převodu z nebeského na pozemské. On sám, pokud je odtělen, už nepotřebuje symbolismus lidského života, už jím není posouván kupředu, a pokud je vtělen, potřebuje ho jen k vedení jiných lidí. Viz vedení žáků Ježíšem. Vykládal jim o Otci, zpodobňoval království boží s prvky lidského života, dělal zázraky. Všeho toho bylo zapotřebí, aby došlo k co nejdokonalejší transformaci věčného na časné. Má-li mistr převést věčné na časoprostorovou symboliku, sveze se prostě po tvůrčí síle, která pořád proudí z Boha do stvořeného, a zabarví tento proud svou vůlí a zkušeností. Shora dolů (z vyšší úrovně na nižší) lze něco takového daleko snáze provést než zdola nahoru.

Kdo nedovede použít tvůrčí síly boží při vedení duší, ten je slepý a o vedení slepého slepým je škoda mluvit.

3. Tím druhým může být křesťanská víra. Pro zjednodušení odpovědi nebudu o jiných věrách mluvit, ne proto, že bych jinými věrami opovrhoval.

Víra nesmí vést k sebeklamu a k sebeobalamucování. Jinak jsem o víře už dost řekl jinde, nebudu se zde opakovat.

4. Na tomto stupni je obvykle nedostačující náhražkou toho druhého četba duchovních spisů a rozjímání o jejich obsahu. Toto pravidlo neplatí v tom zřídka kdy se vyskytujícím případě, že se

člověk naučil správně číst mezi řádky a dovede tím způsobem vyčíst své osobní vedení.

5. Totéž platí o událostech. Dostane-li se člověk do stavu, ve kterém spontánně mu události vykládají, co je za nimi, může se řídit osobním vedením obsaženým v událostech. Tato schopnost se nevyvine a nemusí se vyvinout u každého člověka, nebo se může projevit jen někdy. Je nebezpečné hledat rozumově rozjímáním zákulisí událostí. K tomu by nikdy nemělo dojít. Buď události promlouvají ke člověku samy bez spekulace, nebo nenacházíme jejich skrytý smysl. Podle toho mohou nebo nemohou být tím druhým.

Obdobně platí totéž o událostech ve snu. Kdo o nich musí přemýšlet, aby se dopátral jejich skrytého významu, pro toho mají význam jen zprostředkovanou silou, nikoliv konkrétní náповědou. V období tiché modlitby by sny jako vodítko už měly úplně odpadnout. Na tomto stupni jsou poučující sny spíše trestem než přímým vedením. Zde má člověk jen tehdy sny mystického obsahu, když zanedbá poslušnost svého vedení v bdělém stavu.

V. Něco obdobného způsobuje vznik extaze. K té dochází hlavně proto, rozumějte na stupni po průchodu modlitbou ticha, když jen jedna, obvykle nejvýznamnější složka lidské bytosti je schopna dát se vést, zatímco ostatní lidská bytost zaostává. Lidské vědomí pomocí této složky je vytrženo z kontextu ostatního vědomí svázaného s tímto pozemským životem dosud nižším způsobem, uniká do extatické oazy a vrací se zpět do světa (extatik by řekl na poušť), když se vyčerpala síla tohoto vzepětí.

K extazi může dojít také dříve než po přechodu modlitbou ticha při velkém dojmu, kterým byly chyceny smysly nebo rozum. To jsou případy, které se stávají jen u rozených extatiků. Např. Jakub Böhme upadl do extaze, když ostré světlo slunce, odražené od střípku na hradbě, proniklo do jeho mozku a ochromilo jeho normální činnost. Víme, že u jiných lidí takové osvícení oka způsobuje trans bez následků, které se projevily u Böhmeho. Užívá se ho v lékařství. Proč u Böhmeho došlo k jiným velkolepějším následkům než u běžného pacienta, u něhož se zavede podobná procedura? Protože Böhme vstupoval do extaze s náboženskou náplní mysli. V jeho případě tedy došlo k přetavení dosavadního myšlení na vyšší. Záměrné pokusy tohoto druhu by vedly téměř vždycky k tupému transu, pouhému ochrnutí vědomí, což se užívá v lékařství místo anestezie. Dojít k extazi spojené s osvícením nelze nikdy jen mechanickou cestou, např. osvícením světlem, drogami apod. Většina extatiků poznává, že extaze se blíží, a

proto se hledí uklidit rychle do ústraní (viz Jindřich Seuse). Někdy nástup extaze je tak prudký, že se jim nepovede skrýt extazi před lidmi. O tom však byla už řeč jinde. U každého extatika podmínky pro vzbuzení extaze jsou různé. Dalo by se říci, že důvodem toho je povaha člověka. Každý je snáze podchytitelný něčím jiným. Rafael často maloval v extazi a nedíval se při tom na obraz, který maloval. Jiní při extazi chodili nebo zpívali, nebo dokonce pracovali lépe než jindy, zvláště v uměleckých oborech jako Rafael. Přímého osvícení se jim při extazi nedostalo. Vyjmeme-li ze všech extazí jen náboženskou, i o ní můžeme říci, že jen přikresluje dosavadní víru a vědění, někdy ovšem obojí k nepoznání mění co do obsahu a vznešenosti. Stalo se svatému Tomáši Akvinskému po napsání Summy. Ta vyšla z pera Tomášova jen v poznámkách. Teprve Valgormera všechno shrnul do jediného spisu. Redakce Summy není tedy dílem Tomášovým.

Žádná z extazí neosvítí cestu úplně. Člověk je schopen i po ní něco považovat za vedlejší (kam světlo neproniklo), a to neprávem, takže těmito nedostatky trpí celkový užitek z extaze. Dopracoval-li se někdo k extazi vírou, bývá mu např. potvrzena i ve velmi sporných částech. Ježíš např. promlouvá k extatikovi tak, že jeho hlas nebourá, nýbrž jen dostavuje, přestože zásady byly lidsky chabé a bylo by bývalo dobré, kdyby byly vyměněny. Nemluvil tedy přímo Ježíš, nýbrž byl přetransformován vírou.

Nechtěl jsem rozebírat extaze. Zastavil jsem se u nich jen proto, abych odůvodnil, proč z nich pocházejí výsledky často diametrálně odlišné, a chci upozornit, že ponechávají některou část lidské bytosti v temnotě nebo v různých slabostech, které jsou někdy až zarážející. Nadále chybní extatik svými chybami dokazuje platnost výhrady proti extazi. Teologové říkají, že v extazi člověk jedná jako charismatik, jako člověk zvláštním způsobem omilostněný, a po extazi se může vrátit ke svým chybám. Je tomu tak, ale zdůvodnění je chybné. Extazí není chycena lidská bytost celá, a proto také jí není celá přerozena.

Chce-li extatik zachovat rovnováhu mezi svými třeba velmi vznešenými stavy a ostatním životem, musí se naučit, jak se extazím vyhnout. Tento princip dodržoval k velkému duchovnímu užitku sv. Filip z Neri. Stojí za to si přečíst jeho životopis o Braita. Sv. Filip se udržoval v šachu sociální činností.

VI. Nazírání je nenasycené a nikdy nenasytitelné vnitřní nahlížení na pravdu, takže není přerušováno, jen kolísá v intenzitě podle zevních okolností. Svatý Augustin nazýval tento stav světlem, které někdy svítilo silněji, někdy slaběji a on věděl proč.

Nedospěje-li člověk svým životem (poslušností vedení Duchem svatým) tak daleko, aby toto světlo udržel, probíhá ve vědomí nižší fáze nazírání, a tou je osvětlení, které zase pomíjí.

Nenasycenost, o níž byla v definici řeč, vzniká poslušností vůči poznávanému. Dovedu si představit, že až odpadne naše tělesnost, bude tento stav prost výkyvů.

Definice nazírání není úplná. Také nazírání je zabarveno osobním východiskem, říkám tomu branou, kterou se vešlo. Definoval jsem nazírání, do kterého se vešlo branou poznání. Kdyby se do něho vešlo branou lásky, bylo by jemným přeplýváním z vyšší nádoby zdrojové lásky do nižší nádoby našeho lidského vědomí. Při každém nazírání jde o trvalé obrácení světla.

17. 9. 1982

Je správný postoj nezúčastněného diváka?

Než budu moci odpovědět na tuto otázku, musím vysvětlit, kdy se člověk stává nezúčastněným divákem v tom nejvyšším slova smyslu, tj. nikoliv jako člověk bez zájmu o cokoli kromě o sebe. Dokonalé rozluštění tohoto problému nacházíme v životě Ježíše Krista. Všimneme-li si, jak nám předváděl svým životem vzestup člověka k dokonalému spojení s Bohem, dojde nám, že nezúčastněnost u něho měla přesně vymezené úrovně a míry, které byly vždy vysvětleny příslušnou mírou sebezáporu a z něho vyplývajícím duchovním poznáním.

Zjednoduším-li na minimum výklad, řeknu, že první míra nezúčastnění byla Ježíšem dovršena v jeho 30 letech vstupem do Jordánu a přemožením jeho já na poušti. Po těchto dvou **vnitřních** událostech (nevyklučuji tím nikterak těmto vnitřním událostem odpovídající historické události v Jordánu a na poušti, ale o těch zde nebude řeč) došlo k tomu, že celá jeho rodina byla, totiž stala se od této chvíle tímtéž jako tzv. cizí lidé ("Kdo je má matka, kdo jsou mí bratři"). Dostavilo se nové přehodnocení vztahů k lidem a s ním spojené neúčastenství na svém a na svých lidech. Zůstalo ovšem účastenství na utrpení lidí, na jejich duchovní nevědomosti, na ucednicích. Nic z toho a z těch nebylo Ježíši lhostejné.

Kdo nedosáhl onoho vědomí Synovství s Otcem a nepřemohl sebe na "poušti" vnitřního zlačnění a myslí si, že může jednat nezúčastněně, ten se mýlí, myslí-li si, že nezúčastněně jedná nebo že je nezúčastněným divákem v tom dobrém slova

smyslu, že neprotekčně všechno bere tak, jak to k němu přichází. Nemá totiž k dispozici dostatečnou míru sebepoznání, a vůbec nemůže rozeznat, co je přáním jeho já a co je nějakou vyšší reží. Necht' si nemyslí, že když mu někdo vstoupí do cesty, že je poslán od Boha. (Tento postoj máme právo zaujmout teprve tehdy, když se u nás dostavila schopnost rozeznávací, pomocí níž můžeme zřetelně neomylně rozeznat, co odkud pochází). Mohl být také přiváben lidskými vlastnostmi, obvykle právě těmi, o kterých si člověk myslí, že ho zdobí. A tak se stává, že se setkají dva slepí a oba padají do jámy své samolibosti.

Jaké poznání nastupuje s Jordánem (se stavem zobrazeným Ježíšem při vstupu do Jordánu)? Že lidskou pravou podstatou není tělo, a na jeho organismu závislé lidské vlastnosti, nýbrž jeho věčná podstata, která tvoří nedílný celek s tím, koho nazýváme Bohem. Na rozdíl od narození v Betlémě, člověk se dostává do trvalého styku s touto věčnou podstatou a zjišťuje, co je podle této podstaty správné a co nikoliv. Řídí-li se tímto povědomím, získává z této podstaty též sílu k uskutečnění všeho, co je ve shodě s touto podstatou. Záleží však pořád ještě na něm, jak tuto sílu použije. Kdyby si jí nevšímal, ztratil by s ní za čas kontakt. Řídí-li se však podle vůle nesmrtelné podstaty (a on se jí nemusí řídit), tato síla nejen stále dokonaleji proniká jeho lidskou podstatou, nýbrž i vede ho k další metě nezúčastnění. Než o tom cíli promluví, vysvětlím ještě o jaký druh nezúčastnění jde na zmíněném prvním stupni. Zase nám o tom podává dokonalý obraz Ježíš svým počínáním. Ježíš zůstával nejvýš zúčastněným na počínání a myšlení svých učedníků. Ty nazval solí země a dbal o to, by sůl byla zachována a posolil veškerou zemi. Ani na chvíli je nepouštěl ze zřetele. Symbolizují-li učedníci lidské vlastnosti, které se ocitly ve vyšší duchovní škole k tomu, aby byly vychovány nejen pro službu pomíjejícím cílům, nýbrž především k vykonávání duchovních úkolů, pak i my, a tím spíše na nižších stupních vývoje, nemáme nechávat své vlastnosti volně těkat, nýbrž se máme o ně starat ve všem, co potřebují pro svůj duchovní růst. Na stupni, na kterém byl Ježíš od Jordánu, se staral o učedníky ovšem novým nám nedosažitelným způsobem - pokud jsme neprošli Jordánem. Bral všechnu moc z nesmrtelné podstaty, a tedy také moc k zajištění svých učedníků. (Víme dobře, že tuto moc mohl na učednících uplatňovat jen potud, dokud oni s tím souhlasili, a to doslova ve všem. Viz odpor Jidášův maličkostech). Ježíš tuto pomoc učedníkům uplatňoval samovolně, a proto jim někdy připadal být až příliš nezúčastněným, a dokonce jim připadalo, že není ani divákem. Např. při bouřce na jezeře, kdy jejich bárka nabírala vodu a on spal. Nebo posílal své učedníky za

svého života k dobrým i zlým lidem beze zbraně, bez peněz, bez náhradních částí oděvů. Učil je, o co se mají především opírat, kde je jejich záštita. Kdyby někdo napodoboval takového učedníka a nebyl ve spojení s vnitřní jistotou o tom, co má dělat (a tuto jistotu může mít jen člověk, který je ve vědomém spojení s Bohem), byl by člověkem neprozřetelným a tvrdě by doplatil na svou neopatrnost. Co poznalý rozezná jako svod ke špatnosti, od toho raději uteče, toho se nezúčastňuje ani v myšlenkách.

Jiný člověk než znovuzrozený z vody (než který prošel Jordánem), není schopen se zbavit sebelásky do té míry, aby mohl poctivě s Ježíšem říci "kdo je má matka, kdo jsou mí bratři". Vzdá-li se přesto své rodiny, nevzdá se jí až po vyrovnání s ní a po jejím zabezpečení, jako činil Ježíš.

Odstrašující příklad chybného počínání:

Jeden muž, který má dvě nedospělé děti a manželku, jednoho dne si našel jinou ženu nebo ona si našla jeho, což je jedno, a řekl nám, že se dá rozvést, protože zaujímá postoj nezúčastněného diváka. Děti prý neopustí, ale beztak se s nimi vidí jen dvakrát týdně. V tom že prý není žádný rozdíl, bude-li se s nimi vidět jen jedenkrát za týden. Řekli jsme mu, že kdyby i jeho žena vzala na sebe roli nezúčastněného diváka, mohl by jí k tomu dát příležitost tím, že by si vzal dovolenou, aby mohl být řekněme tři týdny jen s dětmi, a o všechno se pro ně starat, jako dosud činila manželka. Ta by se možná za tři týdny naučila tomu duchovnímu postoji nezúčastněného diváka, rozumějte onomu nepravému postoji, při kterém by jí přestalo na dětech záležet. Jenže je v tom háček, někdo se o děti musí starat. Dostala by se před soud pro zanedbání povinné péče. Muž necítí svou vinu a nepatří před soud? Manželka není ovšem na vzniku jeho falešného postoje bez viny, protože všechnu tíhu výchovy vzala na sebe, až se jí podařilo vpravit muže do postoje nezúčastněného diváka.

Tomuto muži především chyběla základní vědomost o tom, kdo je nezúčastněným divákem a kdy se jím po právu může stát i člověk. Nezúčastněným divákem je naše vnitřní nesmrtelná podstata. A ještě je třeba říci za jakých okolností a jak. Jestliže naše vědomí, kterým si uvědomujeme jen časoprostorový svět, zůstává v tomto rámci uvědomování si světa, ve kterém žijeme, světa vnějšího i vnitřního, vypadá věc tak, že naše nesmrtelná podstata plní jen funkci Stvořitelovu, tj. ze sebe vydává sílu k existenci člověka, sílu k jeho vnímání světa, tedy sílu uvědomovací, a sílu k lásce. Všechny tyto tři odnože jedné a téže

síly jsou naší tělesnou transformací nekonečné síly boží a pro tuto transformaci se projevují jen ve slabé formě, takže je klidně považujeme za přirozeně lidské a ani vzdáleně netušíme, odkud pocházejí.

Jestliže však celé toto lidské obětujeme ve vnitřní modlitbě Bohu a nenecháme si z něho nic pro sebe, přestaneme se držet břehu svého omezení a vrátíme se se vším, co od Boha neustále bezostyšně bereme, k Němu. Vytvoří se okruh, na jehož jedné straně je živý lidský, ke transformaci pořád připravený organismus, a na druhé straně je boží zdroj, ze kterého ustavičně prýští proud síly k bytí, poznání, a lásce. Jenže lidský proud tekoucí ke zdroji je zabarven lidským a vrací se k lidskému od zdroje zpět omyt božským. Pak už nemůžeme považovat schopnost žít, milovat a poznávat za pouhé lidské schopnosti, protože se stáváme svědky toho, že takovými nejsou, že jsou božské. Ocitli jsme se v učednickém stádiu zázraků. Přirozené se mění v zázračné na každém kroku našeho života, pokračujeme-li ve vnitřní modlitbě, která je sebeobětováním Bohu. Tohle prováděli učedníci Páně intenzivně po tři roky. Vnitřní modlitbou se jim stal zvyk pomáhat bližnímu. Berme však symbol celistvě. Ježíš je oním přebýváním člověka v Bohu na jedné straně, na straně pozorovatele nezúčastněného diváka. Jenže ten divák už není pouhým nezúčastněným divákem. Učedníci jsou ve styku s Ním a On je ve styku s nimi - vnitřně - a člověk učedník shledává každou svou vlastnost nalitou božskou silou a může jí použít ve prospěch bližního velice konkrétně a účinně. Proč ne ve prospěch svůj? Tady by hrozilo nebezpečí, že síla přicházející od Boha by se zadržela u člověka, stala by se jeho a nevrátila by se ke zdroji, čímž by se narušil navozený okruh a zmizelo by celé poznání z něho vyplývající. Kdežto stane-li se člověk jen průchodní branou, uvolňuje přístup další boží síle do sebe, nestává se rybníkem, nýbrž zůstává řekou. V jejím toku se dá opakovat tatáž oběť, jaká probíhala ve vnitřní modlitbě.

Až sem se dá dojít za pomoci živé tělesnosti. Avšak Ježíš ukázal, že tělesnost je pouhým nezbytným prostředkem k tomu, aby se člověk dostal nad ni a za ni. Tento postup nazývám druhou měrou nezúčastněnosti. Události v životě Ježíšově podrobně ukazují, jak se má člověk zřítí tělesnosti se vším všudy, co k ní náleží, posléze i ducha - myslí. Nebudu nic z toho opakovat. Pak ale, když se Ježíš znovu tělesně objevuje po svém zmrtnýchvstání mezi učedníky, nemůže už být znovu ukřižován, protože už byl ukřižován v tom širokém slova smyslu (Pozn.: Poznám jsem, že když jsem se vzdal svého tělesného života se vším všudy, co k

němu náleží, neviděl mě ani ten, který se chystal mě zabít), o kterém se dá říci, že ztratil svůj život, a proto jej našel.

Doufám, že tento výklad postačí k tomu, abyste pochopili, kde tato nezúčastněnost má své základy - rozumějte má je ve vnitřní smrti, které nemůže nikdo dosáhnout jen sám z vlastních sil. I Ježíš musel být ukřižován, neukřižoval se sám. Dobře si však uvědomte, co přitom musel učinit sám a jeho učedníci, a nebylo toho málo. Nemusel však definitivně opustit nic z toho, co používal jako správce (např. učedníky) a ne jako majetník.

Příklad jasného rozlišení: když se Abraham ocitl se svým národem v Zaslíbené zemi, byl tam jen jejím správcem. Majetek v městě Ur změnil za pouhé správcovství Zaslíbené země. Tu však měl syna Izáka, kterého miloval tak, že ho vlastnil. Toto vlastnění stálo mezi ním a Bohem. Musel se ho zbavit. Proto ho Hospodin vybídl, aby šel svého syna obětovat. Když to učinil, stal se správcem i svého prvorozeného syna Izáka, byl ukřižován s Ježíšem dříve než Ježíš historicky vstoupil na kříž. Ukázka smrti Ježíšovy na kříži je věčnou záležitostí historicky dokumentovanou, ale probíhající od věčnosti do věčnosti. Ukázka oběti Izáka vysvětluje, že nejde přitom o zničení těla, nýbrž o přechod z vlastnění do správcovství, jenže osvíceným způsobem přes vnitřní smrt.

Odstrašující je případ ženy, která shodila své dítě z okna v domnění, že napodobuje nezúčastněnost Abrahamovu. Chybělo jí před tím dosažení vědomého spojení s Bohem a správcovství země, tj. všeho svého. Zeje nepřeklenutelná propast mezi duchovním poznáním a náboženským fanatismem.

15. 10. 1982

Těla vzkříšení?

Čteme v evangeliu sv. Matouše, kap. XXII, verš 23-33: *V ten den přišli za ním saduceové, kteří říkají, že není vzkříšení, a předložili mu dotaz: "Mistře, Mojžíš řekl: „Zemře-li někdo bez dětí, ať se s jeho manželkou podle řádu švagrovství ožení jeho bratr a zplodí svému bratru potomka.,, U nás bylo sedm bratrů. První po svatbě zemřel, a protože neměl potomky, zanechal svou ženu svému bratru. Stejně i druhý, třetí a nakonec všech sedm. Naposledy ze všech zemřela ta žena. Až bude vzkříšení, komu z těch sedmi bude patřit? Vždyť ji měli všichni!" Ježíš jim však odpověděl: "Mýlíte se, neznáte Písma ani moc boží. Po vzkříšení se lidé nežení ani nevdávají, ale jsou jako andělé nebeští. A po-*

kud jde o vzkříšení mrtvých, nečetli jste, co vám Bůh pravil: „Já jsem Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jakobův,,? On přece není Bohem mrtvých, nýbrž živých.“ Když to slyšely zástupy, žasly nad jeho učením.

Ježíš vlastně vyčítá Židům, že nepochopili správně ona slova Starého zákona, v nichž je zmínka o vzkříšení z mrtvých, jako např. v Izaiáši XXVI, 19:

"Tvoji mrví obživnou, má mrtvá těla vstanou! Probudte se, plesejte, kdo přebýváte v prachu!"

Nebo Daniel XII, 2: *"A mnozí z těch, kdo spí v zemi prachu, se probudí, jedni k životu věčnému, jiní k hanbě, k věčnému trápení."*

Nebo Kniha moudrosti III, 1-8: *"Duše spravedlivých jsou v rukou božích a žádné trápení se jich nedotkne. V očích bláznů připadají být mrtvými, jejich odchod považovali za neštěstí a jejich cestu daleko od nás za zničení, ale oni žijí v pokoji. Jestliže v očích lidí podstoupili tresty, jejich naděje byla plná nesmrtelnosti; po malé opravě získají velká dobrodiní. Bůh vskutku je zkoušel a shledal je hodnými jeho...Budou soudit lidi a budou vládnout národům a Pán bude vládnout nad nimi na věky."*

Jak tedy měli saduceové znát Písmo? Není pochyb o tom, že doslovné znění Písma znali, ale to Ježíš ještě nepovažuje za znalost Písma. Měli se snažit o komplexní výklad Písma, nejen o výklad části z celku. Přestože si zde nemůžeme dovolit vyložit závislosti na jiných částech Písma, můžeme si aspoň tu část, která mluví o vzkříšení z mrtvých, vyložit úplně.

Východiskem a klíčem výkladu je dvojice výroků:

"Bůh není Bohem mrtvých" - "Plesejte, kdo přebýváte v prachu!"

Není možné, aby se hlas boží obracel k fyzicky mrtvým, k zemřelým, protože vybízel stávající fyzicky živé k plesání. To se dá snadno ověřit z kontextu. Je-li tomu tak, pak ti, kteří žijí na tomto světě, žijí v zemi prachu. O tom jasně říkají slova: *"Pomni, že prach jsi a v prach se obrátíš!"* (Což je smysl Žalmu 103, verš 14: *"On ví, že jsme jen stvoření, pamatuje, že jsme prach."*) Tyto výroky by se daly ještě více objasnit postojem Ježíšovým k tzv. mrtvým, které my považujeme za živé: *"Nechť ať mrtví pochovávají mrtvé!"* Těchto mrtvých není Bůh Abrahamův, protože Abraham patří do jiného druhu lidí, mezi lidi živé, kteří už povstali z prachu. Co se stalo s Abrahamem, Izákem a Jákobem už za jejich života na zemi, to z nich učinilo lidi živé, kteří byli vědomými nositeli věčného života a jen jako takoví se mohli stýkat vědomě s

Bohem jako věční s věčným. Oni zažili vzkříšení z mrtvých v těle, a toto vzkříšení se jinak až po fyzické smrti nedá zažít. Existuje opravdu jen vzkříšení v těle, můžeme říci, jsme-li dost zkušení, že je to vzkříšení těla, neboť tělo má v sobě dvě složky: jedna z nich, automatismus (1) jej udržuje při fyzickém životě, druhá, automatismus (2) mu umožňuje během pomíjejícího pozemského života přejít vědomě do věčného života. Z citovaného Ježíšova výroku vyplývá, že nejmenoval nikoho fyzicky mrtvého, tím méně někoho kdo by se po fyzické smrti stal živým.

Ježíš po Jordánu a po překonání Satana na poušti o sobě řekl, že zde na zemi nemá místa, kam by hlavu sklonil, ani matku, ani bratry, a měl přece všechno a nelhal. Byl všude vítán, byl doprovázen svými příbuznými, kteří ho milovali, ale on už je nevladl, už nebyli jeho vlastnictvím. Byl ve svých výrocih velmi důsledný a nikdy se nezmylil. Byl předobrazem živého člověka a předvedl, jak člověk tělem vstává z mrtvých. Protože však sám už byl v těle živý, je nutno si uvědomit, že co předvedl na kříži bylo zpodobnění, znázornění této proměny, o které řekl už dříve než vstoupil na kříž, že je jedno s Otcem.

Dalo by se říci také toto: Lidský organismus před fyzickou smrtí je transformátorem v nejširším slova smyslu. Jen v lidském těle lze transformovat život, který je životem v zemi prachu, na život, který je vědomě věčný. Proto mohl Ježíš Kristus provést vzkříšení těl svých učedníků za jejich pozemského života sesláním Ducha svatého, se vším tím, co tomuto seslání předcházelo. To bylo opravdu skvělé naplnění Starého zákona, protože z něho nebylo dost dobře patrné, jak ti v těle vzkříšení k tomu přišli, jakým způsobem lze obecně k němu dospět. Víme, jak Ježíš tvrdě odmítal všechny, kdo se zdráhali jej následovat pro nějaké neodkladné záležitosti na tomto světě. Není nic neodkladnějšího než toto vzkříšení těla, tj. použití těla k transformaci vědomí uvězněného ve sféře časoprostorové do vědomí, osvobozeného od všech sfér a omezení a žijícího zase u Boha. Ježíš neopomněl na hoře Tabor ukázat, že Mojžíš a Eliáš jsou živí v těle, a tak je tomu se svatým Petrem, který byl potupně popraven, a se všemi svatými, kteří se zařídili podle Ježíše, jinak řečeno, správně jednali podle správné znalosti Písma.

Jaký tajný smysl má toto těla vzkříšení? Zatímco fyzickou smrtí se ruší schopnost transformace lidského vědomí na božské, tam, kde za pozemského života došlo ke vzkříšení těla, tj. všech jeho transformačních možností, tato schopnost neustává okamžikem fyzické smrti, nýbrž trvá navěky. V tom smyslu zůstává tělo vzkříšené a tak měli Židé znát svá Písma, a tak by je měli znát

i křesťané, kteří mají navazovat svou **zkušeností** na starozákonní tradice, mají je následováním Ježíše naplňovat, jako on naplňoval Písmo. Kdyby se dnes před námi objevil v těle Ježíše Kristus, znovu by řekl, proč se staráme a opomíjíme jedinou správnou starost - hledání království božího tak, jak je ukázal - sebezáporem, následováním Krista.

28. 10. 1982

Je možný zákon o zachování informací?

Dnes bychom už dovedli tušit za nynějšího stavu vývoje přenosu informací, že všechny události, které se kdy zběhly, mohou být někde uchovány, jenže my zatím nevládneme tak vyspělou technikou, kterou bychom se k nim dostali, kterou bychom si je zase zpřítomnili. Jakmile by se toto stalo, byl by podán důkaz o zachování informací, ale zdaleka ne úplný. K tomuto totiž jednou může dojít, ale chtěl bych varovat, aby lidé příliš nejásali. Tím by teprve vstoupili na okraj vlastních zkušeností o zákonu zachování informací. Vysvětlím.

Aby bylo možno se setkat s celou šíří informací, jejichž zápis, předpokládejme, existuje, k tomu je třeba transformátoru stejného nebo aspoň podobného jako je tak zvaně "živé" lidské tělo. Lidské tělo prodělalo dlouhý vývoj, než dospělo k funkci universálního transformátoru informací. Na této cestě muselo překonat tendence stát se úzce specifikovaným transformátorem, jako se jím např. stala včela, mravenec a všechna zvířata a rostliny, jako jím je dodnes ta převážná část lidí, která se upíná jen na informace z tohoto časoprostorového světa tak jak probíhají před lidskými smysly a rozumem. Je však velký rozdíl mezi člověkem upnutým na tento svět, ve kterém žije jeho tělo a mezi zvířetem a rostlinou, rovněž tak zvaně "živými" jednotlivci. V organismu nižších tvorů než člověk není zamontována celá soustava transformací, kdežto u člověka, i když zná jen její nepatrnou část, je celá. Zvíře např. může přejít z vln, na kterých se stýká vědomě s tímto naším světem a společně jej s námi sdílí, na vlny jiného druhu, tak asi, jako se zvolí jiná vlna na radioaparátu nebo televizoru, a zvíře to může učinit mnohem snáze než člověk, úplně samovolně, za to však jen v úzkém, ve srovnání s člověkem neúplném rozsahu vln. Zjistil jsem např. u hus ve svém předškolním věku, že užívají jakýchsi technických pomůcek,

podobných akupunktů, aby se dostaly do spánku, ve kterém vnímají jinou úroveň, než jaká je běžně přístupná lidem. Ale to je všechno, co mohou, dále než do různých frekvencí vln jim blízkých nemohou se dostat. Totéž platí o lidském snu, pokud není jen pouhou lidskou představou. Člověk se však ve snu nedostává tak daleko jako zvíře, které tam proniká až do jakéhosi rajského stavu. Ježíš však upozorňuje celým průběhem svého života, že člověk má daleko větší možnosti než zvíře (ovšem ne ve snu) a že může posléze vyjít úplně z časoprostoru a neztratit přitom vědomí. Kdybychom k tomu měli dosti času, snadno bychom společným úsilím došli k tomu názoru, že Ježíš četl z nějakého připraveného záznamu, který neměl povahu statickou, nýbrž dynamickou. Tuto dynamičnost toho záznamu musím vysvětlit. Ježíš viděl např. nejen, jak starozákonní zasvěcenci chápali cestu do věčného života, tedy viděl nejen do minulosti, nýbrž i co se stane s Jeruzalémem v budoucnosti, že bude zničen, zavrhnou-li Židé Ježíše. Tohle poslední je zvlášť poučné. Něco je v záznamu, co se může, ale nemusí stát. Záleží na tom, jak se člověk rozhodne, jak jedná. Někteří starozákonní zasvěcenci měli k dispozici záznam o budoucím životě Ježíše Krista na zemi, a proto mohli "prorokovat" všechno, co se z tohoto záznamu dalo vyčíst a vystihli budoucí jednání Ježíšovo správně za dvou podmínek: jednak, že sami touto cestou už před Ježíšem prošli (realizační vlastnost záznamu. Záznam je přístupný člověku jen tam, kam jej realizuje. Proto pro lidi, kteří se starají jen nebo převážně o pomíjející život a jeho hodnoty, je tento záznam nepřístupný), jednak že Ježíš nepozměnil hodnoty záznamu svou vůlí (on vzorně nečinil nic pro sebe, držel se věrně záznamu, který nemá osobní povahu, nýbrž je obecným předpisem). Jsou ovšem momenty, ve kterých člověk může "nahlédnout" do záznamu vedoucího až do věčného života, přestože tou cestou ještě neprošel, a to tehdy, když se dokonale odevzdá se vším co má.

Řeknu-li, že takový záznam o tom, co se má a co se nemá dělat na cestě do věčného života, není jediný, nýbrž že je jich nekonečné množství, vyřknu zavádějící pravdu. Pravda je taková.: Nacházíme se všichni na okraji obrovského kruhu, který se nám jeví jako naše osobní existence zde ve světě. Každý jsme na jiném místě tohoto kruhu (toto zdání je způsobeno omezeností našeho poznávání) a z každého takového místa vede přímá cesta

do středu kruhu (tento střed volím jako symbol věčného života vědomě žitého). Je snadno možné přejít do trasy nejbližší, téměř paralelně probíhající přímé cesty (na tom je založeno individuální osobní vedení mistrem, např. v Indii), ale je nemožné přejít do protilehlé cesty. Ježíšova cesta jakožto cesta vtělení božího, On jako cesta pouhého člověka, má zvláštní povahu, vede pro vedené lidi z každého místa, okraje kruhu. Proto bylo možné, aby Duch svatý sestupoval **za asistence apoštolů** na celé zástupy. Zmíněná schopnost Ježíšova je schopností věčnou, nejen historickou, a proto může kdykoliv, kdekoliv kdokoliv se s ní setkat na své individuální cestě a může si pomoci zobecněním, které představuje Ježíšův život, je-li vyveden z konkrétní podoby do obecně platného předpisu a chápe-li se jako soustava vzorců provázející nás přes všechny vývojové stupně.

Následovat Krista znamená připojit se k dynamice záznamu Ježíšovy cesty, jdoucí až do věčnosti. Tento záznam (jakož i všechny ostatní, jenže pro jejich úroveň v míře menší) obsahuje v sobě kvalitu náboje, z něhož je možno čerpat sílu k uskutečnění, k přenosu obecného záznamu do konkrétního života toho, kdo tento záznam sleduje, kdo se jím řídí. Sv. Terezie se o tom dověděla teprve ve fázi umírání na kříži, a proto před tím tolik trpěla. Obdobně, když dva lidé spolu žijí, propojí své dva záznamy cesty mezi sebou a jeden druhého slasti i strasti nese. Totéž platí o celých národech. Připojí-li se někdo k dynamismu nějakého progresivního záznamu informací o cestě, strhne tento záznam do souvislostí probíhajících v jeho životě ve hmotě, způsobí tím změnu událostí ve svém okolí. Změny v událostech způsobuje oživení automatismu (2), aniž by dotyčný jeho nositel do dějů přímo zasahoval, přestože je fakticky původcem těchto změn. Proto pouhá existence světce na zemi je velkým požehnáním pro lidstvo. Světec se za svět modlí svou úrovní zapojení do duchovního pokroku.

Zajímavé je, že počet nositelů oživeného automatismu (2) není bezvýznamný. Proto i Ježíš potřeboval vedle sebe učedníky, proto mohl Abraham smlouvat s Hospodinem za odvrácení katastrofy Sodomy a Gomorhy. Dalo by se názorně říci asi toto: Světec je geneticky propojen s hmotným světem tzv. živých lidí (kteří v duchovním slova smyslu jsou mrtví) a duchovně pomocí živého automatismu (2) je propojen s nebem (rozuměj se stavem nebe). Je-li

těchto provazů směrem nahoru více, mohou udržet i velkou zátěž. Toto poznání mělo mnoho křesťanských světců a vědomě nesli tíhu světa existujícího kolem nich. Vadila však mnohým z nich představa této tíhy, a pro tuto představu příliš trpěli. Bez chybné hrubě materialistické představy tíže se nesou břemena jiných zcela lehce, protože ani zdaleka nejde o hmotné snášení, nýbrž o něco mnohem důležitějšího na vyšší úrovni. Tím jsem aspoň okrajově promluvil o vazebné vlastnosti informací a do určité míry též o jejich závaznosti. Tahleto závaznost se obvykle chápe také příliš přízemně. U zvířat a rostlin je rozhodující pro jejich zrod genetický záznam, ale i ten může být změně zásahem zvnějška. Např. člověk může zasáhnout do rostlinstva a zvířectva dalekosáhlým způsobem. Člověk sám však ani zdaleka není tolik vázán pouze genetickou soustavou informací. Indové správně říkají, že sanjasin (světec) se vymyká veškeré kastovní příslušnosti. Toto osvobození je jen malou součástí vnitřní svobody, kterou světec zažívá. Jádro jeho svobody spočívá v tom, že prošel svou cestou do věčného středu, a ten je všude, kdežto pro člověka, který touto cestou neprošel, není nikde. Pak jsou ovšem možné mezistupně, že někde je a někde není. Aby nebyl, k tomu stačí jednat po svém.

Kdybychom si chtěli učinit nějakou jednoduchou představu o soustavě informací, o nichž je tu řeč, řekli bychom, že je to mohutný svazek toku vzlínajících neustále z nějakého pomyslného středu a do něho se vracející. (Poznámka, která se vám možná bude zdát nedůležitá. V předškolním věku jsem často pozoroval, jak horká polévka nalitá na talíři vzlíná v droboučkých kapkách tukových z hladiny polévky nahoru, až kam sahala politá šikmá část talíře a zase ochlazený se vracely ke hladině polévky. Litoval jsem, že ostatní členové rodiny jen polévku jedli a neviděli ten zázrak. Měli více chuti k jídlu než já a nutili mě jíst, aby polévka nevychladla. Ale pro mne byla ještě příliš horká...). V každém proudu se dá plout proti proudu, ale je to velmi obtížné a přes určitou míru nemožné. Mnohem užitečnější je vědět, že paralelně s každým proudem jde protiproud a že se do něho můžeme dostat pouhým přepnutím přes nulu. Ta nula pro toho, kdo neumí zastavit svou mysl bez ztráty vědomí, není dosažitelná a kdo umí aspoň tímto způsobem sebe zapřít (jsou možné dokonalejší a účelnější druhy sebezáporu), tomu se jde do středu samovolně bez vypětí

vůle, bez jakéhokoliv chtění; on se prostě dává unést protiproudem.

Dále bychom mohli soustavu informací přiblížit rozumovému pochopení tím, že bychom si všimli toho, jakou povahu mají různé úrovně informací, budu je nazývat vyšší informací. Čím vyšší informace, tím je závaznější nejen v tom smyslu, že kdo se jí vnitřně dozví, ale neplní ji, ztrácí s vyšší této informace kontakt, ale i tím, že čím vyšší informace, tím více je zároveň silou a skutkem. Čím vyššího typu informace, tím více v sobě obsahuje sílu k uskutečnění svého záměru.

Ted' bych měl toto pojednání přerušit a nepokračovat v něm, a snad se k této otázce vrátit později, protože se mi dostalo do ruky dílo "Dr. Raymonda Moodyho Life after Life a další jeho pokračování Life at Death. Moody je úplný hrdina. Neúměrně primitivními prostředky informačními měří dálky, do kterých se dosud s takovou odvahou a s takovými prostředky nikdo nepustil. Žasl jsem zvláště nad stanovisky teologů, s nimiž se sešel. V tomto oboru je nejvíce patrna zaostalost používaných výzkumných prostředků.

Průběh mého života mě opravňuje k tomu, abych přispěchal vědě a teologii na pomoc. Bude jim to nepříjemné, ale přispějí-li v něčem k tomu, aby se chopili nových prostředků výzkumu, usnadním jim další pokrok, a o to mi jde. Nejsem vševědoucí, jsem průměrným člověkem, možná inteligenčním kvocientem daleko za mnohými z nich, ale má zkušenost ze mne dělá nového člověka v tom smyslu, že tento člověk zemřel a znovu se narodil, aniž potřeboval věřit v posmrtný život, aniž v něm viděl záchranu nebo spásu. Všechny prvky potřebné ke spáse našel v tomto pozemském životě, a do té míry, jak se jich chopil, přiblížil se k vědomě žitému věčnému životu - a to je podstatná část obsahu spásy, nikde jinde nedosažitelná než na tomto světě. Lidé, nezůstávejte mrtví v této době velkých technických přeměn! Lehce byste mohli ve stavu své nevědomosti zničit předčasně semeno než přirozeným způsobem zemře, aby vydalo užitek stonásobný. Jen semeno je ve vás živé, ale je samo, a vy sami jste zemí, do které je musíte zasadit, aby vydalo užitek. Země sama o sobě je mrtvá, jak se o člověku vyjádřil Ježíš. Vy jste moukou, do které třeba zamíchat kvas. Tomuto procesu pak je podoben růst království božího v člověku, to je přibližování ke spáse.

Jen tak mohou být v použitelném stavu zachovány informace, z nichž jsme žili zde na zemi pro život věčný. Je to zvláštní druh jejich zachování: překonáním (symbolicky zabitím) jedné jejich úrovně se dostáváme na úroveň vyšší. Po této stránce dnešní věda a technika jsou odstrašujícím příkladem zoufalého přidržování se určité úrovně informačních zdrojů, z nichž se dá jít do šířky (např. elektronická technika, reanimační prostředky v lékařství apod.), ale nedá se pokročit na cestě k dalším dokonalejším zdrojům.

Namítnete mi patrně: Vždyť ale ten kvas do mouky zamíchala žena, symbolizující nesmrtelnou duši. To přece za ni nemůže udělat smrtelný člověk. Ani rozsévač v podobenstvích Ježíšových nepředstavuje smrtelného člověka. Námitka je správná, pokud nepustíte rozsévače nebo ženu k jejich dílu. A tuto moc máte, a Ježíš o ní vám říká všechno potřebné svými výroky a životem.

9. 11.

1982

Jak se stavíte k pokusům Dr. Raymonda Moodyho?

Tuto otázku si kladlo mnoho přátel, jenže já jsem se stále nemohl dostat k četbě jeho spisů pro jiné neodkladné práce. Teď vidím, když jsem přečetl konečně oba jeho spisy *Life after Life* a *Life at Death*, že je nejvyšší čas, abych právě já zaujal k pokusům Moodyho stanovisko, a to nikoliv pouhým souhlasem nebo nesouhlasem.

Cítím se přímo povinen zaujmout stanovisko k Moodymu už proto, že mohu k jeho výzkumu dodat něco ze svých zkušeností, které jsou po jisté stránce výjimečné, za to však mnohokrát v mém životě potvrzené.

Musím napřed vysvětlit, jak mohlo k takovým výjimečným zkušenostem dojít právě u mě. Musím bohužel začít, jak se říká, od Adama a hned při tomto úvodním slovu poděkovat Moodymu, že mně uspořádanými výpovědmi svědků o zážitcích blízkosti smrti umožnil vhlédnout do vlastních zkušeností způsobem, k němuž bych se byl patrně sám nikdy nedopracoval. Srovnáním s výpovědmi jeho svědků jsem došel k vysvětlení jevu vyskytujícímu se v mém životě, se kterým jsem se nesetkal u nikoho ve svém okolí a těžko bych se setkal u jednoho z několika miliónů lidí.

Jakmile jsem přečkal mnohokrát opakované operace při vědomí, za nichž byl vždy znovu a znovu vybírán hnis z levého ramenního kloubu, v letech 1914 až 1916, tedy od mého jednoho a půl roku do tří let, začal jsem projevovat sklony, které se nevyskytují ani u dětí, ani u dospělých lidí. Tyto sklony se dají uvést na jediného společného jmenovatele:

Snažil jsem se soustavně, jako kdyby mě někdo k tomu povzbuzoval nebo dokonce nařizoval, abych dělal nikoliv to, co jsem si přál provést, nýbrž to, o čem jsem se dověděl od starších lidí, že je správné. Dítě tehdejšího mého věku kladlo podivné otázky, které děti toho věku nekladou, a všechny ty otázky se dají shrnout do jediné: "Řekněte mi, co je správné, abych se mohl podle toho zařídít!" Neptal jsem se z pouhé dětské zvědavosti, s jakou se setkáváme u každého duševně zdravého dítěte, nýbrž z touhy jednat správně. Zůstával jsem přitom "hříšným" človíčkem v tom smyslu, že jsem občas přestupoval staršími lidmi mně oznámenou normu správnosti. Jakmile jsem na tento přestupek přišel, oznámil jsem jej své matce a přál jsem si vědět další: "Co mám učinit, abych odčinil své provinění?"

Maminka ještě v mé dospělosti říkávala, že jsem byl ve svých požadavcích na znalosti norem trestu neodbytný, a že pro ni bylo stále nepříjemnější a těžší stanovit tresty, protože zjistila, že se jim často podrobuji mučednickým způsobem. Jedinou útěchou pro ni bylo, že jsem po "odpykání" trestu vždy radostněji vykročil do dalšího života, jako bych ze sebe sňal nějakou tíhu, a že když mně odmítala sdělit normu trestu, byl jsem smuten a ochablý ve veškeré činnosti.

Po přečtení svědeckých výpovědí o zážitcích blízkosti smrti usuzuji, že jsem během operací za vědomí s největší pravděpodobností a opakovaně zažíval stav na přechodu mezi životem a smrtí, že jsem tam prošel "soudem", i když si nic takového nepamatuji, a že mně přitom soudu byla sdělena norma jednání, s tak trvalými účinky, že jsem se ji snažil plnit. Tato norma by se dala jednoduše vyjádřit takto: "Neřid' se tím, co chceš, nýbrž prověř si, zda je to, co chceš, správné, a pak čiň jen to, co je správné, jinak se proviňuješ proti poznání, které jsi získal."

Mám k dispozici jen jeden důkaz, a to, že jsem provedl během těch operací totéž, co lidé, kteří ve stavu blízké smrti prožívali soud. Prožívali ho ti lidé, kteří se vzdali

pozemského života v okamžiku blízkém smrti. Jiní, pokud jsem si všiml, nikoliv. Mě také lékaři "nutili" během těch operací, které byly velmi bolestivé, abych se vzdal pozemského života. Toto vzdání uskutečnil jakýsi automatismus, jehož existenci Dr. Moody tuší a který je zamontován do komplexu lidské bytosti. Lékaři prozradili mé mamince, že jsem nevydržel vnímat bolest přes určitou její intenzitu. Jak bolest překročila intenzitu snesitelnou pro smysly, ony prostě ve své funkci odpadly, čili přestal jsem bolest vnímat, a oni mohli klidně pokračovat v odebírání hnisu od kosti, což se opakovalo při každé další operaci. Stalo se to v době, kdy lékaři neměli k dispozici antibiotika, neznali krevní skupiny, nemohli provést transfuzi krve atd. Nově vytvořený hnis odebírali prostě tak dlouho, až se přestal tvořit. Porušili přitom vrůstovou ploténku nahoře v levém rameni, způsobili těžkou nedokrevnost atd., ale to všechno se ukázalo být méně závažné vedle toho, že můj život zachránili na poslední okamžik a hrdinně o něj bojovali. Dík dětské klinice na Betlémském náměstí v Praze a jejímu primáři Dr. Kafkovi. Protože lékaři své pokusy tím hrozným způsobem několikrát opakovali, odnaučili mě natrvalo ztotožňovat se s tělem tak jako se s ním ztotožňují ostatní normální lidé. Považují prostě sebe za tělo, kdežto já jsem nepřestal tělo považovat za svého pomocníka, za nástroj toho, který myslí. Řekl bych, že až do 17 let jsem vydržel s tím pojetím, že já jsem ten, který myslí. Pak se situace radikálně změnila, neboť tím hlídáním vlastního, hlavně tělesností a jejími funkcemi způsobeného chtění, něco ve mně rostlo a čekalo jen na možnost, kdy by mohlo přerůst do běžného bdělého vědomí. Byl jsem ve svém životě pak svědkem procesu, který by se dal definovat takto: Kdykoliv vyprázdnění od vlastního chtění dostoupilo určité kvality a kvantity, nastalo v nitru vakuum, do kterého se vlilo něco nového. Prošel jsem další fází "soudu", a věřím, že kdyby to takhle pokračovalo dál, došel bych během pozemského života k něčemu, čemu se říká v Bibli poslední soud.

Pochopitelně nic z toho Moodyho svědci nemohli zažít, je to vlastně dlouholeté pokračování "soudu", při kterém se postupně uskutečňuje jakýsi druh vnitřní smrti, ruku v ruce s ní, jen s určitým zpožděním, též vnitřní znovuzrození, přerození, přeměna, poznání dalšího vyššího smyslu lidského života.

A jsme v oblasti, kterou pro sebe nárokují teologové, respektive náboženství. Ale v budoucnosti tomu tak patrně nebude. Zjednájí si do ní právo vstupovat psychologové, psychiatři, fyziologové, antropologové, lékaři a vůbec jiní vědci, protože se ukázalo, že teologové svými prostředky nestačí ani na výklad Ježíšových výroků, tím méně na výklad symboliky jeho života. Zatím ovšem na něj nestačí ani ostatní vědci, pokud užívají jen spekulativních metod výzkumu a nesáhnou k metodám experimentálním a především k pokusům ve vlastní existenci experimentátora. Tento postup je hodně náročný, a bude při něm mnoho "padlých" a málo "vzkříšených", aspoň zpočátku. Já jsem však tento pokus na sobě už dost dlouho přežil. Proto bych se cítil viníkem, kdybych o něm a jeho podmínkách něco neřekl. Nedá se totiž o něm říci, že by vůbec nestál za nic. Posuďte sami.

Teprve roku 1939 jsem dorostl do vědomí o spojitosti výroků Ježíšových mezi sebou a s životem Ježíšovým v jeho symbolickém smyslu. Před tím jsem tyto výroky řadil vedle sebe, a tím a proto bez možnosti jejich výkladu hlubším způsobem.

S hrůzou jsem zjistil z výpovědí teologů, se kterými se setkal Dr. Moody, že ti ani za 2000 let svými metodami nedospěli tam, kam já toho roku 1939, a to nikoliv pro svou výjimečnost, nýbrž pro výjimečnost událostí kolem mne. Abych mohl ukázat, na jakou názorovou úroveň jsem se dostal, potřebuji pro následující výklad stavů "svědků smrti" ukázat spojitost aspoň tří Ježíšových výroků:

1. O znovuzrození z vody a z Ducha,
2. o semeni, které musí umřít, aby mohlo vydat mnohonásobný užitek,
3. o posledním soudu.

Upozorňuji, že jsem toho roku 1939 dorostl do té fáze "soudu", do které se dá dospět jen plněním prvních, nikoliv ještě příliš dalekosáhlých "příkazů" vyplývajících z mimosmyslového poznání, jak už o nich byla řeč, a pak postupným přibíráním dalších prvků sebezáporu. Člověk se během tohoto procesu učí stále dokonaleji sebe zapírat a posouvá hranici snesitelnosti takového počínání stále výše. To je velmi důležitý poznatek. Bylo by chybné rozumět těmto slovům tak, že se stále více týrá, nýbrž je nutno jim rozumět tak, že se člověk dopracovává ke stále větší vnitřní svobodě,

stále méně závislé na vnějších podmínkách, až tedy, jak se dá předvídat, může dojít k vědomému překročení hranic fyzického života bez ztráty vědomí, a tomu by se mělo v náboženství říkat spása. (Upozorňuji, že tento stav nemá nic společného s pocitem, že se díváme na své tělo z jiného vymístěného těla.) Dnes už mám jistotu, že toho se nedá dosáhnout po smrti. Také ani jeden ze svědků dr. Moodyho tohoto stavu spásy nedosáhl. Čili ani já, stejně jako dr. Moody, se nepotřebujeme snažit dokazovat existenci posmrtného života, nýbrž jen existenci vědomí, které se dá osvobodit od smrti.

Už z těchto úvodních slov je poznat, kam mířím. Měli by v budoucnosti více lidí dospět k vnitřní svobodě, bylo by k tomu třeba přizpůsobit výchovu od útlého mládí. Stěžejními body této výchovy by mělo být podle Ježíše aspoň trojí: milovat, nevlastnit, nýbrž jen spravovat a nezabíjet.

Účinek by měl být podobný, jak je vyhlášen ve shora označených třech podobenstvích. Budu-li je teď vykládat, činím tak proto, bych naznačil další možné cesty v bádání o životě a smrti. Neslibuji si od tohoto výkladu nápravu lidí, nýbrž jen tolik, že si badatelé v tomto oboru uvědomí, které prostředky jim při jejich úsilí zatím nejsou k dispozici a proč.

Začnu s rozmluvou Ježíšovou s Nikodémem (Jan III, 3-10).

....Ježíš mu odpověděl: "Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království boží." Nikodém mu řekl: "Jak se může člověk narodit, když je starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit." Ježíš odpověděl: "Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království božího. Co se narodilo z těla je tělo, co se narodilo z Ducha, je duch. Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se narodit znovu. Vítr vane, kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje. Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha." Nikodém se ho otázal: "Jak se to může stát?" Ježíš mu řekl: "Ty jsi učitel Izraele a tohle nevíš?".....

Už tehdy se Ježíš divil, že duchovní učitel Izraele to neví. Prostředky znovuzrození už tedy byly dávno dány před Ježíšem, nic nového nebylo Ježíšem vynalezeno, jen znovu vysvětleno a příkladem dokázáno. Těmi prostředky dávno známými je tedy narodit se z vody a z Ducha. Jsou tím dány

dvě krajní meze znovuzrození: počáteční a konečné. A teď je nutno jít do symboliky Ježíšova života a skloubit ji organicky s Ježíšovou výpovědí.

V Ježíšově životě nechybí ani začátek ani konec celkového možného lidského vývoje i se všemi prostředky k jeho dovršení. Všechno jsem vysvětlil jinde podrobněji, zde uvedu jen heslovitý postup. Před křtem vodou, naznačeném vstupem Ježíše do Jordánu, má předcházet narození Ježíše v Betlémě - vznik povědomí o věčné podstatě člověka v těle (stáj betlémská) a poddanost okolí. Aby bylo možno vstoupit do Jordánu, k tomu je třeba vzdát se všeho svého, i rodiny. Zřeknutí se svého není útěk od svého, nýbrž změna vlastnictví za správcovství, jak bylo naznačeno v podobenství o hřivnách.

A konečně znovuzrození z Ducha může nastat až po dovršení fáze osobního vedení. Symbolika: lidské vlastnosti "učedníci" po vstupu do učení u Ježíše, dělají "zázraky", pak se musejí osobního vedení Ježíšem vzdát a teprve po splnění této podmínky jsou schopni vzdát se i celého svého života. Namísto pomíjejícího středu života, lidské vůle, nastupuje nový střed, Duch svatý, tj. neustále vědomé společenství s věčným životem a s patřičnou měrou moudrosti. Všechny tyto prostředky, které se nám jeví jako zázračné, protože jimi nelze vládnout z pozice lidského chtění, jsou nutné při dalším "bádání" o podstatě života a smrti.

Postoupíme k dalšímu podobenství. Nepřehlédněte, že při něm Ježíš mluví o sobě jako o Synu člověka, ne o Synu božím, abychom poznávali, v čem může člověk následovat Ježíše Krista:

"Přišla hodina, aby byl oslaven Syn člověka. Amen, amen, pravím vám, jestliže pšeničné zrno nepadne do země a nezemře, zůstane samo. Zemře-li však, vydá mnohý užitek. Kdo miluje svůj život, ztratí jej, kdo nenávidí svůj život v tomto světě, uchrání jej pro život věčný. Kdo mně chce sloužit, ať mě následuje, a kde jsem já, tam bude i můj služebník. Kdo mně slouží, dojde cti od Otce." (Jan XII, 20 - 28).

Jinde Ježíš praví, že nepřišel, aby se mu sloužilo. Nuže služba Ježíšovi má jinou povahu, než jakou jí obvykle rozumíme: Služba, kterou Ježíš nezakazuje, je vstup mezi jeho učedníky, tj. aby se z pozice člověka daly provádět

"zázraky" atd. až po přijetí Ducha, a aby Ježíš nebyl v této činnosti osamocen.

Tak už je asi patrné, jakými prostředky zatím člověk jako badatel, ani jako člověk v blízkosti smrti nedisponuje, když před tím, než se stal badatelem nebo umírajícím, nedospěl k oživení těchto v člověku dřímajících schopností, které, jsou-li oživeny, působí pak spontánně, automaticky, bez potřeby se o ně starat. Nazval jsem tento systém zabudovaný do člověka automatismem (2) na rozdíl od automatismu (1), který řídí, rovněž bez lidského chtění, tělesné funkce lidské bytosti (tep srdce, dech, zažívání atd.). Doufám, že už nyní víte, proč s tak malými účinky jsou lidé křtění. Neumřeli před tím jako to zrno, a proto nepřinesli duchovní užitek. Ježíš před tím, než vstoupil do Jordánu, umřel vnitřně pro svou rodinu a pro všechno své. Naznačil tím míru vnitřní smrti, má-li se účinně projít křtem vodou. Další míru vnitřní smrti naznačil zmařením svého těla na kříži. Ta pak člověka vede ke znovuzrození z Ducha. Ježíš také řekl, že nikdo nemůže dát více než svůj život, čímž označil míru vnitřní smrti před konečným bodem duchovního vzestupu.

A konečně můžeme přejít ke třetímu podobenství. Právě zde se teologové při výkladu dopouštějí nejosudnější chyby. K takové chybě je třeba přizvat velkou neznalost Písma, jak se vyjádřil Ježíš, když mluvil se saducei o vzkříšení v těle. Divím se, že dosavadní chybný teologický výklad mohl obstát 2000 let. K tomu, aby se tak stalo, musel být Ježíš tajně podezříván, že vždycky nemluvil pravdu, nebo že se někdy mýlil, např. když řekl, že mezi jeho posluchači byli už tehdy někteří, kteří zažijí konec světa. Uznáme-li že se Ježíš tehdy nemýlil, pak musíme přistoupit na výklad, podle kterého neměl na mysli obecný fyzický konec světa, nýbrž definitivní záměnu středu lidského života v duši lidského individua. Vztahujme, prosím, poslední soud každý sám k sobě jako k jedinci. Přičemž budme si vědomi toho, že lidé, kteří neprošli průpravou uvedenou ve vyložených dvou podobenstvích, nezažívají v okamžiku smrti nebo blízkosti smrti poslední soud, nýbrž jen soud, jakousi fázi soudu, která odpovídá jejich dosavadnímu duchovnímu vzestupu. Dr. Moody se nepotkal s nikým, kdo by byl prodělal poslední soud. Použijí podobenství, abych se vyhnul dlouhým výkladům. U všech svědků, které měl k dispozici Dr. Moody, šlo o dočasné přerušení chemického

procesu, ve kterém se méně ušlechtilé mění v ušlechtilejší, a chemikovi byla poskytnuta možnost nahlédnout do stádia rozvoje procesu. A nyní podobenství o posledním soudu: (Mat XXIV, 31 - 46)

Až přijde Syn člověk v své slávě a všichni andělé s ním, posadí se na trůnu své slávy; a budou před něho shromážděny všechny národy. I oddělí jedny od druhých, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, ovce postaví po pravici a kozly po levici. Tehdy řekne král těm po pravici: "Pojďte požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen a navštívili jste mne, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou." Tu mu ti spravedliví odpoví: "Pane, kdy jsme tě viděli hladového, a nasýtli jsme tě, nebo žíznivého, a dali jsme ti pít? Kdy jsme tě viděli jako pocestného a ujali jsme se tě, nebo nahého, a oblékli jsme tě?" Král odpoví a řekne jim: "Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili." Potom řekne těm po levici: "Jděte ode mne, proklatí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům. Hladověl jsem, a nedali jste mi jíst, žíznil jsem, a nedali jste mi pít, byl jsem na cestách, a neujali jste se mne, byl jsem nahý, a neoblékli jste mě, byl jsem nemocen a ve vězení, a nenavštívili jste mne." Tehdy odpoví oni: Pane, kdy jsme tě viděli hladového, žíznivého, pocestného, nahého, nemocného nebo ve vězení a neposloužili jsme ti?" On jim odpoví: "Amen pravím vám, cokoliv jste neučinili jednomu z těchto nepatrných, ani mně jste neučinili." A půjdou do věčných muk, ale spravedliví do věčného života.

Mnozí budou považovat za nehoráznou drzost, že se odvažují vykládat toto podobenství jako vyřčené pro jednotlivce. Těm bych chtěl říci, že transpozice z mnohých na jedince byla přímo provedena v podobenství. Kdo si myslí, že celý národ by šel ošetřovat nemocné atd. Ovšem podobenství bylo určeno také pro celé davy. Nezapomeňme, že všechno i v tomto podobenství je od prvního do posledního písmene symbolické. Jsou tu jmenovány reprezentativně různé okolnosti, za nichž se během lidského života může projevit opravdová láska, která vede ke spáse. Jsou to situace z jednoho jediného života jednoho jediného jedince. Pak věčné zavržení u téhož jedince, který miloval

naznačeným způsobem, se týká jeho špatných vlastností, které po posledním soudu už nebude potřebovat ke svému dalšímu vývoji (Asi jako Ježíš nepotřeboval Jidáše od chvíle, kdy tento ho zradil a vydal na smrt. Odtud symbol sebevraždy Jidáše). Až do posledního soudu se nedovrší možný vývoj jedince, kdežto po něm nastává úplné znovuzrození člověka, o němž praví Jan ve své epištole, že znovuzrozený nehřeší. Neboť, řečeno symbolicky, jeho špatné vlastnosti byly zavrženy do věčného ohně.

Tento, doufám reprezentativní výběr z učení Ježíše Krista, nemůže zastat, ani nemá zastat celé jeho učení. Je pouze tím minimem, které je nutno předložit, aby si čtenář komentáře díla Dr. Moodyho uvědomil, z jaké úrovně je prováděn.

Mám dojem, že teologové, kteří věří v kolektivní konec světa, tajně nevěří některým Ježíšovým výrokům, nebo si myslí, že některé z nich byly do evangelií později vpašovány. Jestliže Ježíš řekl a přitom se dušoval slovy amen, amen, že už někteří z přítomných zažijí konec světa a poslední soud, a nic takového se nestalo, jestliže dále např. sv. Petr ve své epištole prozrazuje, že i v době, kdy ji psal, věřil ještě ve fyzický kolektivní konec světa, že se také mýlil, což by mělo být dnes evidentní, tak vám řeknu, že tomu tak není. Pokud se týče Ježíše, vystihl správný stav věcí tím, že věděl, že soud probíhá celý lidský život a mění se v konečný poslední soud teprve v okamžiku, který ve **většině** případů koresponduje s hodinou fyzické smrti, čili se zkázou fyzického těla, je to fakticky fyzický konec světa. Sám jsem se přesvědčil, že po soudu, který jsem zažil v předškolním věku, probíhá soud po celý můj život, tj. stále něco mne pudí ke zlepšení života a stále něco mi ukazuje, a to pořád zřetelněji, jak by věci dopadaly, kdybych se snažil z tohoto permanentního soudu se vzdálit. Ne že bych měl strach, že by události v mém životě začly dopadat špatně, ale vím, že by nebylo správné se vyhnout. Ke svědkům tohoto typu se Dr. Moody nemohl dostat, protože zraní za tak krátkou dobu "smrti" není u konce. Kdyby byl Ježíš o tom nevěděl, byl by nemluvil tak stroze o přestupcích provedených jen v myslí. Protože však soud probíhá i na úrovni myšlenkového světa a je jím ovlivňován, záleží stejně na lidském myšlení jako na lidských skutcích. To je jedna z hlavních zásad Ježíšova učení.

Ted' svědky, které intervievoval Dr. Moody, komentuje člověk, který se nepochybně dostal po opakovaných okamžicích blízkosti smrti dále než oni, už také proto, že měl příležitost se chopit oné prazvláštní dynamické vtíravosti soudu, "odpykal" si určitou úroveň" trestu" a hned se dostal znovu před soud (v 17 letech), potom opětovně několikrát až do doby 26 let, takže pořád věděl, co má dělat a co dělat nemá. Jen bych chtěl varovat čtenáře, aby neupadl v pokušení jít touto cestou sebezlepšováním, myslím pouhým sebezlepšováním. Ta daleko nevede. Nebyl by to u mě proces pouhého sebezlepšování, nýbrž také a především proces stále se zdokonalujícího vědění, které bylo čím dál tím více závažnější a závažnější. Až se dostanu v komentáři až k Williamu Jamesovi, budu mít příležitost o tom říci více.

Projdu se teď s vámi po kapitolách jen druhého díla Dr. Moodyho *Life at Death*, a uvedu vždy kapitolu, kterou komentuji.

Úvod

Vidění světelné bytosti je symbolické povahy (tj. lidské zpřístupnění něčeho, co nemá lidskou postavu, ale funguje jako lidská bytost) právě jako symbolickými bývají lidské sny, ve kterých se člověk ztotožňuje s jiným tělem než hmotným a cítí se jím být tak dokonale, jako by to bylo jeho jediné pravé tělo (tato transpozice je možná mnohem snáze než si myslíme, protože nejsme jen hmotným fyzickým tělem, zkrátka sebe poznáváme jen tak, jak sebe mylně ztotožňujeme s něčím, čemu říkáme hmotné tělo. Pro toto trvalé ztotožnění nám uniká skutečnost, že hmotné tělo je jen ničím nezastupitelný pomocník, sluha člověka). I ve snu může člověk zjistit, že toto "nové" tělo má schopnosti, které nemá jeho hmotné tělo. Často se mi zdávalo, jak v tomto těle létám, také tak plošně jako pacienti ve stadiu klinické smrti se vznášejí nad operovaným hmotným tělem. Dojem letu a jeho snadnost byly tak dokonalé, že jsem po probuzení zkoušel létat, ovšem bez úspěchu. Děj, který se ve vědomí člověka rozvíjí jak ve snu, tak i v agonii, je pouhou představovou náhražkou děje, který prožíváme v běžném bdělém stavu. Není to však jen záležitost naučenosti. Světelná bytost je symbolem přechodu z jedné frekvence záření, které nám umožňuje poznávat tento pozemský svět, do jiné frekvence, která nám umožňuje vnímat jiný svět - záznam informací zanesený, jak my říkáme, v podvědomí, jinak řečeno, už dávno převedený z

jedné pozemské frekvence do jiné. (Světelná bytost funguje jako relátka s vypovídací schopností. Vypovídá o podmínkách přechodu na jinou úroveň, která ovšem může být dosahována při dodržení podmínek i za pozemského života, podrobí-li se člověk jejímu "soudu", podmínkám, které bude muset dodržovat po onom "soudu"). Styk se světelnou bytostí, soud, atd., jsou četbou v tomto záznamu, ke kterému nemáme přístup, dokud samovolně zachovááme běžnou funkci dechu a funkci smyslových a rozumových schopností. Mám za to, že přechod z jedné frekvence do jiné je řízen převážně **samovolným** rytmem dechu. Rekapitulace života v momentu je redukcí času a časového záznamu, ke kterému musí vědomě činné vědomí dojít, má-li se začít s jiným průběhem času za nových podmínek (nemá-li se dříve zachycovaná vlna plést do nově chycené). Obojí průběh času, starý a nový, nemohou vedle sebe existovat. Jeden vytěsňuje druhý. Hranice se kterou se člověk setkává, je mezní frekvence starého času, ve kterém byly pro nás neviditelné (nezachytitelné) skutečnosti nacházející se v jiné frekvenci. Nevyslovitelnost těch zážitků dobře vyplývá ze zjištění, že světelná bytost něco sděluje beze slov. Lidská řeč, jak všichni dobře víme, vzniká po narození člověka na svět a je výplodem styku jedince se zevním činiteli pomocí smyslových a rozumově uspořádacích schopností člověka. Jakmile tento styk pomíjí, ztrácí řeč svou funkci dorozumivacího prostředku. Zjišťujeme, že se pak můžeme domluvit bez řeči obsahem myšlenkovým. A tento způsob dorozumívání sám o sobě je pouhým začátkem ještě vyšších typů dorozumívání. Nemám na mysli telepatii, nýbrž to, čemu se v náboženství říká "obcování svatých", a co bych nazval následkem zbourání pocitu oddělenosti, který nejzřetelněji vystupuje do popředí v bdělém stavu, kdežto v jiných stavech vědomí se postupně ztrácí. Přepínání frekvencí na všech stupních se děje pomocí smyslových přepínačů, začínaje obvykle smyslem hmatovým, přes smysl sluchový a zrakový. Slabší smysly hrají podřadnější úlohu, takže přepnutí jejich pomocí nich nemusí být naším vědomím vůbec zaregistrováno. Dobře si všimněte efektů přepnutí vědomí, jak je líčeno ve skutcích apoštolských II, 1 - 12:

"Když nastal den letnic, byli všichni shromážděni na jednom místě. Náhle se strhl hukot z nebe, jako když se žene prudký víchř a naplnil celý dům. A ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky, rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden;

všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat. V Jeruzalémě byli zbožní lidé ze všech národů na světě, a když se ozval ten zvuk, sešlo se jich mnoho a užasli, protože každý z nich je slyšel mluvit svou vlastní řečí. Byli ohromeni a divili se: "Což nejsou všichni, kteří tu mluví z Galileje? Jak to, že je slyšíme každý ve své rodné řeči: Parthové, Médové a Elamité, obyvatelé Mezopotámie, Judeje a Kapadokie, Pontu a Asie, Frygie a Pamfylie, Egypta a krajů Libye a Kyrény a přistěhovalí Římané, Židé i obrácení pohané, Kréťané i Arabové; všichni je slyšíme mluvit v našich jazycích o velkých skutcích božích!" Žasli a v rozpacích říkali jeden druhému: "Co to má znamenat?" Ale jiní říkali s posměškem: "Jsou opilí!"

(Dovolte mi při této příležitosti dvě upozornění:

1. Vědomí jak posluchačů tak i apoštolů bylo převedeno do jiné oblasti za jazykem, do dorozumění jinými prostředky než jazykem. Přenos byl daleko vyšší úrovně, než jaký nastává v okamžicích blízkosti smrti. Nicméně i tam světelná bytost mluví jazykem pacienta, i tam se pacient přenáší do oblasti za svůj jazyk, a co slyší, je jeho osobní přetlumočení této "řeči" za jeho rodným jazykem. Byl svým způsobem svědkem nějaké universální řeči, což je vyjádření dost nepřiléhavé, ale přece jen nějak snadno srozumitelné.

2. Zpráva ze Starého zákona o zmatení jazyků při stavbě babylonské věže, snad zikkuratu, nám dává tušit jednu důležitou věc, kterou nám potvrzují stavy blízkosti smrti, že nikdo z nás není tolik vzdálen od schopnosti vnímat myšlenkový obsah, i když tato schopnost, jak praví citované místo ze Starého zákona se už dávno vytratila.)

A protože tam šlo o velmi dokonalé probuzení automatismu (2), jeho působení zaznamenali i lidé přímo nezúčastnění na přepnutí frekvence. Automatismus (1) totiž řídí jen tělesné funkce jediného živého lidského organismu, kdežto oživený automatismus (2) vyvolává indukci v okolních lidských organismech. Východiskem však zůstává kmenový lidský organismus přeměnou napadeného jedince.

Vize vědění

Po minulém výkladu je snad aspoň trochu pochopitelné všechno ostatní, co je zaznamenáno v knize Dr. Moodyho, i vize vědění. Po přepnutí ve smyslech dochází k přepnutí z pouhé rozumové činnosti, závislé na

mozkové kůře a na různých oblastech mozku, k zapnutí vědomí, které už není závislé na mozkové činnosti. Zpětný ohlas v mozkové činnosti (k němuž musí dojít, protože mozek neodumřel) se musí člověku jevit jako veškeré nerozlišené vědění (mozek za jiných okolností je schopen vnímat jen jedno po druhém). Čím hlouběji zasáhla tato transpozice, tím toto vědění je více ohromující. Je-li však v mozkové činnosti už dříve připraveno pole, např. způsobem zaměření člověka, druhem jeho zájmů a soustavným bádáním, přelije se část tohoto všeobecného vědění, nebo vyčlení se jeho část, uvízne jeho část ve zcela konkrétní podobě v rozumovém postřehu (viz podobenství Ježíšovo o semeni, které padlo do úrodné půdy a vyneslo stonásobný užitek), a tam už zůstane takovým způsobem, že si pro něj člověk i později může jít jako se sahá po paměti. Toto jsem zažíval zřetelně až do chvíle (r. 1939), kdy jsem opustil bez lítosti, a ne svým přičiněním (!), celý komplex pozemského života. V jiném případě k tomu může dojít jen v nepatrné míře, protože v mozku nebylo uprázdněno dostatek prostoty. V tom případě zůstane jen ohromující dojem o vševědění a jeho věčném původu.

U křesťanských mystiků pak můžeme pozorovat, že jejich stavy tohoto transferu (přenosu) měly různou hloubku podle založení člověka před transferem. Je velký rozdíl v kvalitě např. mezi tímtož stavem Madame Guyonové a mistra Eckeharta. Ostatní všechny transfery se nacházejí mezi těmito dvěma krajními mezemi, horní a dolní. Přitom rekapitulace pozemského života, která ve vyšších transferech nehraje podstatnou roli (protože větší část "soudu" je už provedena i s jeho účinky), je jen postřehnutelným záznamem o splasknutí času, jak se postřehne na rozumové (pamětné) úrovni, takže na vyšších stupních transferu dochází jen ke ztrátě paměti a s tím související ztráty překážky pro větší hloubky přenosu, překážky, které tkví v povídavé mysli (k tomu bych měl poznamenat, že paměť se ztrácí jen na dobu akutního rozhodujícího stádia spojení s vyšší úrovní. Možná, že vás nenapadne, že naše řeč je také součástí naší paměti, a kdyby tato součást paměti samovolně neodpadla, povídavá mysl by zhatila přesun vědomí do jiné sféry.)

Jedna svědkyně Dr. Moodyho velmi výstižně praví, že vševědění se ztratilo, když se cítila být přivolána zpět svými dětmi. Má-li si živý organismus zachovat rozšířené vědomí,

musí uskutečnit všechno to, co vyžadoval Ježíš od svých učedníků, že totiž vnitřně opustili své rodiny, postupně všechno své a nakonec sebe. Celý tento postup pak Ježíš dokumentoval předem svým životem od narození v Betlémě až po kříž a zmrtvýchvstání. Tato symbolika je opravdu jedinečná a v tak detailním rozpracování nemá obdoby v historii lidského poznávacího procesu. Stačí pak myšlenkově a skutkově Ježíše následovat a automatismus (2), který je zamontován do každého člověka, se probudí a obstará ostatní, takže o ničem z toho, co obstará, nemusíme vědět, kterak se to mohlo stát, právě tak jako tluče srdce stejně u toho, kdo ví proč, jako u toho, kdo to neví. Tam působí automatismus (1). Na nás je jen ho kmit jako se zatápí pod kotlem nebo se maže stroj.

Svědkyň praví, že se setkala s věděním v celé jeho šíři, celistvosti, ale praví též, že přesto má smysl učit se dál. Je známo, že na vyšším stupni tohoto zážitku se vrací člověku z něho, co do něho vložil, třebaže ne v té chvíli, nýbrž svým životním zaměřením. Takže z matematika se stává lepší matematik, z řezbáře lepší řezbář apod. Tato okolnost pak vede člověka ještě k radostnější činnosti nebo ke studiu.

Pokročí-li u člověka "soud" při bdělém stavu, dostávají se spontánně napřed sporadicky, pak stále častěji jeho účinky v tom smyslu, že člověk náhle ví, a to ve všech i netušených souvislostech, něco, co před tím přestal řešit. Je zajímavé, že tato zkušenost zprvu bývá doprovázena jakýmsi zablesknutím bílého světla, nikoliv žlutého. Takovéto styky na této úrovni trvají tak dlouho, dokud člověk dbá na to, aby se řídil podle "verdiktu soudu", tj. pokud činí něco navíc než ostatní lidé, kteří nejen nevědí, co by měli dělat navíc (nanejvýš si něco navíc vymýšlejí a opouštějí tento výmysl únavou), ale ani nenacházejí sílu k tomu, aby to navíc konali jak v myslí, tak ve skutečích. Vždyť "soud", který člověk vnitřně zažil, má jinou povahu než pouhý lidský záměr. Dodává člověku sílu k uskutečnění toho, k čemu ho odsoudil. Je milosrdný nejen tím, že jím člověk byl odsouzen k dokonalejšímu využití lidského života, ale i člověku umožňuje, aby po "odpykání trestu" se dostal před další soudní instanci, to znamená před další úkoly s další s nimi související realizační silou. To říkám na účet Williama Jamese, který poctivě bádá v oblasti náboženství a mystiky, ale tu nepraktikoval. Ovšem, pak se stává, že mystik dělá

něco, co "musí" dělat a čemu ostatní nerozumějí, a myslí si o něm, že je tvrdohlavý, když nechce sestoupit na úroveň jejich chtění. Kdyby je poslechl v tom, o čem ví, že nemá dělat, provinil by se tak, že by se už víckrát před tím milosrdným "soudem" neocitl.

Nerad bych ve vás vzbudil dojem, že jde o nějaký soudní tribunál (přestože takový obraz může být k němu přidán), v němž zasedají nějaké lidem podobné bytosti. Se soudem by neměl být spojen žádný obraz (a pokud je přidán, je tu nebezpečí sugesce a pouhé zdání soudu). To se dělo lidem, kteří dosud neprošli žádným takovým soudem a najednou se ocitli v blízkosti smrti, která byla jejich prvním stáním před "soudem" se všemi možnými reminiscencemi z dosud prožitého života.

Možná, že jste si všimli, že načrtávám líčením účinků "soudu" další možnosti lidstva v oblasti poznání. Dnes má lidstvo daleko větší možnost kráčet cestou poznání, než třeba za dob Ježíšových, a to proto, že téměř každý člověk už od útlého mládí je "odsouzen" výchovou k tomu, aby se učil poznávat svět a jeho zákonitosti v daleko větší míře než tomu bylo dříve. Toto poznávání navíc, které by člověk těžko z vlastní iniciativy podnikl, je mu více či méně vnucováno, především na školách, ale i ve veřejném životě, a konečně zprostředkovatelskou službou smyslů a rozumu. Člověk je spoután mnoha společenskými konvencemi, které ho mají zapojit aktivně do společenského dění. Ani k tomuto zapojení by se člověk z vlastní iniciativy neodhodlal. To je další součást "soudu" nad člověkem. To všechno dohromady způsobuje, že člověk rychleji kráčí k dalšímu "soudu", který už proběhne v jeho nitru, u každého individuálně, podle toho, do jaké míry trvale se vzdával vlastní vůli. Co v této první fázi "soudu" bychom mohli právem nazvat moderním zotročením člověka může se v další fázi "soudu" proměnit ve zřetelnou cestu ke vnitřní svobodě, a stihne-li to člověk během svého pozemského života, dočká se vnitřně nezávislosti na své fyzické existenci, i když ona zůstane do konce fyzického života velkým přínosem pro další transformaci hodnot. Řekl bych, že bychom si měli vážít každé chvíle, ve které jsme ještě držiteli transformátoru, kterému se říká živé lidské tělo. Nedospěje-li pomocí něho transmutace "obyčejných kovů" na "zlato" až do fáze výroby "kamene mudrců", nemůže po smrti nastat osvobození člověka z vězení časoprostoru.

Světelná města

Ten podivuhodný jas, který spatřili mnozí po projití tunelem, by se dal vysvětlit velmi snadno tím, že člověk, který přechází z naší formy života do jiné, musí napřed vypnout život mezi lidmi, tj. příkon záření, nutného pro život na našem světě (odtud temný tunel - nulová hodnota mezi zapnutím i s přechodným zmenšením jednoho a nárůstem druhého) a pak zapnout jiný druh zdroje záření, jehož rozdílnost se mu jeví jako podivuhodný jas, ve skutečnosti je to jen jiné světlo než na jaké byl zvyklý zde na zemi. Toto zapnutí už provádí automatismus (2), když automatismus (1) mu uprázdnil místo pro jeho činnost tím, že životní proud nespotřeboval pro tělesné funkce (ty byly v útlumu, nebo fungovaly velmi málo, spotřebovaly malou dávku životní energie).

Tento vstup do světla zatím lékaři vysvětlují pomocí svědků jen okrajově. Viz Kenneth Ring: Life at Death, 1980, vydání SNB O - 691 - 11032 - 3, Coward, Mc Cann and Geoghegan, New York. (Čerpám z francouzského překladu Kenneth Ring: Sur la frontière de la vie, Edition Robert Laffont, S. S., Paris 1982, str. 62 a násl.)

"Rozdíl mezi stadiem temna a tímto spočívá v tom, že člověk rozeznává světlo a proniká do "světa", v němž, jak se zdá, toto světlo má svůj původ. Vždyť prohlášení těch, kteří dosáhli tohoto stadia, budí dojem, že vnikli do jiného světa, do světa nadpřirozené krásy. Jeho barvy jsou nezapomenutelné. Subjekt se může nacházet na louce, nebo může vidět tvary neobvyklé hmotné podoby, které však se nepodobají ničemu, co existuje na naší zemi. Je to stadium, o němž dotazovaní říkají, že v něm byli přijati svými zesnulými příbuznými. Pět osob tvrdilo, že tam viděli překrásné květy, zatímco jiní čtyři slyšeli líbeznou hudbu. Zatímco naši dotazovaní neprojevovali roztrpčení nad tím, že byli znovu oživeni a vráceni ze smrti, jiní jasně projevovali své rozhořčení nad tím, že byli "oživeni" po zkušenosti tohoto druhu."

Potud Dr. Kenneth Ring. Je nejvyšší čas, abychom trochu zkorigovali přestárlý slovník vyjadřování, kterého, věren tradici, užívá dr. Ring. Všimněme si termínu "jiný svět", čímž se myslí jinde život za hrobem, do kterého na okamžik pronikají Ringovi svědci. Dr. Ring mluví přesně tak, jako moje manželka před smrtí, když se opětovně vracela

(říjen 1981) za mé přítomnosti a resuscitační pomoci z agonie, tedy "z onoho světa". Když se vrátila "z onoho světa" na náš svět, divila se, jak je to možné, že něco tak reálného, jako byl tento svět, v němž se ocitla, najednou byl vystřídán nám známou skutečností. Tvrdila, že onen svět je stejně skutečný jako ten, který vnímáme. A protože se ty agonie opakovaly (byly způsobeny pro smysly neúnosnou bolestí - umírala na rakovinový rozsev, bolesti pociťovala v hlavě, po mém reanimačním zásahu vždycky ustaly, a to úplně, bez léků), nabyla přesvědčení, že svět, který se před ní v agonii otvírá, je svět odpovídající posmrtnému stavu, přestala se bát smrti.

Téměř totéž se dělo s mým otcem, který umíral v srpnu 1913 na vyčerpanost organismu. Má matka se ho snažila vždycky probudit z agonie. Několikrát se jí to podařilo, a vždycky z úst otcových vyslechla totéž svědectví o krásné krajině s překrásnými barvami a působící uklidňujícím dojmem. Otec mou matku prosil, aby ho nechala odejít do oné krajiny. Byl si vědom toho, že ho oživuje, vrací do našeho světa a těžce to nesl. Jednou jí přece jen unikl, když únavou při něm usnula. Tehdy pociťovala jeho polibek a prudce se probudila. Bylo však už pozdě.

Všechna svědectví tato by mnohým lidem stačila k tomu, aby uvěřili v nějaký záhrobní život, ale pro mne je mnohem důležitější skutečnost, že jde o jinou, nám běžně neznámou vazbu vědomí na změněný duševní a tělesný stav. Jak to myslím?

Po oněch operacích při vědomí v předškolním věku nastoupil jsem cestu poznávání nejen tohoto světa, ale uvolnila se mi cesta k poznávání pomocí pozměněných životních podmínek, ve kterých se normálně nežije nebo se za nich umírá, nejsou-li navozeny ony změněné podmínky postupně a opakovaně, jako se stalo u mě při těch operacích. Organismus si buď zvykne na změněné podmínky života, nebo zahyne. Toto druhé se v mém případě nestalo. (Lékaři při první operaci mé matce řekli, že chyběly asi tak jen dvě hodiny do mé smrti a že bude zázrak, když dalšími zásahy mě z tohoto nebezpečí dostanou.) Organismus, asi díky tehdejšímu mládí, se ukázal být tak pružný, že unesl i rozšířené vědomí za hranice normální jeho šíře. Touto normální jeho šíří rozumím výhradní vnímání tohoto světa za bdělého stavu, a vnímání jiného světa než ve spánku. Jakmile jsem přežil ony násilnické

výkony lékařů, nastoupil jsem cestu k dalšímu rozšiřování vědomí. Podmínkou k tomu bylo plnění verdiktu soudu, jak jsem se o tom už zmínil. Nejstarší záznam v mé paměti o rozšířeném vědomí za bdělého stavu byl onen převoz přes Vltavu, o kterém jsem vyprávěl v Umění žít. Co je pro mne důkazem toho, že šlo o rozšířené vědomí? Když onen muž procházel po celé šíři venkovského dvora na cestu za vrátky kolem celé řady domácích zvířat (pes, kočky, slepice, kohout, husy), tato zvířata na jeho přítomnost a průchod nereagovala a já sám jsem se ocitl v nezapomenutelném stavu klidného vnímání (sice až po dotazu, který jsem tomu cizinci učinil). Řekl bych, že událost proběhla ve své poslední fázi na úrovni, kterou domácí zvířata nevnímala. Zvířata mají jinou šíři vědomí než lidé, takže něco vnímají, co lidé vnímat nemohou, ale toto jim dokonale unikalo. Do svých 17 let jsem měl k dispozici jediný prostředek, jímž jsem rozšiřoval vědomí, manipulaci s chtěním, kterou nazývám stylizací života. Důležité je, že jsem neprováděl stylizaci života nikdy za tím účelem, abych rozšířil své vědomí! To je důležitý princip, kterého jsem se držel i v dalších fázích vývoje. Šlo mně opravdu jen o to, abych jednal správně bez ohledu na sebe. Od 17 let jsem nabyl dalšího prostředku, vnitřní modlitby, čímž se celý vývoj přesunul do stadia mystické zkušenosti, a chcete-li, do oblasti náboženského života. Jenže toto pochopení věcí je velmi zkreslující. Objevil jsem při bdělém vědomí onen "jiný svět", ale z druhé strany, než z jaké do něho vstupuje člověk v blízkosti smrti. (Vstupy tohoto druhu jsem měl za sebou po těch operacích v předškolním věku). Označím to symbolem řady čísel: 5, 4, 3, 2, 1, 0. Nechť nám číslo 5 představuje takový rozsah vnímání, za něhož svými pěti smysly vnímáme tento svět. Číslo 1 nechť nám představuje vnímání "jiného světa" za bdělého stavu, ale už bez pomoci smyslů. Je to krajní mez lidských možností. 4, 3, 2, je něco mezi tím. Teď se tím nebudu zaměstnávat. Odtamtud odněkud pocházejí svědectví, která si opatřil Dr. Moody a Dr. Ring. Číslice nula představuje vyřazení smyslů i rozumového zpracování, ale nikoliv ztrátu vědomí a nikoliv ztrátu živého lidského organismu. V tomto případě živý lidský organismus se stává svědkem vědomí, které není závislé na člověku, ani na světě, ve kterém žije, ale přesto se mu pomocí lidského organismu zprostředkovává. Je to stav jednostranné závislosti: Lidský organismus je závislý na vědomí, ale vědomí není závislé na lidském organismu. Tento stav jsem

poprvé zažil v 17 letech. Byl dalším významným mezníkem ve vývoji. Jeho význam tkvěl především v tom, že nesl znak daleko závaznější výpovědi než stav, do kterého mě vmanévrovali lékaři v předškolním věku. Prožil jsem něco, co bych podle svědků Moodyho a Ringa mohl nazvat soudem se soudním rozsudkem, který byl a je pro mne tak závazný, že není pro mne nic závaznějšího na světě. Taková závaznost přináší automaticky něco, čemu se v náboženství říká hledání království božího především. Obdobně jako v prvním stadiu, ani tentokrát mi nešlo o rozšíření vědomí, ani o spásu jako je tomu u nábožensky myslícího člověka, a dodnes mi o ni nejde, a troufám si říci, že jen proto mohu jít cestou poznání dál. Kterékoliv náboženství mně vždycky připadalo být v onom běžném pojetí věřícího člověka jako dost chabou náhražkou cesty poznání, kterou hlásal Ježíš beze slov svým životem (návodem). Tanou mi na mysl stále jeho slova: "Ne ten, kdo mně říká Pane, Pane, vejde do království božího..." A tehdy ukázal na to, že tam vejde ten, kdo správně myslí, správně jedná a následuje jeho příklad. Proč by to měl být příklad jen pro věřící?

Ještě bych chtěl k této kapitole dodat, že resuscitační prostředky, kterými vládnou lékaři, pochází z vědomí 5. Nemohou zatím vládnout jinými prostředky, protože sami nejsou "mrtvými". Začal jsem se učit stát se mrtvým vlivem lékařů a soudu tehdy prožitého. Mám naději, že aspoň někdo pochopí, že být mrtev pro mne znamená nepoužívat svého chtění, nýbrž mít k dispozici zdroj, kterým se toto chtění nejen dokonale nahradí, ale poskytuje i vznik života, ve kterém člověk teprve poznává, co je to žít.

Říše zmatených duchů

Dokud člověk žije jen pro tento svět, pohybuje se neustále v říši zmatených duchů. Jeho stav odpovídá stavu, který líčí svědci uvedení v této kapitole. Naštěstí řada lidí v okamžiku smrti má čas si uvědomit nejen, že umírají, ale i že natrvalo se loučí se všemi a se vším pro co zde na světě žili. Dospějí-li k názoru, že je třeba se s tím smířit, nepodobá se jejich stav po smrti stavu zmatených duchů. Nechci však vzbudit dojem, že tomu věřím, nýbrž chci jen říci, že to chápu z vlastních duševních stavů. Každému z nás chybí málo k tomu, aby se ocitl v "říši zmatených duchů"! Já jsem se v ní ocitl před několika dny (20. 11. 1982), když se mi

ztratil vnuk Petr, kterého mně svěřili jeho rodiče. Jak jsem byl tím vyveden z míry a jak se mně ulevilo, když jsem plačícího Petra našel. Dovedu si představit, že podobný poz-
natek a zmatek působí v duši lidí fyzická smrt, na kterou nebyli připraveni.

Nad-přirozené záchránění

V této části knihy jsou uvedeny všechny prostředky záchrany, jimiž člověk disponuje zvláštním způsobem. O tom zvláštním způsobu bych měl podrobněji pojednat.

Postižený najednou shledal, že je v situaci, ze které není záchrany. Ze svědectví zde popsaných není patrné dost zřetelně, co se dělo v lidském nitru v rozhodujícím okamžiku, kdy přišla nečekaná pomoc. Dokud se člověk snaží **jen** o záchranu, nebezpečí roste, a v mnoha případech, kdyby neslevil z tohoto pudu sebezáchovy, nedovolil by, aby v něm začly působit síly, které jsou mnohem mocnější než lidské chtění a pudy. Tyto síly působí automaticky tehdy, když člověk vyčerpá všechny jemu známé a dosažitelné prostředky a rezignuje na pomoc jak svými prostředky, tak na pomoc shůry. Přesvědčil jsem se o tom nejdokonaleji v koncentračním táboře. Dokud jsem si přál zachovat se při životě, byl jsem ubíjen a esesáci měli kupodivu na mne ještě větší právo než na ostatní vězně, kteří za sebou neměli kus cesty poznání, jaký jsem měl já. Zapřel jsem svým postojem toto poznání. Dnes chápu, že v tak naléhavé situaci je i to možné a je to zároveň velmi poučné. Jestliže člověk přece jen rezignuje na všechny své prostředky, např. na všechny prostředky k záchraně, neboť už selhaly, a přestane-li očekávat jakoukoliv pomoc, zbývá mu už jen jediné východisko a tím je klid po boji. A ten, čím je dokonalejší, tím snáze vzbudí automatismus (2). Není rozhodující, zda někdo v té chvíli vidí nějakou pomocnou bytost nebo slyší poučující hlas. To všechno jsou převodové pomůcky, nacházející se už v oblasti hmotné realizace pomoci, nikoliv ve zdroji této pomoci. Když jsem se ocitl v podobné situaci jako zde uvedení svědkové, nepotřeboval jsem slyšet hlas ani vidět pomáhající bytost, abych uvěřil, že je mi pomáháno, protože přes víru tato pomoc u mě nešla, respektive vzbuzováním víry se u mě pomoc nedostavila, naopak situace se ještě zhoršovala. Za mnou přece jen stál, aniž jsem to věděl, pokrok dosažený na cestě poznání, a ten

se dá definovat jako nabytá schopnost otevírat automatismus (2) za podmínek už zmíněných.

Mějme za to, že automatismus (2) "má větší zájem" na zachování živého lidského těla než člověk sám, a nadto má k dispozici takové prostředky, jak je zachovat, jaké se nenacházejí v oblasti rozumové úvahy a fyzické síly.

Je zajímavé, že člověk, který vyvázl z nádrže s kyselinou, neviděl zlatové (žluté) světlo, nýbrž čistě bílé. Zlatové světlo je transformace na frekvenci "jiného světa", "záhrobí". Bílé světlo má jiný smysl než převést člověka na "jiný svět". Je příznakem vědění spíše než bytí. Představuje frekvenci bližší nule než žluté světlo. To tíhne spíš k pětce. Ještě jinak by se dalo říci: Žluté světlo je příznakem, že proběhla transformace vidění našeho světa na vidění "jiného světa". Bílé světlo je příznakem toho, že byla vypnuta úvaha (rozum, starost, chtění) a že se zapnul naplno automatismus (2).

Soud

Náboženských záležitostí si nebudu všímat, protože by se komentář rozrostl na další knihu. Musí postačit to, co jsem řekl o soudu na začátku komentáře. Musím však opakovat, že žádný ze svědků nezažil to, čemu se v Bibli říká poslední soud. Nebyli prostě k němu zralí. Mohu to říci s celou zodpovědností, protože jsem první soud zažil nepochybně v předškolním věku během operací za vědomí, a vím, kolika soudy jsem musel potom ještě projít, než jsem v soudu aspoň trochu pokročil směrem k tomu, co se nazývá posledním soudem. Soud ovšem probíhá v životě každého člověka, ale tak pomalu a tak nepozorovatelně, že se nedivím Indům, když věří na převtělování, aby se mohl soud dokonat. V mém životě došlo ke značnému zrychlení soudu, takže mohu snadno posuzovat všechno, v čem už jsem byl odsouzen a co jsem si odpykal. Ve svědectvích probíraných Dr. Moodym mi není nic neznámého, i když bych použil pro sebe raději jiného termínu než soud. Nazval bych celý ten proces raději postupujícím sebepoznáním, které má závaznou povahu. Do jaké míry sebe poznávám, do takové jsem nucen změnit sebe i smysl života. Neučiním-li to, proces sebepoznání se zastavuje. Nutno ještě říci, že sebepoznání, o němž je tu řeč, se nevyvíjí pomocí sebezpytu, nýbrž pomocí kvality myšlení a činů a ne v

neposlední řadě pomocí spočinutí v tom, co je zdrojem sebezpoznání.

Řekli jsme si, že kromě vývoje sebezpoznání dochází u člověka, který jde cestou poznání, ke skokům v poznání. Dá se říci, že vždycky, když vývoj dospěje do stadia, v němž se dají podmínky (možno už po předešlém vysvětlení říci - prostředky) minulého soudu provádět (použít) samovolně, bez chtění, dochází ke skokům v sebezpoznání. Svědek Moodyho by řekl: k novému soudu. Rekapitulace minulého života nemusí dopadnout jako série obrazů, nýbrž (a tu záleží na tom, do jaké míry si člověk v minulosti pomáhal představivostí, dále na vstupu do prožitého stadia. U mne vstup do prvního stadia stylizace života se udál absolutně bez obrazů, a jinak tomu u tak malého dítěte ani nemohlo být, a proto existovala reálná naděje, že tento postup bude platit i na dalších stupních) "jen" přeměnou kvality poznání jako náhlé zhodnocení celého předešlého života, a to ke zhodnocení závaznému. U mne k tomu došlo v 17 letech, a výsledek toho byl, že jsem celý svůj život do 17 let poznával jako planý a nesprávně žitý. Dnes vím dobře, že takovým ten život nebyl, ale uznávám, že tehdy bylo zapotřebí (a to jsem tehdy nevěděl), abych se odporem k dosavadnímu životu vymknul z dráhy tzv. správného života (vzpomínám si slov Ježíšových: "kdo nezačne nenávidět svůj život, není mne hoden". Jaká je v tom moudrost, a nikoliv pro sebevrahy!), a přimknul se k novému stylu života, v němž rozhodující úlohu hrál ozvuk nového zážitku, jehož obsahem bylo zjištění dosud nepoznaného středu zájmu a středu života - nesmrtelné podstaty člověka. Kdyby bylo nedošlo k odsouzení všeho minulého, v němž nebylo tohoto středu, nebyl bych dokázal plnit rozhodnutí tohoto nového "soudu", nebyl bych vůbec v sobě našel sílu k uskutečnění nového stylu života. Vzdáleně se tomu podobá svědectví člověka, který šel za světlem v tlakové nádrži se zavřenýma očima, jenže tady u mne nedošlo ke světelnému efektu, nýbrž "jen" k jistotě, že za tou nesmrtelnou podstatou musím jít, a zase ne proto, abych se zachránil naživu, nýbrž z vnitřní potřeby tomuto středu života patřit. Všimněte si rozdílu v kvalitě.

Tehdy jsem vůbec netušil, že tohle není poslední fáze sebezpoznání a jeho realizace. Za devět let však jsem znovu hodnotil těch devět let jako chybně žitých (a to se mohlo stát jen náhlým vyburcováním už z poklidného, samovolného postupu, u mne odvláčením do koncentračního tábora, tedy

zdánlivě zevními okolnostmi). A tak to jde dále s člověkem, který se za svého pozemského života ocitl v procesu, který směřuje k poslednímu soudu. O něm už je nám toho dosti známo z ukázky z Bible uvedené na začátku tohoto komentáře. Poslední soud se liší od předešlého procesu tím, že špatnosti jsou konečně uvrženy do "věčného zatracení", tj. není jich zapotřebí k dalšímu vývoji. Soud už nemusí probíhat v podobě kvalitativního skoku, nýbrž po posledním soudu se natrvalo rozšiřuje vědomí za hranice rozumového a smyslového poznávání. Takhle vypadá celá cesta poznání (je to postupné překonání vývoje pomocí života v dualismu), jejíž skromný začátek zažívali někteří svědci Moodyho. Ti z nich, kteří pak plnili "příkazy" soudu, měli reálnou naději ocitnout se znovu před "soudem". Kdo je neplnili, nebo si je upamatovali jen matně, zůstali trčet na cestě poznání.

Bylo by chybné, kdybych při té příležitosti nepromluvil aspoň o jednom závažném poznatku, který vyplývá ze soudu dokonale vědomě prožitého. Člověk se po něm již opravdu stává jiným člověkem, a to se nemohlo stát jen snad pouhou jeho vůlí, nýbrž zásluhou funkce automatismu (2).

Napřed se tedy člověk znovu narodí z vody a nakonec z Ducha, po němž už nemá potřebu být posouván kupředu "hříchem". A tak jsem se přesvědčil o existenci reinkarnace jinak než se jí klasicky věří např. podle indického konceptu. Minimálně čtyřikrát jsem se znovuzrodil za jediný lidský život (ve třech letech poprvé, pak v 17 letech, ve 26 letech a v 39 letech), a to jsem ještě nedospěl k poslednímu soudu, jen už mám o něm představu. Nastane-li, opět zjistím, že má představa o něm byla velmi vzdálena prožité skutečnosti.

Každý nový soud byl pro mne dokonalým překvapením jak vznikem a obsahem, tak i následky. Nedivím se Ježíšovi, že mlčel, když se ho Pontský Pilát ptal: "Co je pravda?" Kdyby pro každého nebylo pravdou, co právě prožívá, nemohl by z toho mít užitek přesahující rámec pouhého fyzického života. Relativnost pravdy je jedno z nejgeniálnějších zařízení na tomto světě.

Vrátím se však ke komentovanému textu. Jeden muž velmi výstižně svědčí o tom, co zažil při svém prvním soudu a dodává, že naše myšlenky se neztrácejí. Bylo by dobře dodat, že tomu sice tak je, jak jsem se pokoušel vysvětlit v minulé odpovědi o zákonu zachování informací, ale prakticky, co zůstává během života jen hluboko v

podvědomí, nemůže mít přímý vliv na jednání člověka. Proto soud, kterým procházel onen člověk, je tak důležitý pro lidský život. Dal by se definovat jako obrácení lidské paměti na ruby. Co bylo vespod, najednou se ocitá navrch, a co se právě prožilo, je zapomenuto. Ježíš znal recept na pořízení opakovaného soudu, který by člověku poskytl sílu k dalšímu duchovnímu vývoji, a zveřejnil ho symbolikou svého života.

Možná, že se vám má otázka, kterou teď pokladu, bude zdát akademická, nepraktická. Doufám však, že se mi podaří vám vysvětlit, že tomu tak není, už proto, že Ježíš právem požadoval, abychom byli jako malé dítě, máme-li mít vůbec naději vstoupit do království božího. (Vyjádřil tím potřebu se znovuzrodit):

Jak je tomu s takovým dítětem, jakým jste byl vy, prožívá-li svůj první soud, Co se v něm může obrátit naruby? Jaký vliv může mít v tomto případě takový soud, když rub, který se ocitne navrch, je prázdný?

Můžete se mnou zapochybovat o tom, že jsem v tom raném dětství prodělal "soud", když se mně z něho nezachoval žádný konkrétní představový, obrazový obsah, než obecné tažení ke správnému, které nadto jsem musel zjišťovat pomocí dospělých lidí, jimž jsem věřil. Jenže:

1. Už tehdy jsem měl k dispozici nějaké vnitřní měřítko (také tak obecné jako je metr) pro to, co je správné a co nikoliv, protože jsem věděl, čeho nemám být poslušen a čeho ano. A tato závazná rozlišovací schopnost, závaznější než co lidé radí, se mi zdá být klíčem ke správnému pochopení prvního i dalších soudů. Člověk po soudu je nositelem vyšší schopnosti rozlišovací než člověk před soudem, a to tak dlouho, a) dokud tuto schopnost neubije neplněním toho, co rozlišil jako nesprávné; b) dokud se nedostane před další soud, kde je mu ukázána relativnost pravdy o rozlišování, chopí se oné úrovně rozlišování a zavrhne dožitou schopnost třeba dokonce jako klamnou. (Nejvýraznější příklad takového dalšího soudu s těmito následky prožil např. sv. Tomáš Akvinský, a chtěl své celoživotní dílo Summu Theologiae spálit. A byl by to učinil, kdyby mu ji nebyli vyrvali z ruky a jeho zavrhli.)

2. Prodělal jsem další soudy, už za plného bdělého stavu, ještě zostřeného vnitřními pochody, které ve mně probíhaly, a z těchto dalších soudů mohu bez velké odvahy usuzovat, že co jsem zažil v raném dětství, byl opravdu první

soud. Všechny další soudy mají tytéž následky, i když řádově vyšší. Např. už nejsem varován před vírou, jako jsem byl při prvním soudu, protože už mám k dispozici jak vyspělou schopnost rozlišovací, že rozeznám, co v naučené víře jiných lidí odpovídá pravdě potřebné na tom kterém stupni vývoje, a co nikoliv. Kdybych byl např. uvěřil v raném dětství tomu, co mi říkala babička o nejvyšším smyslu života, že má člověk jednat tak, aby se po smrti dostal do nebe, nebyl bych mohl v pozemském životě provádět více než ctnostný život, a to je málo pro nabytí věčného života, jak správně řekl Ježíš bohatému mládenci. Byl bych se stal v nejlepším případě bohatý ctnostmi, a to je záludnější bohatství než kterékoliv jiné. Všechna jiná jsou snáze odhalitelnější jako bohatství, přes která se nedá projít. Vůbec bych byl nemohl následovat Ježíše v jeho vnitřní chudobě a nebyl bych pozemský život považoval jako celek se vším všudy za tak důležitý pro věčný život, jakým je. To by bylo nezpůsobilo, abych přítomnému okamžiku přikládal stále větší váhu, abych se odnaučil snít a naučil se bezodkladně jednat ve smyslu poznávané pravdy. To by bylo přineslo zpomalení vývojového procesu a celou řadu zklamání a stagnací.

Ještě jedné myšlenky v kapitole o soudu bych si rád všiml. Někteří svědci soudu tvrdí, že spatřovali též následky svých činů na jiných lidech. To je specifická schopnost člověka při oživení automatismu (2). Je-li tento automatismus oživen a funguje až v bdělém stavu, člověk ví dokonce dopředu, kam spějí nejen jeho činy, ale i činy jiných lidí, s nimiž je ve spojení a na něž může mít vliv. Může se přitom jedinečně klamat, ale neklame ho automatismus (2), ten jen automaticky zaznamenává řadu událostí kupředu, jak by probíhaly za nezměněných poměrů a nezměněného jednání lidí. Tímto způsobem např. věděl Sokrates, že nemá jít určitou ulicí v Athénách. Jeho žáci si jeho "vševědoucnosti" vyzkoušeli, prošli tou ulicí a byli zamazáni stádem proti nim jdoucích vepřů. U Sokrata to byla momentální znalost souvislostí, právě tak jako u Jonáše, který se dal svést touto znalostí k prorokování zkázy Ninive. Ta nenastala, protože lidé v Ninive se dali jinou cestou, která v jeho momentálním osvícení nebyla obsažena, a nebyla obsažena vinou automatismu (2), nýbrž vinou Jonášovou, že trval na tom, co se jednou dověděl. Proto byl spolknut rybou, tj. donucen, aby se rozloučil se svým životem a začal žít znovu bez ohledu na starého Jonáše. "Dokud nebudete jako

jedno z maličkých těchto..." výtečná symbolika i se zobrazením osobních následků chybného uvažování, které už není automatické a nepochází z automatismu (2).

Sebevražda

Sebevrah je především špatně informovaným člověkem. Neví zhola nic o svém životním úkolu.

Sebevražda se nepáchá jen tím, že se člověk zabije, nýbrž i tím, že se zpronevěří svému úkolu nebo pouze, že překročí svou pravomoc, jako se stalo např. sv. Janě z Arcu (Viz Mark Twain: Panna ve zbroji.)

Měl jsem jednou poradit svým dvěma nejlepším přátelům, kteří byli na téže cestě jako já, co mají dělat dál. Měl jsem o tom obraz: Pan N. seděl, pan Antonín Šuchma stál. Vysvětlil jsem oběma tento obraz takto (upozorňuji, že každému zvlášť a panu N. jsem neříkal nic o časovém termínu, jen jsem ho varoval): Vy Antoníne aspoň stojíte, ale vy N. sedíte. Varuji vás, nepovstanete-li k dalšímu snažení, zemřete (do roka), protože se nebude trpět, abyste při svém duchovním pokroku zde zaháleli. Pan N. mě prosil, abych ho nenutil, že už nemůže, že se cítí příliš stár (bylo mu 72 let). Přesně za rok zemřel. Má znalost pocházela z oživeného automatismu (2). Obrazové a časové přetlumočení této znalosti bylo nižším dílem.

Proč se dá obecně říci, že sebevrah je špatně poučeným člověkem o svém životním úkolu? Životní úkol má dvě stránky:

1. Tak zvané povinnosti vůči svému okolí, především k příbuzným, u někoho především vůči širšímu společenství lidí.

2. Těmto povinnostem člověk postupně odrůstá tím jak vrůstá do povinností vyplývajících ze soudu. Ten však v žádném případě nevypadá tak, že by člověka odsuzoval k sebevraždě. Ten ho totiž naopak odsuzuje k životu, a posléze dokonce k věčnému, ale vždycky jen prostřednictvím živého lidského organismu.

Jak tomu bylo se sebevraždami stoiků (Zenon, Seneka a další); Zenon de Citium, řecký filozof, zakladatel stoicismu (335-264 př. Kr.), když byl zažil extazi, zavraždil se, neboť se domníval, že na světě dosáhl všeho, čeho vůbec člověk

může dosáhnout. Po jeho vzoru spáchali sebevraždu někteří další stoikové. Na rozdíl od nich stoik Lucius Annaeus Seneca (4 př. Kr.- 65 po Kr.) si podřezal žíly z nařízení Nerona, jehož byl rádce a u něhož upadl v nemilost. Toho tedy nemůžeme považovat za sebevraha. Všimněme si však, v čem pozůstávala tato závada stoického učení. Stoicismus je druh panteismu (systém myšlení, ve kterém se Bůh ztotožňuje se světem), známý především svou morální stránkou. Božská světová duše se v člověku projevuje rozumem (nus), který má vládnout citům. Tady je největší slabina systému. Rozumu se přikládá daleko větší pravomoc a možnost, než jakou má. Rozum např. nemá mít právo rozhodovat o životě, zda člověk má zůstat naživu či nikoliv, protože se světlem, které nemůže tak daleko svítit, se dá správně manipulovat jen v úzkém rámci pozemského života. Lidský život nevznikl z rozumového jednání člověka, člověk si život nevymyslel, život přichází odněkud úplně odjinud, a proto by si člověk neměl dělat právo rozhodovat, zda se má ukončit sebevraždou. Měl by si ho spíše vážit jako něčeho, co do sebe může také pojmout rozum. Stoikové nepokročili příliš na cestě poznání, a proto nezjistili, ve které fázi vývoje už rozum není rozhodujícím světlem. V první části cesty je nepostradatelným koordinátorem poznání, v dalších ustupuje postupně nadsmyslnému a nadrozumovému vnímání, a neustoupí-li, cesta poznání nejde dál. Logická úvaha nás může provázet jen v pohybu kruhu na určité úrovni se nacházejícím, nestačí na vybudování vztahů nahoru a dolů z kruhu. (Dovolte mi zaběhnout si k Alfredu de Vigni /1797-1863/, který výstižně zachytil způsob stoického myšlení takto:

Gémir, pleureer, prier, est également lache.

Fais énergiquement ta longue et lourde tache

Dans la voie pule sort a voulu t appeler,

Puis apres, commemoi, souffre et meurs sant parler.)

Právě Moodyho svědci se přesvědčili, jaký zázrak závazného poznání se před nimi rozvinul, když vystoupili z kruhu vlastních úvah. A to je ovšem jen nepatrný začátek výstupu do širšího vědomí.

Samurajové páchající sebevraždu, jsou znamenitým příkladem polovzdělanců na duchovní cestě, právě tak jako jimi jsou stoikové. Jejich chabé poznání jim nestačí k tomu, aby jim zabránilo v tom, že by se se stoickým klidem nemohli

zavraždit. Po smrti je jejich klid jistě setrvačně provází, a bude jim trvat dlouho, než se z něho vymaní. Také z nepatřičného klidu je třeba vstřízlivět. Mezitím však už svůj život ztratili, neboť jej hledali zvláštním způsobem - v klidu. Tam není. "Odpočívajte v pokojí!" Jaký je to nesmysl, míníme-li pokojem klid. A víte, kdy až mohl Ježíš poskytnout svůj pokoj učedníkům? Jakou cestou museli předtím projít? Jediný Jidáš, který nebyl přítomen onomu předání pokoje, nemohl ho nabýt, protože před tím spáchal sebevraždu.

Reakce teologů

Chopím se slov onoho faráře: "...Život je tajemstvím a život po smrti je teprve tajemstvím. Kdybychom někdy toto tajemství rozluštili, mohli bychom se obejít bez víry. Pak by se celá záležitost dala rychle převést na jednoduché formulky..."

To jsou nehorázná tvrzení zcela nepoučeného člověka vlastní zkušeností. Dnes známe všechny formulky dané symbolikou Ježíšova života. Jsou jednoduché, ale nejsou-li skutečněny, nejsou k ničemu. Pomocí nich se člověk dostane k soudu. Kdyby byl ten farář prošel aspoň tím prvním soudem, kterým prošli někteří svědci Moodyho, byl by měl k dispozici důkaz, že existuje život po smrti, a nepotřeboval by v něj dále věřit. Nemohu radit k tomu, aby někdo odkládal víru, třeba byla jen naučená, dříve než za některou její část dosadí vědění, nýbrž naopak mohu radit, má-li ji, ať opatrně dosazuje vědění jen za ty části víry, které už má opravdu za prokázané. Ostatní části naučené víry ať si ponechá do dalšího zrání. Cesta poznání je jako mapování země, do které dosud lidská noha nevzkročila. Děje se kus po kusu, nebásní se a nesmí se přitom snít o něčem, co se neprobádalo (ono známé odstrašující středověké: Hic sunt lones) ani se nesmí propadat strachu z neznámého. Takové fantazie jsou někdy užitečné někde ve vědě nebo v technice, ale v náboženství nikoliv. Tam se pomocí nich člověk velmi rychle vzdaluje od skutečnosti. Odstrašujícím příkladem toho jsou lidské představy o Bohu v lidské podobě, o andělech s křídly, o spravedlnosti a lásce střížených podle lidského měřítka atd. Tyto polidšťující představy jsou zdánlivě neškodné, dokud se člověk nedostane do životní tísně, kde se potom naplno ukáže falešnost těch představ. Pak ovšem je důležitá odpověď na

otázku, zdali je možno si přivodit důkaz, jakým je např. soud, kterým lidé procházejí v okamžiku smrti. Je možno si přivodit soud, který dokonce člověka "odsoudí" ještě k rozsáhlejšímu vědění, než ke kterému se dopravovali svědci smrti, ale jen při splnění několika podmínek:

1. že si nebudeme přát ten důkaz,
2. že učiníme vše, abychom změnili úroveň jednání a myšlení jako bychom už měli po soudu,
3. že zůstaneme věrni těmto předsevzetím a vybudujeme z nich systém, kterého se budeme držet tak dlouho, dokud neprojdeme další úrovní poznání, kterou se navodí nový systém atd.

Nepodezírejte Ježíše, ať jsme laici nebo teologové z povolání, že lhal, když řekl, že všechno tajemné bude vysvětleno.

Jestliže teolog káže nauku o spáse a sám jen touží po spáse, dostává se u něho do pozadí zájem o věc a ten je zaměněn zájmem o sebe. Co rozumím tou věcí? Např. a především lásku k bližnímu, i když si nepřeje být spasen, a lásku k Bohu, i když neznámému proto, že se staráme o sebe.

Přál bych každému teologu, aby měl aspoň po část svého života výhradní možnost ničím nepřerušovanou, působit zásadně jen na lidi, kteří stojí o něco jiného než o spásu, a ke kterým by nesměl mluvit o náboženství, měl-li by splnit svůj úkol. Takové postavení jsem měl jako učitel 42 let. V takovém povolání se učí člověk milovat bližního takového jaký je a postupně nacházet v činnosti systém cesty k poznání a k lásce.

Příklady z historie

Právě z případu, který vypravuje mnich Beda Ctihodný z 8. stol. n. l., je dobře patrný význam soudu, když je na něj dost času, jako bylo u zdánlivě mrtvého, který byl celou noc považován za mrtvého a ráno svědčil své manželce o prožitém soudu. Soudcem byl "odsouzen" ke změně života k lepšímu. Všimněme si napřed symbolu zdi bez dveří a žebříku. Vyprávějíci prošel, veden světelnou bytostí, napřed temnotou, to je vypnutí okruhu vnímání, který nám umožňuje

vidět náš svět, a pak se dostal na horní okraj zdi. Symbol vyšší úrovně vnímání.

Vzhledem k tomu, že soudy, kterými jsem obdobně prošel, neměly nikdy obrazový doprovod (světelná bytost, společnost duchů apod.), ale obdařily mne vždycky silou uskutečnit nějaký dokonalejší způsob života v činnosti i v myšlení, mohu říci, že by osobně bylo žádoucí, aby každý člověk takovými soudy prošel už proto, že by v nich našel sílu k uskutečňování toho, o co jinak marně usiloval. Nedovedu si představit, že kdybych byl neprošel těmito převraty, jimž Ježíš říká znovuzrození, že bych byl mohl rozšířit své vědomí za hranice normálního vnímání, a tím bych byl připraven o zkušenost, bez které bych byl musel jen věřit. A protože jsem člověk neschopný věřit něčemu, o čem jsem se nepřesvědčil, protože jsem takový nějaký tomášovec, byl bych z tohoto života měl málo pro život věčný.

K příběhu o dvou chlapcích, kteří šli do nebe. Stav, který zažívali, byl sice daleko krásnější než ten, ve kterém žijeme zde na světě, ale to samo o sobě není důkazem toho, že je to stav nebe nebo něčeho, co do nebe vede. Lidem, kteří něco takového zažili, schází srovnání s jinými stavy, ještě vznešenějšími než jaké se zde popisují, které však rovněž nejsou stavem nebe nebo jeho náznakem. Stavy blízké nebe přinášejí obrovské poznání, nejen slast, a toto poznání pak prolíná i pozemským životem.

I další vyprávění o dvou studentech, má všechny znaky toho, že živý se setkal s mrtvým na tzv. astrální úrovni, na niž se dostal prudkým a nečekaným úderem do hlavy. "Duše", která se tam projevuje, je pouhou zbytkovou součástí pozemského těla. Z další zprávy je patrné, že i vyhynulí tvorové (zde nohové) dožívají ještě v astrální úrovni. To je ještě stav vázaný na čas a prostor, kdežto nebe není vázáno na časoprostor. Z toho se dá poznat, že tyto úkazy patří v dříve uvedené škále do čtyřky a nikoliv do nuly, již je nebe. Dosáhnout nebe je možné jen po vnitřní smrti a ta nemá nic společného s fyzickou smrtí a musí proběhnout před fyzickou smrtí. Rána do hlavy, kterou dostal student z minulého vyprávění, a v dalším žena, která se topila, to byly okolnosti, které způsobily ochromení povídavé mysli, a tím pak přechod vědomí na jinou úroveň, ale nestačily k tomu, aby se dotyční lidé dostali do stavu nebe.

Další otázky

Především bych rád opakoval, že si nic nepamatuji z prvního soudu v předškolním věku o to, jak probíhal a co se při něm dělo, avšak mohu téměř s jistotou tvrdit, že jsem jej zažil, a to podle následků, které se shodují s následky u těch, kteří soudem důkladně prošli a uvědomili si, že při něm nebyli sami.

Také já položím otázku: Je tedy možno nějakým nenásilným způsobem zavést umělý soud u lidí nebo u jednotlivce za tím účelem, aby z něho získal sílu ke zlepšení sama sebe?

Vylučuji hypnózu, posthypnotický spánek a šoky všeho druhu. Tyto metody považuji za násilné a přinášející více vedlejších chybných účinků než kladných. Po tom, co jsem zažil "během" soudu ve svých 26 letech, si troufám tvrdit, že lze takový soud navodit nenásilně, ale nikoliv z místa, nýbrž, jak jsem se už zmínil, systematickou přípravou. Terapie: Aplikace návodu k životu podle rozluštěné symboliky Ježíšova života:

Ptám se dále: Jaký charakter pak budou mít ty soudy? Budou probíhat málokdy ideálním způsobem, který je nejúčinnější a nejjistější, tj. bez obrazů, bez vizí, bez představ. Méně ideální je soud doprovázený představivostí. Tam už si pomáháme sugescí a autosugescí a vystavujeme se nebezpečí, že soud skutečně neproběhne, nýbrž že bude jen zdáním soudu a také zdáním změny. Odstrašujícím klamem jsou v tom smyslu sny o narození krásného dítěte apod. Sledováním středověkých mystiků jsem zjistil, že k dalšímu pokroku v soudu, tj. ke sebezlepšení, potřebovali notnou dávku citu způsobeného obrazotvorností, a pak se ve většině případů nedostali z pětky do nuly, nýbrž jejich vnitřní vývoj se zastavil někde na mezistupni. Doporučuji si prostudovat výroky mistra Eckeharta, který překonal tento mrtvý bod, vznikající tím, že člověk málo slevil ze svého lidství a tím jen málo pokročil směrem k věčnému životu, ke smrti před fyzickou smrtí. Soudy tedy mají mít charakter vnitřního umírání a zrození na nové úrovni lásky a vědění. Člověk v nebi poznává, že už nemiluje on, nýbrž Bůh v něm žijící, a stejně je tomu s poznáním.

Další otázka: Je možno předpokládat, že by se jednou mohli lidé vychovávat ke znovuzrození? Jsem si jist, že ano,

ale muselo by se s výchovou začít od útlého mládí a jen u lidí s normálním zdravím a s normálním inteligenčním kvocientem. Nevylučuji, že i lidé s nižším než normálním inteligenčním kvocientem, by mohli uspět na této cestě (mám na mysli sv. Josefa Kupertinského a jiné prostáčky a blázny boží), ale pro ty by muselo být podnikáno zvláštní školení.

Další otázka: Vy tedy považujete vidění světelné bytosti, která člověka poučuje, za nežádoucí?

Nemohu jednoznačně odpovědět. Kdo se dostane k soudu nečekaně, jako se stává při klinické smrti, nebo při kterémkoliv umírání, ten se neobejde bez obrazů, z nichž jedním je ona světelná bytost, a neobejde se bez prožívání děje, což je časový obraz. Vím přece dobře, že kdyby se v bdělém stavu člověka neodvívjelo obojí, jak smyslový, tak časový obraz, byl by jeho život sterilní, nepřinášel by "zásluhy" nebo "provinění", ani by neměl "tah". Něco jiného je můj případ dítěte, které ještě nevešlo do obrazové skutečnosti, lépe řečeno, které jí nebylo ještě plně vedeno. Tam může obraz všeho druhu odpadnout. Jinde u dospělého člověka může odpadnout jen po příslušné přípravě, a tu zde nemohu z časového důvodu přednést. A protože ani jeden z tisíce lidí, kteří se k této zkušenosti dostanou, se neobejde bez obrazů, raději zde o tom pomlčím. Proti obrazům je jeden pádný argument, že jsou dalším sítem zvláštní povahy: jemné zadržuje, nepropouští do vědomí, kdežto hrubé propouští. Informace obrazová je tedy velmi hrubou informací, a nadto omezená úrovní, na které obrazy mají ještě svou platnost, a to není úroveň nulová, nýbrž nižší, např. v nejlepším případě jednotková. A pak výklad obrazu, to není nikdy jednoznačně řešitelný problém.

Pocit mimotělesnosti je klasickým příkladem existence ve sféře jemnější hmoty. A protože tuto jemnější hmotu máme všichni k dispozici v hrubé hmotě, kterou nazýváme fyzickým tělem, není třeba být ani nemocným, ani ohroženým, můžete se např. vidět mimo tělo. Jakmile se tento stav u mě dostavil, ihned jsem věděl z pramene moudrosti, který také má každý z nás v sobě, jenže zapečetěný, dokud neprojdeme soudem a dokud se podle něho nezařizujeme (říkám tomu: dokud neživíme soustavně automatismus /2/), že se mám tomuto stavu bránit. Měl jsem v té době už po druhém soudu (po 17. roku) a byl jsem poslušen soudu, proto byl u mě pramen otevřen. Sice jsem

si jednou letěl, kam jsem chtěl, a prověřil jsem si, že vidím odtamtud náš hmotný svět, neboť jsem si po zhasnutí toho stavu vzápětí porovnal pozorování odtamtud s pozorováním odtud (oblékl jsem se, a šel jsem se podívat na ta místa, kde jsem před tím létal a při létání jsem si úmyslně všímal některých drobností, podle kterých bych mohl později prověřit, zda jsem tam byl skutečně). Vícekrát jsem ten stav neopakoval. Vím dodnes, za jakých okolností by se u mě opakoval. (Tak se těm naváděcím okolnostem vyhýbám, především jisté pozici, zpomalením myšlení a jistému způsobu vyprázdnění.) Na této úrovni se stýkali svědci Moodyho s nebožtíky, a při nepatrném posunu frekvence, se světelnou bytostí. Moudrost této bytosti byla okleštěna jejím zjevem. Slovem "okleštěna" rozumím zbavena tak velké naléhavosti, že by nebylo možno ji neposlechnout a že by v člověku z ní vznikla síla k uskutečnění jejích doporučení. Obdobný vliv mělo na mě setkání s moudrostí v 17 letech. Nebylo však okleštěno žádným obrazem nebo představou, pouze mou nedospělostí, a to bylo okleštění podstatné. Tělesný transformátor nebyl ještě připraven k plnému provozu, jako tomu bylo v 26 letech.

Ze všech svědectví o soudu, které popisuje Dr. Moody, vyplývá, že všichni svědkové stáli poprvé před soudem, a tak soud dopadl jen tak, aby podruhé mohl dopadnout lépe. S nimi se stalo přibližně totéž, co se mnou při soudu v předškolním věku. Dr. Moody bohužel dosud neměl příležitost mluvit s kterýmkoliv z nich po "odpykání" jejich "rozsudku", nebyl by se od nich dověděl totéž, co jsem zažil při druhém soudu v 17 letech, ale něco obdobného. Změna v účincích by vznikla tím, že do prvního soudu vstoupili jako dospělí. Když do prvního soudu vstoupí nedospělí, jako oni dva utonulí chlapci, obvykle na něj doplatí fyzickou smrtí.

Pak mluví Dr. Moody o hypotetickém mechanismu, který domněle slouží k uvolnění duše od těla. Jen bych si dovolil doplnit užitou terminologii v slově "duše". Výpověď souhlasí, považujeme-li duši za souhrn všech nám známých a za normálního stavu se projevujících lidských schopností a vlastností. To ale není ani zdaleka celá lidská duše. Také zmíněný mechanismus neuvolňuje jen nám známé lidské vlastnosti a schopnosti, nýbrž i schopnosti, které se normálně neprojevují. Např. za normálního bdělého stavu nemůžeme létat, nemůžeme se vědomě stýkat s nebožtíky atd. Ale i když ke známým schopnostem přičteme všechny

tyto "nové" nám neznámé schopnosti, nedojdeme k úplnému komplexu duše, k definici celé duše. Nejen že mnohokrát více jejích schopností zůstává při prvním soudu utajeno, neoživeno, ale neprojeví se tam ani samotná její existence, nýbrž jen některé její projevy. Mezi těmito duševními projevy a jí je asi takový rozdíl jako mezi knihou a jejím autorem.

Tělo, které se vznáší nad operačním stolem nebo v němž svědek slyší soud světelné bytosti, je stejně tak jen součástí duševního a fyzického života jako všechny projevy živého lidského těla, pokud se týče myšlení a smyslového vnímání. Je to jiná část téhož celku. Vnímání celku se nedostavuje, a dokonce jeho podstatná část uniká lidské pozornosti při prvním soudu. Dovolte mi promluvit obecně: Větší část duše je při takových projevech jinde a s tou ta malá projevená část není ve vědomém spojení, neboť to je důsledek probíhajícího procesu rozpojovacího. Ve svědectvích zde zachycených je publikován moment rozpojení, nikoliv spojení. Po opětovném spojení "zatoulaných" částí duše s těmi částmi, které se projevují v našem vědomí, nedojde k žádnému kvalitativně vyššímu typu spojení, než jaké existovalo v bdělém stavu za normálních životních okolností. Kdežto při soudech vyššího typu, můžeme říci při dalších navazujících soudech, jde už o přechod do spojení s dalšími před tím latentními prvky, můžeme tedy v tomto smyslu říci s vyššími prvky duše. Tyto nové prvky se dostávají do běžného vědomí. Ty už jsou ovšem do určité míry zjevné už po prvním soudu, pokud je a když člověk je schopen najednou dělat něco eticky lepšího než před tím, ale tyto prvky nevystupují ještě tak zřetelně, aby se o nich dalo říci, že vládnou, že pomocí nich se nově propojuje celá lidská bytost, jakoby v ní nastoupil nový život s novým středem, s novým řádem hodnot atd. Nicméně i z prvního soudu je patrné tomu, kdo se za něj dostal dál, jaký vývoj tam nastal a kam by mohl spět.

V další otázce a odpovědi probírá Dr. Moody podobnost mezi "orientální mystikou" - jogou a křesťanskou mystikou, a všímá si, že mystické osvětlení vykazuje určitou podobnost se zážitky blízkosti smrti. Správně poznává, že křesťanští mystikové se nikdy neocitli pod vlivem jógy, a dodám, přesto došli k obdobným výsledkům ve svém poznávacím procesu. Při té příležitosti cituji čtyři znaky mystických zážitků podle Williama Jamese (1842-1910), jak se o nich zmiňuje dr. Moody, a domnívá se, že mystické

stavy se spíše srovnávají s pocity než se stavy intelektu, zvláště pro svou

1. nepopsatelnost. K tomu bych řekl, že jsou nepopsatelné jen proto, že přesahují úroveň rozumového chápání a že dokonce rozum musí mlčet, aby se rozvinulo mystické poznání. Rozumové poznání představuje jen určitou poměrně úzkou oblast poznání. Mystické poznání nemusí proto nikterak stát proti rozumovému poznávání, nýbrž jen se odvažuje jít dál, ani se neptá, zdali smí. Myslím, že mystikové jsou často zbytečně alergičtí vůči rozumu. Je to pochopitelné, když jsou svědky toho, že rozum prohlašuje za nemožné, na co nestačí. Vždyť rozšířené vědomí, má-li jím být, se nemůže zastavit u bran rozumu, nemůže se omezit na rozumové vstupy a výstupy. Avšak stává se, že na druhé straně se mystické stavy jednostranně zabarvují citem, kterým se pak potírá rozum asi takhle: "Já to tak cítím, že tomu tak je, a to je pro mne více než rozumové chápání." Tady se mystik nebezpečně blíží úskalí svévolnosti, nedokáže-li jasně rozeznávat, co pochází z pouhé pocitové oblasti (což ještě není oblast mystická) a co z oblasti rozšířeného vědomí, kde pocit odpadá právě tak jako rozum. Ptáte se asi, co potom zbude, aby se tím mohlo vědomě zažívat a zakoušet. Sami mystice naklonění teologové jsou zde na vážkách. Mají uznat existenci nějakých duchovních smyslů nebo osvíceného rozumu? Myslím, že svědkové Moodyho by je mohli uvést na správnou stopu. Oni přece prohlašují, že ve svém stavu blízkosti smrti nabyli nové schopnosti, které před tím neměli, a ty se nekryjí ani se smyslovými ani s rozumovými způsoby poznávání. Zkrátka v člověku leží ještě mnoho půdy neobděláno a na ní mohou růst krásné květy. Mystik se nadto přesvědčuje, že před svou zkušeností žil na daleko nižší úrovni než po svých zkušenostech nebo než s nimi. Řekl by bez rozmýšlení s Ježíšem, že byl před tím mrtev. Promiňte, že mystikovi připadají být takové krůčky ze strany vědy, jako je zkoumání stavů blízkosti smrti, telekineze, oblast parapsychologie apod., tak malé a tak vzdálené mystickému zážitku, že si jich více necení než celý okultismus, se kterým pravá mystika nemá nic společného.

2. Mystika nemá **duchovní a pravdivý charakter** proto, že se zevnímu pozorovateli jeví jako nějaké vznešené pocity, nýbrž proto, že se ubírá odvážně dál za oblast pocitovou a rozumovou.

3. **Pomíječnost** osvícení a zjevení nejsou tím charakteristickým zjevem pro mystiku, nýbrž charakteristickým pro mystiku jsou trvalé následky těchto stavů. Považte, co může zevní pozorovatel zaznamenat z mystického zážitku, který

a) začal osvícením, ze kterého bez nároků na studium a čas se mystik dověděl, co znamená kterákoliv událost ze života Ježíšova pro jeho následovníky,

b) a který pokračoval vnitřní závazností vůči tomuto poznání. To už zevní pozorovatel těžko může zjistit, nevěří-li, co mu vypovídá o těchto následcích mystik.

Osvícení, které pomine a nenese závazné následky, není pravým mystickým stavem, patří někam jinam, třeba do oblasti autosugesce. Svátá Terezie z Avily např. v posledních létech svého života o sobě tvrdila, že jejíma nohama chodí Kristus a jejíma rukama pracuje Kristus. A něco podobného o sobě řekl svatý Pavel po překonání stadia extazí. Doba půl hodiny až dvě, které má James napozorovány u mystiků - extatiků, sice ohraničuje časově samotnou extazi, jakési akutní stadium mystického poznání, erupci poznání, vzepětí lidské bytosti z mezí vyznačených smysly a rozumem, ale tento stav se zevně vrátí do předextatických mezí, protože nebyl trvale únosný pro živý lidský organismus, ten by za prodlouženého jeho trvání zahynul. Organismus se tedy vzepře, nebo při opakovaných extazích se stane odolnější a přizpůsobivější. Vzpomínám si, že jsem z extaze "utekl" vždy později, čím vícekrát jsem do ní upadl, až nakonec nebylo extaze zapotřebí, protože po ní zbyl setrvalý stav rozšířeného vědomí, který stačil k tomu, abych věděl, jak na této úrovni mám myslet a jednat, abych se proti ní "neproviňoval", abych z ní nesklouzl do předešlé slepoty a smrti, jak se mi jevil život před vědomým nastoupením cesty do věčného života.

4. **Pasivita** je příznačná pro mystické stavy, ale právě ona bývá nejméně chápána zevními pozorovateli, ba dokonce mystiky. Vůči komu je mystik trpný, ukázal Ježíš v oněch třech létech po Jordánu. Nebyl trpný vůči zlu a nebyl trpný jako nečinný člověk, jehož se nic netýká. Týkaly se ho těžkosti každého člověka, ale nejen to, snažil se je všemožně odstranit, jako by to byly jeho vlastní těžkosti. V čem tedy pozůstávala jeho trpnost:

Uznával vůli vyšší než byla jeho lidská a ve všem se jí snažil řídit. K tomu potřeboval dvojí:

- a) být svědkem této vůle, vědět o ní,
- b) být plný lásky, aby byl schopen ji plnit.

To jsou znaky mystické trpnosti, jejíž součástí není např. nehybnost, nečinnost, neschopnost se bránit, nezájem o cokoli, netečnost apod.

Ke změně pocitu vnímání času, jak o něm vyprávějí dotazovaní. Tady při zážitcích blízkosti smrti dochází opravdu k největší podobnosti s mystickými stavy, přestože se Dr. Moody domnívá opak. Panorama života u těchto lidí blízkosti smrti probíhá proto, jak jsem už řekl, že se čas smršťuje a s ním na něj navázaná paměť se zahušťuje. Ve stavech mystických chybí tento zážitek smršťování jen proto, že se mystik dokáže svou zaujatostí přehoupnout rázem přes veškeré dimenze jak času i prostoru. Obojí mu sice dělá určité, a to nikoliv nepatrné potíže, není-li dost zaujatý pro věc, pak ale, jakmile se s tím vyrovná, nezůstane trčet v jinak probíhajícím času (u umírajícího šlo jen o modifikaci časového vnímání, nikoliv o překonání časové hráze), nýbrž dostane se za čas a prostor, pozná opravdovou svobodu, kterou svědci smrti jen tušili. Aby se mohli dostat dále, k tomu jim chybělo předběžné "školení" mysli, tj. umění zastavovat změny myslícího principu bez ztráty vědomí (viz Patandžali) a mnoho jiného. Zkrátka přistupovali ke zkoušce smrti nepřipraveni a propadli se při ní znovu do času, ať už zůstali živí či fyzicky mrtví.

Extatickým stavům se podobá i to, že člověk, který v blízkosti smrti opouští své tělo, necítí bolest, kterou mu způsobují např. lékaři vpichováním injekcí apod., kdežto při návratu do těla bolest zase pociťuje.

Ani svatý Pavel nedokáže říci, kde zažíval stav třetího nebe, zda v těle či mimo ně. Důležitější však než rozluštění této otázky je skutečnost, že tělo zůstávalo natolik živé, že se pak mohl do něho vrátit s vědomím o našem světě. Důležitost této skutečnosti spočívá v tom, že živé tělo, i když je v samotné extazi nepociťujeme, pořád funguje jako transformátor vědomí, že je ho pořád zapotřebí, byť i jen jako transformátoru a nikoliv jako aparát ke vnímání pozemského světa ať vnějšího nebo tělesně vnitřního. Tělo si ponechává při extatických stavech právě tolik sil, aby nedošlo k mozkovému poškození. Víme však, že při extazi je

tomu jinak než při nižších stavech umrtvení tělesnosti jaké líčí svědkové smrti.

V těle začne kolovat jemnější složka dechu, a to samovolně, vlivem automatismu (2), kterémužto dechu indiští jogini říkají pranický, a ten skutečně regeneruje mozek i ostatní tkáně (ty už méně), aby neodumřely. Při pouhé blízkosti smrti automatismus (2) perfektně nefunguje, neboť nebyly předběžně k tomu zjednány podmínky vývojem sahajícím až k této funkci. U mystika např. při tzv. mystické modlitbě se prodlužuje dech jednak už dávno před extazí, a tak se automatismus (2) pomalinku rozjíždí, jednak rozjetý automatismus (2) stačí oživit další schopnosti člověka, k jejichž funkci je třeba určité potence tohoto automatismu.

K citátu z II. král IV, 16-17 bych jen podotkl, že Eliša nepoužíval dýchání z plic do plic, když nalehl na dítě. Zavedl pranický dech.

K domněnce obyvatel centrální části Celebesu, že duše může opustit tělo, když se někdo náhle a nečekaně lekne: Co oni považují za duši, je opět jen její část rozhodujícím způsobem působící k tomu, aby se složky člověka rozpojily a nastala smrt. Člověk se ve svém vědomí ocitne v tak reálném světě (jak vím od své manželky ve stavech před smrtí, z nichž se opětovně vracela), že ani netouží se propojit s hmotným světem. Nic jim pro tu chvíli nechybí, naopak vrátí-li se, chybí jim ona přechodně zažívaná realita. Extatický stav končí podobným způsobem, jenže po něm se padá z větší výšky. Člověk se po ní cítí být ve vězení a touží se z něho dostat zpět do svobody. Tato touha však prohlubuje jeho depresi, neboť tato touha sama o sobě nestačí k tomu, aby se vrátil znovu do extaze. Vzbuzuje totiž v sobě neklid, který je pravým opakem klidu extatika.

Další stránky druhého dílu Moodyho díla není třeba komentovat. Shrnu však po komentáři roztroušené poznámky z vlastní zkušenosti o cestě poznání, na níž svědci Moodyho učinili první krůčky. Snadno je jako takové hodnotím, protože mé počáteční zkušenosti v raném věku se svými důsledky s nimi úplně shodovaly.

Nazývám tuto cestu cestou poznání, protože vede k poznání daleko širšímu a hlubšímu, než jako může poskytnout kterékoliv studium nebo pouhý lidský život bez ní. Poznání, o kterém zde mluvím, má zvláštní charakter, že

totiž propojuje lidskou bytost s poznávaným. A protože nejhlubší podstata poznávaného přesahuje jak rámec smyslového a rozumového poznávání, tak i meze času a prostoru, je možno tuto cestu volně nazvat zvláštním druhem mystické cesty. Liší se však od ní v mnoha ohledech, a bylo by dobře, kdyby si toho byl čtenář vědom. Především není nutně postavena na víře, nýbrž na zkušenosti. V tom ohledu je blízka experimentální přírodovědě, při níž zkoumanou přírodou je člověk a přitom sám je nejen předmětem výzkumu, nýbrž i zkoumajícím. Má tedy i v přírodních vědách zvláštní postavení. Má s nimi společné především to, že všechny jevy na ní zjištěné se dají rozumově kategorizovat, uspořádat, kontrolovat (i když většinou jen následně), a tato činnost by měla být nedílnou součástí té cesty, protože zkušenosti na ní vyrůstají jedna z druhé a tento řetěz zpětně může pomáhat ke korekci výzkumu.

Osobně až do 27 let jsem se obešel na této cestě bez znalosti jejích obecných principů. Pravděpodobně tato neznalost měla jak kladné tak záporné vlivy na průběh cesty. Kladné v tom smyslu, že byla úplně vyloučena sugesce a autosugesce, nenapodoboval jsem nějaké zásady, a to až do chvíle, kdy experiment dospěl tak daleko, že prošlý kus cesty už jasně ukazoval na vzory těch, kteří šli touto cestou přede mnou a na způsob, jak jich používat. Srovnáním bylo možno provést příslušné opravy kursu, jakési dosměrování. Zjistil jsem, že tentýž experiment se dá vysledovat pět tisíc let před námi a má své neměnné zákonitosti. Většina lidí jej neprováděla jako experiment, nýbrž byla vedena, poznávala odkud kam jdou, za čím míří a jakými prostředky mají vládnout. Nejzajímavější je pohled na ty prostředky, nástroje. Mění se, jen jeden zůstává po celou cestu ve všech dobách stejný a stejně absolutně nutný: dospělý živý lidský organismus. Pomocí něho se "berou do ruky" přerozdílné nástroje, jedny se odkládají jako dále nepotřebné nebo přechodně nepotřebné, jiné se přibírají poprvé a zcela objevně, nově se s nimi zachází, jak se před tím ani nemohlo s nimi zacházet, protože nebyly postaveny základy, chybělo podloží. Žádný z nich totiž nemůže fungovat sám o sobě, a jedny slouží k odnětí něčeho a jiné k přibrání jiného. Celý postup se nápadně podobá chirurgickému zákroku, při kterém se z těla něco odnímá a pak se to nahrazuje něčím novým, transplantací něčeho, co dříve sloužilo jinde. Pak vždycky následuje období asimilace nového k dosavadnímu zbylému a pomocí nového regenerace dosavadního. To se

však děje převážně simultánně, zároveň probíhá odnětí s vrůstem - čehož následkem je celková proměna života na nové základně. Ježíš tomu říká smrt semene a nový život z něho (vidíte ten rozdíl oproti pouhé transplantaci. Jde spíše o translokaci vědomí), jinde tomu říká znovuzrození.

Chtěl bych varovat, aby nikdo nenapodoboval cestu druhého, protože každá cesta má své individuální východisko dané souhrnem subjektivních lidských vlastností, a ono je třeba všechny přeroditelné vlastnosti člověka uvést do procesu. Jestliže někdo některou vlastnost jiného člověka nemá, nic se nestalo, jde přece o oběť vlastního, ne cizího života. Důležitá je přítom znalost sama sebe, která samovolně narůstá, bez spekulací o vnitřním přerodu.

Z téhož pramene, že se člověk někde vědomě narodí, kde před tím vědomě nebyl a odkud by se jevil těm tam vědomě žijícím jako mrtvý, z téhož pramene se člověk posléze dovídá o obecných zákonitostech této cesty do neznáma, ale dovídá se o nich tak, jako by po vrstvách sestupoval do hlubokého dolu. S čím se shledal v určité vrstvě, to se nenachází v další vrstvě hlouběji se nacházející. Proto Ježíš mluví o dvou krajních mezích téhož postupu, které rozlišuje pojmenováním i fakty svého života, mluví o znovuzrození z vody a o znovuzrození z Ducha. Už proto není možno celý vývoj jinak vysvětlit než symbolicky, jako to činil Ježíš svým životem.

Rozluštění této symboliky po dlouhém pochodu do neznáma netrvalo u mne ani vteřinu, ani jakýkoliv čas jiný, ale přišlo v určitém čase, jako bych byl konečně narazil na kámen mudrců. Jenže se dá jít stále hlouběji, do nekonečna, takže jakkoliv je toto poznání ohromující svým rozsahem a před tím než se vplilo do vědomí i svou tajemností, není konečné. Tento druh cesty se také neustále objektivizuje událostmi, takže při správném postupu, jak říkal Ježíš náboženským způsobem, při hledání království božího především, je vše ostatní přidáváno. Ty události kolem jsou jednou a dost podstatnou částí toho přidaného.

Řeknete si: "Je to tedy cesta za vlastní spásou, za prodloužením vědomého života do nekonečna?" Než odpovím, zeptám se: Ježíš řekl o sobě, že on je tou cestou, a myslíte, že potřeboval být spasen, nebo že šel za svou spásou? Šel jsem touto cestou, aniž jsem o tom věděl, přibližně do tří let svého života. Do 17 let jsem byl nevěřícím

člověkem, tím méně jsem mohl hledat království boží. Ty pojmy mi byly cizí tak, že jsem chybně opomíjel celý světský život. Byl jsem najednou ochoten raději vůbec nebýt než žít v pocitu oddělenosti od věčného života. Tehdy mi vlastně bylo ukázáno, co je to hledat království boží. Znamená to patřit mu celou duší i tělem. Zevní pozorovatel by byl řekl, že jsem hledal vlastní spásu.

Na této cestě se tedy něco střádá a pak to něco přejde v novou kvalitu. Všechno je vysvětleno symbolikou Ježíšova života. Např. dolní, začáteční změna v kvalitě je Ježíšem pojmenována jako znovuzrození z vody. To je vnitřní stav. Poznáme ho podle událostí, které po něm následovaly a které obdobně následují po dalších vyšších stavech:

a) puzení Duchem (rozuměj konkrétní zaujetí mysli) na poušť.

b) z toho po zlačnění pochází vyprovokování Satana k pokušení a jeho přemožení. Krátké vysvětlení: lidské já, které se formovalo od našeho narození na svět, bylo do té doby středem, vládcem lidského individuálního života. Tento střed odpadá, vytváří se nové ohnisko osobnosti.

c) Přijetí učedníků do učení. Lidské vlastnosti mají stále jáství nového sjednotitele a určovatele úkolů.

d) Pod tímto vedením působí jinak než dosud "zázračně".

e) Na této cestě se veškerá symbolika, ať už vyjádřená náboženskými nebo jinými zevními symboly, jako je např. království boží nebo událostmi z Ježíšova života, mění na konkrétní skutečnosti, vymaněné z veškeré symboliky, ať náboženského nebo nenáboženského původu. Tak např. lidský život prožívaný až do znovuzrození vodou, se promění ve faktický život, napřed chvilkami, pak soustavněji a ten už přestává být pouhým symbolem (příznakem) života a začne být životem samým. Tohle bych měl aspoň trochu vysvětlit: Zatímco před tím člověk kráčel od události k události jako v divadle, kde se střídají scény a probíhá čas, nyní se začne objevovat neměnný základ života, o němž začínáme vědět, že nezačal být a že nekončí, jen vědomý přístup k němu dříve vůbec neexistoval, nyní je možný, někdy snáze a zřetelněji, jindy tíže a nezřetelněji, ale vždycky už je tu a my o něm víme, že je to život, který není vymezen ani časem, ani tvarem, ani okolnostmi a událostmi, které se kolem něho nabalují a jej zahalují, počínaje časem a prostorem, tvarem a

pojmenováním a konče událostmi a různými duševními stavy.

f) Člověku je dáno skrz všechny ty obaly na něj "nazírat" a toto nazírání, při zachování individuálního svědectví a při zachování pokroku v něm, je netušenou výslednicí celé cesty. Tomu říká Ježíš mít "příbytek u Boha" a "nemít kam by syn člověka hlavu sklonil."

g) Základním věděním cesty poznání je tedy schopnost vstoupit do věčného domova a moci z něho vycházet a do něho se vracet už zde na zemi, právě tak jak Ježíš ukázal v symbolismu podobenství o marnotratném synu.

h) Všechno tajemné se stane zřejmé, i když vždy znovu, z jiné dokonalejší "pozice" a tedy dokonaleji.

i) Poslušnost daného poznání je do značné míry nechtěná. I tohle bych měl trochu vysvětlit. Jakmile dojde k prvnímu kvalitativnímu skoku v poznání (u mne nastal mezi 1 a půl až 3 a půl roky života a vím o něm jen z jeho následků, právě z těch, o kterých teď budu psát), dostaví se iracionální potřeba jednat správně podle nějakého postulátu (o němž měl správné tušení Emanuel Kant, jenže uvízl v tenatech rozumu), které se člověku vnitřně jeví jako cesta, po níž se sice nedá kráčet, ale podle níž se dá plněji, spokojeněji a radostněji žít.

Moodyho svědci přispěli v jedné věci podstatně k našemu poznání o životě. Prozradili nám, že "záhrobní život" není někde mimo naše pozemské prostředí, nýbrž je obsažen v něm, ale na jiné frekvenci vln. Jako kolem nás jsou v našem prostředí rozdílné vlny všech možných délek a intenzity a nejsme si toho vědomi, pokud si nerozšíříme schopnosti svých smyslů o radiopřijímač nebo televizor, pokud ho nenapojíme příslušnou energií a nezvolíme určitou vlnu, tak je tomu i s naším vnímáním "záhrobního života". Máme v sobě zamontován přijímač, schopný přijímat frekvenci "záhrobního života", ale za bdělého stavu normálně tomuto aparátu neudělujeme energii, lépe řečeno neumíme na něm vyvolit vlnu "záhrobního života", leda ve spánku (a tam jen částečně, protože něco z ní zůstává používáno pro naši obrazotvornost a paměť z tohoto našeho světa), čili záhrobní život nevnímáme. Dávám slova "záhrobní život" do uvozovek, protože je zřejmo, že není třeba fyzicky umřít, aby člověk v tomto životě byl, nýbrž už je v něm, ale jiným způsobem než zemřelí. Je v něm tak, že si

jej za normálních okolností neuvědomuje. Je v něm tak, jako je kámen v naší přírodě, nanejvýš jako rostlina tamtéž. Ve spánku se jeho situace mění, a mění se také ve stavech blízkosti smrti. Je tam v "záhrobí" vědoměji, jenže většinu z toho zapomene nebo zaspí. Buďme si příště vědomi toho, že pláčeme-li nad zemřelým, pláčeme především proto, že se cítíme opuštěni, pláčeme nad sebou. "Mrtvý" se na nás dívá a nemá z toho radost, nepřispíváme nikterak k jeho pokojnému životu.

Dodal bych k tomu, že člověk dokonce **musí** žít na všech úrovních pět až nula neboť je k tomu předurčen universálností transformátoru, živého lidského těla. Až fyzicky zemře, bude ve většině případů žít jen na úrovni čtyři, ale bude mít výhled směrem "dolů" na pátou úroveň, na které dnes vědomě žijeme.

Důvod: Nemá už k dispozici universální transformátor - živé lidské tělo. Zbyla z něho jen část, o níž někteří pacienti Moodymu říkali, že poletovala nad operačním stolem. Kdo však vnitřně zemře během pozemského života, využil jeho transformační možnosti naplno a znovuzrodil se postupně v celé škále 5 až 0. Dostane se do pozice nulové (= příbytek u Boha) a pak se může shora libovolně spojovat se všemi nižšími úrovněmi 5, 4, 3, 2, 1. My zdola nahoru si tohoto jeho spojení nejsme vědomi.

8. 12.

1982

Kam až lze dospět mravností?

Na tuto otázku lze odpovědět několika způsoby, podle toho, o jakou mravnost jde, zda mravnost vynucenou, dobrovolnou, naučenou, získanou či vlitou.

Doporučoval bych předem si přečíst dobře vědecky i lidsky fundovanou knížečku Alberta Schweitzera: Die Lehre der Ehrfurcht vor dem Leben, která byla přeložena roku 1974 do češtiny pod názvem Nauka úcty k životu, vydání Suprafonu, Praha. Ve dvacátém století málokdo jiný než tento velikán lásky si může osobovat právo psát o mravnosti a požadovat ji od lidstva, v tak rozvinutém pochopení, ke kterému se dostal studiem a hlavně zkušeností. Žil 1875 až 1965. Založil a řídil nemocnici v Labaréne v Gabunu. Viz jeho knihu Lidé v pralesích. Uvedu dlouhý citát z

knížky Nauka úcty k životu, protože by se mohlo stát, že by někdo, kdo bude číst mé pojednání o mravnosti, nečetl napřed Alberta Schweitzera. Své doplňky budu číslovat a uvádět v závorce. Nuže Albert Schweitzer, první kapitola knihy: Problém etiky ve vzestupném vývoji lidského myšlení:

To, co nazýváme z řečtiny přejatým slovem etikou nebo jiným z latiny převzatým morálkou, ob stojí zcela obecně ve správném lidském chování. Musí nás zaměstnávat nejen naše vlastní blaho, nýbrž i blaho ostatních, stejně jako blaho lidské společnosti.

Prvního pokroku ve vývoji etiky bude dosaženo, rozšíří-li se kruh solidarity s ostatními lidmi.

Pro primitiva má solidarita úzce ohraničený prostor. Omezuje se v širším smyslu na jeho pokrevné příbuzné, to znamená na členy jeho kmene, kteří pro něho znamenají rodinu ve velkém. Mluvím ze zkušenosti. Ve své nemocnici takové primitivy mám. Uložím-li neležícímu pacientu z této skupiny drobné služby nějakému nemocnému, který je upoután na lůžko, vykoná je jen tehdy, je-li tento příslušníkem téhož kmene. Není-li, odpoví mi upřímně: "To ne bratr ode mne". Ani za odměnu ani pod pohrůžkou se nedá pohnout, aby tomuto cizinci prokázal jakoukoliv službu.

(1. Albert Schweitzer začíná líčit jeden dnes obecně uznávaný tok etické kultury, a není divu, že on i jako teolog, tento rozumem sledovatelný tok považuje za jediný, kterého se může člověk chopit. Je to postup od primitiva k rozumně uvažujícímu člověku. V tomto vývojově pojatém postupu on, i jako teolog, jímž také byl, vidí jedině správný základ etické kultury. Budu vedle tohoto toku stavět křehkou stavbu, zdánlivě ještě křehčí, než jakou staví A. Schweitzer. Budu si všímat jiného toku téže kultury, o níž se nám zachovaly jen báje, např. o pobytu v ráji atd. Nebudu tyto báje rozebírat a nebudu je stavět proti tvrzením Schweitzerovým, ani je nechci snižovat, protože si postojů tohoto vědce velmi vážím. Prosím vás jenom, abyste se mnou mírumilovně a nebojovně postavili vedle téze Schweitzerovy tézi Ježíšovu, který nepřišel Zákona zrušit, nýbrž naplnit. Ve Schweitzerovi je polovina Ježíše, a já k vám přistupuji s druhou polovinou. Kdo můžete, dejte si ty dvě poloviny k sobě. Kdo nemůžete, držte se pevně jen poloviny, kterou přednáší Schweitzer. Bude vám to k velkému užítku. Jednoho dne však někdo z vás, a nebude jich nikdy mnoho, si vzpomene na Otcovský dům a bude pociťovat potřebu se do něho vrátit. Prosím vás, ani tomu nebraňte, ani toho nesnižujte tak, jako ponížili Ježíše povýšením na kříži. Do té doby, než se to stane,

bude pobyt v ráji pro vás legendou, a zůstane jí i tehdy, když si začnete uvědomovat, že pobyt v ráji a pád z něho je prostředkem ne začátkem té legendy. Začátek totiž není legendou, nýbrž stavem, proti němuž nezmůže nic ani legenda ani lidský rozum. A protože se tento stav její navenek jako subjektivní pocit, musím hned na začátku výkladu se opřít o Ježíšova slova "cokoliv jste učinili nejmenšímu z bratří mých, mně jste učinili." Ježíš zažíval tento subjektivní stav zvláštním způsobem. Zažíval jeho působení ve všech lidech. Tady začíná druhá polovina etické kultury, nikoliv protichůdná, v ničem neodporující objektivně zjistitelnému dějinnému vývoji etické kultury.

Uvědoměme si, že Ježíšův subjektivní stav působil velmi objektivně - a Ježíš vynaložil velké úsilí, aby to bylo patrné - a stejně objektivně působil u všech, kteří Ježíše následovali, neboť oni, dříve než ho dokázali následovat, museli sebe zapřít právě tak, jako Schweitzer. A proto nepřeháním, řeknu-li, že mluvím i za Schweitzera, tentokrát nikoliv jen jako za lékaře působícího s krajní obětavostí v Lambaréne, nýbrž i za Schweitzera následovníka Ježíše. Tímto následovníkem byl stejnou měrou jako byl lékařem. Jenže byl praktikem lásky, a jako takový si netroufal mluvit jinak, než jak doufal, že mu bude rozuměno. I v tom na něm vidím nesmírnou skromnost Ježíšovu, který nikomu nevnucoval nebe, kdo toužil jen po uzdravení. Těch, kdo touží po uzdravení nebo po nasycení chlebem bude přirozeně mnohem více než těch, kteří si vzpomněli na Otcovský dům a touží po návratu do něj. Ježíš však nenabádal ke snílství, nýbrž vedl ke vnitřní zkušenosti, která mohla vzniknout jen za splnění podmínky: Opusť sama sebe a objeví se v tobě nová zkušenost, o které jsi dosud neměl ani potuchy. Opusť se pomocí nezištné lásky, tak jako Schweitzer. Proto Schweitzer nepotřeboval popírat Krista, který hlásal lásku. Šli oba stejnou cestou, a to prakticky, bez snění. Zůstal fakticky opravdovým teologem až do posledního dechu. Jaká to byla šťastná kombinace profesí: Lékař a teolog, ale také teolog a lékař. Malou poznámku k tomuto obrácenému poměru profesí: Když Ježíš někoho léčil z jeho fyzických neduhů, nečinil si na něho nějaké náboženské nároky. Neříkal mu "a nyní mne následuj". Když však léčil duši, navrhoval "a následuj mne" nebo aspoň "nehřeš více". Nevybízel snad Schweitzer k těm, když léčil i ty, kteří byli ochotni prokazovat službu jen pokrevním bratřím?)

Jakmile však člověk začne přemýšlet o sobě a o svém vztahu k ostatním, uvědomí si, že člověk jako takový je mu rovný a že je jeho bližním. Během pozvolného vývoje pozná, že se kruh

jeho odpovědnosti rozšiřuje, až v sebe zahrne všechny lidské bytosti, se kterými vejde ve styk.

Tímto výše rozvinutým etickým názorem se dali vést: čínští myslitelé Lao c, narozený roku 604 před Kristem, Konfucius (551-478 př. Kr.), izraelští proroci Ámos, Ozeáš a Izaiáš (7. století před Kristem). V tom, co hlásal Ježíš, stejně jako v učení apoštola Pavla, je myšlenka, že člověk má povinnost ke každé lidské bytosti, fundamentální zásadou etiky.

(2. Ježíš by byl však nedokázal zakotvit lásku do srdcí lidí, kdyby byl zůstal se svým učením jen na mravní úrovni. Vždyť i jeho učedníci vstupovali do učení k němu proto, že mysleli na sebe, na svou osobní spásu. A Ježíš si nad touto jejich motivací zásadního činu nezoufal. Věděl, že přesně toutéž silou, která jim umožnila opustit rodiny, budou při novém jejím použití léčit bližního a zároveň pomocí tohoto obrácení proudu síly budou moci přijmout požehnání vyššího smyslu života. Ježíš měl tedy od začátku jiný záměr než jeho učedníci. Ti jsou přece symbolem lidských vlastností, a ty zase jsou k tomu určeny, aby umožňovaly člověku žít ve světě, který on považuje za jedinou skutečnost, prostě umožňují mu, aby byl člověkem. Ježíš pak ukazuje, jaký další úkol mají tyto vlastnosti, jsou-li postaveny pod vedení vyššího vnitřního poznání širší skutečnosti než jaká je přístupna smyslům a rozumu. Napřed z učedníků dělá "zázračné lidi", kteří pomáhají i tam, kde nezázračný člověk, nadaný jen přirozenými vlastnostmi, nemůže pomoci ani sobě, ani jiným. Vstupem na kříž je odvolává z této úrovně jednání, nechá je rozutíkat nebo usnout, aby je mohl probudit k další vyšší funkci, k vědomému životu ve věčnosti, odkud se dá pomáhat lidem, kteří tam ještě vědomě nežijí, obecným způsobem, o kterém se Ježíš zmiňuje slovy "jedině Bůh Otec je dobrý". Tj. konkrétně prokazované dobro je omezené na objekt, kterému se prokazuje, kdežto pravé dobro působí obecně, umožňuje všemu existovat, žít atd. K tomu se má člověk přidat po přechodu křížem. Malou ukázkou toho viděli lidé při působení apoštolů. Duch svatý sestupoval na celé zástupy, pokud se vystavily tomuto obecnému působení dobra.

Schweitzer, když v Lambaréne léčil nemocné, kteří by byli bez jeho pomoci museli zemřít, nemyslel ani v nejmenším na svou osobní spásu, nýbrž jen na ty lidi. Jednal jako apoštolové. Proto se z něho stal "zázračný člověk". Zdali se dostal vývojově ještě dál, o tom nám není dáno rozhodovat.

Pohledem na Ježíšův příklad jsem chtěl dospět k tomuto závěru. Etika Ježíšova byla postavena na znalosti obecného

dobra, ke kterému pak také své učedníky vedl, napřed pomocí jejich konkrétních činů lásky k bližnímu, postupně stále více svou láskou k nim jako k soli země. Nechybělo mu poznání, komu co bez chybných následků z toho obecného blaha přidělit. Nebylo to ani protekční jednání, ani osobní oblíbenost, nýbrž znalost zralosti těch, kterým ukrajoval z toho obecného dobra. Takto rozsévanou mravností lze dojít dál a být prospěšnější, než bez znalosti jejího zdroje. Ve vývoji člověka není ani třeba, aby zpočátku věděl, kde je ten zdroj. Důležitější je, aby z něho uměl samovolně čerpat. Učedníci Páně si dlouho nebyli vědomi zdroje, ze kterého čerpal Ježíš i pro ně morální sílu k jejich činům. Ježíš však je symbolem toho, co učedníkům osvěcovalo jejich činy. Jakmile jen maličko od Ježíše odešli k sobě, jejich dny přestaly být "zázračné" a jejich pohnutky začly být jen lidské. Viz Jidášova snaha prodat mast, která měla být vylita na Ježíšovu hlavu, a rozdat výtěžek chudým.

Máme pochopitelnou tendenci jednat správně tak, jak nám to velí náš rozum a cit. Tento způsob jednání může být - podle založení člověka - velmi vznešený a velkorysý, ale přece i tak může být někdy házením perel sviním, tj. nemusí odpovídat záměrům Ducha, protože při něm nesmí chybět nezainteresované duchovní jednání, které může být nahrazeno jednáním podle lidského chtění milujícího. Takovým způsobem se člověk snadno stává bohatým svými ctnostmi a uspokojeným svým jednáním. Přizná se dokonce, že svým jednáním uklidňuje své svědomí, které u něho může být jemnější než u jiných lidí. A přece tento člověk postrádá duchovní vedení. Může se mu dokonce stát, že mu jeho dobrodiní přeroste přes hlavu, že mu začne v některých případech jít na nervy, protože je buď chybně vykládáno obdařenými, nebo se od něho obdarovaní začnou dožadovat, aby jim otročil. Zkrátka, tam kde se vyčerpají zdroje milujícího, tam obvykle nastupuje nevděk milovaného a nakonec znechucení milujícího. Hrdinské lásky, jaké byl schopen Albert Schweitzer, je málokdo schopen, a neměli bychom tuto schopnost od nikoho požadovat, protože on pochází z jiného pramene než z lidského. Na tento pramen ukazuje Ježíšův příklad. Mělo by nám přece být jasno, že prostí lidé, které Ježíš vyvolil za své učedníky - a nezapomeňme, že řekl, kdo je vyvolil, že ne on, nýbrž Otec, a že u Ježíše duchovní vedení nevykazovalo až do chvíle umírání na kříži ani jednu mezeru - by byli sami ze sebe nic neprovedli z toho, k čemu je vedl Ježíš. Rybář by byl zůstal rybářem, celník celníkem atd. Jakmile se však stali učedníky Páně, nabyli též sílu k něčemu navíc, kterou před tím nevládli. Křesťanstvu dosud chybí pochopení, kdy si Ježíš bere člověka za učedníka, a kdy tento člověk je schopen jednat z jiných zdrojů než lidských, a kdy tedy také může mravnost

pramenit od jinud než pouze z člověka. Než se lidské schopnosti stanou učedníky Páně, k tomu je třeba, aby byli vyvoleni Otcem a ne Ježíšem, který představuje osobní duchovní vedení. Máme se tedy především stát učedníky Páně? Nikoliv bez pochopení, že být učedníkem Páně je symbolem určitého stavu, určité úrovně spojení s vůlí boží, určité úrovně duchovního pokroku. Jen ta zaručuje, že lidské schopnosti budou stále posilovány "shora", srozumitelněji řečeno, že lidské chtění se udrží trvale ve službě vůli boží a nezůstane samo až do únavy. Zbytečně obdivujeme neúnavnost svatých např. v jejich mravním úsilí. Nebyli to nikdy jen oni, kteří byli tak vytrvalí. Nebýt vnitřní pomoci, které už jsme nemohli být svědky, byli by se unavili svým úsilím právě tak jako my nesvatí. Naučili se vyprazdňovat od sebe, jako židovský národ před narozením Ježíšovým, pak jako Panna Maria před narozením Ježíšovým, pak jako Ježíš po narození v Betlémě a před Jordánem a posléze jako Ježíš po Jordánu. Uvedu malý příklad nevyprazdňování se od sebe při dobročinné činnosti: Kdyby si přátelé mezi sebou rozdávali dary a sobě dělali pomyšlení i tehdy, když si vnitřně nepřejí, aby se to dělo, zbyly by jim prostředky k tomu, aby konali dobrodiní tam, kde o nich přátelé nebudou vědět, jen tam, kde jejich dobrodiní je vsutku zapotřebí bez ohledu na to, zda je namířeno k příteli či k neznámému člověku? Poskytují-li si však přátelé úslužnosti vzájemně, a to přednostně mezi přáteli, je to jistý druh házení perel sviním. Kdyby se octli v ohni kritiky svatého Filipa z Neri, shořeli by jako papír. Odvelel by je mezi potřebné. Albert Schweitzer nám přitom může být vzorem. Odpověděl správně na otázku Ježíšovu, kdo jsou jeho příbuzní. Takové Labaréne je všude kolem nás. Jsou to místa ve zdejších zapadlých pralesích.)

Velkým myslitelům Indie, ať náleží k bráhmanismu nebo hinduismu, je vlastní idea bratrství všech lidských bytostí v metafyzickém pojetí lidské existence. Ocitají se však v těžkostech, jakmile mají tuto představu své etiky uvést v život. Nedaří se jim odstranit přehradu mezi lidmi pro existenci různých kast v Indii.

(3. Kastovnictví neexistovalo v původním učení Véd. Zásadní opatření o kastách byla učiněna až za krále Ašoky 274-232 př. Kr. a byla míněna jinak, než jak se vyvinula praxe. Kastovnictví má své kořeny ve víře v karmu, dharmu a v převtělování. Nelze mu dobře porozumět, nepřihlédneme-li k těmto základům. Ovšem i pojetí těchto základů během tisíciletí značně zdegenerovalo a bohužel v této zdegenerované podobě se doneslo až ke Schweitzerově sluchu. Schweitzer byl člověk reálně myslící. Věděl, jaké sociální poměry vládou v Indii, a nemohl je

považovat za dobré. Rozhodně se s ním stavím proti dnešnímu pojetí karmy, dharmy a převtělování. Své námitky jsem uvedl jinde. Jsou ve shodě s osvícenými duchy dnešní Indie. Bohužel i na Západě se lidé chopili jen toho degenerovaného způsobu východního myšlení.)

Také Zarathuštra, který žil v 7. století před Kristem v Baktrii (východní Irán), nemůže dojít k názoru bratrství mezi všemi lidmi, protože musí rozlišit ty, kteří věří v Ahuru Mazdu, boha světla a dobra, a ty, kteří tak nečiní. Žádá, aby věřící v boji za Ahuru Mazdu považovali nevěřící za nepřátele a tak aby s nimi také nakládali. Abychom tomuto postoji porozuměli, je třeba mít na zřeteli fakt, že věřící se stali usedlými kmeny v Baktrii (vých. Irán) a začali žít jako pokojní zemědělci, kdežto nevěřící zůstali loupeživými nomády.

(4. Avšak i křesťanstvo se jen velmi líknavě vymaňuje z tohoto způsobu myšlení. Byly doby, kdy lidé vraždící jinověrce byli povyšováni do postavení světců. Pro mnohé křesťany se dosud marně smířil svatý Pavel s Kristem a s jeho duchem. Co se týče personifikace dobra - Ahura Mazda - a zla - Ahriman - ta je charakteristická pro úpadkové náboženské myšlení všech dob. Mám za to, že ani v křesťanství jsme ještě nevyšli z tohoto levného pojetí dualismu, ve kterém žijeme. Ježíš se proti polidšťování dobra velmi rázně postavil, když řekl, že on jako člověk není dobrý. To bylo tehdy slovo do pranice a je jím dosud. Chtěl předejít tomu, aby se nikdo nepovažoval za dobrého proto, že se postavil na stranu dobra. To je jeden ze základních požadavků etické kultury. Je propastný rozdíl mezi chtěním být dobrým a mezi dobrem. Chtít být dobrým nebo chtít jednat správně je pouze prvním krokem na cestě k pravé mravnosti. Skýtá nebezpečí považovat se za dobrého a pak nemoci jít dál. To se jistě Schweitzerovi nikdy nestalo. Šlo mu o bližního, nikoliv o sebe. Právě tak, jak si to přál Ježíš. Bohatému mládenci, který byl ctnostný, šlo o něj, proto odmítl rozdat své. Všimněte si opačného jednání Ježíšova: Napřed opouští království Otcovo a vstupuje do lidského těla. Pak opouští rodinu a vstupuje do Jordánu. Pak opouští učedníky a slávu divotvůrcovu, která zrovna dostoupila vrcholu při slavném průjezdu Jeruzalémem, a vstupuje na kříž. Sv. Pavel si všiml, že Ježíš sebe na kříži úmyslně zmařil, ale měli bychom dodat, že k tomuto konečnému zmaření vedla nějaká cesta postupného opuštění sebe, jak jsem o ní právě v krátkosti napsal, cesta velmi konkrétního obsahu, která je označena zmíněnými symboly, ale nezůstává u symbolů. Např. opuštění rodiny nemusí být a téměř nikdy není pravým opuštěním rodiny,

zrovna jako nabytí rodiny by nemělo být opravdovým nabytím rodiny. Viz podobenství o hřivnách. Je-li jím, je překážkou stejně velkou jako pouhé odříkání, které není pouhým nástrojem, nýbrž středem života. Stává-li se jeho středem, vyčerpají se na něm všechny lidské síly a nemohou pak sloužit jako učedníci Páně atd. Všímám si, kolik těch falešných středů lidé mají. Víím, kolik úskalí bylo třeba ještě obeplout, když jsem se stal kdysi přechodně vegetářem, nebo natrvalo abstinentem, a vůbec ctnostným člověkem, než jsem překonal chybnou domněnku, že jsem dobrým nebo aspoň lepším než mnozí jiní. Ježíš vůbec nemusel tolik bojovat se sebou jako my, protože měl povědomí svého přechodu a původu od Otce. K tomuto povědomí se dopracováváme jen a jen opuštěním sama sebe.

Když jsem v poznámce číslo 2 vypočítal, jak se má člověk postupně od sebe vyprazdňovat, řekli jste si asi, že jsem z toho udělal opravdovou vědu. Brzy však přijdete na jiný názor. Chtěl jsem jen ukázat, jakou míru sebevyprázdňení dosahuje na různých stupních vývoje. Člověk se nemusí starat o to, do jaké míry se má vyprázdnit, nýbrž jen o to, aby se vždycky vyprázdnil poctivě celý. Ta poctivost je samočinně řízena sebepoznáním. Co jsem napsal, může spíše sloužit jako kontrola vývoje sebepoznání, a zároveň postupu od chtěného k samovolnému. Když např. katolík přistupuje ke zpovědi a řídí se zpovědním zrcadlem a pak se snaží, aby se neprovinil proti soustavě hříchů, poznává sebe přitom pranepatrně. Dává si proto napovídat jako starozákonní Židé. Jakmile však v něm naroste schopnost rozlišovací a zároveň s ní síla se podle toho rozlišení řídit, vyroste z rámce nápovědy, rozlišuje už jemnějším a dokonalejším způsobem, co má a co nemá dělat. Soustava ctností v něm přechází stále dokonaleji ze soustavy chtěné do soustavy samovolné. Tak kráčí mílovými kroky ke vnitřní svobodě. A to se děje vždy znovu na každém stupni. Můžeme mít za to, že např. Ježíšovi ve 30 letech harmonický styk s lidským prostředím a především s rodinou přešel do samovolnosti, že mu bylo samozřejmé, co má dělat a co nikoliv a právě tak snadné pro něho bylo všechno, co uskutečňoval. Je nám příkladem samovolné činnosti pomocí schopnosti rozlišovací, která mu také umožňovala v pravý čas změnit kurs. Proto věděl, kdy má jít k Jordánu, kdy na kříž atd. Totéž se dělo s Pannou Marií ve chvíli Zvěstování anděla apod.)

Platon stejně jako Aristoteles a s nimi i ostatní myslitelé klasické epochy mají vztah jenom ke svobodným řeckým lidem, jimž je starost o živobytí cizí. Kdo nepatří k této aristokracii,

znamená pro ně lidské stvoření nižší kvality, o něž se není třeba dál zajímat.

(5. Také jsem si myslel do roku 1967 totéž. Teprve při překladu a výkladu Yesudianovy Jogy dvou světů jsem byl doveden k jinému náhledu. Měl jsem za zlé indickým zasvěcencům, že se nepostarají o to, aby se sociální poměry v Indii zlepšily. Zapomněl jsem nejen na činnost Ramakrišnovy mise, která staví **po celém světě** nemocnice apod., ale i nadto těm zasvěcencům jde také ještě o něco jiného, co nám zůstává nepochopitelné, o zachování tradic udržovaného duchovního světla. A protože jde o pouhou tradici - předávání, nemůže se tato činnost podobat běžné sociální činnosti, aby vůbec předání zůstalo neztenčeným předáním. Obdoba: Jedna porce kamene mudrců vystačí nejvýš pro třicet případů. Děkuji znovu srdečně Yesudianovi.

Platonovi stačilo k tomu, aby dost dobře dokázal komentovat učení svého skvělého mistra Sokrata, aby se v něm, vyjádřeno symbolikou Ježíšova života, narodilo v Betlémě - v lidském těle - vědomí nesmrtelné podstaty člověka. Platon se však vůbec nasetkal a neutkal se se Satanem na poušti atd. To mělo neblahé následky na jeho myšlení a hodnocení člověka. Zde je však zároveň nesnadné vysvětlení, proč je mnohým lidem bližší Platon než Ježíš, a proč např. novoplatonikové, kteří znali učení Ježíšovo, vůbec nepovažovali za nutné, aby si ho všimli. Vůbec jim nenapadlo, že vedle slov a zázraků Ježíšových je tu ještě symbolika Ježíšova života, podle které se dá jít za Platona. A tak jim Platon zůstal vzorem, nad nějž pro ně nebylo jiného lepšího. Co jsem řekl o Platonovi, platí o všech zasvěcencích starověku, pokud byli zasvěceni jen v zasvěcovacích místech, jako byla třeba Eleusis, tj. nárazem na já, nikoliv jeho porážkou - symbol přemožení Satana na poušti. Upozorňuji, že např. Eliáš a mnozí jiní starozákonní zasvěcenci nebyli zasvěcováni jen nárazem.)

Teprve ve druhé epoše řeckého myšlení, která přinesla školu stoiků a epikurejců, uznávají zástupci obou směrů rovnost všech lidí a zajímají se o člověka jako takového. Nejpozoruhodnějším hlasatelem tohoto nového názoru je stoik Panaitios ve 2. století př. Kr. Je prorokem humanismu v řecko-římském světě.

(6. Střední stoa, jejímž významným zástupcem je Panaitios ze Rhodu, 185-110 př. Kr., se přibližuje k člověku jako takovému jen proto, že hmotný svět se světem lidským považuje za jedinou skutečnost. Příliš velká cena zaplacená za širší pojetí etiky.

Předností této doby bylo, že rozumu přiřkla místo tak významné, že se odtamtud mohl rozvinout další pokrok závislý na myšlení. Ovšem stoa neumožňovala člověku odstartovat do širšího světa, pro nějž život v dualismu je nepostradatelným prostředkem vývojovým. Jestliže někteří stoikové dosahovali extaze, nepochopili jejich prostředek význam pro další vzestup. Myslí si, že v ní všechny lidské možnosti končí. Všimněme si rozdílného postoje Ježíšova. Jeho zážitek v Jordánu můžeme považovat za extazi. Hned po ní byl však puzen Duchem, jak se praví v evangeliu, aby odešel na poušť a postil se. Podstoupil jakousi prověrku extaze, jejíž smysl už dobře známe, aby zamezil dalším extazím. Extatik, pokud prochází extazemi, nepřemohl Satana, své já, které začlo být Satanem, jakmile splnilo svou základní úlohu stimulantu pokroku na hmotné úrovni v lidském těle. Ježíš sice ještě jednou předvedl svým třem učedníkům na hoře Tabor ukázkou extaze, avšak také jako varování, které v symbolice jeho života nesmělo chybět, varování extatikům, aby na extazích neulpěli. Tedy nepáchat po extazi sebevraždu jako někteří stoikové, avšak také nezůstat na úrovni extaze a vědět, jak se dostat nad ni dále. Z tohoto pojetí života, jako nepostradatelného vývojového článku, vyplývá především: nepohrdat životem jako celkem, nepodceňovat lidské utrpení, nýbrž snažit se je mírnit nebo likvidovat, a tam kde je to možné nastoupit cestu k Bohu prostřednictvím nového způsobu učednictví. Toto učednictví je nové proto, že vyrovnaně poučenost doplňuje použitím všeho, o čem se člověk přesvědčil, že je správné, a to ve prospěch bližního. A. Schweitzer nám zde může být zářným příkladem.)

Myšlenka bratrství lidí v antice nezlidověla. Přece však má fakt, že filosofie prohlašuje humanistické myšlení za názor vnuknutý rozumem, velký význam pro budoucnost.

Nicméně poznání, že lidská bytost jako taková má právo na náš zájem, nikdy nedoznává plné autority, na jakou má nárok. Až po naše dny bývá narušována rozdíly mezi rasami, náboženstvími a národnostmi. Ještě jsme nepřekonali cizost, která se tak mezi lidmi vytvořila.

Co se týká vzestupného vývoje etiky je třeba vzít v úvahu vliv, který na něj vykonává druh světového názoru. Existuje přece zásadní rozdíl v posuzování tohoto světa. Jedny světové názory k němu mají pozitivní postoj. Přiznávají věcem tohoto světa i existenci v něm nějaký význam. Ale jsou i světové názory, které smýšlejí o světě s pohrdáním. Doporučují neúčast na všem, co se ho týká. Uznání světa odpovídá našemu přirozenému pocitu. Má nás k tomu, abychom se cítili na tomto světě jako doma a

abychom v něm působili. Popírání světa je nepřirozené. Očekává od nás, že budeme žít na tomto světě, do kterého přece patříme, jako cizinci a že činnosti v něm nepřiznáme žádný smysl.

Ve své představě etika světu přisvědčuje. Chce být ve smyslu dobra činná a účinná. Z toho plyne, že pozitivní vztah ke světu má příznivý vliv na vzestupný vývoj etiky, kdežto popírání světa ji nutí vynakládat úsilí, aby se jí dařilo. V prvním případě se může etika projevovat taková jaká je, ve druhém se stává nepřirozenou.

Záporný postoj ke světu byl učením indických myslitelů i křesťanství starověku a středověku. Pozitivní postoj ke světu hájili čínští myslitelé, proroci Izraele, Zarathuštra a evropští myslitelé renezanace a moderní doby.

U indických myslitelů vychází negativní postoj ke světu z jejich přesvědčení, že pravá existence je nehmotná, neměnná a věčná, kdežto existence materiálního světa je umělá, klamná a pomíjející. Svět, který my si představujeme jako reálný, znamená pro ně jenom odraz v času a v prostoru se zjevující nehmotné existence. Podle jejich názoru je člověk v zajetí omylu, jestliže tento přelud a svou roli v něm bere vážně.

Jediný postoj, který lze uvést v soulad s tímto názorem, je neaktivita. Ta může mít do určité míry etický charakter. Nebere-li člověk účast na věcech tohoto světa, je prost egoismu, který v něm vyvolávají materiální zájmy. Ba víc: nečinnost souvisí s ideou nečinění násilí. Chrání člověka před nebezpečím páchat násilné zlo na druhých.

Indičtí myslitelé bráhmanismu (Snkhja) a džínismu oslavují stejně jako Buddha nenásilí, kterému říkají "ahinsa" a vidí v něm vznešenou etiku. Leč takto smýšlející etika je nedokonalá a neúplná. Dovoluje člověku egoismus, dovoluje, aby dbal výhradně svého blaha, o jehož dosažení usiluje pozorováním nečinnosti, která je v soulase s pravým poznáním. Jeho soucit není přirozený, nýbrž vychází z jeho metafyzických teorií. Vyžaduje jen odstup od zla, nikoliv činnost zasvěcenou dobru, kterou vnuká přirozená představa o dobru.

Jenom etika spjatá s pozitivním vztahem může být přirozená a úplná. Jestliže indičtí myslitelé pocítují potřebu rozhodnout se pro méně ohraničenou etiku než je ahinsa, pak toho mohou dosáhnout jen s koncesemi, které učiní uznání světa a zásadě aktivity. Buddha, jenž se pozvedá proti chladnosti bráhmanského učení a káže soucit, odolává jen s námahou pokušení vzdát se zásady nečinnosti. Víc než jedenkrát mu podléhá tam, kde se

nedokáže zdržet činů lásky k bližnímu a kdy je doporučuje svým učedníkům.

Ve jménu etiky svádí v Indii po staletí kladný vztah ke světu skrytý zápas se zásadou nečinnosti. V hinduismu, který je náboženským hnutím proti přepjatým požadavkům bráhmanismu, dokázala si aktivita vydobýt s nečinností rovnoprávné postavení. Tato symbióza je vyhlášena a potvrzena v naučné básni Bhagavadgíta, která je částí velkého staroindického eposu Mahábhárata.

Bhagavadgíta nechává světový názor bráhmanismu v platnosti. Soudí, že materiální svět je jen zdánlivě reálný a že si nesmí činit nárok na náš zájem. Z toho plyne, že svět není nic jiného než divadlo, které Bůh pořádá sám pro sebe. Nejpřirozenější pak je, chová-li se člověk jako divák tohoto představení.

Bhagavadgíta však chce člověku také dopřát, aby se stal spoluhercem v této hře a aby v ní byl činný. Tato aktivita se mu má dovolit, má-li o ní správnou představu.

Jestliže je jeho jediným záměrem spoluúčinkovat ve hře, kterou si Bůh uspořádal pro sebe, pak je na správné cestě. Jedná z podnětu téhož poznání, ze kterého druhý zůstává pouhým divákem. Oba jsou vědoucí. Jestliže se však z naivity rozhodne jednat, jestliže pokládá svět za reálný a chce v něm něco uskutečnit, ocitá se v omylu. Jeho konání je bláznovstvím. Tato teorie Bhagavadgíty nemůže dát etice zadostiučinění. Její snaha totiž míří k vylepšování poměrů ve světě. Bhagavadgíta pouze umožňuje činné etice zdánlivou existenci v rámci světového názoru nečinnosti.

Křesťanství starověku a novověku se zříká světa, aniž by proto žádalo absolutní nečinnost. Tento postoj má důvod v tom, že křesťanské popírání světa je jiné než u indických myslitelů. Nepředpokládá, že svět, ve kterém žijeme, je klam. Vidí svět jako nedokonalý, avšak určený stát se dokonalým až nastane čas království božího. Idea příchodu nadpřirozeného království božího byla vytvořena izraelskými proroky. Lze ji najít i v náboženství Zarathuštrově.

Ježíš stejně jako Jan Křtitel, hlásá, že přeměna materiálního světa v království boží se přiblížila. Nabádá lidi, aby usilovali o dokonalost, která bude žádoucí, jestliže se budou chtít účastnit nové existence v novém světě. Vybízí je, aby se zřekli věcí tohoto světa, stali se tak volnými a mohli se oddat ideji dobra. Ježíšova etika dovoluje aktivitě, aby uskutečnila vše, co pokládá za dobré a

přikázané. V tom je její rozdílnost ve srovnání s učením Buddhovým, s kterým má společnou myšlenku soucitu. Uskutečňování soucitu má u Buddhy hranice. Etika Ježíšova však vyžaduje neomezené konání dobra.

(7. Zde by bylo vhodné připojit zprávu o zkušenosti, na základě které Ježíš jednal jinak než doporučuje Bhagavadgíta, a dokonce z pohnutek jiných, než z jakých vychází Buddha. Ježíš mohl doporučit něco kvalitativně vyššího a etičtějšího než Bhagavadgíta a než Buddha proto, že si od začátku svého života na světě byl vědom toho, odkud přichází a kam se vrací. Viz jeho výrok z 12 let: "Zdali nevíte, že musím být v tom, co je mého Otce?" Podívejme se ve zkratce, co z tohoto poznání vyvodil:

Život na tomto světě byl pro něho realitou, do které vstoupil ze stavu nebe, nikoliv pouhou boží hrou, při které jde Bohu více o něho než např. o člověka. Je to hra nového typu, ve které se rozhoduje, zda člověk, který zdánlivě už je živ, opravdu povstane ze smrti do věčného života, ve kterém vědomí vázané na člověka neumírá ani dočasně neztrácí vědomí. Pak ovšem bylo nutné ukázat člověku cestu k této kontinuitě vědomí. A tu z etického hlediska nás bude nejvíce zajímat fakt, že se i Ježíš dává světem vychovávat, řečeno obecněji, dává se vychovávat realitou, do které vstoupil. Ani do žádné širší reality se nevstupuje rovnýma nohama jako hotová entita, na níž se už nedá nic zlepšit. Všimněte si laskavě, jakými prostředky se dává pokorně vychovávat do 30 let. Chceme-li i tomuto období lépe porozumět, musíme vzít v úvahu i předkřesťanské snažení izraelského národa, které umožnilo Ježíšovi, by se v Izraeli narodil. Člověk po svém narození na světě má použít obou prostředků, jak předkřesťanských, a těch především tak i Ježíšovských, aby se dostal do Jordánu atd. Etika takto jednajícího člověka se pak dostane na základy nového poznání - ze skutečnosti nižšího rozsahu a nižší kvality se vypracuje ke skutečnosti stále širšího rozsahu a vyšší kvality. Tento postup od určitého stupně označeného zmrtvýchvstáním Ježíšovým a důsledkem jeho, sesláním Ducha svatého na učedníky, nabývá konstantní povahy, a to je pravý smysl slov Ježíšových, že království boží se přiblížilo a že někteří z tehdy žijících už zažijí jeho příchod ještě před svou fyzickou smrtí. Není rozhodující, že se i apoštolové po seslání Ducha svatého mýlili v tom smyslu, že očekávali fyzický konec světa a fyzický příchod Kristův. Nemýlili se ve faktu, nýbrž jen v rozsahu. Kdybychom si totiž mysleli, že vědomý pobyt v království božím je méně skutečný než pobyt na zemi ve fyzickém těle, dokazovali bychom si, že celý postup navrhovaný Ježíšem je postupem ze skutečnosti do jiné oblasti

méně skutečné. Snaha o takový postup by byla bláhová a Ježíš při své moudrosti by se byl neangažoval pro ukázkou této cesty. Jde opravdu jen o vstup z užšího do širšího vědomí a z užší lásky do širší lásky, vztahující se ke všem za hranice ras a náboženství. Z tohoto hlediska svět, ve kterém zatím vědomě žijeme, není klamný. Klameme se jen v pocitu, že už žijeme naplno, zatímco z hlediska těch, kteří přešli přes úzké hranice dosavadní širše vědomí, je zřejmé, kolik nám ještě chybí do plnosti života. Převeďme si např. co znamená začít žít v oblasti lásky. Člověk pochopí, co Ježíš myslel povstáním ze smrti k životu např. také tím, že je svědkem toho, jak i nejnepatrnější akt lidské lásky je závislý na božském zdroji a začne vědomě milovat z tohoto zdroje. V tom smyslu přestane být svým a začne být božím atd. Ježíš svým životem jedinečně ukázal, jak se dorůstá do lásky nezainteresované na sobě. Mělo by nám však být z tohoto příkladu patrné, že láska roste a obecnější se stává jen společně s duchovními zkušenostmi, jejíž fáze jsou uvedeny v jeho životě např. těmito symboly: odevzdaností Panny Marie, narozením v Betlémě, Ježíšovou oddaností rodině, rozvoj jeho osobnosti pomocí zkušenosti se životem v lidské společnosti, vstup do Jordánu, přemožení Satana na poušti po zlačnění, rozšíření zkušeností na učedníky - lidské vlastnosti atd.)

První křesťané a s nimi i Pavel tedy očekávají, že království boží nastoupí co nejdříve na místo přirozeného světa. Jejich naděje se nesplnila. Ve starověkém světě stejně jako za středověku musí křesťané žít v tomto přirozeném světě, aniž by byli udržováni nadějí na brzký příchod světa nadpřirozeného.

(8. K tomu je nutno uvést zajímavý poznatek: Nikdo, i kdyby ho za vteřinu čekala nová vyšší vlna duchovního poznání, nemůže říci, do jaké míry a v jakém smyslu tato vlna poznání pozmění jeho dosavadní způsob chápání věcí a událostí. To je velmi významný aspekt duchovního poznání. Ponechává člověka v jeho dosavadním chápání přítomnosti, aby mohlo pomocí ní pracovat nerušeně k jejímu širšímu zažívání, tj. k duchovnímu zužitkování přítomnosti. Proto se Ježíš vyjádřil o konci světa jako o chvíli, o níž nevědí ani andělé, kdy nastane. Převeďme do nesymbolické mluvy: Ani ta stránka člověka, v níž už proběhne taková míra vnitřního přerození, že se o ní může říci, že je ve stavu nebe, nemůže člověku zprostředkovat vědomost o konečném vybědnutí člověka z času a z prostoru, z nutnosti žít v dualismu. Vezměme si např. symbol sv. Josefa, tj. osvíceného rozumu. Věděl právě jen tolik, aby mohl bezpečně ochránit Ježíše před Herodem, aby pomohl Ježíšovi rozvinout pozemský život dokonalejším a

rychlejším způsobem než jak dokáže neosvícený rozum. Vezměme si symbol sv. Jana Křtitele: Vliv pokání a mravného života, pokud není tento život obrácen jen tváří k tomu, kdo pokání činí, jak je krásně ukázáno na příkladu sv. Jana Křtitele, nýbrž směrem k člověku, který se má obrodit pokáním, takto zaměřený vliv pokání uděluje člověku moc vlít do lidí sílu k mravnímu přerodu. Spolupracovníci Schweitzerovi si museli být jasně vědomi této inspirační schopnosti u tohoto lékaře. Škoda, že zůstává bez povšimnutí, že stejnou měrou, jako v Lambaréne pomáhal trpícím, pomáhal i svým spolupracovníkům k tomu, aby se dostali na mravní úroveň jeho počínání. Založení této školy přesahuje rámec Schweitzerova života. Chtěl bych říci, že křesťanstvo mělo vždycky světce, kteří vždy znovu ukazovali ostatním křesťanům cestu ke konci světa, tj. k dokonalému překonání sama sebe, i když sami neznali dne ani hodiny tohoto konce. Nebyli tedy nikdy odkázáni jen na život v přirozeném světě. Petr a Pavel očekávali brzký konec přirozeného světa proto, že věřili slovům Ježíšovým. Toto přežívání víry vedle poznání bylo způsobeno tím, že vírou se stali učedníky Páně. Zvláště Pavel, který si potom tolik uvědomoval, jak je zapotřebí lásky, nevstoupil branou lásky do poslání apoštola. Jan Evangelista však, který vstoupil do učení branou lásky, píše apokalypsu, tj. je si vědom, že ve slovech Ježíšových bylo obsaženo symbolicky vyjádřené dění. Tomu zase nerozumí jiní, kterým je bližší doslovné chápání Petrovo a Pavlovo. Cožpak neřekl Ježíš, že království boží už přišlo? Židé dodneška očekávají příchod Mesiáše, neboť jeho příchod promeškali, křesťané dodneška očekávají konec světa, protože ho snadno mohou promeškat, nemajíce za sebou seslání Ducha svatého, jako je měli za sebou apoštolové).

Křesťanství se nedokázalo naplno rozhodnout pro kladný postoj ke světu, ačkoliv by mu to byla jeho čínorodá etika umožňovala. Ve starověku ani ve středověku neexistovalo žádné nadšené přitakání světu, které by mu to bylo umožnilo. Tak tedy zůstaly jeho myšlenky zaměřeny zcela na onen svět.

(9. Toto tvrzení pak platí jen z pohledu na zdrcující většinu křesťanů, která byla arci rozhodující pro nastolení určitého obecně uplatňovaného postoje vůči světu. Neměli bychom však zapomenout, co všechno se přehnalo přes svět křesťanů, hlavně v prvních stoletích po Kristu. Křesťané byli zahrnutí do katakomb jako krysy do kanálů, a jen pověrčivost Římanů je tam chránila. Římané se pod zemí báli, a proto těm, kteří se ho nebáli, tam v podzemí poskytovali svobodu. Běda však jak některý křesťan vyšel na zemský povrch. Nedivme se, že tento způsob života,

praktikovaný po tři století právě a především v duchovním centru křesťanstva, vtiskl křesťanům ráz života na další staletí. Okolnosti k tomu mocně přispívaly. Následoval vpád Ostrogótů, Vizigótů a Vandalů, ono zdánlivě nevysvětlitelné stěhovací pužení nekřesťanských národů do oblastí, kde žili křesťané. A toto stěhování národů nebralo konce. Za Germány šli Slované, za nimi Hunové, Avaři a jiní, a málokdy přicházeli jako beránci. Křesťanská kultura se tehdy musela odstěhovat za zdi klášterů. A kdyby oni invazoři nebyli bývali pověřiví, a kdyby se byli nebáli cizích bohů za zdi klášterů, křesťanská kultura by se byla vůbec nezachránila. Neberu v počet východořímskou říši v Konstantinopolis. Tam se křesťanství vyvíjelo po svém a je zajímavé, že nikdy nenabýlo váhy oné části pronásledovaných křesťanů. V Evropě zůstávala uchráněna před invazory jen severní část Španělska s hrobem sv. Jakuba, učedníka Páně. Proto mělo Santiago de Compostela po celý středověk postavení nejvyhledávanějšího poutního místa křesťanů. Tatáž hmotná kontinuita byla zachována v byzantské říši, ale pokračovatelé na díle Ježíšově i tam i všude jinde dodnes žijí v katakombách nebo v takovém Lambaréne, kam si za nimi nikdo netroufá, asi z nějaké pověry, že by přišli o život.

Dovolte mi, abych na předešlé politování Schweitzerovo reagoval ještě i já dalším pokýváním hlavou. Ježíš nikdy své učedníky nevedl do ústraní, nýbrž mezi lidi. První zázrak učinil na svatbě a hojnými návštěvami na jiných místech ukázal, že dokázal přitakávat světu. Také proto byl některými lidmi nazýván žráčem a pijanem. Někteří lidé si však z něho uměle udělají někoho, kým nebyl, asi proto, aby ho nemuseli přijmout celého.)

Teprve za renezanze se objevilo mohutné přitakání světu. Na ně křesťanství během novověku přistoupilo. Jeho etika teď znala vedle ideálu Ježíšem požadovaného sebezdokonalování také onen druhý, který požadoval vytvořit nové a lepší materiální i duchovní podmínky pro existenci lidí na světě. Protože etika křesťanství dokáže konečně své aktivitě stanovit cíle, rozkvétá.

Spojení křesťanství s cílevědomým kladným pojetím světa přineslo kulturu, ve které žijeme. Naším úkolem je udržet ji a zdokonalovat.

(10. Cena, kterou křesťanstvo zaplatilo za tuto novou etiku křesťanství, byla opět příliš veliká. Křesťanstvo se zase příliš exponovalo navenek, což ovšem s etikou nemělo nic společného. Uvedu jen malý příklad: Kdyby se byly po celé Evropě neprodávaly odpustky, nejen že by byl nevznikl oprávněný odpor proti tomuto

počinání u Husa, Luthera a jiných reformátorů, ale nebyl by se za ty peníze vybudoval svatopetrský chrám v Římě a celý komplex hrubě materialistického myšlení, zataženého do náboženských představ. Křesťanské myšlení se ocitlo na dně a pokrokoví duchové byli upalováni. Už před tím čtenáře a překladatele Bible stíhal stejný osud. Prvním varovným ukazatelem toho, co všechno se muselo zaplatit za určitý sociální pokrok, byly křížové výpravy. Stigmata sv. Františka z Assisi, protože před ním se nevyskytovala, byla důkazem toho, kam si až musel jít Duch pro člověka. Musel mu připomenout váhu těla, důležitost života ve hmotě. Jak dlouho to trvalo samotnému Františkovi, než pochopil, jaký význam má tělo a než ho nazval bratrem. Tam začíná opravdová renezanace, téměř tři století před vyhlášením renezančních umělců a duchovních mistrů, že obroda začla. Duchovním mistrem renezanace byl sv. Filip z Neri 1515-1595, který dokázal skloubit mystickou hloubku se sociálním programem.)

Etické názory čínských myslitelů, stejně jako Zarathuštrovy, inklinovaly od samého začátku ke kladnému pojetí světa. Také ony nesly v sobě žádoucí síly pro vytvoření etického světového názoru.

Na určitém stupni svého vývoje dozrává etika větší hloubky. Tento sklon se jeví v potřebě zkoumat základní podstatu dobra. Už se nedá uspokojit definováním, výčty a doporučeními rozličných ctností a povinností, nýbrž chce uchopit to, co je jim společné a čeho chtějí společně dosáhnout. Tímto hledáním docházejí velcí čínští myslitelé k tomu, že si cení jako základní ctnosti konání dobra lidem.

V izraelské etice se objevuje už před Kristem otázka po nejvyšším přikázání, jehož dodržování by odpovídalo podstatě celého zákona. Ježíš v souhlase s tradicí izraelských učenců pozvedá lásku k nejvyššímu přikázání, které v sobě zahrnuje všechno ostatní.

Stejně tak docházejí myslitelé stoické a epikurejské školy v prvních dvou stoletích křesťanské éry po cestě vyznačené zakladatelem ideálu humanismu Panaitiem k uznání lásky k člověku jako ke ctnosti všech ctností. Jsou to Seneca (kolem r. 4 př. Kr. - 65 po Kr.), Epiktet (50 - 138), císař Marcus Aurelius (121 - 180). Jejich etika v podstatě odpovídá názorům čínských a křesťanských myslitelů. Zvláštností jejich poznání je přesvědčení, že myšlení, jde-li do hloubky, dospěje k ideálu humanismu.

Protože v průběhu 1. a 2. století po Kristu řecko-římská filosofie dospívá ke stejnému etickému ideálu jako křesťanství,

mohlo dojít k tomu, že by si bývaly oba směry uvědomily, co mají společného. To se však nestalo. Zůstaly si cizí. Chyběly tu žádoucí okolnosti ke vzájemnému poznání.

Tato vysoce rozvinutá řecko-římská filosofie kvetla jen krátkou dobu. Byla záležitostí malé horní vrstvy vzdělaných lidí. Lid se jí nezabýval.

Nadto trpí obě hnutí předpojatostí k sobě navzájem. Pro Řeky a Římany bylo křesťanství se svým očekáváním nadpřirozeného světa, jehož vládcem se měl stát Žid ukřižovaný v Jeruzalémě, bláznivou pověrou. Pro křesťanské myšlení znamenalo řecko-římské jakousi součást pohanství a tím, bylo-li vůbec vzato na vědomí, odbyto.

Avšak o staletí později přece jen došlo k tomu, že mezi sebou obě hnutí navázala styk. Když se v 16. a 17. století začalo křesťanství seznamovat s kladným postojem ke světu, který zanechala evropskému myšlení renesance, poznalo i hlubokou etiku, ke které dospěl pozdní stoicismus a epikureismus v 1. a 2. století po Kristu. S překvapením muselo konstatovat, že Ježíšovo přikázání lásky už tu vystupovalo jako pravda vyhlášená rozumem. Tehdy křesťanští myslitelé, kteří tento objev učinili, došli k přesvědčení, že základní ideje etiky jsou pravdy hlásané náboženstvím a potvrzené myšlením.

K nejvýznamnějším myslitelům, kteří se cítili zavázáni jak křesťanství tak i pozdnímu stoicismu, patří Erasmus Rotterdamský (1465-1536) a Hugo Grotius (1583-1645), kteří se pokusili vytvořit etické právo, jímž by se řídily všechny národy v míru i ve válce.

Křesťanská i filosofická etika jsou společně zaujaty entusiastickou touhou po činnosti. Společně přijdou v 18. století na to, že se budou zabývat světem. To je přivede k tomu, že odmítnou snášet křiklavé nespravedlnosti, krutosti a nezdravé poměry. Bylo zrušeno mučení, byla učiněna přítrž procesům s čarodějnicemi. Nelidské zákony musely ustoupit jiným, humánnějším. Bylo zahájeno jedinečné dílo reformy v dějinách lidstva a v okouzlení objevem, že zákon lásky je požadován také rozumem, uskutečněno.

Aby mohli rozumnost lásky k bližnímu dokázat, pokládali Jeremy Bentham (1748- 1832) a ostatní myslitelé za správné operovat argumentem její užitečnosti.

(11. Rozumnost lásky k bližnímu dokázat užitečností, tohle ještě ani zdaleka není dovedeno k žádoucí vyspělosti myšlení. Teď vás asi velmi překvapím, ale jednou k tomu překvapení musí

dojít, jinak nepostavíme na nohy ani etickou kulturu, ani se nestaneme rozumně mravní, tím méně náboženští.

Vysvětlení, o které mi jde, je podáno v učení Ježíše Krista, kupodivu, přestože tam jetě nebylo nalezeno! Musím tam tedy začít s výkladem o mravnosti.

Ježíš nekompromisně ukázal, že při posledním soudu budou spaseni ti, kteří nezištně milovali bližního. Modernímu člověku čím dále tím méně jde o spásu, neboť už se také zbavili myšlenky, že dojde k nějakému poslednímu soudu, při kterém by se mohlo o spáse člověka rozhodnout. Důkazem jsou mu fakta. Všichni, kdo očekávali fyzický konec světa, a dokonce za svého života, včetně svatých Petra a Pavla, se klamali. Nic takového nenastalo. Je přitom podivuhodné, že křesťanství přežilo tolik staletí beznadějného očekávání konce světa. Dokázali jsme si však jinde, že se totiž nemýlil ani Ježíš, když říkal, že před ním stojí někteří lidé, kteří zažijí konec světa, ani se nemýlil v jistém smyslu Petr a Pavel, protože jak ti dva, tak ti, na které ukázal Ježíš, všichni zažili konec světa. Museli však nejpozději v okamžiku smrti projít momentem spásy. Všimněme si zblízka onoho momentu spásy, jak jej líčí Ježíš v podobenství o posledním soudu. Ti, kdo se dostali před tento soud, ani netoužili po spáse, právě jako moderní člověk, ani nevěděli, jak se mohli k tak velké milosti dopracovat, tj. jakým právem mohli přejít vědomě do věčného života z provizória, ve kterém před tím žili. Tahle jejich nevědomost měla tedy dvě stránky:

1. Nevěděli, že se ocitnou před posledním soudem, kde se rozhoduje o přechodu do věčného života.
2. Nevěděli, co vlastně při své nezištné lásce prováděli, že milovali Krista, se kterým se nikdy neviděli, a dodejme, na kterého ani nevěřili.

Nejeví se tu užitečnost lásky v jiném světle? Nevíme nic o této nejvyšší užitečnosti lásky, že nás vede k momentu spásy právě tak jako mnoho jiných příležitostí v lidském životě, o kterých **správně** rovněž tohle nevíme. Kdybychom věděli, že nezištná láska vede ke spáse, přestali bychom nezištně milovat, protože bychom pochopitelně dali přednost životu, ve kterém se neumírá, a tím bychom zároveň přestali nezištně milovat a minuli bychom se s momentem spásy, nebyli bychom spaseni. Vidíme, že i v nevědomosti je obsažena obrovská moudrost. Pak se ale právem ptáte: "Kdo potom bez nebezpečí pro sebe a bez nebezpečí, že přestane nezištně milovat, se může dovědět o tom, co zde bylo prozrazeno?" Kdo nestojí o vlastní spásu. Věc je zabezpečena

také z druhé strany: Jen ten bez odmluvy a s naprostou samočinností pochopí, co jsem tu vyložil.

Mám za to, že stejně cenné, jako obraz posledního soudu, jehož pochopení rozumem nikdy nedospějeme, je jasné ustanovení mezí rozumového myšlení, jak se o nich velmi zřetelně vyjadřuje ve svých podobenstvích Ježíš. Ani etická kultura nemůže být postavena jen na rozumových základech.

Nietsche ve spisu *So sprach Zarathustra* vyřkl několik závažných myšlenek o etice, některé chybně postavené, jiné správně, jako např. tuto: "Achtet mir, meine Brüder, auf jede Stunde, wo euer Geist in Gleichnissen rede will: da ist der Ursprung euer Tugend." = "Dbejte mi, bratři moji, každé hodiny, kdy duch váš chce mluvit v podobenstvích. Tu je vznik vaší ctnosti."

Moment spásy, jak se o něm vyjadřuje Ježíš v podobenství o posledním soudu a jinde o konci světa, obsahuje konečně poznání, že bližní není nikým jiným než námi samými. Rozumem se to nedá dokázat. A kdybychom si řekli, že tedy citem, museli bychom dodat, že jen citem toho druhu, který se dá nazvat v pravém slova smyslu mystickým, tj. který se vyskytuje jen tehdy, je-li člověk vědomě, zkušenostně spojen s Bohem. To je moment spásy. Tím chci říci, že mystik vidí daleko reálněji než kterýkoliv jiný člověk. Přesto by se však mohlo stát, že by se zdráhal vrátit se svým poznáním k lidem, protože by se obával, že by ho odsoudili, že by lidem svým vystoupením z izolace neposloužil. Vizte Březinův výrok: "Zasažení světlem blábolíme jako děti." Tak byl patrně ohodnocen těmi, kteří neměli jeho zkušenosti. Jaká podivná shoda s tím, co řekl Platon v své *Ústavě*. Překládám podle smyslu toho, co řekl: "Uvaž i toto...kdyby takový člověk, který zíral na věci božské, sestoupil nazpět a posadil se na totéž místo, tj. vrátil se k pozemským věcem, zdali by se mu oči nenaplnily tmou, když by náhle přišel ze slunce.....zdali by nebyl k smíchu a zdali by se o něm neříkalo, že přišel z té cesty nahoru se zkaženým zrakem a že nestojí ani za pokus chodit tam nahoru?...Stává se, že člověk, který přijde od dívání na věci božské do lidské bídy, neumí se zde chovat a jeví se velmi směšným..." Zdali se nejevil mnohým současníkům Ježíš směšným, přestože se uměl chovat i v oblasti lidské bídy? A myslíte, že jednání Alberta Schweitzera se nejevilo mnohým lidem jako bláhové, dokud se na jeho příkladu nepřesvědčili, že dokázal, co si předsevzal. Choval se přesně podle Ježíše, a tak aspoň v úzkém kruhu svých přátel a následovníků založil pravou etickou kulturu postavenou na skutečích, tak jak si to přál Ježíš. Ve světě to s pravou ctností dopadá tak, jak se ve svých

Essays vyjádřil Francis Bacon Verulamský 1561-1626: "The common people understand not many excellent virtues. The lowest virtues draw praise from them; the middle virtues work in them astonishment or admiration; but of the highest virtues they have no sense or perceiving at all." - Lidé nerozumějí vynikajícím ctnostem. Nejnižší ctnosti vzbuzují jejich pochvalu, střední ctnosti vyvolávají v nich podiv nebo obdiv; pro nejvyšší ctnosti nemají vůbec žádného smyslu a pochopení.

Pravé pochopení ctností začíná tam, kde rozumová úvaha končí. Taková ctnost však není něčím protirumovým, nýbrž je jen doplňkem a dovršením toho, na co rozum nestačí. Lze např. pochopit rozumem tato slova laskavého Ježíše? "Chce-li kdo jít za mnou, a nemá-li v nenávisti svého otce, i matku, i ženu, i děti, i bratry, i sestry, ba i svou vlastní duši, nemůže se stát mým učedníkem". To řekl Ježíš, který na každém kroku prokazoval skutky velkou lásku k bližnímu. Byl by šel Albert Schweitzer do temné Afriky, kdyby byl miloval sebe nebo svou rodinu v tom smyslu, jak o takové lásce mluvil Ježíš? Schweitzerovo řešení bylo šťastnější než učení pouze trpného mystika. Bojoval srdnatě činem proti utrpení a nepochopení, a nepochyboval, právě jako nepochyboval Ježíš, že má být utrpení zprovozeno ze světa. Srovnejte si tu jemnou chybu mystiky Otakara Březiny, který svou trpností zašel příliš daleko:

"A žádá-li utrpení našeho tajemná spravedlnost,
proč nemluví zřetelně k našim duším? Kdo před námi krácel
a vyřezal znamení do kůry stromů pralesa tvého,
jimž nerozumíme? A vlčí jámy pokryl větvemi květů?
Proč slova proroků zní jako halucinace
k našemu sluchu? A v noc naší bázně, v houštinách lesních,
jiskří se stejně fosforové oči i hvězdy?"

Z básně: Se smrtí hovoří spící.....

A uvažte, co láskyplné krásy bylo ukryto v mystickém Březinově duchu, a tou oplývali všichni trpící před ním. Už pro tu jejich krásu měl by je ten milovat, kdo trpí méně než oni, nebo kdo trpí více, ale dech se mu přitom zastavuje, takže nemůže o svém utrpení mluvit.

Křesťanstvo svým chybným postojem k utrpení nemohlo dlouho najít správnou cestu k mravnosti. Povýšilo chvilkové utrpení Ježíše na kříži na celoživotní program, a proto nepovažovalo utrpení za něco tak špatného, za jaké je považoval

Ježíš, když proti němu bojoval na každém kroku. Křesťanstvu až dosud jako celku schází zkušenost, že Ježíš netrpěl nejvíce na kříži, nýbrž tím, že ze stavu nebe sestoupil do stavu omezenosti pozemským životem, že se stal menším než Otec! Jeho vykupitelská úloha nezačíná na kříži, nýbrž tam končí tehdy, když se s ním, a nikoliv bez něho, dá člověk znovu křížovat. Ale to nemůže učinit na začátku cesty nebo najednou už proto, že sebe nezná. Poznat se však musí zde na zemi, ne až po smrti. Ze zmíněného nedostatku sebepoznání se pak zrodila celá řada omylů. Jeden z nich dal notnou ránu opravdové lásce k bližnímu, která má být neodkladná, tak jak ukázal Ježíš. Řekl někdy Ježíš někomu?: "Teď klidně trp, po smrti budeš za své utrpení odměněn. Proto ti teď pomáhat nebudu!" Tento nedostatek křesťanské lásky, který se vyskytuje v případě bezmocnosti proti utrpení, Schweitzer dokonale překonal. Prozrazuje však, že přece jen jeden jediný z dlouhé řady nedostatků křesťanské etiky, neodstranil. Ten se sice netýká jeho láskyplné činnosti, nýbrž jen jeho nadějí, ale nebudiž nám skryt. Rozumné odůvodnění etiky nikdy nedostačovalo nebo nikdy nebylo dost silným argumentem proti člověku, který nejedná vždy rozumně. Nestačí ani apelovat na cit. Ten v rozhodujících okamžicích, kdy se má člověk rozhodnout pro dobro i proti sobě, obrací se protekčně k tomu, kdo citem vládne a kdo má soucit především se sebou. Tak mluvil Ježíš o potřebě nenávisti k vlastní duši. Schweitzer neměl protekční cit, nemilovat svou duši přednostně, ale pokorně nám nesděluje, odkud měl ten nadosobní cit, kterým tolik zářil Ježíš.)

Podle these, kterou hájili, má být láska k bližnímu toliko správně chápaný egoismus. Hlásají zásadu, že blaho jedince stejně jako blaho společnosti může být zajištěno jenom ochotou k obětavosti, kterou by museli lidé osvědčit ve styku se sobě rovnými.

Tento poněkud povrchní názor na podstatu etiky odmítají spolu s jinými Immanuel Kant (1724-1804) a skotský filosof David Hume (1711 -1776). Kant, který požaduje pro etiku plnou vážnost, tvrdí, že se užitečnost nesmí brát v úvahu. Jeho učení o kategorickém imperativu přiznává etice právo klást absolutní požadavky. Naše svědomí, soudí, nám ozřejmuje co je dobré a co špatné. Jen jeho musíme být poslušni. Náš vnitřní morální zákon nám dává jistotu, že nejsme jen příslušníky světa, se kterým se setkáváme v čase a v prostoru, nýbrž že jsme také občany světa duchovního.

(12. Kéž by tomu bylo tak. Jsme sice též občany duchovního světa, ale naše svědomí nepochází z tohoto duchovního světa.

Má relativní povahu. Někomu svědomí neříká nic, u jiného křičí. Svědomí je totiž převážně záležitostí výchovy jak citové tak rozumové, je odrazem prostředí, v kterém člověk **vědomě** žije. Teprve když se člověk zabydlí v duchovním světě, začne si svědomí rozšiřovat i o tuto zkušenost.)

Hume se odvolává při odmítání utilitaristického chápání etiky na zkušenost. Analyzuje hnací síly etiky a dochází k výsledku, že je především věcí sympatie, soucitu. Příroda, argumentuje, nám propůjčila schopnost spoluprožívat osud jiných. Tím nás zavazuje, abychom prožívali radost, starosti i utrpení druhých jako svoje vlastní. Podle obrazu užitého Hudem, jsme strunami, které se chvějí v souzvuku s ostatními. Přirozená laskavost má nás k tomu, abychom tu byli pro druhého a abychom přispívali k jeho blahu i k blahu společnosti.

Od Huma - nepočítáme-li Friedricha Nietscheho (1844-1900), se filosofie nikdy neodvážila vážně pochybovat, že etika je především věcí účasti a jí odpovídajícího pomocného jednání.

Do jaké situace však dospěje tato přirozená a hluboká etika. Nedokáže povinnost oběti pro druhé stanovit a ohraničit, aby tak přirozenou obavu o náš vlastní úděl uvedla ve správný vztah s obavou o úděl druhých.

Tento problém uskutečnění své etiky Hume dále neřeší. Ani současná ani pozdější filosofie nepokládají za povolané vážně se jím zaměstnávat. Tušení obtížnosti tohoto problému jim ukládá zdrženlivost zabývat se jím.

Obtíže této elementární a živé etiky jsou vskutku takové, že se s nimi nelze vypořádat. Je nemožné ji jakkoliv zakotvit v jasně formulovaných příkazech a zákazech. Tato etika je naveskrz subjektivní. Přenechává jedinci, aby rozhodl jak daleko hodlá ve své obětavé pomoci zajít. Nedovoluje nám, abychom se vzdali obětavosti, kterou bychom pokládali za příliš dalekosáhlou, i kdyby nám mohla způsobit velkou újmu. Nedovoluje našemu svědomí dojít klidu. Dobré svědomí se pro nás stává mýthem.

Etika oběti ponechává ve všech konfliktech tak těžké rozhodování na těch, kteří ji chtějí následovat. Ředitelé podniků mohou si jen zřídka blahopřát, že přislíbili ze soucitu místo tomu, kdo je nejnaléhavěji potřeboval a že je nesvěřili tomu, kdo měl nejlepší kvalifikaci. Ale běda tomu, kdo si na základě těchto zkušeností myslí, že proto nemusí ve svých úvahách přiznat soucitu příliš velký význam.

V úvahách o problému obětavosti dojdeme i k tomu, že rozšíříme okruh své etické činnosti dál než doposud. Napadne nás, že se etika netýká jen lidí, ale i ostatních tvorů. Ti přece mají s námi společné to, že touží po dobrém údělu, snášejí bolest a mají hrůzu ze záhuby. Kdo si zachoval nepoškozené cítění, pokládá potřebu účasti na osudu všeho živého za přirozenou. Myšlení nemůže jinak než uznat, že dobrotivé chování vůči tvorům je přirozeným požadavkem etiky. Že tak etika váhá učinit, to má své důvody. Vskutku vyplývají z toho, že bychom se zabývali osudem všech živoucích tvorů, se kterými máme co dělat, ještě mnohostrannější a více matoucí konflikty, než jsou ty, které přináší obětavost omezená na člověka. Nové a tragické je to, že se v této oblasti vždy znovu a znovu dostáváme do situace, kdy se musíme rozhodovat zda zabít nebo nechat žít. Sedlák nemůže vypěstovat všechna zvířata, která se v jeho stádu narodí. Nechá si jich jen tolik, kolik jich může uživit a jejichž chov mu zajistí dobrý příjem. V mnoha případech jsme nuceni obětovat živé tvory, abychom zachránili jiné, které jsou jimi ohroženi.

Kdo zvedne ptáka, vypadlého z hnízda, pokládá za nutné zabíjet malé tvory, aby ho mohl krmit. Toto jednání je naprosto svévolné. Jakým právem obětuje pro jeden život řadu životů? Stejně svévolně jedná, když ničí zvířata jemu nesympatická, aby před nimi chránil jiná.

Je tedy věc každého z nás, aby rozhodl, zda na základě nevyhnutelné nutnosti odsoudí živého tvora k utrpení nebo ke smrti a tak se proviní. Do jisté míry si takovou vinu odpyká ten, kdo si uloží, že nepromešká žádnou příležitost pomoci živému tvorů, který se ocitl v nouzi. Oč dál už bychom byli, kdyby se lidé starali o blaho živoucích tvorů a zřekli se všeho zla, které jim působí z bezmyšlenkovitosti. Jsme povinni bojovat proti antihumánním tradicím a nelidským pocitům, které existují ještě v naší době.

Jako příklad takového nelidského zvyku, který by naše civilizace a náš cit neměly více trpět, nechť nám poslouží býčí zápasy v aréně a hony a štvaniče.

Etika, která se nezabývá také naším postojem k tvorům, je neúplná. Boj proti nelidskosti musíme vést úplně a neustále. Musí dojít na to, že se zabíjení jako hra bude pocítovat jako hanba naší kultury.

Velká změna v etické situaci je dána také tím, že si dnes etika musí přiznat, že se nemůže odvolat na jí odpovídající světový názor. Dříve mohla být přesvědčena, že požadovala postoj, který byl v soulase s poznáním pravé přirozenosti universální

vůle k životu, zjevné ve stvoření. Tento názor nezastávala jen vyšší náboženství, nýbrž i racionalistická filosofie 17. a 18. století.

Ve skutečnosti je však světový názor, na který by se etika chtěla odvolat, výsledkem optimistického výkladu světa, kterého se podjala. Připisuje universální vůli k životu vlastnosti a intence, které odpovídají jejímu vlastnímu způsobu cítění a usuzování.

V průběhu 19. a 20. století cítí se myšlení, které se dává řídit jen hledáním pravdy, nuceno souhlasit s tím, že etika nemá co očekávat od pravdivého poznání světa. Pokrok ve vědění je ve stále přesnějším poznávání zákonitostí dění. Umožňuje, aby nám sloužily energie, které jsou v univerzu. Ale zároveň nás nutí stále více se vzdávat naděje, že bychom pochopili smysl dění.

Do jaké míry se dá oběť pro blaho druhých zdůvodnit nějakým světovým názorem? Etika se vždy o to pokoušela. Nikdy se jí to nepodařilo. Když uvěřila, že to dokázala, bylo to možné jen proto, že si vymyslela potřebný naivní optimistický světový názor. Myšlení, směřující k pravdě, si musí doznat, že světové dění není dílem ducha dobra. Svět nám skýtá bezútěšné divadlo různých hnutí vůle k životu, které stojí neustále proti sobě. Jedna existence se udržuje bojem proti druhé a jejím ničením. Svět je hrůza v kráse, nesmyslnost ve smysluplnosti, bolest v radosti.

(13. Toto je ovšem definice přírodního světa, tedy světa přírodních zákonů. Tam je tomu opravdu tak. Dokonce dostane-li se člověk za tuto nemilosrdnou zákonitost svým vnitřním pokrokem, zjistí, že zákonitost vyššího stupně se chová stejně krutě vůči zákonitosti nižší. Mluvil jsem často o tom, že automatismus dvě, který je nositelem vyšší zákonitosti v člověku opět žene vodu na svůj mlýn jako to činil člověk, který znal jen svou hmotnou podstatu a své malé já. Jde sice o přechodné stádium vývoje, ale je nutno se pomocí něho dostat dál. Nelze tuto fázi vývoje obejít. Souvisí to s potřebou rozvinout systém, který jsme obdobně rozvinuli od svého narození na tomto světě: Naučili jsme se žít automatismus jedna, kterým se automaticky řídí tzv. podvědomé činnosti v lidském těle. Tedy je třeba rozvinout systém, jímž se trvale a bez mezer žije automatismus dvě. Teprve až je přisun této "stravy" natrvalo zajištěn, až se stane člověku samozřejmý, že musí žít svůj vyšší život, přechází se do stádia, kde končí kořistnický způsob jednání automatismu dvě. Teprve tam může začít opravdová etika. Jsem si jist tím, že Albert Schweitzer velmi brzy překonal kořistnickou fázi vývoje, která je naznačena životem Ježíšovým od Zvěstování až po Jordán. Pak zjistil, že existuje svět lásky a tomu se dal do služeb. Kdy na tenhle objev přijde rozumem řízená etika? Až v ní bude působit

a mít slovo více lidí typu Schweitzer, kteří prosazují zákon lásky bez ohledu na sebe. Ježíš řekl, že dělal-li něco pro sebe, aby mu nevěřili. Ten dobře věděl, že nad džunglí přírodních zákonitostí stojí svět lásky, že jen nám, kteří jsme mu velmi vzdáleni, připadá, že není a že tedy nemiluje Bůh člověka a své tvorstvo.

S takovým světovým děním není etika v souhlase, nýbrž ve vzpouře proti němu. Je hnutím ducha, jenž chce být jiný než ten, který se ve světě projevuje.

Pokusíme-li se pochopit světové dění takové jaké je a vyvodit z něho závěry pro svoje jednání, pak jsme vydáni skepticizmu a pesimismu.

Etika je činem naší duchovní samostatnosti.

Ve svých počátcích si musela etika vytvořit jí odpovídající světový názor. Nutila se tedy do představy, že ve světovém dění, ať už je jakékoli, vládne duch, který v průběhu nedokonalého nakonec přece jen uskuteční dokonalé a že naše etické snažení v tomto současném světě má smysl a naději na onen konečný cíl.

Jakmile však etika došla k poznání, že je nutkáním obětovat se druhé vůli k životu, nutkáním, které prožívá člověk, jenž dospěl myšlením dál, aniž by se ho dokázal zbavit, pak se etika stala zcela samostatnou. Teď už s námi konečně nic nepořídí fakt, že naše poznání světa je nedokonalé a neuspokojující. Vlastníme poznání, které odpovídá podstatě našeho jednání ve světě. Jsouce mu věrni, měníme cestu své existence.

Elementární fakt, který si v každém okamžiku své existence uvědomujeme, jest: jsem život, který chce žít uprostřed života, jenž chce žít. Tajuplnost mé vůle k životu je v tom, že pociťuji nutkání chovat se s účastí ke každé vůli k životu, podporovat život, dovést život k jeho výšinám. Podstata zla jest: ničit život, škodit životu, bránit životu ve vývoji.

(14. Ježíš se dovedl sklonit i k tomu nejbídnějšímu životu jako byl třeba život malomocného, kterého se každý štítil a bál. Tam byl kořen jeho etiky, a ten byl závislý na proudu lásky od Otce.)

Základním principem etiky je tedy úcta k životu. Vše dobré, co prokáži nějakému živému tvorů, je v nejzazší podstatě pomocí, kterou jsem mu poskytl k zachování a podpoře jeho existence.

V podstatě přikazuje úcta k životu totéž, co etický princip lásky. Avšak úcta k životu v sobě zahrnuje i opodstatnění příkazu lásky a požaduje soucit se vším stvořením.

Za podotknutí stojí také to, že etika lásky nám vnuká jak se chovat k druhým, nikoliv také k sobě samým. Požadavek pravdivosti, který je základním elementem etické osobnosti, se z ní odvodit nedá. Fakticky však je to úcta, již jsme povinni prokazovat své vlastní existenci, která nás má k tomu, abychom si zůstali věrní, že se totiž zřekneme každé přetvářky, které bychom v té či oné situaci použili a že neochabneme v boji za to, abychom zůstali pravdivými.

Jen etika úcty k životu je úplná. Je taková v každém ohledu. Etika, která se nazývá pouze chováním člověka k bližnímu, může být velmi hluboká a živá, zůstává však neúplná. Nemohlo nedojít k tomu, aby se myšlení nepohoršilo nemilosrdným zacházením s živými tvory jiného druhu, které platilo za nezakázané a nepožadovalo od etiky, aby se slitovala také nad nimi. Jen s váháním se etika rozhodla zabývat se i tím. Teprve od nějaké doby se tato věc rozbíhá a nachází ve světě pozornosti.

Ale už se začíná uznávat, že etika úcty k životu, jež požaduje dobrotivost ke všem živým tvorům, odpovídá přirozenému cítění člověka. Etickým chováním ke všem tvorům docházíme k duchovnímu vztahu k univerzu.

Ve světě je vůle k životu v konfliktu sama se sebou. V nás chce být sama se sebou v míru.

Ve světě se prosazuje, v nás se projevuje.

Duch nám nařizuje, abychom byli jiní než je svět. Úctou k životu se stáváme elementárněji, hlouběji a živěji zbožnými.

(15. Ze spisu Schweitzerova je stále více patrné, že prošel soudem nad sebou jako nad člověkem, který se má rád nade vše a nad všemi ostatními. Takovým soudem prošel málokdo. V Ježíšově životě je tento soud naznačen vítězstvím Ježíše nad Satanem na poušti. Takový člověk může a má právo hlásat etickou kulturu, protože sám dokazuje, že je schopen humánně jednat i za těch nejtěžších životních podmínek, tj. tehdy, kdy je ohrožena jeho hmotná lidská existence. Ale v době, kdy např. psal tento spis, neprošel posledním soudem. V tom se podobal svatým Petrovi a Pavlovi po seslání Ducha svatého. Protože však i oni považovali za svou prvořadou úlohu připravovat lidi na poslední soud, je třeba pro hlubší pochopení etiky promluvit také za ně dva a počínat si tak, jako si počínali oni. Nemusíme si přitom hrát na apoštoly. Mělo by nám jít jen o věc, o vysvětlení něčeho tak nutného, že se svět bez toho čím dále tím tíže obejde.

Tady si musíme říci jednu velmi závažnou věc, kterou laskavě berte velmi vážně. Ježíš byl vtěleným Bohem, tj. uvědomoval si od začátku svého pozemského života, že od otce přichází a že se k němu vrací. Věděl i jakými prostředky od něho odešel, že nikoliv jen svou mocí, nýbrž pomocí mnoha lidí, **například** pomocí celého židovského národa. Jeho vystoupení na zemi jistě bylo výrazem vrcholné lásky; tu však lidsky poznávat je velmi těžké. Zvláště pak tu fázi duchovního vývoje, kterou Ježíš nazývá koncem světa a posledním soudem, k němuž nemůže vést lidstvo nikdo jiný než vtělený Bůh. Je však na čase, abychom aspoň přestali očekávat vpád nadpřirozeného života způsobem, jak to činí dosud křesťané, způsobem, který nikdy nenastane. Na tom očekávání je nejhorší to, že neustále kompromituje náboženství a ponechává mu jen malý prostor k přežití u těch, kteří pořád ještě čekají na konec světa. Ovšem pořád se mýlí, a proto jich nikdy nemůže být mnoho. Bylo by chybou, kdyby pro toto jediné nepochopení Ježíše Krista právě v tomto bodě posledního soudu a konce světa bylo zavrženo celé křesťanské náboženství se vším dobrem, které člověku přináší. Nejsme-li věřící, nemusí nám jít ani o zachování náboženské víry, jako o zachování dobra, které náboženství všech dob a podob přinášejí.

Všimáli jsme si zatím jen jedné stránky posledního soudu, oddělení dobra od zla, konce funkce života v dualismu, onoho slavného a přemocného oddělení člověka od jedné velké vývojové etapy, v níž žijeme a kromě níž si nedovedeme představit nic jiného. Nyní si všimneme předběžné stránky téhož soudu, konce světa, což je ovšem zároveň důsledek soudu. I tu Ježíš obrazně líčí. Kdybych se byl nepřesvědčil na menších soudech než na posledním, že tomu v malém bylo právě tak, jak se líčí stavy před posledním soudem, neměl bych právo o tom psát. Budu citovat část 21. kapitoly evangelia sv. Lukáše. Ta právě způsobila, že v tom, co je tam napsáno, křesťané spatřovali proroctví o konci světa a samozřejmě předzvěst posledního soudu, po němž nastane vykoupení Ježíšem Kristem, spása, vědomý věčný život.

Luk. XXI, 7 - 28:

Když někteří mluvili o chrámu, jak je vyzdoben krásnými kameny a pamětními dary, řekl: "Přijdou dny, kdy z toho, co vidíte, nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno."

Otázali se ho: "Mistře, kdy to nastane? A jaké bude znamení, až se to začne dít?" Odpověděl: "Mějte se na pozoru, abyste se nedali svést. Neboť mnozí přijdou v mém jménu a budou říkat: „Já jsem to a „nastal čas . Nechodte za nimi. Až

uslyšíte o válkách a povstáních, neděste se. Neboť to musí nejprve být, ale konec nenastane hned."

Tehdy jim řekl: "Povstane národ proti národu a království proti království, budou veliká zemětřesení a v mnohých krajinách hlad a mor, hrůzy a veliká znamení s nebes. Ale před tím vším na vás vztáhnou ruce a budou vás pronásledovat; budou vás vydávat synagógám na soud a do vězení a vodit před krále a vládcy pro mé jméno. To vám bude příležitostí k svědectví. Vezměte si k srdci, abyste si předem nepřipravovali, jak se budete hájit. Neboť já vám dám řeč i moudrost, kterou nedokáže přemoci ani vyvrátit žádný váš protivník. Zradí vás i vaši rodiče, bratři, příbuzní a přátelé a někteří z vás budou zabiti. A všichni vás budou nenávidět pro mé jméno. Ale ani vlas z vaší hlavy se neztratí. Když vytrváte, získáte své životy.

Když uvidíte, že Jeruzalém obkličují vojska, tu poznáte, že se přiblížila jeho zkáza. Tehdy ti, kdo jsou v Judsku, ať uprchnou do hor, kteří jsou v Jeruzalémě, ať z něho odejdou, a kteří jsou na venkově, ať do něho nevcházejí, poněvadž jsou to dny odplaty, v nichž se má naplnit vše, co je psáno. Běda těhotným a kojícím v oněch dnech! Neboť bude veliké soužení na zemi a hněv proti tomuto lidu. Padnou ostřím mečem, budou jako zajatci odvedeni mezi všechny národy, po Jeruzalému budou šlapat pohané, dokud se jejich čas neskončí. Budou znamení na slunci, měsíci a hvězdách a na zemi úzkost národů, bezradných, kam se podít před řevem valícího se moře. Lidé budou zmírat strachem a očekáváním toho co přichází na celý svět. Neboť mocnosti nebeské se zachvějí.

A tehdy uvidí Syna člověka přicházet v oblaku s mocí a velikou slávou. Když se toto začne dít, napřimte se a zvedněte hlavy, neboť vaše vykoupení je blízko."

Než se pustím do výkladu, který jsem už jednou provedl v Postile, budu namátkou opakovat několik zásad, jimiž se při výkladu držím:

1. Celé vyprávění je symbolické, i když fakticky došlo ke zničení jeruzalémského chrámu. Kdybychom si byli vědomi jen toho, že ke zničení fakticky došlo, a neviděli za ním symbol toho, proč se tak stalo, nepochopili bychom další text, z něhož se navenek nic neuskutečnilo, za to uvnitř duše u mnohých lidí už mnohokrát, a uzavřeli bychom si cestu k celkovému pochopení textu.

2. Zde líčené bědy nejsou ještě vyvrcholením běd, které je naznačeno v podobenství o posledním soudu, kdy jedna část lidí

je uvržena do věčného zavržení. Dá se to poznat tím, že všechny události zde končí příchodem Syna člověka, který vlastně slavnostně zakončuje onu část duchovního vzestupu, která je umožněna osobním vedením. To zase je nutné jen v dualismu. Jakmile se překročí hranice dualismu, stane se z konkrétního dobra absolutní dobro, z konkrétního zla absolutní zlo a odpadne. To je obsahem posledního soudu, ale jaksi v malém a v jakési předchuti už dříve obsahem řekl bych jednotlivých částí téhož soudu. Zažil jsem přece např. toto. esesák zabil vedle mne člověka a já jsem musel k tomu přihlížet. Mezitím jsem se vzdal svého života, zřejmě života v dualismu, a tak se stalo, že esesák se na mne rozběhl, aby mne také skosil, ale přede mnou se s hrůzou v očích zastavil a utekl pryč. Vidíte tu obdobu? Nedivte se potom, že všechno co je zde psáno v Lukášovi od té chvíle oné fáze soudu snadno chápu jako procesy odehrávající se v jednotlivé duši při přechodech do jiné šíře vědomí. V onom rozšířeném stavu vědomí, ke kterému došlo tehdy nečekaně a okamžitě v momentu, kdy se ode mne esesman s hrůzou odvrátil, se stalo něco, co by se dalo symbolicky nazvat příchodem Vykupitele s veškerou jeho mocí, která přemohla nejen esesmana, ale i mne v nevědomosti, ve které jsem před tím Pravdu nepoznával tak jako potom, v novém světle, v nové šíři, o které se mi nikdy nesnilo, a kterou bych ani při nejvyšší inteligenci lidské a nejdelším lidském životě nenabyl. A kdybych tohle srovnal se soudem, který jsem zažil devět let před tím, byla to tehdy jakási temná hrůza, při které nezůstal kámen na kameni z celého pozemského života žitého až do té chvíle přes více než sedmáct let. Jsem si však dobře vědom těch kvalitativních změn v prožívání oněch hrůz. Dá se tedy říci, že

3. všechny zde líčené bědy jsou věrným obrazem vnitřních průvodních zjevů probíhajících v lidské duši při vnitřním přerodu. Detailněji o nich píše sv. Jan ve svém Zjevení. Křesťanští mystikové, kteří z různých důvodů umírali vnitřně velmi pomalu, zažívali bědy a utrpení na pokračování. Tady se ukazuje, že ani zevní poučenost, která jim chyběla, není k zahazení.

4. Kdo tento přerod prodělal, považuje vysvětlení zevní zkázou přirozeného světa za nesmyslné a zcela mylné. Nebylo by ovšem správné to, čemu nerozumíme z Písma vyškrtnout nebo okolo toho chodit, jako by to tam nebylo. Vždyť vidíte, jak tato pasáž, tak téměř obecně nechápaná a nepochopená, skrývá v sobě poučení, které nikde jinde není.,

5. Co sv. Jan ve Zjevení rozdělil do vývojových stupňů, zde je jen zhruba všechno podáno souhrnně, a to jen po stránce ztráty

sama sebe. Přesto je to jedno z výtečných vypracování onoho známého požadavku Ježíšova: "Chce-li kdo za mnou přijít, nechť zapře sama sebe, vezme svůj kříž a následuje mne". Věřte mi, kdybych byl neprošel různými těmi vnitřními soudy, nebyl bych dobrovolně šel za Ježíšem a nikdo z vnějška by mě byl k tomu nepřiměl.

6. Totéž je vysvětleno rovněž stupňovitě životem Ježíše Krista v tom nejširším slova smyslu, začínaje všemožným strádáním starozákonních Židů a konče ukřižováním. Aby však shoda s tímto obrazem uvedeným v Lukáši byla úplná, k tomu je zapotřebí vyjmout ze života Ježíše Krista jen onu úděsnou část, kterou se postupně umrtvuje lidské já, čili probíhá onen proces braní kříže. Tak např. hrozba visící jako meč nad těhotnou Pannou Marií, ta je dobře rozpracována ve Zjevení sv. Jana. Dále známe další rozpracování jako zabití mládřátek aj.

7. Celé citované líčení ze sv. Lukáše je podstatnou součástí toho, čemu říkáme esoterní, skrytá část náboženství. Kdyby byla tato část komukoliv zjevena dříve než k ní dospěl přirozeným vývojem, nemohl by člověk těmito napřed zjevenými částmi projít bez úhony. Buď by se zbláznil nebo by zemřel. Pravím "zjevena" ne vysvětlena. Vysvětlení esoterismu je možné podat i člověku nepřipravenému, ale zjevení téhož nikoliv. Víme tedy, proč byly tyto věci sv. Janovi zjeveny až po smrti Ježíšově na ostrově Patmos. Jeho vysvětlení je nepochopitelné pro každého až tam, kam se se svým prožitkem nedostal. Potom je samozřejmé, že stejně nesprávné je očekávání těch věcí, které se mají vždycky stát neočekávaně, i když je předpokládáme.

Pouhý vykladač esoterní části náboženství se musí smířit s dvojm: že celá řada lidí mu nebude věřit a pak že není věci na škodu, že se mu nevěří, neboť celá esoterní část náboženství spadá do oblasti osobní zkušenosti a vymyká se tedy víře. Potřebuje věřit, kdo se přesvědčil?

8. I pouhé vysvětlení, které většinu lidí mate, má ničím nenahraditelný význam pro toho, kdo dospěje k prožitku vysvětlovaného. Najde konečně ve vysvětlení kontrolní důkaz o správnosti prožitého a o ten Ježíšovi šlo, ten chtěl podat, aby každý, kdo jde jím ukázanou cestou, měl na každém kroku jistotu a kontrolu své jistoty. Málokterý vědecky zavedený pokus je v přírodních vědách tak dokonale dokumentárním jako jsou jednotlivé kroky následování Krista. Vysvětlení je vždy u Ježíše podáváno po částkách i souhrnně. V líčení ve sv. Lukáši je podáno převážně souhrnně. Pak ovšem působí na pouhého

čtenáře úděsně nebo mu připadá, že čte nesmysly a výmysly chorobné mysli. Kdo však prochází jednotlivými stupni vnitřního vývoje, učí se ctít život daleko dokonaleji a hlouběji než kdokoliv jiný. Vizte příklad sv. Františka z Assisi, který napřed některými projevy života - jako např. tělesností - opovrhoval. Vizte k jakému usmíření s celým životem dospěl a jakým vznešeným způsobem mu nakonec přitakával.

9. Mně by stačilo, kdybyste z mého výkladu pochopili, že nikde v náboženství nejde o nějaké tajnůstkářství, nýbrž jen o nutné skrytí toho, co má být zjeveno, ne vysvětleno. Zjeveno zde znamená prožito. A tak je tomu i s vykládanou pasáží. Pisatel měl za to, že pád Jeruzaléma jeho soukmenovci zažijí, a proto tato část líčení běd může mít už konkrétní podobu, nikoliv jen podobu obecnou. Vykladač Lukáš měl totiž už vnitřně za sebou pád Jeruzaléma dříve než Jeruzalém byl dobyt Římany. Nyní už mohu přejít i k obecnému významu pádu Jeruzaléma. Jde obecně o pád svého, a to toho nejdražšího svého. Tím se začíná celé zasvěcování. U Ježíšových učedníků to byla ztráta rodiny, u Ježíše později ztráta učedníků apod. Ve chvíli takového pádu, protože jde o ztrátu toho nejdražšího, má člověk dojem, že ztratil vše, i když tomu ani zdaleka tak není. I nedostatek správného měřítko má dočasný, stupňovitý, ničím nenahraditelný význam, aby se člověk neměl chuť vrátit k tomu, od čeho odešel. Ono je to "definitivně ztraceno", aspoň pro tu chvíli ztráty. Později se ukáže, že totéž je právě naopak vyšším, dříve nepochopitelným způsobem nalezeno. Ztratil jsem např. možnost studia přírodních věd na začátku zasvěcování, a po létech jsem poznal, že se jim mohu věnovat jinak a lépe než kdybych je byl pouze studoval. Vstoupil jsem totiž do dílny přírody.

Pokusím se z celého toho konglomerátu "znamení" a událostí vybrat aspoň některou, kterou by se nejvíce osvětlily ostatní nevysvětlené. "Běda těhotným a kojícím v těch dnech."

Řekl jsem, že vstup do širšího vědomí je podmíněn oživením automatismu dvě. Ten kdo je těhotný nebo kojí je symbolem člověka zabývajícího se přednostně živením automatismu jedna. Jako automatismus jedna, když se oživuje před a po narození dítěte, zaujímá pro sebe všechny přírodní síly, které má člověk k dispozici, a jedině tím způsobem se udrží dítě naživu, tak také oživený automatismus dvě se chová stejně kořistnicky. Proto se dá velmi výstižně říci "běda všem těhotným a kojícím v oněch dnech". Jejich "těhotenství" a "kojení" bude násilně přerušeno, nebudou moci v něm pokračovat. Veškerá jejich síla bude převedena do nového širšího života, nezbuďte z ní nic pro něco

vlastního i to nejvlastnějšího. Obdivuji se bezmezně onomu vyhmátnutí této proměny slovy "těhotenství" a "kojení". Co může být vlastnějšího než tohle dvojí. Člověk je zkrátka jako strom z kořenů vyvrácen v "oněch dnech". Není-li, k žádné změně nedošlo. Opravdu se padá ostřím nože.

"Řev valícího se moře" je jeden ze skvělých obrazů té základní okolnosti, že oživení automatismu dvě má za následek i zevní změny. Kdyby se týkalo jen vnitřního života člověka, nebylo by tím pravým oživením. Mohli bychom užít i jiných obrazů, že třeba skály pukají, moře se vylévá z břehů apod., ale není třeba k jednomu zmatku v lidské duši pouhého čtenáře přidávat další zmatek. Jde o prolomení hráze mezi vnitřním a vnějším životem, o vstup do širšího společenství, kterému musí napřed předcházet průlom ze sebe. Člověku musí být ukázána daleko větší závislost na celku než jak si ji uvědomoval dosud, protože jde o překonání, byť i postupné, klamného pocitu oddělenosti. To je na světě opravdu klamný, že se v něm cítíme odděleni od ostatních. Tímto průlomem začíná pravá etika založená na zkušenosti. Jsem si jist, že Schweitzer tuto zkušenost měl, i když by byl nedokázal vysvětlit, jak k ní přišel a kterými prostředky. To je ona nepředvídatelnost a svým způsobem nevyzpytatelnost zjeveného. Zjednal však podmínky pro vpád zjeveného do života, a to stačí. Uměl se dívat na bližního jako na sebe, a to je jeden z nejzávažnějších znaků konce světa, ve kterém jsme dosud žili především pro sebe.

Měl bych na tomto místě ještě říci, proč se při výkladu esoterní části náboženství, přesněji řečeno při výkladu dalších možností rozvoje člověka užívá většinou tak hrůzostrašných obrazů jako konec světa, krutý poslední soud apod. Při vývoji za myšlenkou dochází k velkému bourání dosavadního světa. Ten byl vnímán smysly, které jej představovaly rozumu a citu. V rozumu bylo jen to, co napřed prošlo smysly. Ostatní části vědomí zůstávaly uzavřeny, a byly uzavřeny právě smyslovým vnímáním a rozumovým zpracováním. Tuhle zeď je třeba prolomit. Pochopitelně člověk se nesmí obracet za hořící Gomorhou a Sodomou, ve které dosud žil, jinak by se průlom nepodařil. A tak když se obrátí, ztratí možnost vývoje, ztratí Eurydiku, nebo jeho Jeruzalém bude rozbořen a nevznikne nový Jeruzalém apod. Neobráť-li se, symbolicky řečeno nepadne-li v boji, ocitne se tam, kde není starý Jeruzalém, nýbrž kde je nový Jeruzalém, ocitne se v Duchu a v Pravdě. Teď si představte: nevnímáte už nic smysly, nic nezpracováváte rozumem a přece jste vědomější než dříve. Jaká hrůza vás jímá z toho, že se nemáte o co opřít z toho, co

vám bylo tak důvěrně známé. Jestliže potom člověk po zážitku konce jednoho světa chce o tom něco říci, až se vrátí k rozumu a zpět do klece, o níž byla řeč, může to být jen dětské blábolení po zasažení světlem, jak se výstižně vyjádřil O. Březina. On, který prošel světlem, musel si být vědom, že slova, která o tom zanechal a jimž se obdivujeme, v jeho očích byla ubohým střepem zbylým z velikých hodů duchovních. Střepem tím se člověk nenají, ale přece jen může uvěřit, že ten střep je svědkem něčeho, co tu proběhlo.

Byl bych nerad, kdybyste si z výkladu sv. Lukáše učinili dojem, že utrpení je nejpřirozenější hybnou pákou pokroku. K jakému pokroku dospějí zvířata, která žijí na úrovni vzájemného nemilosrdného zabíjení? Snažil jsem se vás přesvědčit o tom, že nejdokonalejší hybnou pákou pokroku je vnitřní pokrok člověka na duchovní cestě, a ten je podmíněn dokonalostí pohnutek k činům. Pohnutka - to je stimulans vnitřního života. Kolik utrpení se dá odstranit realizací eticky správných pohnutek. Albert Schweitzer nám to dokázal v tak širokém měřítku jak jen mohl. Jeho řeč je skvělá, ale jeho činy jsou mnohem lepší. Na jeho argumentech bychom snadno našli drobné, ale přesto závažné chyby, na jeho skutcích nikoliv. Jsou lidé, kteří pro nějaké slovíčko zavrhnou celek. Abych tomu zabránil aspoň u svých přátel, opisuji i další kapitulu ze Schweitzerova díla nazvanou etická kultura, a z mého hlediska chybnou argumentaci budu opisovat proloženě a hned dokládat dalšími poznámkami. Schweitzer totiž v jiných větách prozrazuje, že se se svou chybnou argumentací tak úplně neztotožňuje, pouze nepřechází včas z analýzy do syntézy, ve které pak napravuje chyby v řeči. Nuže zase Schweitzer:)

Dopomoci světu k pravé kultuře - to je veliký dějinný úkol, před nímž stojíme my, kteří máme kulturní minulost. Na nás je, abychom dali zazářit světlu skutečné humanitní kultury ve vědě.

Bude-li mnoho lidí, kteří v myšlenkách i v jednání podrobí rozboru humanitu a skutečnost, přestane humanita platit za sentimentální ideu a stane se tím, čím má být, kvasem myšlení jednotlivců i společnosti.

*Úcta k životu, vzešlá z vůle k životu, jež povstala myšlením, obsahuje **pozitivní vztah ke světu a životu** a vedle toho a zároveň s tím **etiku**. Nemůže jinak než se neustále zabývat ideálem etické kultury.*

(16. Člověk může stejně dobře myšlením dojít k negativnímu vztahu k životu, jak dříve sám Schweitzer doložil na příkladu z indické kultury, a totéž by se dalo ukázat na Nietschovi,

Schopenhauerovi a jiných myslitelích. Zvíře daleko méně myslí než člověk, a dalo by se říci, že jeho kladný vztah ke světu a k životu končí téměř vždy na hranicích jeho vlastního rodu. Obdobně je tomu s primitivem. Dále však se tato paralela nedá vést. Egoistické myšlení člověka není po všech stránkách hloupé nebo primitivní, nýbrž často vypočítavější a chytřejší než myšlení altruisty, zůstává však trčet na hranicích utilitarismu, nevede k žádné vyspělejší etice.)

Etika úcty k životu neuznává žádnou relativní etiku. Za dobré v ní platí jen udržení a podpora života. Veškeré ničení a poškozování života, není-li nám určeno osudem, pokládá za zlé. Nepočítá se smírem etiky s nutností, na něž je třeba brát z užitných důvodů zřetel. Neustále od nás žádá, abychom v každém případě sami rozhodli, do jaké míry můžeme zůstat etickými a do jaké míry se musíme podřídit nutnosti škodit životu a ničit jej a tím se provinit. Stále více nás musí ovládat touha udržovat a podporovat život.

(17. Protože nebudu opisovat jednu z dalších kapitol, uvedu z ní k tomuto odstavci přílehlou myšlenku odtamtud: "Škodím-li jakémukoliv životu, musím si uvědomit, zda je to skutečně nutné. Nesmím přestoupit nevyhnutelnost ani ve zdánlivě nedůležitém. Rolník, který na své louce pokosil tisíce květů za potravu svým kravám, ať se má na pozoru, aby na zpáteční cestě v bezmyšlenkovité kratochvíli neuťal květ na pokraji cesty, neboť tím by se prohřešil na životě aniž by byl pod tlakem nutnosti.")

Ve smýšlení úcty k životu je obsažen elementární pojem odpovědnosti, jíž se musíme oddat. Působí v něm síly, které nás nutí zušlechťovat svoje individuální sociální a politické smýšlení.

Úcta k životu znamená dát se strhnout nezměrnou kupředu spějící vůlí, která je ve všem bytí. Pozvedá se nad všechno poznání věcí a dává nám stát se stromem, který je chráněn před suchem, neboť byl zasazen u potoka.

(18. Z těchto slov Schweitzerových je patrné, že on nedošel k tak vznešené a všeobsáhlé úctě k životu jen myšlením, nýbrž že se dal strhnout svou vnitřní zkušeností kupředu spějící vůlí, která není z myslícího člověka, nýbrž je obsažena ve všem bytí. Schweitzer zde potřel sebe z předcházejících řádek. Podobnými slovy mluví o pravém zdroji lásky Čhandogya Upanišad.)

Kdo dospěje pod vliv etiky úcty k životu brzy pocítí prostřednictvím jejích vlastních požadavků jaký žár žhne v tomto neživém výraze. Etika úcty k životu je etikou lásky rozšířenou na

univerzum. Je to etika Ježíšova, k níž se nutně muselo dojít myšlením.

(19. Opět lapsus. Víme dobře, k jaké nízké mezi došli učedníci Ježíšovi myšlením a k jakému vysokému stupni mravnosti došli nocí duchovního poznání, které nemělo nic společného s myšlením.)

Úctou k životu dává člověk cenu své existenci, ať je jakýkoliv osud, jímž je určen a v němž se musí potvrdit.

Vznikajíc z vnitřní potřeby není etika úcty k životu závislá na tom, jak snadno nebo jak málo je schopen vymyslet si nějaký uspokojivý světový názor. Nemusí odpovídat na otázku, co může v celkovém běhu světového dění znamenat působení etických lidí na udržení, podporu a vzestup života. Nedá se zmást úvahou, že jejím prostřednictvím uskutečňované udržování a zdokonalování života nezasluhuje téměř pozornosti vedle násilného a z přírodních pohrom v každém okamžiku plynoucího ničení života. Chtějíc působit, smí nechat všechny problémy úspěchu svého působení nerozhodnuty. Pro svět je významný fakt sám, že v člověku, který se stal vpravdě etickým vzniká vůle k životu, naplněná úctou a oddaností k životu.

Člověku zůstává svět v každém ohledu hádankou. To však neznamená, že stojíme před problémem života bezradní, musíme-li se vzdát naděje, že světové dění pochopíme. Úcta k životu nás uvádí v duchovní vztah ke světu, který je na veškerém poznání běhu světa nezávislý. Temným údolím rezignace nás vede ke světlým výšinám etického přitakání světu a životu z vnitřní nutnosti.

Pro kulturu přicházejí v úvahu tři druhy pokroku: pokrok ve vědě a znalostech, pokrok ve společenské integraci, pokrok ve zduchovnění. Posledně jmenovaný má význam největší.

Začátek, neustále se opakující začátek myšlení tkví v tom, že člověk nepokládá svoji existenci za něco prostě daného, nýbrž že ji prožívá jako něco neproniknutelně tajemného. Etické přitakání životu je duchovní čin, kterým člověk přestává žít jen tak a začíná se oddávat životu s úctou, aby jej tak dovedl k jeho skutečné hodnotě.

Myšlení musí vykonat dvojí věc: vést nás od naivního k prohloubenému pozitivnímu vztahu ke světu a k životu a dát nám dospět od etických pohnutek k etice, která nutně plyne z myšlení.

V etické kultuře vystupuje jednotlivec se svými nejlepšími myšlenkami a chtěním do služeb svého lidu a lidstva.

Síla není hlučná. Je tu a působí. Pravá etika začíná tam, kde končí slova.

Novým myšlením musíme dospět ke světovému názoru, jenž obsahuje ideály pravé kultury. Jestliže začneme vůbec jenom znovu přemýšlet o etice a svém duchovním vztahu k světu, jsme už na cestě, která vede od nekultury ke kultuře.

Po staletí se mořeplavci orientovali souhvězdími. Z této nedokonalosti se vymanili poté, co objevili magnetickou střelku, kterou se prostřednictvím stále působící síly dal určovat sever. Od té doby se vyznaží za nejtemnější noci i na nejvzdálenějším moři.

Toho druhu je i pokrok, který musíme hledat v úplné etice. Pokud je v nás jen jako etika povinností a ctností, řídíme se hvězdami, které, ať svítí sebejasněji, vedou jenom víceméně jistě a mohou být zahaleny stoupajícími parami. Za bouřlivé noci nechají lidstvo na holičkách. Dospějeme-li však k etice jako k nutné výslednici myšlení, které nás samo dovedlo k vědomí ideje úcty k životu, pak se pozdvihuje dalekosáhlé etické prohloubení člověka a etický pokrok celého lidstva.

Když z jara postoupí povadlá šed' luk své místo zeleni, stává se tak proto, že z kořenů vyrážejí milióny výhonků. Tak i duchovní obnova, která v našem věku musí přijít, nemůže nastat jinak, než že množství lidí utvoří nově svoje myšlení a své ideály z úvah o podstatě pravého dobra.

Tak jako strom rok co rok vždy znovu rodí totéž ovoce, musí se také znovu rodit všechny cenné ideje v myšlení lidstva z generace na generaci.

Musí nastat nová renezanace, mnohem větší než byla ta, z níž jsme ve středověku vykročili: velká renezanace, za které lidstvo objeví, že etické je nejvyšší pravdou a nejvyšší účelností a tím se osvobodí od chatrného obrazu skutečnosti, ve které se plahočí.

Chtěl bych být skromným připravovatelem této renezanace. Mám odvahu věřit v nové lidstvo, neboť jsem přesvědčen, že smýšlení humanity, které doposud platilo jen za ryzí cit, je opodstatněno světovým názorem, jenž pochází z elementárního myšlení a je všeobecně sdělitelný. Proto je v něm taková přesvědčující síla, kterou dosud nikdy nedisponoval a je schopen energicky rozebrat skutečnost a v ní si zjednat platnost.

17. 1. 1983

Kam až sahá vysvětlení náboženství?

Všimli jste si, že se ani nenamáhám vysvětlit všechno, co už tolik staletí nebo dokonce tisíciletí není v náboženství vysvětleno, přestože podle slov Ježíšových nemá nic zůstat skryto.

Mohu mít k tomu dvojí důvod: Buď nerozumím tomu, co nevysvětluji, nebo je něco, a dokonce podstatného, v náboženství nevysvětlitelné. Řešení není tak jednoduché.

Neměli bychom zapomenout, že náboženství má za úkol člověka spojovat se světem, který není v dosahu smyslů a rozumu, a kdyby tento úkol neplnilo, přestalo by být náboženstvím. Má totiž svazovat člověka s Bohem, latinský název re-ligio napovídá dokonce více než to, má **znovu** (ono - re) svazovat, rozuměj s Bohem. Předpokládá tedy, že člověk byl kdysi s Bohem vědomě spojen a náboženství má jej znovu dovést k tomuto spojení. Nečiní-li to, nejde o religio, znovu spojení, nýbrž o něco jiného, co není náboženstvím.

Jak má náboženství spojit člověka s něčím, co je za smysly a za rozumem? Tuto odpověď zatím připojuji ke knize Šrí Aurobinda Ghose, a to k posledním čtyřem kapitolám jeho knihy Synthesis of Yoga, která byla poprvé publikována v Pondicherry 1955 a poslední díl téhož díla vyšel r. 1965, a protože roku 1950 Šrí Aurobindo Ghos zemřel, zůstalo dílo nedokončeno. Dílo vycházelo v Pondicherry za redakce duchovní sestry Aurobindovy, anglicky a francouzsky. Mám toho času po ruce italský překlad díla dovedený až tam, kde je dílo ponecháno nedokončeno pro smrt Aurobindovu. Protože je to dílo, které se do této doby nejdále dostalo ve výkladu náboženství, všimnu si jeho vzniku.

V úvodu italského překladu píše kromě jiného Giulio Cogni, který dílo přeložil společně s Natou, členem Šrí Aurobindo Ashram:

"Již roku 1907 došlo k velmi krátkému setkání Šrí Aurobinda s pařížankou Lélé, výjimečnou ženou, téměř vrstevnicí Aurobindovou, původem židovkou. Bylo ve vůli osudu, že tyto dvě hvězdy myšlení a mystiky se setkaly později definitivně a spojily spolu své životy a osudy: 24. dubna 1920 se Matka usadila v Pondicherry a věnovala se úplně dílu a myšlenkám Aurobindovým a stala se tak říkajíc duší jeho duše....Od roku 1926 Aurobindo se zřekl veškeré praktické a organizátorské činnosti a složil všechno do rukou Matky. Odešel do samoty a jen odpovídal na velmi rozsáhlou poštu, která mu docházela, a věnoval se meditaci. Ještě se zúčastnil roku 1947 začátku nezávislosti Indie. Opustil své tělo a vešel do věčného samadhi - jak říkají jeho žáci - 5.

prosine 1950 (narozen 15. srpna 1872 v Kalkutě). Roku 1952 bylo oficiálně ustaveno International Center Šri Aurobindo. V únoru 1952 byl položen základní kámen k městu Auroville, které je uzavřeno pro světský ruch a má hostit maximálně 50 000 obyvatel stálých a přechodných, mystické město věnované výhradně setkání všech národů a lidí všech věr za účelem universálního duchovního vzdělání".

Na počest Šri Aurobinda, Matky a celého ašramu píši k Syntéze yogy tento dovětek:

Pravé náboženství má svou stránku supramentální, stránku za myslí, bez které by nemohlo plně sloužit svému účelu. Náboženství právě pro tuto stránku zůstane navždy spolehlivým průvodcem člověka za hranici lidského života.

Cesty našeho života, který začíná narozením a končí smrtí, jsou dostatečně osvětleny rozumem a citem, jimž stojí ku pomoci zprostředkovatelská služba smyslů. Jakmile však člověk z nějakých důvodů vyprázdní svou mysl a nelekne přitom, začne být přístupem vjemům, které jsou buď reminiscencemi na pozemský život, nebo se jejich původ nedá zjistit. Zůstaňme u tohoto druhého případu.

Usnadním si práci a všimnu si napřed vlastní zkušenosti, o které jsem už několikrát psal. Má to být ilustrace syntézy duchovní cesty.

1. Jestliže jsem při operacích za vědomí v předškolním věku přestal náhle vnímat bolest, nastalo tam jistě nějaké vyprázdnění mysli, které smysly odmítaly podávat signály bolesti. Uvážím-li, že jsem byl tehdy ještě téměř nemluvnětem, a že tedy nebylo těžké mysl vyprázdnit, dá se předpokládat, že jsem tehdy zažil jakési zjevení, které mělo jiný obsah než smyslový. Ukázalo se, že jsem začal být jiný než ostatní děti. Nebudu to znovu rozebírat. Teď mne zajímá fakt, že jsem si přál jednat správně. Toto nutkání po něčem novém, co v člověku před tím nebylo, co neprošlo smysly ani rozumem, je neklamným znakem toho, že tu člověk zažil znovu skutečnost, která ho měla k něčemu novému, nebývalému. Pod dojmem "nový" zde mám na mysli něco kvalitně lepšího, čeho jsem dříve nebyl schopen. Z dlouhodobého hlediska byl u mne nastoupen trend dostat se za mysl, k vědomému životu za myslí, kterému Aurobindo říká supermentalismus. Neměl jsem ovšem tehdy o tom trendu ani potuchy. Stačilo, že se mi pro počáteční fázi pochodu k tomuto cíli bez jakéhokoliv vysvětlování zjevené mi pravdy, dostal do ruky nebo měl jsem živě k dispozici důležitý vývojový prostředek - potřebu, pocit potřeby jednat správně. Ne že

bych byl tehdy konkrétně věděl, co mám a co nemám dělat. Musel jsem se dotazovat dospělých lidí, o nichž jsem předpokládal, že jsou moudřejší než já, a o nichž jsem soudil, že jednají správně. Tento klam byl korigován soustavně dalším darem, který jsem získal schopností rozlišovací. Poznával jsem, která z rad dospělých lidí je následováníhodná.

Mluvím tady o dvou aspektech moci, které v sobě obsahovalo zmíněné zjevení: a) Nakazilo mne touhou po správném jednání, která byla silnější než kterákoliv jiná touha a b) poskytlo mně sílu, abych své předsevzetí uskutečnil. Tím mne vlastně učilo zbavovat se vlastní vůle, tj. učilo mne zbavovat se té největší překážky, která stojí mezi člověkem a Bohem a která je větší než kterýkoliv hřích, neboť člověku nedovoluje, aby se s Bohem vědomě setkal. Setkává se jen sám se sebou a k sobě se znovu a znovu vrací, i když od sebe vykročí. Byla to velkolepá škola, neboť jsem si ani neuvědomoval, že do ní chodím dnes a denně, od rána do večera, za veškerého bdělého vědomí. To je začátek onoho integrálního pojetí cesty, jak o něm mluví Aurobindo. Takovou moc má zjevení. Není na cestě poznání ničím nahraditelné. Toto zjevení bylo též podivným způsobem laskavé a milosrdné, ale jen tehdy, když jsem byl poslušný. Také mne spojovalo s lidmi a zvířaty i s rostlinami jiným způsobem, než jak s nimi byli spojeni jiní lidé. Bylo pro mne dokonce nepochopitelné, jak jiní lidé mohou být tolik rozpojení od jiných lidí a od jiných tvorů, jak jsou. Asi do té míry, jak člověk není svůj (tj. **nesleduje jen svou vůli**), začíná být jiných.

2. Zůstaňme ještě u dalších znaků tohoto prvního průlomu do širší oblasti než je hmotná. Kdybych mluvil o dalším stupni zjevení, nemohl bych přednést všechny znaky prvního zjevení, které jsou velmi důležité pro pochopení smyslu toho zážitku. Nejdéle do tří a půl roku jsem se stal abstinentem, protože nepít alkohol jsem uznal za správné. Je velký rozdíl mezi člověkem, který se stane abstinentem nebo vegetářem z vlastní vůle, a takovým abstinentem, jakým jsem se stal tehdy já. Nikdy jsem nepotřeboval probouzet vlastní vůli k tomu, abych se stal abstinentem, nekuřákem apod., kdežto ten, kdo se stal abstinentem, nekuřákem apod. z vlastní vůle, musí za některých okolností vždy znovu probouzet vlastní vůli, aby jí zůstal. Já jsem pro takové tužby prostě odumřel. Bylo by dobře říci, že do těch tří a půl roku jsem pil denně malou dávku piva z nařízení lékařů a že mně velmi chutnalo! Ale pro mne lék nelék, přestal jsem. Tohle je velmi důležitá stránka zjevení a celého esoterního náboženství. Poskytuje člověku moc něco dělat nebo nedělat a přitom se

neopírá o lidskou vůli, ponechává člověka v živém styku s něčím co je za lidskou vůlí, převádí ho samovolně přes "zed", kterou jiní tak těžko překonávají. A co je za tou lidskou vůlí? Prostě moc, která přesahuje veškeré lidské pomýšlení, přitom lahodná a nenásilná. Je to Bůh? Představte si, že jsem se stal v té době nebo záhy potom průlomů nevěřícím a že jsem s tou nevírou vydržel do sedmnácti let, a to patrně proto, o čemž jsem nevěděl, že Ježíš přišel pro všechny, nejen pro věřící. Nepotřeboval jsem domyslet, kdo mne nadal tou mocí sebepřekonání a přesto jsem sebe hravě překonával. Kdepak bych byl přišel na to, že ta moc je od Boha? Jak tomu máte rozumět? Byl jsem touto mocí odváděn též od používání rozumu v oblasti průlomů na zemský svět. Nyní ovšem vím, až po dalších hlubších průlomech, že rozum slouží pouze k vysvětlení a je nástrojem, který nám má umožňovat plně prožívat tento pozemský svět a plně se na něj soustřeďovat, aby bylo možno jednou z něho odstartovat dál za něj. Nikoho nenapadne, aby se pletl rozumem do automatické činnosti, která v nás probíhá bez jeho pomoci a kterou jsme udržováni automaticky při životě na tomto světě. Zlepšili bychom např. klepot srdce, kdybychom nad ním uvažovali, kdybychom se pozastavovali nad tím, že srdce samo buší, aniž na ně myslíme? Aniž si to uvědomujeme, na hlavní životní procesy probíhající bez naší vůle v našem těle, vůbec rozumem nepůsobíme, už proto, že co funguje samo bez našeho vědomého přičinění, nám umožňuje, abychom se mohli starat o všechno ostatní, co samo sebou nefunguje. A tak je tomu i při oživení dalšího automatismu dvě. Rozum mi byl ponechán jen tam, kde jsem měl působit v tomto světě a pro tento svět, a byl mně brán, kde jsme měli z toho světa vykročit. Tato výtečná vlastnost zjevení, respektive jeho následků např. samovolná schopnost rozlišovací, je nesmírně významným znakem následků zjevení a života automatismu dvě. Řekl bych pro zasmání: "Automatismus dvě je mlsný."

3. Když jsem potom při dalším průlomů zjevením vyšší kategorie po těch sedmnácti letech byl doveden k víře a začal jsem ctít vůli boží nade vše, uplynulo před tím než se to stalo, asi třináct let přípravy k tomuto vstupu víry do mého života. A zase musím říci, že co lidé na mně hodnotili jako obrácení na víru, vůbec tím obrácením na víru nebylo. Vždyť někdo je obrácen na víru, že ho někdo přesvědčí, někdo stojící mimo něj, že bez víry není život správný a že s vírou je život dokonalejší a moudřejší. Já jsem do stavu víry nevešel tím, že by mě byl někdo přesvědčil o její správnosti, pravosti, nezbytnosti apod., nýbrž popadla mne zase moc dalšího zjevení a udržovala mne od té chvíle průlomů do mého vědomí na kvalitativně jiné úrovni v novém řádu hodnot,

kterému jsem opět dlouhou dobu nerozuměl a dokonce jsem ho velmi chybně používal. Ale protože se to dalo bez mé vůle, jen z nevědomosti, neproviňoval jsem se, i když jsem svou neschopnost následovat správně vyšší nadlidskou vůli považoval za hrubé provinění; tedy neproviňoval jsem se v tom běžném slova smyslu, tj. chtěně, ale zato jsem trpěl. Nevědomost hříchu v této oblasti nečiní, ale způsobuje utrpení.

Ted' si ale přestavte, kdybych byl uvěřil jako uvěřili jiní lidé, bez pomoci zjevení, nýbrž rozumovým a smyslovým přesvědčením, byl bych se minul tím nejpodstatnějším požehnáním, které vyjádřil Ježíš slovy "blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili". Tohoto požehnání bych nebyl býval účastníkem. Ježíš nepodceňoval přesvědčování učedníků. Ustavičně je trpělivě přesvědčoval. To byla stránka, kterou působil na ně vedle zjevení. Ale v té chvíli, kdy přestal na ně působit přesvědčováním slovy a zázraky, rozutekli se plni nevíry, protože si zvykli na oporu přesvědčováním. Kdyby jim nebylo přispělo na pomoc zjevení, bylo by tehdy před Ježíšovým křížem končilo veškeré křesťanství. A ted' si dávejte dobře pozor: Jednou se stalo, že Petr řekl Ježíši: "Ty jsi Syn boží". Došlo mu to zjevením. A protože byl schopen asimilovat zjevení, byl ustanoven prvním v Církvi Kristově. Ježíš si vedení zjevením vážil nade vše! Jestliže se potom stalo, že ti, kdo se dovedli zřící v pravý čas a na pravém místě rozumu, aby celou svou bytostí ustoupili zjevení, se nedostali do čela Církve, nastal hluboký duchovní úpadek v Církvi a v celém křesťanském světě. Prostě Petra nebylo. Do vedení Církve byli postaveni jiní než lidé typu Petrova.

Ještě jednou: Má-li se udržet víra pomocí přesvědčování, pak toto přesvědčování musí být neustálé. Jakmile se v něm poleví, víra ochabuje. Vidím na svých přátelích, že potřebují vždy znovu a znovu další injekci důkazy o tom, že tady je někdo, kdo je dokáže přesvědčit. To je málo. Až je opustí ten, kdo je takhle přesvědčuje, až nebudou mít možnost se udržovat četbou a rozjímáním, budou upadat. Viděl jsem, jak z těchto důvodů upadla naučená víra u všech věřících a také u mne. Studoval jsem horlivě duchovní nauky, a z této části, která pocházela z poučení, jsem byl vyřízen stejně jako oni, kteří se dali přesvědčit jinými způsoby než studiem. Muselo zase přispěchat na pomoc osvícení, abych byl postaven na nohy.

4. Je-li tedy zjevení tak cenné a tak nepostradatelné, rádi byste asi znali návod, jak je získat. Sám jsem nikdy žádného receptu neužíval. Zjevení se dostavilo, když byla vyřazena osobní vůle, rozum, city, představivost, prostě všechno, co nám umožňuje

žít v tomto světě, a co z nás dělá lidi platné v lidské společnosti. K tomu vás přece nechci přivést. Proč Ježíš neradil učedníkům, aby nabyli zjevení? Vždyť kdyby je byli nabyli, byli by nastoupili nejpřímější cestu k Bohu! Jenže i zjevení je pouhým prostředkem na cestě, ne cílem cesty, na který Ježíš ustavičně ukazoval. Dospělý člověk, ne dítě, kterým jsem byl při prvním zjevení, má hledat království boží především a to proto, že se už naučil hledat už dříve jiné věci především. Dítě se tomu ještě nenaučilo. Hledání dospělého člověka je nutno jen usměrnit a sjednotit. Ovšem když se někdo neosvědčil v malém, tj. v tomto případě, když se nenaučil hledat napřed jiné věci, menší než království boží, nemohl se osvědčit ani ve velkém, v hledání království božího. Proto snad nejlepším návodem, jak získat zjevení, je netoužit po něm, nýbrž žít poctivým životem, nepodceňovat nižší činnosti, osvědčovat se v malém, bojovat za poctivost na každém kroku, nekrást v pravém i v přeneseném smyslu slova jak pro sebe, tak pro jiné apod. Vždyť znáte příkázání. Pořád platí jen ono "chce-li kdo za mnou přijít, ať zapře sama sebe." Lepší návod se nenajde. My však stále nevíme, co všechno se rozumí pod tím sebezáporem. V křesťanství máme ve zvyku se do něj dostávat uměle vůlí. To je cesta začátečníka v sebezáporu. Kdyby člověk trval na tomto způsobu sebezáporu, pociťoval by za čas břemeno sebezáporu jako neúnosné a klesal by pod ním únavou a vysílením. Všimněme si pro poučení Ježíšova vedení. K čemu měl své učedníky: Aby zázračně pomáhali bližnímu, tj. aby především užívali daru, který dostali od Ježíše za to, že odstoupili od svého nejdražšího a nejmilejšího. Vmysleme se do toho, jak mohli a za jakých okolností mohli provést zázrak. Viděli třeba nemocného a přáli si mu pomoci. Až sem mohla bez překážek působit jejich vůle. Samotné léčení však rybáři nebo celníci nemohli svými schopnostmi provést. Ani se o to nesnažili. Byli poučeni od Ježíše, že nebudou při samotném aktu léčení používat vlastní vůle, že samovolně, bez rozmyšlení použijí moci, kterou jim předal. Ještě že to byli prostí lidé. To byla jejich záchrana a zdroj jejich úspěchu. V čas začli jednat samovolně. Jakmile jim v tomto jednání začla překážet vlastní vůle, zázrak se nepovedl. A tak je tomu i s námi. Platí zde pravidlo: "Dávejte, co je císařovo, císaři, co je božího, Bohu". Císařem v nás je rozum. To už je krásně rozpracováno v symbolice Ježíšova života, především v postavení a jednání Heroda. Všemmu jsme se naučili na tomto světě rozumem a také citem. Těm musíme odvádět daň. Např. paměť má být denně cvičena, to věděli už staří Římané. Nezanedbávejte v ničem své přirozené schopnosti a dotáhněte pomocí nich všechno, kam se to dá dotáhnout bez zmalomyslnění a zneklidnění. Tam

někde je přechod do samovolnosti, tam začíná zázrak, odvádění daně Bohu. Možná, že vám to nebude připadat divné, že Bohu máme odvádět, co od něho dostáváme, až tak daleko, jak si uvědomujeme, že něco máme od Boha. Posléze je to celý život. Do tohoto způsobu odevzdání se dorůstá. Je nesmyslné začít s odevzdáváním celého života ihned. Bylo by to odevzdání nepravdivé, v nejlepším případě sebeobelhávající. Ale zároveň s narůstáním sebepoznání narůstá sebevzdání a zázrak samovolnosti se neslyšně vplíží do všech koutů naší mysli i naší činnosti. Byl jsem řadu let zaměstnán ve velkém podniku Škodových závodů v Plzni, ale jinak než všichni ostatní tamní pracovníci, takže jsem měl možnost se dívat kolem sebe a stýkat se i s nejúspěšnějšími dělníky. Všiml jsem si, že do jejich práce vstoupila samovolnost dále než u ostatních pracovníků. Jejich osobní vůle jen přihlížela a kontrolovala, co už oni sami ze sebe nedělali. Byla to přirozená kooperace vlastních zkušeností se samovolností. Dospěli k ní tím, že dlouho a trpělivě dělali všechno sami s vynaložením veškerého umu a vůle po úspěšném provedení práce. Měli před sebou vždy konkrétní cíl, nikdy něco mlhavého. Vezměme si z nich příklad. Neodvedeme-li daně císaři, těžko se naučíme nebo vůbec těžko budeme přístupni tomu, abychom odvedli daň též Bohu.

Tedy na veškeré zkušenosti, která se mi dostala zjevením bez poučování, si cením nejvíce dvojího: a) Že staví člověka před fakt, který v mém případě neměl smysly vnímatelnou podobu, ani neobsahoval žádnou lidskou představu za lidskými představami. b) Že takto předložené zkušenosti jsou přístupny ateistovi. Srovnám-li je jako bývalý ateista s obdobnými zkušenostmi, které potkaly věřícího člověka, vidím v nich jeden důležitý rozdíl (a nedivím se potom, proč na většině yog zbavuje mistr žáky jejich předešlé víry). Zjevení, které se dostalo věřícímu člověku, bylo vždycky přioděno příslušnou náboženskou představou, která vyplývala z předešlého náboženského přesvědčení, a jestli se neklamu, takto přepodobené zjevení náboženskou představou má vždycky za následek, že poznání z takového zjevení pocházející je velmi chudé, i když převyšuje veškeré předběžné představy. Zůstává z něho nedotčeno jen potvrzení a doplnění některé stránky víry, jako by se tu člověku napovídalo, že víry bude ještě zapotřebí a že tedy musí být posílena. Vždycky je zjevením posíleno to v čem se už člověk v malém osvědčil.

Ani další vlny zjevení, ta v 17 letech až po tu v 39 letech mě nenaučily věřit. Nebylo toho zapotřebí! Vlivem toho obstojím i před každým nevěřícím, který mě přesvědčuje, že se mýlím. Přece

dobře vím, že nemá mou zkušenost a že kdyby ji neměl, že bych myslel a mluvil jako on. Takže i ve vášnivém odporu ateisty nespátřuji nic špatného, nezlobím se na něho. Nemůžeme se sejít jen proto, že zatím vycházím z protilehlých dveří a nevykročili jsme z nich k sobě, jen na sebe pokřikujeme přes dost rozlehlý sál. Občas si na tu vzdálenost ani nerozumíme. Jinak řečeno: Máloco z toho, co je jasné a přesvědčivé pro člověka, který zažil zjevení, je jasné člověku, který je nezažil. Pro něho je nutno zjevenou skutečnost převést do obrazů, jako to činil Ježíš, a ty mohou člověku poskytnout právě jen obraz a ne skutečnost. To je nejzazší mez, do které se dá náboženská pravda vysvětlit. Mistrem v tomto přetlumočení pro rozum byl sv. Albertus Magnus a po něm jeho žák sv. Tomáš Akvinský: Jenže argumenty Albertovy, převzaté z obrazů vyplývajících z tehdejšího stavu přírodních věd, jsou už dnes neudržitelné, argumenty Tomášovy byly povaleny v samotném Tomášovi další vlnou zjevení, kterou zažil po sepsání Summy. Ovšem pro člověka, který neprošel tak vznešeným zjevením, mohou být platnou pomůckou k podpoře víry. Víme z ukázky Ježíšova života, kdy až může být bez chybných - neříkám bez těžkých - následků učedníkům vzata víra - až ve fázi před křížem. Dříve se věřící nemůže setkat s ateistou, tj. domluvit se s ním. Nechme je růst vedle sebe až do žní, abychom některého z nich neušlápli dříve než vyroste. K tomu říká Šrí Aurobindo, že všichni lidé jdou jogou, tj. cestou za duchovním poznáním, jenže jedni vědomě, druzí nevědomě. To je pravý hlas smíru poznalého člověka.

Ovšemže rada daná Ježíšovým životem není jedinou správnou radou. Indičtí jogičtí mistři v džnana, radža, karma, a hatha joze zbavují odvážně své žáky okamžitě víry, jakmile je berou do učení. To je možné a správné jen při individuálním vedení jednotlivce jednotlivcem, kdežto při kolektivním vedení, které bylo zahájeno ve světě sestoupením Ducha svatého na zástupy, nic takového možné není. Ani jeden člověk, ani sebekvalifikovanější kolektiv (např. kolektiv vybraných představitelů nějaké církve) se nemůže takovou vahou postavit za množství lidí, protože v tomto množství vždycky budou existovat individuální nástupy na cestu z různých stran, a nebylo by správné tyto nástupy unifikovat. (Symbol: Prokrustovo lože). Tím také přestává být správné universální vedení dotažené obecně až do maličností, které se buď na cestě zvládnou, nebo se přes ně padá, nebo aspoň klopýtá. V Indii mistr vede žáka individuálně do všech podrobností jeho cesty, na každém jeho kroku. Totéž činil Ježíš se

svými dvanácti. Doslova o všechno se pro ně po dobu tří let staral, takže jim vedle něho nic nechybělo. Zároveň však je posiloval ve víře pomocí zázraků, které konal sám a dal vykonávat pomocí žáků. Tím docílil odklad pádu víry až na konec osobního vedení. Na konci téhož osobního vedení indický guru prohlašuje žáka za mistra a ponechává ho jemu samotnému. Stává se pak, že jen málokterý z takto vyškolených se dostane za jogu. Takže v Indii při duchovním zaškolování probíhá dvojitý krutý výběr. První provádí mistr když přijímá žáky a druhému se podvoluje žák po skončení učednické doby sám z vlastní iniciativy. Tohle druhé se v případě vedení Ježíšem Kristem nedělo. Víme, co všechno následovalo po tom, kdy učedníci přestali věřit ve svého mistra. Můžete mi neprávem namítnout, že nepřestali věřit, ale zde se rozcházíme jen v tom, že já nepovažuji tu víru, při níž odmítli položit svůj život za mistra, ještě za víru schopnou dovést člověka do věčného života. Všichni ti pak, kteří odmítli nasadit svůj život za mistra - a víme, že jedinou výjimku představoval Jan -, museli potom svou chybu napravit. Všichni zemřeli násilnou smrtí, zase s výjimkou Jana. Ježíš o tom ovšem věděl předem. Opět opakuji: Nevědomost sice na duchovní cestě hříchu nečiní ale musí se zaplatit, a tvrdě. Člověka překvapuje, jaké finesy cesty Ježíš ovládal, jak mohl vědecky předvídat, takže jeho vědecké předvídaní vypadalo jako soustava věštek, ovšem v očích nevědomého člověka.

6. Zastavme se u velmi zajímavého zjištění, jak málo byli duchovně pokročilými - ve smyslu duchovního osvětlení - učedníci Páně ještě těsně před ukřižováním jejich mistra, když se ptali, proč všichni zemřou násilnou smrtí až na Jana. Z toho je patrné, že Ježíš vedl své učedníky převážně pomocí jejich víry a sám nesl veškerou tíhu jejich nevědomosti. To je charakteristické pro cestu víry. Je třeba při ní vyvinout ctnost pokory a sebeumenšování také faktickými neznalostmi. Na cestě lásky dochází k umenšování převážně jinými prostředky, na cestě poznání prostým vyřazováním rozumové činnosti, ke kterému však nedochází z vůle vedeného, nýbrž čím dál tím více samovolně.

Přemýšlejte o vedení, které poskytl Ježíš svým učedníkům během tří let pobytu s nimi na zemi. Ihned, jakmile je nadal určitou mocí, o které museli vědět, že není z nich, je nechal individuálně působit také za pomoci jejich osobních kvalit a řekl bych individuálních zvláštností. (Rovnováha mezi příjmem a vydání moci z toho vyplývající závazek: "Jděte..."). Moc, kterou je oděl, by se dala přirovnat k obecné pravdě. Indové říkají šástra, která od počátku, jak se s ní seznámili, měla působit pomocí učedníka - tj.

člověk, který ji používal -, zcela po svém. Bylo to zatažení lidské osobnosti do úzké spolupráce s božskou mocí. Uvažujme takto: Tím, že žijeme a máme k dispozici tělo vyvinuté přírodou, ani si neuvědomujeme, že vlastně provádíme totéž, co učedníci Páně, jenomže na nižší úrovni, na které si ještě vůbec nejsme vědomi toho, že soustavně na ní používáme božích sil, a ty k nám připlývají přes automatismus jedna samovolně. Rozdíl mezi námi a učedníky Páně spočívá hlavně v tom, že Ježíš učedníky naučil "krmit" automatismus dvě, a to tím způsobem, že je měl k tomu, aby konali dobro bez ohledu na sebe, tj. bez ohledu na toho, který si přál spásu především pro sebe. To přece můžeme dělat i my ve své nevědomosti, která není o mnoho větší než nevědomost učedníků Páně. Jakmile to budeme dělat, dosáhli jsme vítězství v první bitvě (ještě zdaleka ne v celé válce). Je mezi námi a učedníky Páně jeden rozdíl. Měli k dispozici více hřiven než my. Ježíš však v podobenství řekl, že to není věci na škodu, ba naopak tato okolnost nám umožňuje provést něco, co učinila chudá vdova, když se vzdala malého peníze, a tím učinila více než boháč. Ještě jednou, o jaké vítězství jde: Naučit se soustavně žít automatismus dvě. Ovšem že nám nesmí jít o to, abychom jej živil, nýbrž o myšlení a činy, které jsou stravou tohoto automatismu.

Dostáváme se tak po křesťansku k tomu, čemu Šrí Aurobindo říká integrální joga. Nehledáme jen království boží, protože to ani najít nelze, dokud nedbáme Ježíšových slov: "Chceli kdo za mnou přijít - rozuměj vstoupit do království božího - musí se napřed zapírat", a to se zase jen polovičatě provádí tím, že se zavře do komůrky, postí se, bičuje se, odolává tělesným vášním. Druhá, daleko důležitější polovina, která by mohla odstranit mnohé svízele vnitřní slabosti, je právě odstup od sebe v myšlení a v činnosti, tak jak k němu měl Ježíš své učedníky. Víte, tím se křesťanství dostává z úzkého, výborně propracovaného a specializovaného vedení, určeného na míru jednotlivcovu, k obecnějšímu vedení, jehož účinky nadto jsou snadno kontrolovatelné "podle ovoce", kterou pokrok na této cestě přináší mimo rámec vedeného. Přitom by nebylo správné nedbat Zákona (onoho šástra), nýbrž je správné jej naplňovat myšlením i skutky. I život Ježíšův je jakýmsi obecným vůdcem. Nemůže zastat vůdce celého, není-li obecný příklad Ježíšův uveden do našeho života, tj. nevydáme-li se, podobně jako jeho učedníci, do světa, s výbavou, kterou máme k dispozici. Vše ostatní je závislé na osobním úsilí. Netřeba snad opakovat, že ono má jednu důležitou mez: Zastavuje se úplně tam, kde samovolně působí moc do nás přecházející přes automatismus dvě. Při tomhle, řekl bych

přehazování výhybek, jde už pak o zkušenost, kterou lze nabýt jen praxí, nikoliv přemýšlením jak na to. Vždyť za nás vykonává moc přecházející přes automatismus dvě do našeho vědomí od učitele. Nezapomínejme, že náš učitel má jiný než náš úzký egoistický úmysl samospásy. Táhne k sobě celek. Čím více se podrobujeme této jeho kvalitativně vyšší síle, tím dokonaleji naše jho se stává lehčím, protože je samovolně zaměňujeme za jeho jho, které je lehké. Všimněte si znovu, že po dobu těch tří let učení nechybělo učedníkům vůbec nic, neboť se podřídili vůli učitelově. Jakmile nabyli dojem, že už není komu se podříditi, neboť jejich mistra mučili a popravili, zažívali utrpení větší než ostatní lidi. To se rázem změnilo, jakmile na ně sestoupil Duch svatý, jakmile zase měli komu se podřizovat. Je vám jasno, že tu šlo o transformaci způsobu vedení. V čem ta transformace vedení spočívá: Sebe milující učedníci nebyli schopni toho, čeho byli schopni apoštolové, jimž už tato sebeláska byla odňata. Mohli bychom říci symbolicky, že si ji od nich Ježíš vzal na kříž a že ona na jeho kříži zahynula. To je pravý smysl toho, proč za nás musí Ježíš Kristus vždy znovu umírat na kříži. Přece však bez pomoci sobectví nezačneme jít za ním, ale se sobectvím se k němu nedostaneme. Na takové proměny jsme už zvyklí i v symbolice Ježíšova života. Já, které Ježíšovi pomáhá až do Jordánu, se po Jordánu stává Satanem, který ho svádí; Jidáš, který dělá zázraky společně s Ježíšem, stačí krokem ještě tam, kde je sobectví nevyhnutelně zapotřebí. Jidáš směl mít při těch zázracích na mysli i svou spásu. Tam kde se má zřítí motivu osobní spásy, stává se Jidáš zrádcem. Co tedy učinil Ježíš: Chopil se egoistické energie rybářů, celníků a jiných svých učedníků a obrátil ji k duchovnímu světlu, a to činem, kdežto vysvětlování zprvu jen do malé míry. Učedníci totiž nebyli schopni rozumět, dokud jim Ježíš neseslal Ducha Osvětitele, a toho jim nemohl poslat, dokud byli pořád ještě příliš svými, přestože už dávno opustili své. Všimněte si toho jemného odstraňování egoismu. Ježíš jej nelámal přes koleno tak, jako léčil nemocné. Tam to šlo najednou, ale jenom s tělesným neduhem, dále ne.

Ještě jednou: Učedníci během tří let učení, až na malé výjimky, dokázali být poslušni vyšší moci, která z jejich lidských vlastností očividně pro celé okolí učinila reprezentanty boží, jimiž v každém případě i u nejubožejšího člověka jsou. Touto metodou vedení a jeho uplatňováním vedeným se člověk dále nedostane než k samovolnému používání boží moci na vyšší úrovni, než je obvyklá neučedníkovi. Teprve však, když jejich Mistr pněl na kříži, pochopili naplno, že jejich schopnosti nejsou jejich osobními schopnostmi, že to byly schopnosti toho který visel na kříži. To

bylo tříbení, ke kterému musí dojít poctivě a beze zbytku u každého učedníka. Jinak se nestane ničím, a tedy, jak už víme, nebude schopen se celobytočně odevzdat. Je to s námi tak zlé, že dokud se cítíme být něčím, nejsme schopni se sebe vzdát, pořád máme rádi to něco, třeba už nepatrné, čím se ještě cítíme být. Proč tomu tak je? Vývoj spěje k tomu, aby všechno, co se děje v jedinci, se stalo vědomě působením božím, a k tomu je třeba, abychom svůj život ztratili, aby mohl na jeho místo nastoupit JEHO život. A jestliže pak člověk objeví napřed uvnitř v sobě Učitele, Vědění, je to pouhý krok k tomu, aby jej nacházel všude i kolem sebe. Vysvětlení náboženských pravd k němu přichází odevšad, teprve pak studiem už jen jeho doplněk. Pak naše poznání vyplývá z úplného božího poznání, naše láska z jeho všeobsáhlé lásky a naše existence rovněž z jeho existence.

Všimněme si další věci. Zdá-li se vám nějaký hluboce symbolický sen, který ve vás zanechá nesmazatelný dojem, vždycky je to ten, který má děj, jemuž třeba ani nerozumíte, přesto však z toho snu zažíváte požehnání v něm obsažené. Bývá to sen s takovým dějem, který byste si v jeho hlubokém smyslu nikdy nevymysleli. Napadá vám možná, že vaše nesmrtelná duše upředla tento děj. Usuzujete správně: Ve snu k nám mluví jen v ději, zahaluje svou moudrost zásadně do děje. A ten děj je tak skutečný, že ve vás zanechá mnohonásobně větší dojem, než děj, který před vámi probíhá ve vašem běžném vědomí. Můžete-li, přijměte za správný názor, že tatáž duše se míchá do dějů vašeho života, kde ty nejsou tak vtíravé jen proto, že tam musí ona překonávat daleko více vás než ve snu, kde jste částečně nebo hodně utlumeni. Kdo však není tolik svůj, ten může být veden událostmi, aniž si to přeje (to je důležitá podmínka), jako knihou receptářů. Až sem také sahá jeden druh zevní poučitelnosti člověka o věcech duchovních. Může se stát, že jednou duši nic nebude bránit v tom, aby pravdu soustavně přetavovala do děje vašeho života. Až se vám to stane a přesto budete mít symbolický sen, považujte jej za napomenutí, že jste v bdělém stavu vědomí nedbali na hlas duše, že jste nebyli poslušni toho, co vám radila. Aurobindo praví lakonicky: "Čas je vždy nástrojem duše". Mluvím-li o ději probíhající v čase, myslím totéž. Je ovšem bezpečnější brát čas z rukou nesmrtelné duše, protože dějová náplň ještě dlouho bude nerozpletitelnou směsicí našich připomínek k pletivu duše. Vyznám se tak trochu v odstraňování vlastního pletiva už od doby, kdy lékaři mou vyslankyni nesmrtelné duše, mou smrtelnou duši dokonale postavili stranou. Ona nesmrtelná okamžitě do své družky - odnože vpletla něco, co by se do ní nikdy nedostalo,

nebýt té mezery. Proto s takovou jistotou tvrdím, že být prázden je velmi užitečné, jak praví Lao-c .

Potom, chcete-li být více poučeni, nebuďte nikdy spokojeni s pouhým živočišným životem. Ten vám budiž jen základnou pro klidné udržování vědomí v těle. Život má mít jinou náplň než živočišnou. Pak se jako celek promění v soustavné poučování o jeho vyšším smyslu. Nejsme poučeni o tom, za čím soustavně nejdemo. Byl jsem kdysi svědkem toho, s jakým odporem se můj syn učil číst. Neuměl číst tak dlouho, dokud nepřekonal nevědomou a slepou sebelásku. Jakmile přestal mít se sebou soucit, že ho nutím číst, stal se nejlepším čtenářem ve třídě. Tak je tomu s námi všemi: Ten čte dobře ve svém životě a v životě kolem sebe, kdo dovede od sebe ustoupit, odstoupit. A kdo je tím člověku nejbližším já? Člověk živočich s velmi živočišnými potřebami. Pak se člověk třeba dostane do vyšších sounáležitostí. Zalíbí se mu v jeho myšlenkovém světě, s nímž si hraje, a to někdy velmi neúčelně, jen tak sobě pro radost. Zvláště vtipné lidi je těžko vybavit z nich samých. A přece převod musí jít dál za povídkou mysl. Pro intelektuály je důležitá lekce vnitřního mlčení pravidelně pěstovaná, jen jako prostředek v sebeovládání, ne jako cíl. Dokážeme-li mlčet tam, kde ostatní jsou úžasně vtipní, ale originálně, silou svého intelektu, zachováme ten spár mysli volný pro zachycení daleko umnější oběti. Zvíře nepoznává některé věci, které poznává člověk. Zůstáváme-li zvířetem, uzavíráme si cestu k plnému lidskému životu. Když však necháme pracovat a rozhodovat jen rozum, zbavujeme člověka možnosti rozletu, nikdy nedospějeme k umění žít, zůstaneme trčet u techniky života a tou se začneme tak podrobně zabývat, že nikdy s jejím stavem nebudeme spokojeni. Naše nitro i naše okolí bude plno harampádí, přes které budeme klopýtat a nezmůžeme se ani na pořádný krok, tím méně na rozhled kolem sebe, protože musíme mít oči obráceny k zemi, abychom neupadli přes překážky, které jsme si sami nastražili.

7. Pokusím se ještě jednou o vysvětlení náboženství, které, jak si myslím, je velmi účinné jen tehdy, je-li odborně vedeno někým kdo podává poučení na základě své zkušenosti, nikoliv pouze převzaté z náboženských knih. Poučující pak vede poučovaného k simulaci toho, co u poučujícího není nebo už není simulací, nýbrž skutečným, opravdovým a pravdivým aktem, který, kdyby se prováděl jinak, byl by lživý, nebo aspoň pravdu zastírající a zapírající.

Tak např. mistr karma-jogy prošel zkušeností, že cokoliv dělá, nedělá pro nikoho jiného než pro Boha, kterého v tomto přípa-

dě jmenuje Pánem oběti (toto slovo je Aurobindovým překladem sanskrtského slova). K této zkušenosti mohl dojít jedinou cestou, dokonalou sebeobětí, které jeho žák není ještě schopen, a proto nemohl k této zkušenosti dospět.

Dostal jsem se v této zkušenosti tak nějak na poloviční cestu, kterou mistr karmajogy prošel celou. Ale i toto vykročení z pozice nevědomého mi stačí k tomu, abych vám vysvětlil, čemu učí mistr karmajogy svého žáka.

Také, napřed jen ve vnitřní modlitbě, do roku 1937 jsem se dostal k úplnému sebevzdání. To mělo po zevní stránce za následek, že mé světlo, které jsem tím někde rozsvítil, uviděli ti, kteří byli dále přede mnou, a přispěchali mi ku pomoci. Zevním důkazem byla např. dodávka spisů Aurobindových, které jsem tehdy také zčásti přeložil do češtiny. Nikomu jsem nepotřeboval o ně říkat. Musím tohle na Šrí Aurobinda prozradit, protože tehdy pro mne vznikl závazek, v jehož plnění po tolika létech právě pokračuji.

Roku 1939 jsem se vzdal všeho, nikoliv už jen ve vnitřní modlitbě, nýbrž za okolností, které jsem vylíčil v Umění žít. Zase jsem měl dojem, že jsem se vzdal sebe celého. Tehdy toho vzdání bylo přece asi o trochu více než onoho dřívějšího ve vnitřní modlitbě, protože se dostavil stav, který trval pět měsíců, v němž jsem např. trpícího bližního, na kterého jsem upřel pozornost, nepovažoval za odděleného od sebe, nýbrž jsem se v něm cítil žít, a proto jsem v něm mohl působit téměř tak dokonale jako v sobě. Podle této zkušenosti mohu usoudit, kam dospěl mistr karmajogy potom. Poznal, že v bližním pracuje pro Boha, a nepotřeboval si to představovat. Bylo tomu tak. Mistr karmajogy všechno činí pro Pána své oběti a pochopitelně, když to pro něho výhradně činí, zřiká se také plodů své činnosti. Mám zkušenost, že tento stav dokáže do jisté míry přenést na žáka. Přesto žák pomáhá mistrovi jen tím, že simuluje, co mistr dělá skutečně. Avšak onen přeliv zkušenosti z mistra na žáka způsobuje u žáka, že jeho pouhá simulace se mění v opravdovou oběť Pánu jeho oběti. Ježíš byl tak dokonalým mistrem karmajogy, že pociťoval zase zpětně, že cokoli kdo učinil pro nejmenšího z bratří jeho, jemu učinil, a co neučinil bratřím, jemu neučinil. Ve všech jogách jde o podobný postup. Zvláště snadno by se to dalo vysvětlit v bhaktioze. Ale o to mi teď nejde. Chci odpovědět na otázku: "Lze dojít k větší poučenosti v náboženství simulací, o níž byla nyní řeč, bez pomoci mistra?" Náboženskou poučeností nerozumím pouhé rozumové přijetí nějaké náboženské pravdy, nýbrž zároveň s tím vlitý pocit závaznosti z tohoto poučení pocházející. Mám za to, zcela ve sho-

dě se Šrí Aurobindem, že zde záleží na touze poučeného po sebeoběti Bohu. Čím větší je tato touha, tím dříve se pouhá simulace přetaví ve zkušenost, i bez vědomé pomoci mistra.

Pokud se týká metody simulace, je v křesťanství velmi dobře známa a říká se jí tu Následování Krista. Svým obsahem však nestojí na znalosti symboliky Ježíšova života, takže se následuje jen to, čemu, jak se napodobovatelům zdá, se rozumí. Ukazuje se, jakou obrovskou sílu tato metoda v sobě skrývá. Vždyť ten např., kdo pochopil, že má Ježíše následovat na kříž, často umírá po celý život a někdy za viditelných znaků ukřižování. Ovšem, že se mu nedaří fakticky vnitřně umřít. Té hrstce lidí, kterým se to podařilo, např. sv. Terezii z Avily, přispěchal na pomoc vedle Krista i některý světec se širší zkušeností. Sv. Terezii pomohl např. sv. Petr z Alcantary. Proč nepřišel Kristus na pomoc většině těch poctivých napodobitelů? Na to se dá odpovědět velmi jednoduše: Ani Bůh neprorazí lidskou vůlí, protože je v ní obsažen svou silou. Člověk se musí umět na každém kroku vůle chápat a také se jí vzdávat, tak jak se to dá ukázat jedině kroky, rozpracovanými symbolikou působení Ježíše Krista v širším měřítku než je život Ježíšův.

V Indii napodobení mistra žákem je umožněno také tím, že žák byl pečlivě vybrán a připraven a že mistr uměl a směl předávat své požehnání žákovi. V Indii si jen zdánlivě žák vybírá mistra. Ve skutečnosti si ten mistr vybírá žáka. Přesvědčoval jsem se o tom od samého začátku přímé cesty k Bohu. V křesťanství mistrův výběr zastupuje Bůh. Je v tom kvalitativní rozdíl, ale všechno je obdobné na přerůzných úrovních.

Dílo Šrí Aurobinda Ghose představuje nejvyšší míru poučenosti, jaké se člověku může dostat slovy. Aurobindo zřejmě ovládal všechny metody jogy a dovedl je střídavě hodnotit jako dobré specializované nástroje na Cestě. Vidí však správně Cestu budoucnosti v jakési syntéze jog a všech náboženství, pokud v nich je zastoupena touha po vědomém spojení s Bohem.

Zůstává otevřenou otázka, zdali převzetím tolika bohatství myšlenek Véd, Upanišad a především Gíty, není výklad přetížen především personifikujícími argumenty. Čtenář této syntézy bude muset mnoho překonat, než autor naplno stane v supermentalismu, kam autor od počátku míří, a kde se žák zaručeně setká s Pravdou vyslovenou nejzazším způsobem.

Nejsvětlejší stránkou Aurobindových spisů zůstává, že nebude-li napsané praktikovat, samotné studium ho nikam nedovede. A to je správně pochopená mez výkladu. Pravá

teologie není jen studiem, nýbrž uskutečňováním toho, co člověk v tomto oboru nastudoval.

Ještě něco: V oblasti křesťanského náboženství vzniklo tažení proti náboženství také proto, že vžitá tradice, jaká se v křesťanství dlouhá staletí praktikovala, křivdila člověku. Odkazovala ho v jeho utrpení k odplatě v záhrobním životě. Podobným způsobem bez ochrany je v Indii člověk, kterému se vštěpuje chybná myšlenka o Máji, o klamu, o klamném životě, ve kterém člověk žije na světě. Také tam se už začínají objevovat tendence, které nutně povedou k odklonu od náboženství, protože ono se nestaví za člověka tak účinně jako např. socialismus. Šrí Aurobindo sice opatrně, ale přece jen důsledně, odstavuje chybné pojetí Máji a mnoho jiného z repertoáru hinduismu, a stává se tím zakladatelem nového sociálního vztahu náboženství ke člověku. Tady se staví za pravého Ježíše, kterému mnozí indiští jogini nerozumějí, když si nevědí rady s tím, proč dělal zázraky. Jak mohl jinak dokázat převrat v myšlení lidí než "zázrakem", jehož obsahem byla pomoc trpícímu člověku při řešení jeho zcela přízemních těžkostí hned na místě, nikoliv s odkazem na posmrtný život nebo na věčný život.

Řeknete si možná: Radí-li Ježíš odstoupit od sebe, zapřít sama sebe, jestli pak to není pobídka k tomu, aby člověk bez hlesu snášel příkoří, utrpení, útisk, bezpráví apod. Jestlipak tady Ježíš nezrazuje prostého člověka, který nic neví o království božím, nestojí tedy o ně, za to však je utiskován, a náboženství mu vykládá přitom něco o posmrtné útěše, nemohouc nebo nechtějíc mu pomoci na místě? Ježíš nemůže za chybnou tradici, která si měla všimnout, proč pomáhal trpícím už zde na zemi bez ohledu na to, zda oni míří do království božího či nikoliv. V tom duchu mělo jít křesťanství dál, a ne jen hrstka jedinců v něm. Ježíš také ukázal, že hledání království božího je umožňováno jen tím, že se člověk nemusí starat, že má k dispozici všechno, co v klidu může sloužit k rozvoji jeho duchovního života. Proto jeho učedníkům po celou dobu učení nic nechybělo a nesmělo chybět, když měli prospívat v duchovní škole. Toho jsou si dobře vědomi indiští mistři, kteří se starají o své žáky po všech stránkách.

30. 1. 1983

O B S A H - I V .

Jaký je Bůh....._A8 str. 14

Jak se může člověk zbavit utrpení.....	_A8 str. 19
Co chtěl asi Ježíš říci slovy "Příklad svůj dal jsem vám"?	....._A8 str. 29
Proč a jak zjednat rovnováhu mezi modlitbou a činným životem.....	_A9 str. 11
Je správný postoj nezúčastněného diváka.....	_A9 str. 33
Těla vzkříšení.....	_A9 str. 37
Je možný zákon o zachování informací.....	_B1 str. 1
Jak se stavíte k pokusům Dr. R. Moodyho.....	_B1 str. 5
- Úvod.....	_B1 str. 13
- Vize vědění.....	_B1 str. 16
- Světelná města.....	_B1 str. 19
- Říše zmatených duchů.....	_B1 str. 22
- Nadpřirozené záchránění.....	_B1 str. 22
- Soud.....	_B1 str. 23
- Sebevražda.....	_B1 str. 28
- Reakce teologů.....	_B1 str. 30
- Příklady z historie.....	_B1 str. 31
- Další otázky.....	_B1 str. 32
Kam až lze dospět mravností.....	_B2 str. 1
Kam až sahá vysvětlení náboženství.....	_B2 str. 37

